

VERKIEZINGEN 2014

Programma sp.a

22 februari 2014

Speech Bruno Tobback Voorzitter

Eerst en vooral wil ik iedereen hier en bij uitbreiding ook al onze leden en militanten in Vlaanderen bedanken voor wat we de laatste weken samen hebben gedaan. Kandidatenlijsten maken en een verkiezingsprogramma opstellen is een ongelooflijk boeiend deel van het democratisch proces. Maar er horen ook lange debatten bij, moeilijke keuzes. En teleurstellingen. Knopen doorhakken is niet altijd gemakkelijk. Niet wanneer je het alleen moet doen. Maar nog veel minder wanneer we het samen moeten doen. Meestal ook nog eens met veel druk van buitenaf, tot en met cameraploegen voor de deur van een lokaal congres. Op zoek naar een sappig verhaal.

Maar als ik kijk naar de resultaten van die provinciale congressen en van dit congres vandaag, dan mag ieder van u en samen met u vele duizenden leden van deze partij met reden trots zijn. Want ondanks al die hindernissen zijn onze lijsten in iedere provincie goedgekeurd door meer dan 90% van de leden. We staan meer dan ooit schouder aan schouder om samen het verschil te maken.

Bijna een jaar geleden hebben we de drastische keuze gemaakt om onze meer dan honderd jaar oude beginselverklaring te herschrijven. Om aan onze basisprincipes van vrijheid, gelijkheid en verbondenheid een hedendaagse en toekomstgerichte invulling te geven. Die verregaande inhoudelijke vernieuwing werd met een overweldigende meerderheid goedgekeurd. Ook nu, bij de vorming van onze lijsten, hebben we duidelijke keuzes gemaakt door ruimte te maken voor een nieuwe generatie mensen. Ik heb aan iedere provincie met veel aandrang gevraagd om op die lijsten zichtbare en liefst verkiesbare plaatsten te bieden aan de nieuwe politici die onze partij nodig heeft om te bouwen aan dat Vlaanderen van Morgen. Ik wil dan ook die kandidaten, Yasmine, Katia, Tine, Jan, Gino, Joke, Nick, Sam,... ongelooflijk veel succes wensen. En aan ieder van u oproepen om keihard te gaan voor hen, want zij zijn de **sp.a** van morgen.

Maar ik wil hen ook wijzen op de verantwoordelijkheid die hoort bij het vertrouwen dat ze van zoveel leden hebben gekregen. De verantwoordelijkheid om in de komende maanden iedere Vlaming te overtuigen van het nut en de noodzaak van een stem voor **sp.a**. De verantwoordelijkheid om in de komende vijf jaar het hart en het gezicht te zijn van een moderne, toekomstgerichte, sociaal-democratische partij in Vlaanderen. Een partij die het verschil maakt. Een partij die voluit gaat voor echte welvaart.

Welvaart waar iedereen aan meewerkt en waar iedereen ook mee in deelt. Welvaart die niet alleen op de beurs te vinden is, maar in jobs voor jonge mensen die aan een leven willen bouwen. Welvaart die niet alleen bonussen oplevert maar een fair loon voor al wie zich inzet en het beste van zichzelf geeft. Welvaart die een perspectief biedt aan iedereen, niet alleen aan de besten en de slimsten. Welvaart die gebouwd is op respect voor iederéén.

Sociale welvaart

Het is een verantwoordelijkheid die we ook in de voorbije jaren zonder aarzelen opgenomen hebben. Toen ik goed twee jaar geleden voorzitter werd heb ik u gezegd dat we niet zouden luisteren naar de profeten van de afbraak en het negativisme. Dat we ons niet zouden neerleggen bij het idee dat de dingen alleen maar achteruit konden gaan voor deze generatie en de volgende. Dat we niet aan de kant zouden gaan staan en plaats maken voor een rechts project van afbraak en ongelijkheid, zoals het toen in heel Europa en tot op vandaag bij sommigen in Vlaanderen opgang maakte. Ik heb u beloofd dat we tegen die stroom in zouden roeien. Of die stroom nu Olli Rehn heette of Angela

Merkel. Omdat de richting waarin zij ons wilden meenemen niet alleen niet fair, maar gewoon niet goed is. Omdat er een andere weg, een ander project is. Een weg die ons toelaat om die sociale welvaart te bouwen.

En we hebben woord gehouden.

We hebben in ongelooflijk moeilijke tijden ons land op een stabiele koers naar budgettaire sanering gehouden.

We hebben dat gedaan zonder te raken aan de koopkracht van werkende mensen en gepensioneerden. Wie werkt of gewerkt heeft kan er nog altijd zeker van zijn dat zijn inkomen de levensduurte volgt.

We hebben een waslijst aan fiscale en sociale achterpoorten gesloten. Systemen die de nagel aan de doodskist waren van de vele bona fide werknemers én ondernemers in dit land.

We hebben de inkomsten daaruit ten volle besteed aan het verlagen van de arbeidskost om er échte jobs mee te creëren.

We hebben –eindelijk- een eind gemaakt aan de discriminatie tussen arbeiders en bedienden.

We hebben met drastische maatregelen in de Vlaamse én de Federale regering de kernuitstap onomkeerbaar gemaakt en de energiemarkt hervormd. Waardoor gezinnen in dit land nu een faire prijs betalen voor hun energie, in plaats van met hun huishoudbudget de bonussen bij Suez te spijzen.

We hebben een hervorming van de bankensector doorgeduwd die maakt dat uw spaargeld niet meer ingezet kan worden op de goktafels van het internationale zakenbankieren.

En we hebben de kosten van de gezondheidszorg in toom gehouden, zonder patiënten meer te laten betalen voor de zorg waar ze recht op hebben.

Ik hoor nu en dan dat andere partijen blijkbaar al een hele tijd campagne aan het voeren zijn. Wij hebben ervoor gekozen om hun slogans niet met meer slogans te beantwoorden. We hebben gekozen om resultaten neer te zetten.

En nog belangrijker dan dat: we hebben ook gelijk gekregen.

Twee jaar geleden liep ons tekort op, dook onze groei naar beneden en steeg de rente op onze schuld iedere dag. Dat was - voor wie het moest vergeten zijn - niet het gevolg van een uit de hand gelopen linkse cadeaupolitiek een doorgeschoten deregulering van de financiële sector. Vandaag is die rente lager dan ooit, daalt het tekort en zijn onze groeivoorzichten bij de beste van heel Europa. De keuze om de welvaart terug op te bouwen zonder het tapijt weg te trekken van onder de voeten van iedere werkende burger in dit land was de enige juiste keuze. De keuze voor sociale welvaart.

Ik heb het al eerder gezegd en ik zal het blijven zeggen, al was het maar omdat zo weinigen die nochtans evidente stelling durven bevestigen: de regering Di Rupo heeft formidabel werk geleverd! Met dank aan socialistische partijen die niet, zoals vroeger wel eens het geval was, opzij zijn gestapt omdat ze terugschrikken voor de verantwoordelijkheid om in tijden van crisis ook moeilijke maatregelen te nemen.

Maar het werk is niet gedaan. We mogen dan wel de storm overleefd en de dijken hersteld hebben, daarmee zijn de vooruitzichten nog niet voor iedereen rooskleurig geworden. We hebben, zoals het kleine dorpje van Asterix en zijn koppigste aller Galliërs, stand gehouden tegen de roep van rechts om winsten te herstellen door onzekerheid en ongelijkheid te laten toenemen. Maar stand houden is niet genoeg. Dat België één van de weinige landen is waar de ongelijkheid niet toeneemt en Vlaanderen zelfs een zeldzame regio waar de armoede daalt is schitterend, maar het is niet genoeg.

Want terwijl het in het land van beurzen en bonussen voor velen alweer zeer goed gaat verliezen in de echte wereld nog altijd elke dag mensen hun job. Hebben jonge afgestudeerden het moeilijk om aan de bak te komen. Verlaten te veel jongeren de school zonder een diploma dat hen een plaats op de arbeidsmarkt verzekert. Stellen mensen broodnodige gezondheidszorg uit omdat ze te duur is. En maken werknemers zich nog iedere dag zorgen over de vraag of en wanneer er een pensioen voor hen zal klaarliggen.

Onze inzet voor de komende vijf jaar moet dan ook heel duidelijk zijn: opnieuw bouwen aan welvaart die niet alleen voor de happy few maar voor iedereen positieve vooruitzichten biedt. Een onbeschroomd sociaal-democratisch project van sociale welvaart. Duurzame welvaart wordt immers niet opgebouwd door hem van anderen af te pakken. Dat is de essentie van het programma waarmee wij naar deze verkiezingen gaan. Een programma waarin we ons project van sociale welvaart vertalen in concreet beleid. Op alle niveaus, want ook voor overheden geldt dat ze het verschil alleen maar kunnen maken door samen te werken.

Een programma waarin we opnieuw niet kiezen voor gemakkelijksoplossingen. Waarin we niet toegeven aan de verleiding om de verkeerde vijanden te kiezen.

We hadden onze strijd tegen sociale dumping kunnen vertalen in straffe taal over de Roemeense, Bulgaarse en andere Zuid-Europese werknemers die in ons land komen werken aan prijzen die manifest illegaal zijn. Zoals de Portugese bouwvakkers die we hier in Brussel niet lang geleden aantreffen met uurlonen van minder dan 3 euro per uur. Ik weet maar al te goed hoeveel Vlaamse werknemers én ondernemers daar woest van worden.

Maar het is niet op die Roemeense en Bulgaarse bouwvakkers dat we kwaad moeten zijn. Ze zouden hier immers echt niet zijn als ze op een andere manier de kost konden verdienen. Waar we kwaad op moeten zijn is op de Europese regels die dit soort van uitbuiting niet alleen mogelijk maken maar ook nog stimuleren en rendabel maken. Die ons zelfs tegenhouden om er tegen op te treden, omdat dat de markt zou verstoren.

Ons antwoord daarop is een Europa dat niet alleen bindende begrotingsregels maakt, maar ook bindende sociale normen voor iedereen. Het antwoord is een Europese norm voor het minimumloon die voor ieder land geldt. Het antwoord is een Europese commissaris, die niet zoals Olli Rehn aan ons

komt uitleggen dat we het minimumloon moeten afschaffen, maar die overal in Europa een faire verloning en sociale bescherming van werknemers gaat afdwingen. Een Europa dat bouwt aan sociale welvaart in plaats van die af te breken. Want een Europa dat niet bouwt aan vooruitgang voor iedereen, is een Europa dat geen toekomst heeft.

Vooruitgang voor iedereen betekent dat we ook in eigen land bereid moeten zijn om een aantal oude vormen en gedachten op hun kop te zetten. Bijvoorbeeld door onder ogen te zien dat ons pensioensysteem weliswaar werkt maar ook te complex is, teveel uitzonderingen nodig heeft om rechtvaardig te blijven en daardoor geen vertrouwen opwekt. Het antwoord daarop ligt opnieuw niet in slogans over de onbetaalbaarheid van de vergrijzing of over 'structurele hervormingen', waarmee eigenlijk de afbouw van pensioenen wordt bedoeld.

Het antwoord ligt in een pensioenstelsel dat vertrekt van wat we nodig hebben om aan iedereen een fair pensioen te kunnen verzekeren. En dat daarvoor van iedereen dezelfde inspanning vraagt. Ons antwoord is dat we het pensioen van deze en de volgende generaties kunnen verzekeren, als iedereen zich gedurende 42 jaar inspent om bij te dragen, in ruil voor de zekerheid op een goed pensioen.

En het is de evidentie zelf dat het niet volstaat om die inspanning te vragen als we er niet ook voor zorgen dat iedereen de kans krijgt om ze te leveren. En daar ligt één van de grootste uitdagingen voor onze samenleving. Hoe langer hoe meer is de arbeidsmarkt in onze ontwikkelde economieën er één waar de kloof tussen aan de ene kant hoog opgeleide werknemers in boomende sectoren en aan de andere kant minder opgeleide mensen in minder rendabele bedrijfstakken, onoverbrugbaar wordt. Als we echt willen bouwen aan sociale welvaart en aan iedereen perspectief willen bieden, dan mag het antwoord niet zijn dat we werknemers in zwakkere sectoren te veroordelen tot mini-jobs met mini sociale bescherming. Of door hen allemaal door te schuiven naar het leefloon, om daar dan een goedkope manier van stadsreiniging mee te organiseren. Werknemers verdienen meer respect dan dat.

Dus ja, een regering met **sp.a** zal een regering zijn die lasten op arbeid verlaagt en drastisch zelfs. Maar wel daar waar we ook een verschil kunnen maken. Bouwen aan sociale welvaart doen we door in de sectoren waar we het verschil kunnen maken, waar marges laag zijn en jobs kwetsbaar, de loonkost gevoelig te verlagen. Om industriële productie in ons land te houden en om echte jobs te creëren. Zodat zowel de onderneming als de werknemer vooruit geholpen wordt.

Met maatregelen die zowel eenvoudig als transparant zijn, in plaats van de dingen moeilijker te maken, zoals vroeger al te dikwijls het geval was. Met de werkcheque bijvoorbeeld, waarmee we tegelijkertijd jongeren aan een baan helpen en kleine ondernemers een hoop onzekerheid en administratieve last uit handen nemen.

Sociale welvaart betekent niet alleen dat we niemand achterlaten, het betekent in de eerste plaats dat we ook bereid zijn om samen te investeren in de toekomst. In duurzame en milieuvriendelijke technologie, in een mobiliteitsbeleid dat écht gaat voor alternatieven voor de auto en dat openbaar vervoer aantrekkelijk maakt. (dus ja, wij zullen desnoods als laatste blijven vechten tegen tariefverhogingen en voor het behoud van gratis openbaar vervoer). Maar in de eerste plaats in mensen.

Door in de kinderbijslag ieder kind gelijk te behandelen. Door van betaalbare kinderopvang een recht voor iedere ouder te maken. En ja, door in onderwijs alle studierichtingen en alle leerlingen met evenveel respect te behandelen.

De juistheid van de onderwijshervorming die we vorig jaar op de sporen hebben gezet heb ik nergens zo duidelijk onderstreept gezien als bij het bezoek dat ik een week geleden bracht aan een groep leerlingen auto en carrosserie in het atheneum van Leuven. Hun school zet al jaren in op het principe dat leerlingen eerst de tijd krijgen om hun interesses en talenten te ontdekken en dan de best mogelijke middelen om dat talent te ontwikkelen. Het mag dan misschien niet de best betaalde of de meest sexy of de snelst groeiende sector zijn, maar wat ik zag in die school en in het bedrijf waar ze stage liepen waren geëngageerde en gemotiveerde mensen. Die zo goed als zeker zijn om een job te hebben de dag dat ze afstuderen. Die, doordat we op de juiste manier in hen geïnvesteerd hebben, nu op hun beurt de kans krijgen om hun bijdrage aan die welvaart te leveren.

Dat is meer dan ooit het project waar wij voor gaan. Een project van welvaart die gebouwd wordt op respect voor iedereen. Een project van samenwerken in plaats van uitsluiten. Van investeren in plaats van afschrijven. En ja, het is geen project om de linkse oppositie te worden, het is een project waarmee we willen besturen. Want op dit moment zijn wij de enigen die dat verschil kunnen maken.

In Europa, waar de sociaal-democratie op het punt staat om na moeilijke jaren de grootste partij in het Europees parlement te worden. Maar ook in Vlaanderen en België. Waar vandaag al ontelbaar veel mensen iedere dag hun bijdragen leveren aan zo'n samenleving. In het onderwijs én in het bedrijfsleven, in de gezondheidszorg en het verenigingsleven, in hun gezin en op hun werk, voor zichzelf en voor anderen.

Zij hebben recht op onze inzet. Dat we daar met volle goesting en overtuiging tegenaan gaan. Zij hebben recht op een project dat niet aan sommigen maar aan iedereen een hoopvolle, rechtvaardige en duurzame toekomst kan geven. Recht op sociale welvaart.

1	<u>UW INKOMEN VERZEKEREN</u>	<u>11</u>
1.1	INLEIDING: EEN ECHTE JOB BETAALT DE REKENINGEN, EN MEER	11
1.2	SAMEN WERK MAKEN VAN MEER EN BETERE JOBS.....	12
1.3	EEN STERKE SOCIALE BESCHERMING	23
1.4	HET OCMW VAN DE TOEKOMST.....	25
1.5	SOCIALE ECONOMIE: WERK OP MAAT	28
1.6	SAMEN WERKEN VOOR EEN GOED PENSIOEN	30
1.7	SAMEN STERK VOOR UW KOPKRACHT: CONSUMENTENZAKEN EN PRIJZEN	33
1.8	SOCIALE DUMPING ONTWICHT ONZE SOCIALE ZEKERHEID	37
1.9	NAAR EEN PROGRESSIEF EN SOCIAAL EUROPA.....	42
2	<u>DE ECONOMIE MOET DRAAIEN VOOR U</u>	<u>51</u>
2.1	INLEIDING: SAMEN GEVEN WE ZUURSTOF AAN ONZE ECONOMIE.....	51
2.2	EEN FISCALE HERVORMING VOOR WERK	52
2.3	DUURZAME GROEI DOOR INNOVATIE.....	60
2.4	INVESTEREN IN ONDERNEMERS	65
2.5	COÖPERATIEF ONDERNEMEN MAAKT HET VERSCHIL	69
2.6	EEN BANKMODEL VOOR VEILIG SPAARGELD	72
2.7	GEPASTE FINANCIERING VOOR UW ONDERNEMING	78
2.8	EEN OVERHEID AAN DE KANT VAN ONDERNEMERS	80
3	<u>UW GEZIN RUIMTE GEVEN OM TE GROEIEN.....</u>	<u>84</u>
3.1	INLEIDING: UW KIND STAAT CENTRAAL	84
3.2	HET BESTE ONDERWIJS INVESTEERT IN ÉLKE JONGERE.....	85
3.3	RUIMTE EN ONDERSTEUNING VOOR ELK GEZIN	95
3.4	GEEN ENKEL KIND MAG ACHTERBLIJVEN	102
4	<u>DE RUIMTE HEBBEN OM COMFORTABEL TE LEVEN</u>	<u>111</u>
4.1	INLEIDING: EEN AANGENAME BUURT MAKEN WE SAMEN.....	111
4.2	DE ZEKERHEID VAN BETAALBAAR, KWALITEITSVOL WONEN IN EEN AANGENAME OMGEVING.....	111
4.3	EEN NIEUW ENERGIEMODEL: BETAALBARE STROOM VOOR IEDEREEN	121
4.4	SAMEN EEN GEZONDE LEEFOMGEVING OPBOUWEN.....	129
4.5	RUIMTELIJKE ORDENING: DE KWALITEIT VAN ONZE RUIMTE BEPAALT HOE WE SAMENLEVEN.....	139
4.6	MOBILITEIT: DELEN OM VOORUIT TE GAAN	148
4.7	SAMEN WERKEN AAN EEN VEILIGE OMGEVING	161
5	<u>SOLIDAIRE ZORG: HET GOED HEBBEN, NU EN LATER</u>	<u>168</u>
5.1	SAMEN ZORGEN VOOR UW GEZONDHEID EN WELZIJN	168
5.2	EEN SOLIDAIRE GEZONDHEIDSZORG.....	169

5.3	GEESTELIJKE GEZONDHEIDSZORG VOOR WIE HET EXTRA NODIG HEEFT	177
5.4	SAMEN GEZOND BLIJVEN	182
5.5	WE VANGEN NODEN IN DE LANGDURIGE ZORG OP	183
5.6	OPTIMALE ZORG EN BIJSTAND ALS HET LEVENSEINDE NADERT	191
5.7	WERKEN IN DE ZORG AANTREKKELIJKER MAKEN	193
5.8	WE VERSTERKEN HET VLAAMSE ZORGBELEID	194
6	<u>ERVARINGEN DELEN</u>	195
6.1	CULTUUR VERBINDT ONS	195
6.2	EEN VOLWAARDIGE PLAATS VOOR JONGEREN IN ONZE SAMENLEVING	206
6.3	SAMEN SPORTEN SCHEPT EEN BAND	215
6.4	TOERISME IN VLAANDEREN VOOR IEDEREEN.....	218
6.5	IEDEREEN TOEGANG TOT KWALITEITSVOLLE MEDIA.....	221
7	<u>IEDEREEN DOET MEE.....</u>	227
7.1	INLEIDING: SAMENLEVEN MET RESPECT VOOR ELKAAR	227
7.2	DE STRIJD TEGEN DISCRIMINATIE: IEDEREEN IS GELIJK	228
7.3	INVESTEREN IN SAMENLEVEN	229
7.4	VROUWEN EN MANNEN ZIJN GELIJK	231
7.5	HOLEBI'S EN TRANSGENDERS: IEDEREEN KAN ZICHZELF ZIJN.....	232
7.6	SEKSUELE EN REPRODUCTIEVE GEZONDHEID EN RECHTEN.....	235
7.7	EEN GEWOON LEVEN MET EEN HANDICAP	237
7.8	ETNISCH-CULTURELE DIVERSITEIT, EEN MEERWAARDE VOOR ONS ALLEMAAL	241
7.9	ASIEL EN MIGRATIE: EEN MENSWAARDIG BESTAAN VOOR IEDEREEN	244
7.10	BELGIË EN VLAANDEREN IN DE WERELD.....	253
8	<u>SAMENWERKENDE OVERHEDEN.....</u>	269
8.1	HET DOEL VAN DE OVERHEID IS EEN GOED LEVEN VOOR IEDEREEN	269
8.2	EUROPA, DICHTER BIJ U	273
8.3	DE BELGISCHE UNIE MET VIER DEELSTATEN	275
8.4	DE VLAAMSE OVERHEID MAAKT WERK VAN BETERE DIENSTVERLENING	277
8.5	LOKALE BESTUREN: SAMEN STERKER	279

1 UW INKOMEN VERZEKEREN

1.1 Inleiding: een echte job betaalt de rekeningen, en meer

Uw inkomen verzekeren: niet toevallig starten we met deze belofte. Een job is maar een job, wanneer ze u in staat stelt om op het einde van de maand de rekeningen te betalen. Mini- of flexi jobs die u niet toelaten om rond te komen, zijn daarom geen echte jobs, maar uitbuiting. Ook uw pensioen moet hoog genoeg zijn om u zonder financiële kopzorgen te laten genieten van uw welverdiende oude dag. U moet in staat zijn om een pensioen op te bouwen dat gelijk is aan 75 procent van uw loon. We maken dit mogelijk via de eerste, tweede en waar nodig via de derde pensioenpijler. Sociale uitkeringen ten slotte moeten boven de armoedegrens liggen en welvaartsvast gemaakt worden. Het zijn bovendien fundamentele rechten en kunnen dus niet in de tijd beperkt worden. Een menswaardig inkomen voor iedereen, daar gaan we voor.

Arbeid is de motor van onze sociale welvaartsstaat. Hoe meer mensen er aan de slag zijn en bijdragen, hoe sterker ons sociaal model. We sluiten daarom een pact voor jobs. Geen Duitse toestanden, maar een pact voor kwaliteitsvol en werkbaar werk. We creëren jobs door gericht de loonlasten te verlagen voor laaggeschoolden, jongeren en ouderen, door in te zetten op innovatie, en door de arbeidsmarkt toegankelijk te maken voor iedereen. We geloven dat mensen willen werken. We moeten ze dan ook in staat stellen om te kunnen werken. We willen dat jongeren sneller een eerste job op hun niveau vinden, dat ouderen langer op onze arbeidsmarkt meekunnen, dat mensen met een leefloon beter begeleid worden en dat etnische minderheden gelijke kansen krijgen. Dit doen we op de reguliere arbeidsmarkt of in de sociale economie.

Uiteraard moet werken steeds meer opleveren dan niet-werken. Het verschil tussen een inkomen uit werk en een uitkering moet daarom voldoende groot zijn. Bij de berekening van uw pensioen, houden we rekening met het aantal gewerkte jaren én gelijkgestelde periodes. Na een loopbaan van 42 jaar kan iedereen op pensioen.

Een goed inkomen moet zich vertalen in een sterke koopkracht. Deze koopkracht vrijwaren we door de automatische indexering van lonen en uitkeringen. Aan deze indexering wordt niet geraakt. We garanderen ook uw koopkracht door prijsstijgingen onder controle te houden. Cruciale producten om goed te leven zoals bijvoorbeeld voedsel, energie, verwarming en telecommunicatie mogen niet hoger zijn dan die in onze buurlanden. We gaan verder op ons elan en houden strikt toezicht op de energieprijzen. Als de markt niet werkt, grijpen we opnieuw in om de prijzen onder controle te houden. Ook bij telecom blijven we inzetten op de mogelijkheid tot vergelijken en het bewaken van eerlijke concurrentie zodat uw factuur daalt. Tot slot zetten we de strijd tegen schuldenlast verder door in te zetten op preventie, sensibilisering en kwaliteitsvolle begeleiding. Kredieten dienen om duurzame aankopen te financieren, niet om permanent op krediet te leven.

Uw inkomen verzekeren, we doen dit zowel in België als in de rest van Europa. Anders dreigt sociale dumping en oneerlijke concurrentie tussen landen, met een negatieve loonspiraal naar beneden. Daar wordt niemand beter van. Er is geen toekomst voor de Europese Unie tenzij ze sociaal is. Elke Europeaan moet kunnen rekenen op een gewaarborgd minimum aan sociale bescherming met een

universele toegang tot gezondheidszorg, inkomensondersteuning en bestaanszekerheid. Wég dus met het groeiende fenomeen van werkende armen en oneerlijke concurrentie tussen lidstaten. Europa moet streng waken over inspanningen van lidstaten om armoede, werkloosheid en ongelijkheid tegen te gaan. Net zoals ze dat nu doet voor de begrotingen van haar lidstaten. Speerpunten van een sterke, solidaire en sociale Unie zijn een resolute aanpak van de jeugdwerkloosheid, bindende doelstellingen om armoede te bestrijden, de invoering van een Europees minimumloon, de strijd tegen sociale dumping, fiscale harmonisatie en een meer sociale begrotingscontrole. Wij willen geen Europa met eerste- en tweederangs burgers, we willen geen Europa waar werknemers tegen elkaar moeten opboksen. We willen geen Europa waar vrij verkeer te lage lonen binnen brengt en de hard bevochten sociale bescherming onder druk zet. We willen een Europa dat samenwerkt en welvaart brengt. Dat betekent voor ons dat iedereen in Vlaanderen mag komen werken, maar dan wel aan onze loon- en arbeidsvoorwaarden.

1.2 Samen werk maken van meer en betere jobs

sp.a wil dat iedereen die in staat is om te werken, ook kan werken. Werk speelt een cruciale rol in het opbouwen van een goed leven: het zorgt voor bestaanszekerheid, geeft mensen een gevoel van eigenwaarde en biedt kansen om vooruit te gaan in het leven. U heeft recht op vooruitgang door werkbaar werk. Werk brengt ons ook maatschappelijke welvaart. Hoe meer mensen aan het werk zijn, hoe sterker onze welvaartsstaat. De vooruitgang moet komen van meer jobs, die eerlijker verdeeld worden over alle lagen van de bevolking.

Daarom sluiten we een pact voor jobs. Een pact waarin we vragen aan werkgevers, werknemers, ambtenaren, zelfstandigen en overheid om samen werk te maken van meer jobs. Zodat iedereen die in staat is om te werken, ook een job kan vinden. Een kwaliteitsvolle job aan een eerlijk loon. Geen Duitse toestanden, waar mensen aan een hongerloon werken en een steeds grotere klasse van werkende armen ontstaat. Geen mini- of flexi-jobs die op het einde van de maand er niet voor zorgen dat de rekeningen betaald kunnen worden. Wie een job heeft, moet daar altijd fatsoenlijk van kunnen leven. Ook als het leven duurder wordt. Daarom behouden we de automatische indexering van de lonen en de uitkeringen.

Onze arbeidsmarkt staat voor grote uitdagingen. We moeten meer jobs creëren door arbeid fiscaal aantrekkelijker te maken en door voluit de kaart van de innovatie te trekken. Tegelijkertijd moeten we meer mensen aan het werk krijgen. Duurzame jobs en loopbanen die het mogelijk maken om werk en gezin beter te combineren, moeten de arbeidsmarkt toegankelijker maken. Er zijn extra inspanningen nodig om jongeren zo snel mogelijk aan de slag te krijgen, ouderen langer aan de slag te houden en mensen van vreemde origine aan boord te halen in plaats van ze uit te sluiten.

Recht op werkbaar werk

Werk is de beste buffer tegen bestaansonzekerheid en werk voor iedereen zorgt ervoor dat we er samen op vooruitgaan. Werkgelegenheid en economische groei moeten elkaar meer versterken dan vandaag het geval is. Want werk is de basis voor groei, en werk creëert werk. Daarom pakken we onze loonkostenproblemen aan waar ze zich stellen. Vooral jobs voor kortgeschoolden, jongeren én ouderen dreigen te verdwijnen of niet gecreëerd te worden. Omdat de economische meerwaarde te klein is ten opzichte van de bruto kost voor de werkgever. Daarom verlagen we de loonkosten voor

werkgevers die deze jobs wel creëren. Om te vermijden dat de jobs worden weggesaneerd of verplaatst naar het buitenland, of vervangen worden door machines. We willen geen arbeidsmarkt waar er alleen goedbetaalde jobs zijn voor hoogopgeleiden. Want dan dreigen heel wat mensen en talenten uit de boot te vallen. Daarom kiest **sp.a** voor een combinatie van het verlagen van de loonkost van werkgevers en een verhoging van de netto-inkomens van werknemers. Zo komen er meer jobs, en brengen die jobs ook meer op. We kiezen er niet voor om zoals in Duitsland de ondergrens van de minimumlonen weg te slaan en mensen te vragen om te gaan werken aan hongerlonen. Ook een laag loon moet zorgen voor een voldoende inkomen om een menswaardig leven te leiden en moet een perspectief op vooruitgang bieden.

1. De brutoloonkosten voor de werkgevers voor minder productieve jobs moeten omlaag, door een verlaging van de patronale bijdragen voor de sociale zekerheid voor lage lonen. Dat zal leiden tot meer jobs. Het netto-inkomen van de werknemers in die jobs moet omhoog, door een verlaging van belasting op laagbetaalde arbeid. Dat zal leiden tot betere jobs: de overgang van niet-werken naar werken wordt zo meer beloond dan nu het geval is. We verlagen de loonkost niet lineair, maar wel gericht, om een maximaal tewerkstellingseffect te bereiken. Gerichte verlagingen voor jongeren, kortgeschoolden en ouderen omdat deze groepen de laagste kans op werk hebben.

Aan de index raken we niet. Dat is een kwestie van respect voor wie aan het werk is. Op die manier vermijden we een verlies aan koopkracht, wat een negatief effect zou hebben op de binnenlandse consumptie en bijgevolg op de economische groei.

2. De koopkracht blijft gevrijwaard door tweejaarlijkse onderhandelingen tussen sociale partners binnen het kader van de wet van 26 juli 1996 tot bevordering van de werkgelegenheid en tot preventieve vrijwaring van het concurrentievermogen. De wet garandeert de automatische loonindexering en baremieke verhogingen.. De koopkracht van de minder goed verdienende werknemers stijgt door een verlaging van de belastingen op lagere arbeidsinkomens.

sp.a wil blijven inzetten op een industrie die jobs creëert in ons land. Daarvoor kijken we niet alleen naar de traditionele industriële sectoren waar vandaag harde klappen vallen. Industriële jobs kunnen ontstaan in nieuwe, duurzame en arbeidsintensieve sectoren, die op termijn kunnen zorgen voor extra economische groei.

We moeten inzetten op de nieuwe sectoren om klaar te zijn voor de veranderingen die globalisering, technische vooruitgang en klimaatopwarming met zich meebrengen.

3. Investerings in duurzame industrieën en dienstensectoren worden gestimuleerd door fiscale en andere maatregelen. Daarbij staat jobcreatie centraal. Participatie- en investeringsmaatschappijen krijgen de opdracht om proactief en doelgericht in te zetten op de duurzame sectoren van de toekomst.

sp.a gelooft in het belang en de meerwaarde van sociaal overleg. Samen werken aan sociaal overleg maakt het verschil. In het verleden bouwde we zo aan onze sociale zekerheid, en recent zorgde dit

overleg voor een draagvlak voor het eenheidsstatuut waardoor de belangrijkste verschillen tussen arbeiders en bedienden eindelijk kwamen te vervallen.

4. **sp.a** zet in op samenwerking door overleg met de sociale partners. We verwachten van het sociaal overleg tussen werknemers en werkgevers dat wordt ingezet op jobcreatie, opleiding en de strijd aanbinden met discriminatie.

sp.a wil meer kansen creëren voor wie nog niet aan het werk is en langere loopbanen mogelijk maken. Aanvullende maatregelen voor doelgroepen blijven noodzakelijk zolang de arbeidsdeelname van bepaalde kansengroepen niet evenredig is met hun vertegenwoordiging in de bevolking. Net als in België maken we ook in Vlaanderen weinig gebruik van de competenties en talenten van ouderen en jongeren, van mensen van buitenlandse afkomst en van mindergeschoolden. Laaggeschoolde jongeren van vreemde origine hebben het extra hard te verduren. Een diverse arbeidsmarkt werkt nochtans beter, een onderneming met een divers personeelsbestand is zowel economisch als sociaal beter af.

5. Iedereen die werkt heeft recht op een goede kwaliteit van de arbeid, met een aanvaardbaar niveau van stress, een aantrekkelijke functie, kansen om bij te leren en een goede balans tussen werk en privé. Sociale partners en de overheid stimulerend dit. De inspanningen in het kader van primaire preventie op het werk worden sterk opgedreven.
6. **sp.a** pleit ervoor dat mensen die ziek zijn of zijn geweest, flexibel kunnen werken. Lukt halftime niet meteen? Dan moet een kwartjob ook kunnen, of weer helemaal thuis blijven. Om dan later nog eens te proberen of en hoeveel je kunt werken. Niet om mensen te verplichten om weer aan de slag te gaan, maar om de kans te bieden. Want werk is voor veel mensen ook therapie: je hoort er weer bij.

Jeugdwerkloosheid is in Vlaanderen bij uitstek een toenemend probleem. Vooral bij die jongeren die de schoolbanken verlaten zonder echte kwalificaties. Gelukkig slaat de crisis bij ons niet zo hard toe als in Spanje of Griekenland, maar de toegenomen werkloosheid bij jongeren is uiterst zorgwekkend. We kunnen ons geen verloren generatie permitteren. We mogen geen enkele jongere aan zijn lot overlaten en moeten alle jongeren bij voorkeur aan een startkwalificatie helpen. De onderwijshervorming zal in elk geval zorgen voor een grondige verbetering van de startkansen van alle jongeren. Daarvoor is een blijvende samenwerking tussen onderwijs en arbeidsmarkt (onder andere de werkgevers en VDAB) een absolute prioriteit, zowel op centraal als op lokaal niveau. Jongeren moeten tijdens hun opleiding voldoende informatie en voeling krijgen met de arbeidsmarkt. Betere informatie bij de studiekeuze is daarbij een startpunt. Bovendien moeten jongeren heel snel, onmiddellijk nadat ze de school verlaten en als het kan zelfs vroeger, begeleiding krijgen bij de VDAB. Zeker wanneer er knipperlichten zijn die aangeven dat de kans om werkloos te worden groot is. Voor **sp.a** moeten jongeren perspectief krijgen op een kwalitatieve en duurzame loopbaan. Dat kan niet wanneer ze blijven hangen in bepaalde statuten die enkel en alleen bedoeld zijn om de loopbaan mee te starten. Daarom pleiten we voor een beperking van de duur van deze statuten. Jongeren moeten snel aan een duurzame loopbaan kunnen starten. Dat realiseren we door sterk vereenvoudigde en gerichte loonkostverlagingen en het versterken van de begeleiding van jongeren.

7. Voor kortgeschoolde jongeren verlagen we de loonkost zodat die competitief is met de buurlanden. Werkgevers ontvangen een werk-cheque waarmee ze de jongere kunnen betalen zonder activeringspremies en verminderingen aan te vragen. De kost van de cheque komt overeen met de netto loonkost en we zorgen ervoor dat de overheid de sociale zekerheid van de jonge werknemer in orde brengt.
8. Het is de betrachting om elke jongere aan een startkwalificatie te helpen. Daarvoor is een blijvende samenwerking tussen het onderwijs en de arbeidsmarkt (o.a. VDAB en werkgevers) essentieel. Inhoudelijk wat betreft ervaring en knowhow, maar ook qua infrastructuur. We moeten zowel inzetten op het preventieve luik als op het remediërende luik.
9. Na de eerste graad van het secundair onderwijs moeten de jongeren en hun ouders geïnformeerd worden over de latere arbeidsmarktkansen die verbonden zijn aan de studiekeuze. Jongeren krijgen de mogelijkheid om te proeven van jobs in de sectoren waar zij interesse in hebben. Dit kan hen ook helpen bij hun studiekeuze. In het laatste jaar worden ze ook geïnformeerd over hun sociale rechten en plichten zodat ze niet onvoorbereid in de werkwereld stappen en weten waar ze terecht kunnen als er zich problemen voordoen.
10. Elke jongere uit het deeltijds onderwijs moet de garantie hebben op een zinvolle invulling van zijn voltijds engagement. Dat kan door alternerende tewerkstelling, een brugproject, een voortraject of een persoonlijk ontwikkelingstraject. We gaan voor volwaardig werkplekleren.
11. In de laatste jaren van het secundair onderwijs, en zeker in het hoger secundair technisch- en beroepsgerichte opleidingen moet elke leerling kunnen proeven van de beroepsmogelijkheden van zijn studierichting via praktijkstages ('werkplekleren'). Deze praktijkstages zijn een onderdeel van het leerplan. De vaardigheden en competenties die jongeren opdoen in het kader van dergelijke stages worden geattesteerd. Ook het opstarten van een eigen onderneming dient aan bod te komen in het leertraject. Om de alliantie tussen leren en werken te doen slagen, zorgen we voor een leertraject met certificatie van verworven competenties in het activeringstraject.
12. Elke opleiding buiten het leerplichtonderwijs moet een verplichte stage bevatten waar de student proeft van de beroepsmogelijkheden van de studiekeuze. We zorgen voor een afdoende vergoeding voor verplaatsingen met openbaar vervoer in het kader van stages, werkplekleren of deeltijdsonderwijs.
13. De aanpak van de jongerenwerkloosheid moet lokaal geregisseerd worden. In Brussel is, gezien zijn specifieke ligging, nood aan een jongerenbanenplan op basis van een samenwerkingsakkoord tussen de drie Gewesten en de twee Gemeenschappen.

In Vlaanderen is de kans dat u opnieuw werk vindt na de leeftijd van 50, veel te laag. Voor 50-plussers willen we een gelijkaardig stelsel als voor jongeren: een sterk vereenvoudigde en gerichte verlaging van de loonkost die leidt tot meer jobs voor 50-plus. Werkgevers moeten een meer leeftijdsbewust personeelsbeleid voeren en discriminatie op basis van leeftijd is onaanvaardbaar. Maar werkgevers mogen ook niet gehinderd worden door kosten die verbonden zijn aan eindeloopbaanregelingen zoals werkloosheid met bedrijfstoeslag. Dit komt meer uitgebreid aan bod in hoofdstuk 1.6.

14. **sp.a** wil dat u als 50-plusser ook een volwaardige plaats heeft op de arbeidsmarkt. Uw kansen om werk te vinden na 50 jaar moeten drastisch omhoog. We realiseren dat door de loonkost verder te verlagen voor werknemers van 50-plus en door blijvend te investeren in de competenties van werknemers, ongeacht hun leeftijd. **sp.a** wil dat ouderen langer op onze arbeidsmarkt meekunnen, en dus aangepast werk (naar inhoud en volume) moeten kunnen vragen.
15. In sommige sectoren liggen de loonbarema's volgens anciënniteit erg gespreid. Dit maakt oudere werknemers erg duur waardoor ze de eerste slachtoffers zijn bij een collectief ontslag en ze ook erg moeilijk terug werk vinden. **sp.a** wil dat de sociale partners van deze sectoren de loonopbouw volgens anciënniteit herzien zodat de grote verschillen tot aanvaardbare proporties worden herleid en dit zonder dat de werknemer over het geheel van zijn carrière minder zal verdienen. De overheid moet deze transitie mee mogelijk maken en ondersteunen. Ons voorstel over de belastingvrije som voor jongeren is een eerste stap in deze richting.

Recht op vooruitgang

Elke dag opnieuw investeren in onze toekomst, ieder op zijn niveau, dat is de taak van zowel werknemer, werkgever als overheid. Samenwerken om vooruitgang mogelijk te maken. De tijd dat leren stopte op het ogenblik dat we de schoolbanken verlieten, ligt ver achter ons. Vergelijk uw eigen job maar eens met diezelfde job 10 of 20 jaar geleden: wat is er nog hetzelfde? Permanent investeren in opleiding en vorming tijdens de loopbaan is noodzakelijk om mee te kunnen. Geen enkel diploma is bestand tegen de tijd. Dat is een taak voor zowel overheid, werkgevers als de werknemers zelf. De werkgevers investeren nu nog onvoldoende in dit permanent op peil houden van de competenties van hun werknemers. Ook de participatiegraad aan vorming en opleiding is zeer ongelijk. Daardoor berokkenen de werkgevers niet alleen schade bij u als werknemer, maar ook aan de maatschappij: werknemers waarin niet geïnvesteerd is, blijven langer werkloos en moeten intensiever begeleid en opgeleid worden door de VDAB vooraleer ze nieuw werk vinden. Een meer dwingende regeling voor nalatige werkgevers is dus noodzakelijk.

De 'kosten' van opleiding mogen werkgevers trouwens niet afschrikken: werkgevers die investeren in opleiding, vorming en inzetbaarheid zijn productiever, duurzamer en boeken betere resultaten. De baten zijn veel groter dan de kosten.

Maar ook een deel van de werknemers is nog niet voldoende doordrongen van die noodzaak van levenslang leren. Ze lopen het risico dat ze na een eventueel ontslag moeilijk nieuw werk vinden,

omdat ze zeer beperkt inzetbaar zijn. Een opleidingsrekening - vooral gespijsd door de werkgever en de overheid, aangevuld met een kleine eigen bijdrage die kan variëren volgens loonhoogte - moet de werknemer in staat stellen om tijdens de hele loopbaanduur gebruik te maken van die middelen voor de opleiding of heroriëntering die hij zelf wil. Opleidingen bij de werkgever zelf in functie van een job bij die werkgever, blijven natuurlijk ten laste van de werkgevers, zowel in kosten als in tijd.

Het recht op betaald educatief verlof blijven we waarborgen. Zeker voor kortgeschoolden kan dit een springplank betekenen voor een betere toekomst.

Ook in periodes van tijdelijke werkloosheid moet de werkgever werken aan de toekomst van zijn werknemers. Vorming biedt de grootste zekerheid op een job. Het versterken van competenties moet gebeuren tijdens een periode waarin gewerkt wordt en moet een versnelling hoger geschakeld worden tijdens een periode van (tijdelijke) werkloosheid.

16. Vaak komen werkzoekenden niet in aanmerking voor een job omdat ervaring in een specifieke taak wordt geëist. De werkgever moet deze handicap vermijden door opleiding aan te bieden bij het begin van de aanstelling. Een werkgever die onvoldoende investeert in de toekomst van de werknemers, kan financieel geresponsabiliseerd worden voor de extra kosten die dit veroorzaakt aan de werkloosheidsuitkering en voor de begeleidingskosten.
17. Werknemers hebben het recht en de plicht hun talenten en competenties te onderhouden en te verhogen. Ze kunnen hiervoor een beroep doen op een individuele opleidingsrekening die gefinancierd wordt door de werkgevers en de overheid. Betaald educatief verlof blijft een recht voor elke werknemer.

Een hele loopbaan in dezelfde job en bij dezelfde werkgever wordt meer uitzondering dan regel. Een goede zaak, want variatie en doorgroei houden ons scherp. De werknemer moet daarbij wel geholpen worden om de juiste keuzes te maken. Ook voor werkenden is loopbaanbegeleiding, waarbij ze een beroep moeten kunnen doen op professionelen buiten de onderneming, absoluut noodzakelijk. Loopbaanbegeleiding op vaste tijdstippen moet een recht worden voor elke werknemer. We willen erover waken dat loopbaanbegeleiding ook voor laag- en middengediplomeerden toegankelijk is. Binnen elke onderneming moet er in het kader van intern personeelsbeleid aandacht zijn voor loopbaanbegeleiding, leeftijdsbewust personeelsbeleid en werkbaarheid.

18. Elke werknemer of werkzoekende krijgt recht op loopbaanbegeleiding, zowel binnen als buiten de onderneming. Naast loopbaanbegeleiding op initiatief van de werkende, is er ook loopbaanbegeleiding in het kader van het intern personeelsbeleid van ondernemingen en organisaties. Het is belangrijk ondernemingen en organisaties op het vlak van loopbaanbegeleiding te stimuleren.

sp.a kiest voor een goed evenwicht tussen activeren en beschermen, tussen rekening houden met de keuzevrijheid en met de realiteit van de arbeidsmarkt, tussen rechten en plichten.

We kiezen resoluut voor een competentiebeleid. Een uniform en algemeen stelsel van attestering van verworven competenties moet toelaten dat de matching door VDAB gebeurt op basis van competenties, eerder dan op basis van diploma's. Dit vereist een omslag in het denken van veel werkgevers, met de overheid zelf op kop. Kansengroepen op de arbeidsmarkt doen hier hun voordeel mee, want zij kunnen vaak meer dan blijkt uit hun diploma. Een competentiebeleid is goed voor uw loopbaan: wie werkt aan zijn competenties zal sneller doorgroeien naar een betere job en sneller een nieuwe job vinden na ontslag. Ook werkgevers zijn erbij gebaat om goed te kunnen inschatten welke talenten werknemers hebben.

Competenties herkennen en erkennen, is een eerste grote stap vooruit voor veel mensen. Het bijkomend opleiden en aanleren van nieuwe competenties blijft een prioriteit en de grootste garantie op succes.

19. Een wettelijk stelsel van attestering van competenties moet toelaten om werknemers sneller naar geschikte jobs toe te leiden. De overheid neemt hierin het voortouw door bij aanwerving zowel rekening te houden met competenties als met diploma's.
20. Werkgevers dienen op vaste tijdstippen de competenties van de werknemers te screenen, zodat tijdig kan gewerkt worden aan bijscholing. Tegelijkertijd dienen zij werk te maken van de herkenning en de erkenning van de bestaande competenties. Een externe instantie kan belast worden met de opdracht om de competenties te screenen wanneer de werkgever hiertoe niet in staat is. VDAB neemt deze taak op zich voor mensen die (nog) niet aan het werk zijn. Daarvoor moet de VDAB beschikken over voldoende middelen.

VDAB moet activeren door te investeren in werkzoekenden en alle mogelijkheden aanreiken om snel een geschikte job te vinden. Iedereen heeft er baat bij om regelmatig geëvalueerd te worden of hij zijn taak - werken of werk zoeken - goed uitvoert. Dit gebeurt nu reeds, maar kan nog versterkt worden door de eerste evaluatie te vervroegen en de periodes tussen de evaluaties te verkorten. VDAB zal een nog actievere rol moeten spelen in de bemiddeling tussen werkgever en werkzoekende, zodat uit de bemiddelingsactie zelf zowel feedback van de werkzoekende, als van de werkgever wordt gehaald. Zo kan de focus van de acties van VDAB verschuiven van formalistische controle, naar permanente opvolging tijdens het bemiddelen tussen werkgevers en werkzoekenden. Wanneer werkzoekenden na verschillende opeenvolgende positieve evaluaties toch nog geen job hebben, moet een concreet aanbod volgen. Wie niet actief op zoek gaat naar werk, of wie meermaals weigert in te gaan op een geschikt aanbod van opleiding of werk, verliest zijn of haar recht op een werkloosheidsuitkering.

VDAB besteedt vandaag teveel van haar taken van begeleiding en bemiddeling uit aan organisaties die te weinig resultaat op het vlak van tewerkstelling van jongeren opleveren. VDAB moet zorgen voor een efficiënte dienstverlening van begeleiding en bemiddeling die resulteert in een concreet aanbod van werk, opleiding of een stage.

21. De werkzoekenden zullen meer op maat en volgens hun mogelijkheden en noden opgevolgd en begeleid worden om hun inspanningen te optimaliseren. Een aantal opeenvolgende evaluaties moet leiden tot een concreet aanbod, hetzij een job, hetzij een opleiding, hetzij een stage. Het is in dit verband ook belangrijk dat de eisen die we als samenleving stellen aan werkzoekenden realistisch zijn en blijven. De inspanningen die werkzoekenden presteren moeten gerespecteerd worden. Enkel door mensen via een begeleiding op maat te ondersteunen en bij te scholen zullen zij een job vinden die bij hen past en die hen als mens voldoening biedt. Dit is een proces dat tijd vraagt en dit is ook iets wat we moeten durven te geven. Wie zijn of haar kansen niet grijpt, heeft geen plaats in de werkloosheidsverzekering. VDAB moet daarvoor wel zelf begeleiding en bemiddeling organiseren.
22. **sp.a** wil geen werkloosheidsuitkering die beperkt is in de tijd. Werkzoekenden straffen omdat er geen passende jobs zijn of omdat het langer duurt vooraleer een geschikt aanbod kan gedaan worden, is onzinnig en werkt contraproductief. Als u bijdragen betaald heeft en actief op zoek gaat naar nieuw werk, heeft u recht op een uitkering. Wie niet actief op zoek gaat naar werk, heeft echter geen plaats in de werkloosheid. Iedereen loopt het risico om op een dag zonder werk te vallen. Om dat risico te verzekeren, betaalt u bijdragen. Daarnaast geven we via een inschakelingsuitkering aan jonge schoolverlaters de kans op het zoeken naar een geschikte job en het uitbouwen van een zelfstandig leven. Tijdens de inschakelingsperiode zullen we de jongeren actief begeleiden naar werk, stage of opleiding.

Niet enkel een job, maar ook een goede job

Als we meer mensen willen aantrekken op de arbeidsmarkt moeten de beschikbare jobs ook van goede kwaliteit zijn en beantwoorden aan uw verwachtingen. De arbeidstijd, het werkschema en de mogelijkheid om het te verzoenen met uw privéleven zijn uiterst belangrijk. Het mogelijk maken om tijdelijk wat minder te werken, of om zelfs een tijdje helemaal niet te werken, kan voorkomen dat u vroeger de arbeidsmarkt verlaat. Maar voltijds werken moet ook mogelijk blijven door te voorzien in een stelsel waarbij een deel van de huishoudelijke arbeid tegen een redelijke prijs kan worden uitbesteed.

Deeltijds werk is geen probleem, maar deeltijdse arbeid mag geen val zijn die u belet voltijds te gaan werken. Veel werknemers moeten echter vaak genoeg nemen met een deeltijdse job omdat ze geen kinderopvang vinden, of omdat ze zelf hun zorgbehoevende ouders moeten opvangen. Daarom is het nodig om voldoende en betaalbare kinderopvang en opvang van zorgbehoevende bejaarden te voorzien.

Een loopbaanrekening moet elke werknemer de mogelijkheid bieden om gedurende een bepaalde periode de betaalde activiteiten terug te schroeven, zonder de band met de arbeidsmarkt te verliezen. Elke werknemer start met een startkrediet van loopbaanonderbreking. Naarmate het aantal gewerkte jaren toeneemt, ontvangt de werknemer extra tijd op zijn of haar loopbaanrekening. Voor specifieke situaties – een geboorte, palliatieve zorgen aan een familielid, de zorg voor een ziek of gehandicapt kind – komt er extra krediet.

De uitkering die wordt betaald op de momenten dat het werk onderbroken wordt, moet voldoende hoog zijn zodat ook alleenstaanden (met of zonder kinderen) en mensen met een laag loon financieel het hoofd boven water kunnen houden tijdens die periodes. Daarom moet de huidige onderbrekingsuitkering aanzienlijk omhoog, maar belast worden als loon.

23. We vormen het stelsel voor tijdskrediet om naar een loopbaanrekening voor elke werknemer. Er wordt een startkrediet toegekend dat aangevuld wordt wanneer er zich specifieke situaties voordoen (geboorte, zorg voor ouders of zieke kinderen). Om langer werken mogelijk te maken, wordt het krediet verder uitgebouwd in functie van de loopbaanduur en leeftijd. De uitkering wordt verhoogd en belast als een loon, zodat het effectief opnemen van de opgespaarde tijd ook voor laagverdieners, éénoudergezinnen en alleenwonenden een reëel recht wordt.
24. Deeltijds werk kan een keuze zijn, maar de gevolgen ervan moeten van meet af aan duidelijk zijn. Werknemers moeten goed geïnformeerd worden over de gevolgen van hun keuzes voor o.a. hun pensioenrechten.

In plaats van zelf minder te gaan werken, besteden gezinnen huishoudelijke taken uit. Bovendien biedt het stelsel van dienstencheques werk aan een groep van mensen die voordien niet - of alleen in het zwarte circuit - aan het werk was. Zwartwerk biedt geen enkele bescherming en bouwt geen rechten op in de sociale zekerheid. Daarom pleiten we voor het behoud van het stelsel van de dienstencheques, waarbij de kostprijs nooit duurder is dan de prijs 'in het zwart'. Ook in de tewerkstelling met dienstencheques moet er voldoende aandacht gaan naar kwaliteit, met garanties op het vlak van begeleiding, vorming en opleiding van de werknemers. Om werkgevers te stimuleren om werknemers langer in dienst te houden, pleit **sp.a** voor een hogere inruilwaarde (de tussenkomst van de overheid aan de werkgever) voor dienstencheques wanneer de werknemer meer anciënniteit heeft opgebouwd.

We willen dat de prijs die u betaalt voor een dienstencheque transparant is: geen fiscaal krediet meer per gebruikte dienstencheque dat u pas twee jaar na betaling van de dienstencheque terugbetaald krijgt via uw belastingen. Zo kan de prijs van de dienstencheque vandaag gebracht worden op 6,3 euro (vandaag: belastingvoordeel van 30 procent op 9 euro).

25. De continuïteit van het stelsel van de dienstencheques is de eerste prioriteit. De kwaliteit van de tewerkstelling moet gewaarborgd zijn met garanties op het vlak van begeleiding, vorming en opleiding. De loon en arbeidsvoorwaarden, in de eerste plaats de terugbetaling van verplaatsingskosten, moeten verbeterd worden. Ondernemingen ontvangen een hogere inruilwaarde in functie van een aantal objectieve parameters (bv. anciënniteit van een werknemer). We schaffen het fiscaal voordeel af zodat u geen twee jaar moet wachten op de terugbetaling van een deel van de aankoopprijs. Daarmee kan de prijs per cheque vandaag op 6,3 euro gebracht worden

Elke job moet een kwaliteitsvolle job zijn, die u perspectief biedt op vooruitgang. Een job met ten minste een minimuminkomen dat volstaat om mee rond te komen en dat meer opbrengt dan een

uitkering. De index zorgt ervoor dat werk niet leidt tot verarming en dat de koopkracht altijd gevrijwaard blijft.

26. **sp.a** past voor mini- of flexi-jobs. Het gebruik van interimcontracten door mensen via dagcontracten aan het lijntje te houden, moet verboden worden. Werk moet kwaliteitsvol zijn, en daarbij hoort dat bijdragen aan de sociale zekerheid moeten zorgen voor een goede bescherming tegen werkloosheid, ziekte, invaliditeit en wanneer men met pensioen gaat.

De strijd tegen discriminatie

Oudere werknemers, vrouwen, mensen met een handicap en etnische minderheden hebben het vandaag moeilijker op de arbeidsmarkt om een job te vinden of om in een onderneming door te groeien. Deze sociaaleconomische achterstelling is onaanvaardbaar. Het gaat om mensen die willen werken, maar niet kunnen omwille van hun leeftijd, handicap, geslacht, afkomst of religieuze overtuiging. Dat vreet aan een mens. Men voelt zich niet gewaardeerd en door de maatschappij als vuilnis langs de kant gezet. Dat ondergraaft het draagvlak voor solidariteit tussen bevolkingsgroepen. Los van het vele menselijke leed, verspillen we hierdoor als samenleving ook ongelooflijk veel talent dat broodnodig is om aan de welvaartsstaat van morgen te bouwen. Enkel samen kunnen we het verschil maken. Discriminatie en racisme zijn daarom een bezorgdheid van de hele maatschappij. In plaats van discriminatie te relativiseren en te minimaliseren, gaat **sp.a** voor een anti-discriminatie beleid mét tanden. Iedereen heeft immers het fundamentele recht op gelijke kansen op de arbeidsmarkt.

27. De overheid moet discriminatie op de arbeidsmarkt actief opsporen en aanpakken. **sp.a** wil dat de tewerkstelling van etnische minderheden, personen met een handicap, ouderen, en mannen/vrouwen per bedrijfstak in kaart gebracht wordt (via de sociale balans van ondernemingen en/of via cijfergegevens van de overheid). In sectoren met een statistische ondervertegenwoordiging worden er geaggregeerde praktijktesten uitgevoerd. Deze praktijktesten kunnen uitgevoerd worden door de overheid of door het Interfederaal Centrum voor Gelijkheid van Kansen en de Strijd tegen Discriminatie en Racisme.
28. Wanneer deze praktijktesten in combinatie met het cijfermateriaal wijzen op een vermoeden van discriminatie in een bepaalde sector, moeten de bevoegde paritaire (sub)comités in hun collectieve arbeidsovereenkomsten of convenanten maatregelen en engagementen nemen ter bestrijding van discriminatie in de sector. Deze maatregelen omvatten bijvoorbeeld het verplicht voeren van een diversiteitsplan, het anoniem solliciteren, het opstellen van gedragscodes en bindende streefcijfers, het maken van afspraken rond meldings- en klachtenprocedures... De redenering is dat maatwerk per sector nodig is en dat sociale partners zelf het beste kunnen inschatten welke maatregelen in hun sector al dan niet werken. Ondernemingen krijgen actieve ondersteuning in de vorm van opleiding en advies om een gender- en diversiteitsbeleid te voeren. Sectoren die consequent nalaten om een anti-discriminatiebeleid te voeren, sanctioneren we financieel en/of leggen we dwingende maatregelen op.

Oud, maar niet out op de arbeidsmarkt

Een organisatie werk efficiënter als ze een personeelsbestand heeft waarin alle leeftijden vertegenwoordigd zijn. Vaardigheden, kennis en competenties evolueren met de tijd, en een ideale mix aan leeftijden in een onderneming zorgt dus ook voor een ideale mix aan vaardigheden. We gooien uw grotere ervaring, gestegen probleemoplossend vermogen, en opgedane teamvaardigheden niet weg, maar we maken u juist nog beter inzetbaar. We tellen talenten bij elkaar op.

We transformeren daarom het negatieve imago waarmee u als werknemer te maken krijgt naarmate u ouder wordt. Dat betekent dat werkgevers meer oog moeten hebben voor de arbeidsomstandigheden en -voorwaarden van, vooral, hun oudere werknemers. Zwaar, eenzijdig, ongezond of monotoon werk heeft een veel grotere impact op elke werknemer dan zijn leeftijd.

We nemen alle hinderpalen weg voor verhoogde participatie van oudere werknemers. Lonen moeten minder gebaseerd zijn op anciënniteit, want dat maakt alle oudere werknemers duurder, zonder dat er een noodzakelijke band is met hun persoonlijke capaciteiten en productiviteit. De aanwerving van oudere werkzoekenden stimuleren we doordat de werkgever niet na enkele jaren de volledige kosten moet dragen van de bedrijfstoelage bij werkloosheid (het vroegere brugpensioen).

29. Elke vorm van leeftijdsdiscriminatie moet proactief opgespoord, vervolgd en gesanctioneerd worden. Het aanwervingsbeleid, het loopbaanbeleid en het retentiebeleid van elke onderneming moeten van die aard zijn dat ze elke discriminatie op basis van leeftijd uitsluiten, met bijzondere aandacht voor meervoudige discriminaties (zoals van oudere vrouwen of oudere werknemers van vreemde afkomst).
30. Een leeftijdsbewust personeelsbeleid wordt de norm. Om werkgevers hiervan bewust te maken, zetten we in op preventie en het delen van goede praktijken. Maar ook meer dwingende maatregelen, zoals het respecteren van de leeftijdspiramide bij collectief ontslag en het opstellen van een ondernemingsplan met aandacht voor oudere werknemers, moeten nageleefd worden.
31. Werkgevers moeten over de ganse loopbaan zorgen voor een gezonde en veilige werkomgeving, met een aanpassing van taken en arbeidsomstandigheden voor oudere werknemers. Werkgevers die dit niet doen en hun oudere uitgeperste werknemers systematisch ontslaan, moeten financieel geresponsabiliseerd worden.
32. We hervormen de loonbarema's zodat de loonstijging ook gebeurt in functie van competenties, en niet langer hoofdzakelijk in functie van anciënniteit. Deze hervorming moet gefaseerd ingevoerd worden. Men moet oog hebben voor de ervaringsdeskundigheid van de oudere werknemer(s) in functie van de jobinhoud waartoe zij kunnen worden ingezet, rekening houdend met de fysieke en psychische mogelijkheden van de betrokkene. Op lange termijn pleiten we voor een minder sterke toename van de lonen met de leeftijd: jonge mensen moeten

meer kunnen verdienen en lonen mogen geen struikelblok betekenen voor werk op latere leeftijd. Het zijn de sociale partners in de paritaire comités en ondernemingen die het best geplaatst zijn om te bepalen welk gewicht aan de factor ervaring, naast andere factoren, wordt toegekend bij de lonen. De overheid moet dergelijke oefening wel mogelijk maken en ondersteunen. Want het kan zeker niet de bedoeling zijn dat een werknemer er over zijn ganse loopbaan op zou achteruit gaan.

33. De kost die een individuele werkgever moet dragen als een werknemer die hij op latere leeftijd heeft aangeworven kort nadien op werkloosheid met bedrijfstoelage gaat, mag niet langer een rem zijn op de aanwerving van oudere werkzoekenden. Daarom zal die kost, verbonden aan de aanwerving van oudere werkzoekenden, gesolidariseerd worden onder werkgevers.

1.3 Een sterke sociale bescherming

De sociale welvaartsstaat is gebouwd op twee pijlers. Werkenden dragen door hun bijdragen bij aan een goede sociale bescherming, en wie niet kan werken heeft het recht op een menswaardig vervangingsinkomen. Om menswaardig te kunnen leven moeten deze uitkeringen minstens boven de armoedegrens liggen. Maar het is niet meer dan rechtvaardig dat de hoogte van uw uitkering verband houdt met uw eerdere bijdragen. Wie meer bijgedragen heeft, heeft recht op een hoger pensioen, een hogere werkloosheidsuitkering of een hogere ziekte- en invaliditeitsuitkering. Wie door tegenslag nog niet of onvoldoende heeft kunnen bijdragen, laten we uiteraard niet in de steek. Zij hebben het recht op een leefloon, een inkomensgarantie voor ouderen (IGO) of een inkomensvervangende tegemoetkoming voor gehandicapten (IVT) die tegen armoede beschermt, als de eigen middelen niet volstaan om uit armoede te geraken. De uitkeringen uit de sociale zekerheid (pensioen, werkloosheid en arbeidsongeschiktheid) moeten wel hoger liggen dan de bijstandsuitkeringen (leefloon, IGO en IVT). Dat is het model van sociale bescherming waar **sp.a** voor staat.

De sociale zekerheid en de sociale bijstand zijn fundamentele rechten. Deze uitkeringen kunnen bijgevolg nooit beperkt worden in de tijd. Dat zou anti-sociaal zijn. U hoeft uw woning dus niet te verkopen, uw spaargeld niet op te eten of niet te bewijzen dat u arm bent, alvorens u recht heeft op een uitkering.

Hoe meer mensen er zijn die werken, hoe sterker onze welvaartsstaat. Een inkomen uit arbeid moet daarom op het einde van de maand steeds meer opleveren dan een uitkering. Anders verdwijnt de financiële stimulans om te gaan werken en ondergraven we onze sociaal systeem. Mensen die kunnen werken, moeten ook actief op zoek gaan naar werk. De overheid moet deze zoektocht actief ondersteunen en indien nodig ook controleren.

34. Wie voldoende rechten opgebouwd heeft, heeft recht op een menswaardige werkloosheidsuitkering. **sp.a** verhoogt daarom de minimum werkloosheidsuitkeringen tot boven de armoedegrens. Verder verzetten we ons met klem tegen de beperking van werkloosheidsuitkeringen in de tijd. Een echt

sociaal beleid beperkt de termijn van de werkloosheid, niet de termijn van de uitkering.

35. De inkomensgarantie voor ouderen (IGO) moet u beschermen tegen armoede en dus boven de armoedegrens liggen. De IGO is niet onvoorwaardelijk. Daarom brengen we andere inkomensbronnen (bijvoorbeeld uit vermogen) in kaart die in uw levensonderhoud kunnen voorzien, met een vrijstelling voor de eigen woning en een deel van de spaartegoeden. Zo blijft de inkomensgarantie beschikbaar voor wie echt een dam tegen armoede nodig heeft.
36. Elke persoon met een handicap moet minstens over een inkomen kunnen beschikken boven de armoedegrens. De hoogte van de inkomensvervangende tegemoetkoming (IVT) moet minstens boven de armoedegrens liggen. Een handicap hebben mag niet gelijk staan aan leven in armoede.
37. Iedereen moet een leven kunnen leiden dat beantwoordt aan de menselijke waardigheid. Het (equivalent) leefloon ligt vandaag onder de armoededrempel. **sp.a** tilt alle leefloonbedragen op boven de armoedegrens. Deze verhoging gaat gepaard met een toename van de federale tussenkomst in de kosten van het leefloon voor de OCMW's.
38. Het leefloon moet rekening houden met de groeiende complexiteit van gezinnen. De leeflooncategorie 'personen met gezinslast' wordt daarom opgesplitst in 'alleenstaanden met gezinslast' en 'samenwonenden met gezinslast'. Daarnaast wordt ook een regeling uitgewerkt voor co-ouderschap, waarbij het leefloonbedrag tegemoet komt aan de reële gezinslast van beide ouders.
39. We houden alle sociale uitkeringen consistent welvaartsvast om de sluipende uitholling tegen te gaan.
40. **sp.a** verankert de armoedetoets op elk beleidsdomein, op elk bestuursniveau, in partnerschap met mensen met ervaring in de armoede en uitsluiting. We waarborgen zo de gelijke toegang tot publieke dienstverlening voor mensen in armoede.
41. Dialoog met en participatie aan het beleid van mensen in armoede zijn essentieel om met kennis van zaken te werk te gaan in de armoedebestrijding. Om de drempels voor toegang tot de overheid te verlagen voor mensen in armoede, wordt de inschakeling van ervaringsdeskundigen in armoede en sociale uitsluiting drastisch uitgebreid. Omdat we de problematiek van armoede zo vroeg mogelijk willen aanpakken, zijn de sectoren van de kinderopvang en het onderwijs daarbij prioritair. Voor verenigingen waar armen het woord nemen bouwen we de ondersteuning verder uit.
42. Dankzij de staatshervorming komen er heel wat nieuwe bevoegdheden naar Vlaanderen op het vlak van kinderbijslag, arbeidsmarkt en zorg. Waar de sociale partners vandaag deel uitmaken van het beheer van deze bevoegdheden, moeten ze dit voor de toekomstige Vlaamse sociale bescherming ook kunnen.

1.4 Het OCMW van de toekomst

Wij laten niemand achter. Iedereen verdient een tweede kans in het leven, ongeacht de tegenslagen of foute beslissingen in het verleden. Iedereen verdient een volwaardige plaats in onze maatschappij. Het recht op een menswaardig inkomen boven de armoedegrens wordt daarom gekoppeld aan het recht op maatschappelijke integratie. Het OCMW van de toekomst laat mensen maximaal aan de samenleving deelnemen, ook als dit moeilijker gaat.

Maatschappelijke integratie

sp.a wil mensen met een leefloon intensief en op maat begeleiden naar volwaardig werk, een opleiding, arbeidszorg of vrijwilligerswerk. We verzetten ons met klem tegen de verplichte 'gemeenschapsdienst' waarbij mensen met een leefloon als tegenprestatie allerlei kleine klusjes moeten opknappen. Integendeel, wij helpen de mensen om hun problemen aan te pakken en hun vaardigheden te versterken zodat ze zelfstandig in het leven kunnen staan. Dat kost meer moeite, maar deze menselijke aanpak brengt op termijn meer op voor zowel de betrokkene zelf als de samenleving. Maatschappelijke activering is wel een wederzijds engagement. De maatschappij steunt wie het nodig heeft met raad, daad en centen. En wie hulp krijgt, stapt met volle inzet in het begeleidingsproject.

43. Alle mensen met een leefloon krijgen verplicht een activeringsplan (het zogenaamde GPMI) waarbij samen gekeken wordt hoe problemen aangepakt worden en hoe vaardigheden versterkt worden. Naargelang de mogelijkheden van de persoon, gebeurt de maatschappelijke activering op de reguliere arbeidsmarkt, in de sociale economie, in de arbeidszorg, via een opleiding en/of in het vrijwilligerswerk.
44. Mensen zonder geldige verblijfspapieren kunnen enkel een beroep doen op dringende medische hulp via het OCMW van de gemeente waar zij verblijven. Grote steden kennen de grootste instroom van mensen zonder papieren. **sp.a** wil dat het OCMW niet enkel de verstrekte hulp kan terugvorderen, maar ook een tussenkomst krijgt voor de administratieve begeleiding en het sociaal onderzoek.
45. Hoewel werk geen sluitende garantie is tegen armoede, is een duurzame job wel een effectieve remedie om uit de armoede te geraken. **sp.a** wil zoveel mogelijk mensen met een leefloon helpen aan een duurzame job in de sociale economie of op de reguliere arbeidsmarkt. De OCMW's hebben momenteel een aantal instrumenten om mensen met een leefloon een relevante en betaalde werkervaring te laten opdoen (waaronder de zogenaamde 'art. 60§7 en art. 61'). Gezien hun jarenlange expertise, wil **sp.a** dat het inzetten van deze instrumenten na de zesde staatshervorming de verantwoordelijkheid blijft van OCMW's. Door hun lokale inbedding kunnen zij maatwerk leveren naargelang de mogelijkheden en uitdagingen van de gemeente. Door bindende streefcijfers per OCMW stimuleren we gemeentes om professionele activeringstrajecten aan te bieden. De streefcijfers moeten de nadruk leggen op de duurzaamheid van de job. De

kwaliteit van het aangeboden traject moet primeren boven de kwantiteit van het aantal personen die na activering geen cliënt meer zijn van het OCMW.

46. Om mensen met een leefloon aan te moedigen (deeltijds) te werken, bestaat er nu de vrijstelling voor sociaalprofessionele integratie. Door deze vrijstelling kunnen ze een deel van hun leefloon behouden in combinatie met hun inkomen uit werk (uiteraard beperkt tot een bepaalde inkomensgrens). Zo vermijden we de zogenaamde 'leefloonval'. **sp.a** maakt deze vrijstelling eenvoudiger en progressief: wie meer werkt, verdient meer.
47. De vrijstelling voor sociaalprofessionele integratie is nu nadelig voor koppels die een leefloon ontvangen, omdat ze het vrijstellingsbedrag moeten delen. Deze benadeling zetten we recht door de vrijstelling voor sociaalprofessionele integratie voor koppels te individualiseren.
48. **sp.a** wil dat iedereen over de grenzen van instellingen heen geholpen worden. De consultants van de VDAB, de OCMW's en/of van andere welzijnsdiensten moeten als één team samenwerken om mensen te begeleiden vanuit zowel welzijns- als arbeidsoogpunt. Er is meer structureel overleg nodig voor de 'warme' overdracht van dossiers (bv. mensen met een leefloon die na hun professioneel traject door de VDAB verder geholpen worden of werkzoekende die door de RVA geschorst worden en bij het OCMW moeten aankloppen).
49. We stellen bovendien vast dat een aanzienlijk deel van de werkzoekenden ver van de arbeidsmarkt staat en gebaat is met een aanvullende begeleiding door het OCMW vanuit zowel werk- als welzijns oogpunt. Daarom moet de VDAB met de lokale OCMW's samenwerken. De Vlaamse overheid en de OCMW's moeten een bestuursakkoord afsluiten waarin afspraken staan over samenwerking, doorverwijzingscriteria en financiering.
50. We pleiten ervoor dat welzijnsbureaus van het OCMW en werkwinkels zich ook fysiek op dezelfde plaats bevinden: op die manier hebben mensen één contactadres voor begeleiding ongeacht hun statuut. Dat maakt het complexe web van overheidsdiensten eenvoudiger. Vanuit deze dynamische invulling versterken we in de toekomst deze werkpunten zodat alle dienstverlening met betrekking tot werkgelegenheid in een gemeente op één punt samenkomt.
51. Mensen en gezinnen met een klein inkomen leven vaak letterlijk in een kleinere wereld. Ze hebben een grotere kans op vereenzaming en sociaal isolement. Deze 'stille armoede' pakken we aan door armen via sportieve of culturele activiteiten, workshops, groepsuitstappen en vrijwilligerswerk meer te betrekken bij de maatschappij. Maatschappelijke werkers bieden proactief een sociaal activeringstraject op maat van de betrokkenen aan. OCMW's worden via streefcijfers, ervaringsuitwisseling en extra personeelsmiddelen gestimuleerd. Extra aandacht gaat hierbij naar ouderen, alleenstaande ouders en kinderen die opgroeien in armoede. Een structurele versterking van het Fonds Participatie en Sociale Activering is daarom aangewezen. Maar ook de samenwerking tussen OCMW's en andere actoren zoals vrijwilligersverenigingen, culturele centra of sportclubs moet

de overheid aanmoedigen. Tenslotte ondersteunen we ook meer de ontwikkeling van buurtnetwerken. Intense begeleiding over alle diensten en disciplines heen is nodig. Mensen in armoede moeten één contactpersoon hebben voor alle vormen van dienstverlening, zodat ze niet zelf hun weg moeten zoeken in de administratie, laat staan de wetgeving.

52. Het leven in armoede uit zich vaak in schaamte, onzekerheid en schuldgevoelens. In alle activeringstrajecten is er aandacht voor de psychosociale dimensies van armoede. Intense begeleiding over alle diensten en disciplines heen is nodig. Mensen in armoede moeten één contactpersoon hebben voor alle vormen van dienstverlening, zodat ze niet zelf hun weg moeten zoeken in de administratie, laat staan de wetgeving.
53. Momenteel varieert de dienstverlening sterk tussen gemeenten. Zeker kleine OCMW's beschikken niet over voldoende middelen om een adequate dienstverlening aan te bieden. Samenwerking tussen OCMW's is daarom cruciaal. Vaak kunnen ze alleen samen zorgen voor een trajectbegeleiding inzake professionele en sociale activering en een aanbod voor schuldhulpverlening. **sp.a** spoort nog meer dan nu OCMW's aan om de krachten te bundelen.
54. Mensen met een leefloon die hun engagementen en beloftes consequent breken, kunnen gesanctioneerd worden. We streven naar een humaan en effectief sanctioneringsbeleid. Bij sanctionering is maatwerk nodig met oog voor het traject van de betrokkene (bv. gedeeltelijke of tijdelijke intrekking van het leefloon in plaats van onmiddellijk volledig schorsen).
55. Steeds meer jongeren zonder kwalificaties kloppen bij het OCMW aan voor hulp. **sp.a** is voorstander van het huidige systeem waarbij OCMW's jongeren helpen om een diploma te behalen. Zo bieden we ze meer kansen op de arbeidsmarkt. Leefloonstudenten die slagen voor hun examens in eerste zit moeten - net zoals andere studenten - een betaalde vakantiejob kunnen doen zonder volledig verlies van hun leefloon. Een vakantiejob zorgt voor werkervaring en geeft die jongeren een extra cent om volop als jongere in de maatschappij mee te draaien.
56. Veel mensen verliezen een deel van hun inkomen en sociale bescherming omdat ze hun sociale rechten mislopen – in de eerste plaats zij die ze het meest nodig hebben. We maximaliseren de impact van ons sociaal beleid dan ook door de drempel voor opname van sociale rechten zoveel als mogelijk te verlagen. Ten eerste kennen we alle sociale rechten op basis van nieuwe regelgeving automatisch toe. Indien technisch mogelijk automatiseren we ook de reeds bestaande. Ten tweede vereenvoudigen we de administratieve (aanvraag)procedures zoveel als mogelijk; het opnemen van je rechten mag immers geen voltijdse job zijn. Ten derde is het proactief informeren van potentieel gerechtigden essentieel. De website *rechtenverkenner.be* promoten we nog meer.

Schuldhulpverlening

Schuldproblemen leiden tot veel miserie, ze sluiten uit, maken afhankelijk, en in vele gevallen arm. We zien dat steeds meer mensen kampen met overmatige schuldenlast. Als **sp.a** nemen we daarom de handschoen op. **sp.a** wil een cliëntgerichte en integrale schuldhelpverlening die voldoende toegankelijk en bereikbaar is voor iedereen. De OCMW's vormen hier de spil van.

57. Voor de noodzakelijke uitbreiding van het aanbod en om de kwaliteit van de schuldhelpverlening te garanderen werken we een adequate financiering van de erkende diensten uit.
58. De collectieve schuldenregeling moet vanwege de diepgaande impact op de betrokken personen en gezinnen voldoende transparant en menswaardig zijn. We onderzoeken waar deze procedure kan verbeterd worden om de slaagkansen en doeltreffendheid te verhogen. Prioritair zijn dit de gelijkwaardige communicatie en informatieverstrekking tussen bemiddelaar en cliënt en de tijdige bijsturing van het aanzuiveringsplan. We verliezen ook de belangen van de schuldeiser niet uit het oog. Teneinde de toegankelijkheid en betere bescherming van de schuldenaar te garanderen schrijven we in de wet het recht op een vertrouwenspersoon en het statuut ervan in.
59. We voorzien in extra middelen voor de OCMW's om advocaten en cliënten bij een dossier van collectieve schuldenregeling te ondersteunen.
60. In de wet rond collectieve schuldenregeling dienen bijkomende sanctiemogelijkheden, uit te spreken door de rechter, opgenomen te worden, als alternatief voor de herroeping.
61. We stimuleren ook de OCMW's om groepsessies 'budgetbeheer' te organiseren voor hun klanten. Deze hebben een belangrijke preventieve waarde en werken versterkend tijdens trajecten van schuldhelp of in de nazorg na de afronding van een schuldhelptraject.

1.5 Sociale economie: werk op maat

Door lichamelijke, zintuigelijke, mentale, psychische of psychosociale problemen kan niet iedereen meedraaien op de reguliere arbeidsmarkt. Voor hen is er gelukkig plaats in de sociale economie: sociale en beschutte werkplaatsen, invoegbedrijven, activiteitencoöperaties of maatwerkafdelingen in reguliere ondernemingen. Binnen de sociale economie staat werken met mensen uit kansengroepen centraal. Deze tewerkstelling kan een tussentijdse oplossing zijn om competenties te versterken en zo door te stromen naar de reguliere arbeidsmarkt. Voor anderen is het dan weer geen tijdelijke oplossing, maar de garantie op een duurzame job. **sp.a** gelooft sterk in de meerwaarde van beide vormen.

Sociale economie is uiteraard veel breder dan alleen het tewerkstellen van mensen uit kansengroepen. Het zijn economische activiteiten die ook bredere, maatschappelijke doelen nastreven, zoals de sociale dienstverlening (bv. sociale restaurants, fietshersteldiensten of poets- en herstelwerk) of duurzame goederen produceren (bv. de kringloopwinkels, energiesnoeiers of

biologische tuinbouw). Deze activiteiten bieden via sociale tewerkstelling een antwoord op nieuwe sociale ontwikkelingen (bv. energiezuinige wijken, nieuwe modellen van gemeenschapsvoorzieningen, enz.). Dit zijn doelstellingen die wij uiteraard volmondig onderschrijven en verder willen ondersteunen.

62. Wij ondersteunen de sociale economie in al haar verschijningsvormen. De middelen die vandaag op federaal niveau beschikbaar zijn voor tewerkstelling in de sociale economie moeten ook na de staatshervorming beschikbaar blijven voor de sociale economie.
63. Onlangs zorgde **sp.a** voor een nieuw wettelijk kader dat tewerkstelling regelt binnen sociale en beschutte werkplaatsen en invoegbedrijven (het zogenaamde 'maatwerkdecreet'). Centraal staat een duurzame ondersteuning van maatwerkbedrijven- en afdelingen én een kwaliteitsvolle begeleiding op de werkvloer op maat van de betrokken werknemers. In de toekomst moeten we dit maatwerkdecreet opvolgen, laten naleven en investeren in de verdere uitrol en verankering van dit decreet.
64. Voor een kwaliteitsvolle begeleiding in maatwerkbedrijven- en afdelingen is het noodzakelijk dat de begeleiders op de werkvloer voldoende gekwalificeerd zijn en voldoende vorming krijgen met betrekking tot hun technische en sociale vaardigheden.
65. Omdat iedereen recht heeft op arbeid, recht op een goede job op maat, creëert **sp.a** bijkomende jobs in de sociale economie: in lokale diensten, maatwerkbedrijven en maatwerkafdelingen.

Niet voor iedereen in onze samenleving is het mogelijk om betaald werk te verrichten in de reguliere of sociale economie. Niettemin kunnen ze wel gebaat zijn om gedurende enkele uren of dagen per week onbezoldigd en met behoud van hun uitkering op een werkvloer mee te draaien (de zogenaamde 'arbeidszorg'). Werk is meer dan een inkomen alleen: het structureert het leven, zorgt voor sociale contacten en versterkt het zelfvertrouwen en de competenties van mensen. We onderschrijven volop het belang van deze werk-welzijnstrajecten (W²), zoals arbeidszorg.

66. **sp.a** bouwde mee het kader waarbij iedereen in een traject van arbeidszorg kan stappen. Voor sommigen is deze arbeidszorg een opstapje naar betaald werk in de reguliere of sociale economie, voor anderen is het gericht op meer permanent werken in arbeidszorg. De consultants van de verschillende instellingen (VDAB, OCMW, CAW, mutualiteiten...) werken tijdens zo'n traject als team samen om de betrokkene te begeleiden vanuit zowel welzijns- als arbeidsoogpunt. Het spreekt voor zich dat mensen met een werkloosheidsuitkering of leefloon tijdens zo'n arbeidszorg-traject hun uitkering niet mogen verliezen. Ook de degressiviteit van werkloosheidsuitkeringen wordt tijdens zo'n traject stopgezet.
67. De komende jaren willen we ook de arbeidszorg-initiatieven zelf meer organiseren en in overleg met de sector een juridisch kader scheppen. De begeleiding van de

personen in arbeidszorg vanuit zowel werk- als welzijnsoogpunt staat hierbij centraal. Meer duidelijkheid voor de sector is het ordewoord.

68. Personen die permanent in de arbeidszorg werken, hebben momenteel een zeer onzeker statuut. We willen in overleg met de sector deze mensen een volwaardig statuut geven, met een passende uitkering (bv. inkomensvervangende tegemoetkoming of ziekte- en invaliditeitsuitkering), een verzekering en indien nodig een onkostenvergoeding (bv. voor werkkledij of woon-werkverkeer).
69. De financiële ondersteuning van arbeidszorg gebeurt momenteel zeer fragmentarisch, afhankelijk van het statuut van de persoon en de sector. We zorgen voor een structurele, éénvormige financiering voor zowel arbeidszorgmedewerkers als arbeidszorgorganisaties.

1.6 Samen werken voor een goed pensioen

Iedereen moet een pensioen hebben dat armoede voorkomt en een comfortabel leven mogelijk maakt.

Zekerheid over uw pensioen

Ons pensioensysteem is gebouwd op samenwerking: werkende mensen ondersteunen zichzelf en anderen die met pensioen gaan financieel. We houden mensen daarom langer aan de slag: we maken uw pensioenleeftijd afhankelijk van het aantal jaren nadat u begint te werken of start met naar werk te zoeken. 42 jaar later kan iedereen die dat wenst zijn of haar wettelijk pensioen opvragen. Zo verlengen we onze loopbanen op een rechtvaardige manier en zorgen we voor meer en werkbare jobs. Dat is een economische noodzaak, want door de bevolkingsevolutie dreigen meer en meer vacatures niet ingevuld te raken als we ouderen verder over het hoofd blijven zien en hun talent na hun 50ste weggooien.

Op de leeftijd van het wettelijk pensioen, kan iedereen die dat wenst stoppen met werken en zijn of haar pensioen ontvangen. Deze leeftijd laten we afhangen van het aantal jaar na de start van de loopbaan: 42 jaar na de eerste job of inschrijving bij VDAB, kan iedereen die dat wenst zijn of haar wettelijk pensioen opvragen. Met de huidige levensverwachting zal deze loopbaanduur van 42 jaren moeten volstaan. Omdat de levensverwachting blijft toenemen, zal 42 niet blijven volstaan in de verre toekomst. Volgens de huidige verwachtingen inzake langer leven, zal deze 42 jaren ten vroegste in 2030 op 43 jaren moeten gezet worden.

De overheid moet bereid zijn de factuur van de vergrijzing te betalen door efficiënter te werken, meer mensen te laten werken en een belastingverschuiving te organiseren van arbeid naar vermogens, zodat meer mensen aan het werk kunnen en bijdragen aan het pensioen van iedereen. Maar we staan voor grote uitdagingen, zowel sociaal als economisch. Daarom doen we extra inspanningen die langer werken betekenen. We doen dit niet onbezonnen of bruusk: elke persoon moet vanaf de leeftijd van bijvoorbeeld 50 jaar weten op welke leeftijd hij of zij op pensioen kan gaan. Langdurig zwaar werk en collectieve sluiting of herstructurering moeten blijven deel uitmaken

van uitzonderlijke regelingen als vangnet vóór het pensioen. Deze pensioenhervorming moet garanties bieden op een rechtvaardige loopbaanduur en een deftig pensioen, dat solidair wordt opgebouwd.

- 70. Wie start met werken, of naar werk zoekt, mag 42 jaar later met pensioen. Langer werken betekent meer bijdragen, en dus een hoger pensioen.
- 71. We laten de overheid samen werken met alle werkenden om ieders pensioen te waarborgen: door een deel van de factuur van de pensioenen te betalen als overheid en door langer werk mogelijk te maken. Vanaf de leeftijd van 50 moet u weten hoeveel jaren u nog moet werken voor u met pensioen kan.

Uw pensioen, een volwaardig inkomen

We verbeteren het pensioenstelsel zodat u minder inkomen verliest wanneer u met pensioen gaat. Uw pensioen moet u beschermen tegen armoede en ons pensioensysteem moet de solidariteit tussen generaties en tussen arm en rijk mogelijk maken: dat is een taak voor de hele samenleving, waar we allemaal een rol in hebben. Zowel de overheid als werkende mensen en gepensioneerden.

- 72. U moet in staat zijn om een pensioen op te bouwen dat gelijk is aan 75 procent van uw loon. De overheid maakt dit mogelijk via de eerste, tweede en waar nodig derde pensioenpijler.

Elke persoon die werkt, actief op zoek is naar werk of niet kan werken wegens ziekte of handicap moet een volwaardig pensioen kunnen opbouwen in de eerste pijler, op basis van bijdragen van werknemers en werkgevers en de overheid. **sp.a** behoudt de solidariteit tussen wie werkt en niet kan werken, en tussen wie veel en weinig verdient.

- 73. We waarborgen de solidariteit in de pensioenen door bijdragen van werkgevers, werknemers en de overheid.

De pensioenopbouw in de eerste pijler moet solidair gebeuren. Dat betekent ten eerste dat de pensioenopbouw niet integraal naar hun eigen pensioenrekening gaat wanneer mensen een bepaald loonplafond overschrijden. Verdient u minder dan een bodemgrens, en bouwt u dus onvoldoende pensioen op, dan compenseren we dit solidair via de eerste pijler. Zo garanderen we een minimumpensioen voor iedereen die werkt en organiseren we de solidariteit op een transparante manier. Het plafond van het totale pensioen van 1^e, 2^e en 3^e pijler samen wordt gelijkgesteld aan het huidige hoogste ambtenarenpensioen.

Situaties waarin u niet kan werken, stellen we gelijk aan een loopbaanjaar waarin u een loon verdiend hebt. Dit betekent concreet dat, wanneer u geconfronteerd wordt met ziekte of een handicap, wanneer u actief op zoek bent naar werk, of u tijdelijk de zorg van een kind of familielid op u neemt en uw loopbaan onderbreekt, u een gelijkstelling verdient en uw pensioen verder opbouwt. Wanneer u actief op zoek bent naar werk en een werkloosheidsuitkering ontvangt, ziek of invalide bent en een invaliditeitsuitkering ontvangt, of gedurende een beperkte tijd uw loopbaan onderbreekt voor de zorg voor uw jonge kinderen of behoeftige familieleden, blijft u de pensioenrekening aanvullen.

- 74. Wie niet kan werken wegens ziekte, tijdelijke onderbreking of werkloosheid, blijft pensioen opbouwen.
- 75. **sp.a** wil dat de overheid de eerste pensioenpijler blijft koppelen aan de index en de algemene welvaartsevolutie laat volgen.

We activeren een pensioenrekening, waarop u uw totale pensioenopbouw op elk moment kunt raadplegen. Iedereen die werkt, actief op zoek is naar werk of niet kan werken wegens ziekte, spaart een percentage van zijn jaarlijkse loon (of vroegere loon) op deze pensioenrekening. Uw bijdragen brengen ondertussen rente op. Het is aan de sociale partners om daarbovenop aanvullende pensioenen te voorzien. Deze pensioenrekening is volledig transparant en toont aan welke link er is tussen uw bijdragen en uw pensioen. Zo kunt u geïnformeerde beslissingen nemen tijdens uw loopbaan, en in het bijzonder op het einde van uw loopbaan.

De aanvullende tweede pensioenpijler moet toegankelijk zijn voor iedereen die werkt. Dit betekent dat we sociale partners oproepen om extra loonmarges te kanaliseren naar de tweede pijler. In de eerste plaats voor sectoren waar vandaag nog geen aanvullende pensioenen bestaan, maar zeker ook in sectoren of voor werknemers waar de opbouw van aanvullende pensioenen vandaag erg bescheiden is. Het rendement op tweede pijler pensioenen moet ervoor zorgen dat deze vorm van pensioensparen de moeite waard blijft. Daarom verzekeren we het minimumrendement zoals vandaag. Een transparante en duidelijke jaarlijkse communicatie over de gewaarborgde reserves van de opgebouwde tweede pijler pensioenen is noodzakelijk. Dit wordt samen gecommuniceerd met de eerste pijler, zodat mensen op elke leeftijd correct geïnformeerd zijn over de hoogte van hun opgebouwde pensioen.

- 76. We veralgemenen de tweede pijler pensioenen door ze te voorzien voor alle werkenden.
- 77. Op het aanvullend pensioen in de tweede pijler garanderen we een minimumrendement van 3,25 procent of 3,75 procent zoals vandaag, om het opgebouwde pensioen te laten meegroeien met de economische groei op lange termijn. Het fiscale voordeel moet groter zijn wanneer de tweede pijler pensioen wordt opgenomen in rente dan bij eenmalige opname in kapitaal.

Het private pensioensparen in de zogenaamde derde pijler stimuleren we uitsluitend nog fiscaal wanneer de pensioendoelstelling van 75 procent niet gehaald werd in de eerste en tweede pijler samen. De derde pijler kan u alleen aanvullen in periodes waarin u werkt. Het fiscale voordeel begrenzen we tot een nominale bovengrens.

- 78. Alle pensioenopbouw die boven de grens van 75 procent ligt, stimuleren we niet langer fiscaal.

Een dam tegen armoede

De inkomensgarantie voor ouderen (IGO) vult het opgebouwde pensioen aan wanneer u onvoldoende pensioen hebt opgebouwd, en beschermt u zo tegen armoede. Daarom koppelen we de IGO aan de Europese armoedegrens.

79. De inkomensgarantie voor ouderen (IGO) moet u beschermen tegen armoede en dus boven de Europese armoedegrens liggen.

De IGO is niet onvoorwaardelijk. Daarom brengen we andere inkomensbronnen (bijvoorbeeld uit vermogen) in kaart die in uw levensonderhoud kunnen voorzien, met een vrijstelling voor de eigen woning en een deel van de spaartegoeden. Zo blijft de inkomensgarantie beschikbaar voor wie echt een dam tegen armoede nodig heeft.

1.7 Samen sterk voor uw koopkracht: Consumentenzaken en prijzen

Vrijheid en gelijkheid zijn de basis van een goed werkende markt. Die is er alleen als de partners in die markt gelijkwaardig zijn en in vrijheid kunnen beslissen. De markt moet met andere woorden ook werken voor de consument, zowel in België als in Europa.

Koopkracht, informatie en transparantie

sp.a heeft de afgelopen legislatuur getoond dat dit pas lukt als we actief ingrijpen en inzetten op koopkracht én betaalbare producten en diensten voor iedereen. Er kwam verscherpt toezicht op prijzen en reclame, zodat u duidelijke en eerlijke informatie krijgt. We hebben de energiemarkt opengebroken en stimuleerden mensen om prijzen te vergelijken. Dat deed uw factuur aanzienlijk dalen. We verstrengden de regels rond consumentenkredieten waardoor woekerrentes aan banden werden gelegd en opdringerige kredietpraktijken werden tegengegaan. Verder hebben we de sector van de verzekeringen verplicht glasheldere informatie te geven over hun aanbiedingen, kosten en eventuele risico's. Er is ook een eengemaakte ombudsdienst voor consumenten en gedupeerden kunnen vandaag samen naar de rechter stappen om schadevergoedingen te eisen. Tot slot organiseerden we groepsaankopen in allerlei domeinen: van gas en elektriciteit tot isolatie en autoverzekeringen. Die aankopen maakten een wezenlijk verschil voor iedereen die deelnam.

Er is met andere woorden veel gebeurd, maar ook in de toekomst houden we dezelfde koers aan. We blijven inzetten op koopkracht, transparante prijzen en informatie. Ook bij ingewikkelde producten zoals verzekeringen en leningen. Dat garandeert niet alleen dat de markt werkt, het betekent ook dat u diensten en producten beter kunt vergelijken en de beste keuze kunt maken. Ook met groepsaankopen gaan we verder. Want samen staan we sterker.

80. We zorgen ervoor dat de prijzen van diensten en producten die belangrijk zijn om goed te leven zoals bijvoorbeeld voedsel, energie, verwarming en telecommunicatie niet hoger zijn dan die in onze buurlanden. We doen dat via het recent hervormde prijzenobservatorium. Het principe dat de prijzen van de levensnoodzakelijke goederen niet duurder mogen zijn dan de in ons omringende landen, wordt zoals voor de lonen in de wet vastgelegd.
81. We passen het hypothecair krediet aan zodat u niet alleen beter beschermd wordt, maar er ook meer transparantie komt in tarieven en kosten van woningleningen. We onderzoeken of een kiwi-model waarbij banken bieden op hypothecaire kredietvragen van burgers werkbaar is.

82. Ook bij verzekeringen laten we de markt beter spelen en maken we overstappen makkelijker. Zo kunt u bij koppelverkoop zonder verlies van kortingen die u voor een bepaald onderdeel werden toegekend naar een andere verzekeraar overstappen. Net zoals bij energie en telecom voorzien we ook voor verzekeringen tariefsimulatoren en vergelijkingsmodules. Zo kunt u beter vergelijken en de beste keuze maken.
83. Er komt een beter toezicht op de naleving van beschermingsregels als u een woning bouwt of als u in de toekomst de eigenaar wordt van een nog te bouwen woning. Door het zogenaamde 'vermoeden van gebrek' aan een consumptiegoed in de (wettelijke) garantie te verlengen, versterken we uw rechten als consument en kunt u zich rechtstreeks tot de fabrikant wenden.
84. Iedereen is zich bewust van het verband tussen gezondheid en voeding. Maar informatie over voedingsproducten is vaak onvolledig, onoverzichtelijk en complex. Daarom moet u meer en beter geïnformeerd worden over uw aankopen. Er komt een verbeterd Europees voedsellabel met eenvoudige en duidelijke informatie over stoffen en afkomst van het voedsel. Dat label moet duidelijke informatie geven over herkomst, productiewijze en milieubelasting.
85. We stellen dezelfde onduidelijkheid vast bij cosmetische producten. Consumenten worden onrealistische resultaten voorgesteld in advertenties. De bewerkte afbeeldingen ondermijnen het zelfvertrouwen van vrouwen en mannen. De klinische studies waarnaar verwezen wordt, zijn niet representatief of zelfs niet te vinden. We vragen dat de gegevens van het onderzoek naar de resultaten van een cosmetisch product duidelijk weergegeven worden in een advertentie. Deze verduidelijking is vergelijkbaar met de duidelijke 'kleine lettertjes' bij een consumentenkrediet.
86. De verschillende nationale handhavingsinstanties werken nauwer samen zodat uw rechten als consument in de hele Europese Unie beschermd worden. Naar Belgisch voorbeeld kunt u samen met andere gedupeerden naar de rechter stappen om een schadevergoeding te eisen wanneer Europese mededingings- of consumentregels overtreden worden.
87. De prijzen in onze supermarkten liggen hoger dan in onze buurlanden. Eén van de oorzaken is dat leveranciers met eigen regels de Europese markt opdelen en hogere prijzen aanrekenen aan Belgische afnemers. Via Europese wetgeving maken we dat voortaan onmogelijk. De Europese markt moet vrij zijn voor iedereen.
88. We zetten verder in op de verankering van Samen Sterker en bieden groepsaankopen aan in elke provincie. Zo krijgen consumenten en kwetsbare groepen meer financiële ademruimte.

Strijd tegen schuldenlast

Schuldproblemen leiden tot veel miserie. Ze sluiten uit, maken afhankelijk en in vele gevallen arm. We zien dat steeds meer mensen kampen met overmatige schuldenlast. Als **sp.a** nemen we daarom de handschoen op. Een eerlijke en transparante markt, preventie, kwaliteitsvolle begeleiding en sensibilisering zijn daarbij onze leidraden.

89. Er komt verscherpt toezicht op kredieten en leningen om overmatige schuldenlast te verhinderen. Kredieten dienen om duurzame aankopen te financieren en niet om permanent op krediet te leven.
90. Met het stijgend aantal consumentenkredieten en wanbetalingen die daarmee gepaard gaan, willen we de consument beter beschermen tegen risico's. We leggen woekerrentes aan banden en voorkomen dat mensen schulden opbouwen. We schaffen kaarten af waardoor je op krediet producten kan kopen bij warenhuizen. We beperken de ronselpraktijken van banken die ongevraagd geadresseerde publiciteit verzenden om aldus nieuwe kredieten te verkopen. We zetten volop in op preventie en sensibilisering. De verschillende instrumenten die daar vandaag voor bestaan, stemmen we beter op elkaar af. We richten de campagnes ook speciaal op jongeren. Het aantal jongeren met schulden stijgt. Daarom maken we jongeren op school al bewust van consumptiegedrag en de impact van schuld door 'gezond financieel gedrag' op te nemen in het onderwijscurriculum.
91. Net zoals incassobureaus vallen deurwaarders bij schuldvorderingen voortaan onder de controle van de FOD Economie. De deontologische codes of interne tuchtprocedures volstaan niet om excessen weg te werken. Nog steeds worden allerlei kosten voor aanmaningen, port of dossieropmaak doorgerekend, terwijl dat niet mag. Daarnaast versterken we de bemiddelingsdiensten zodat incassobureaus en deurwaarders minder betrokken hoeven te worden.

Uw elektriciteits- en gasfactuur

De strijd om de klant heeft in de energiesector voor lagere prijzen gezorgd. Gezinnen én bedrijven profiteren nu al van merkbaar lagere kosten. Dankzij **sp.a** werd de markt opengebroken. Geen enkel energiebedrijf heeft nog meer dan de helft van de markt in handen. Om een echt goede energiemarkt te hebben, is het beter dat geen enkele leverancier nog boven één derde marktaandeel gaat. Bovendien zouden minstens twee spelers tussen 20 en 25 procent moeten halen. De verschillende groepsaankopen voor energie, de campagne 'Durf vergelijken' en de prijsbevrozing bewezen hun nut. Door prijzen en tarieven te vergelijken en bewust te kiezen voor voordelige leveranciers, hebben we samen een duidelijk signaal gegeven. Leveranciers die hun klantenaantal drastisch zagen verminderen worden zo eindelijk gedwongen om actief mee te spelen op de energiemarkt. Alle leveranciers zullen vanaf nu jaarlijks hun goedkoopste tarief individueel meedelen, waarna u onmiddellijk en kosteloos kan overschakelen naar dat tarief. Alleen zo blijft de markt in beweging en blijft de concurrentie spelen. En alleen zo krijgt u de correcte prijs. We zorgden er ook voor dat het btw-tarief voor elektriciteit werd verlaagd. Elektriciteit is immers geen luxeproduct. Tot slot zijn sinds 2012 de distributienettarieven geblokkeerd; dit doortrekken naar 2019 is een belangrijk onderdeel voor het beheersen van de elektriciteits- en gasfactuur.

92. We gaan verder op ons elan en houden via onafhankelijke regulatoren strikt toezicht op de marktprijzen. Als de markt niet werkt, grijpen we opnieuw in om de prijzen onder controle te houden. Daar zijn we nog een eind van af. Controle op energieprijzen, groepsaankopen stimuleren en prijzen vergelijken blijft voor **sp.a** in de toekomst cruciaal.
93. We rekenen het sociaal en duurzaam energiebeleid niet langer volledig door via de energiefactuur. We plafonneren de bijdrage van onze bedrijven en de gezinnen voor dit beleid op het huidige niveau door de bevrozing van de distributienettarieven te verlengen tot 2019 en de plafonnering van de federale bijdrage. Extra kosten dekken we via de algemene middelen zoals de inkomsten uit de nucleaire rente, de inkomsten uit de verkoop van CO²-uistootrechten en het invoeren van de netvergoeding voor zonnepanelen.
94. We maken de energiefactuur eenvoudiger. Elke leverancier gebruikt dezelfde standaardfactuur. Zo ziet u duidelijk waar de kosten vandaan komen en kunt u prijzen makkelijker vergelijken.
95. We breiden het sociaal tarief voor gas en elektriciteit uit naar alle mensen in armoede. Hierbij denken we in de eerste plaats aan die gezinnen die recht hebben op het omniostatuuat of gezinnen in individuele of collectieve schuldbemiddeling.
96. Het sociaal tarief voor aardgas wordt ook toegankelijk voor mensen aangesloten op een collectief verwarmingssysteem, zoals vaak het geval is in appartementsgebouwen.
97. Meer dan een derde van de gezinnen met schulden bij de energieleverancier is niet in staat het afbetalingsplan te volgen. Dit wijst erop dat de schulden op een te korte termijn afbetaald moeten worden. Hierdoor loopt het af te betalen bedrag per maand te hoog op. **sp.a** wil afbetalingsplannen met een realistische termijn. Daar is niet alleen de klant, maar ook de leverancier zelf bij gebaat.
98. Indien een energieleverancier een waarborg vraagt aan een klant, mag deze nooit hoger zijn dan twee maandelijkse voorschotten en moet ze automatisch worden terugbetaald als de consument 1 jaar lang op tijd zijn rekening betaalt.

Uw GSM-, internet- en televisiefactuur

De prijzen van mobiele telefoonabonnementen zijn de afgelopen tijd sterk gedaald. Dat is dankzij het werk van **sp.a** in de federale regering. Zo is het mogelijk om na 6 maanden een abonnement kosteloos op te zeggen of in 1 dag van operator te veranderen met behoud van je nummer. Op die manier kunt u tot 50 procent op uw factuur besparen. We merken echter dat niet iedereen van die prijsdalingen gebruik maakt. De jaarlijkse prijzenstudie van de onafhankelijke regulator BIPT en de tariefsimulator (www.bestetarief.be) zijn instrumenten die we blijven gebruiken om beter te vergelijken. We hebben er ook voor gezorgd dat u beter beschermd wordt: voortaan krijgt u een kosteloze verwittiging als u uw abonnementskost overschrijdt. Ook prijzen vergelijken gaat nu

makkelijker dankzij de verplichte standaardfiches voor tariefplannen. Tot slot lichten operatoren u nu één keer per jaar actief in over de voor u goedkoopste belformule.

Bij internet en televisie zien we veel minder concurrentie en stijgen de prijzen zelfs. Dat is omdat operatoren vaak eigen apparatuur verkopen (een specifieke modem, of een tv-decoder), gelinkt aan hun technologie, en omdat de prijzen gebonden zijn aan de index. Ook hier zetten we in op lagere prijzen.

99. Wanneer u kosteloos overstapt naar een andere operator licht uw nieuwe operator de oude in zoals bij een nieuwe energieleverancier. Zo hoeft u geen dubbel werk te doen.
100. Bij de tariefsimulator kunt u uw elektronische factuur rechtstreeks inbrengen. Zo krijgt u sneller correcte informatie over de verschillende tarieven en prijzen die op uw profiel van toepassing zijn.
101. We evolueren naar apparatuur-neutrale technologie, bijvoorbeeld enkel via software, zodat de concurrentie tussen de operatoren van televisie- en internetdiensten ook leidt tot lagere prijzen. Zo hoeft u niet telkens opnieuw een andere modem of tv-decoder te kopen.
102. De Ethische Commissie voor Telecommunicatie blijft streng toezicht houden en treedt op tegen misbruik met dure telefoonnummers of dure SMS-nummers. De ECT controleert ook het gebruik van betalende app's op tablet en smartphone waar vooral veel jongeren gebruik van maken.
103. Het gebruik van 4G, de nieuwste generatie GSM-technologie die zorgt voor sneller dataverkeer, moet uitgerold worden over heel het land. Ook in landelijke gebieden, zodat overal mobiele data mogelijk is.
104. Iedereen die er recht op heeft, krijgt een automatische toekenning van het sociaal tarief.

1.8 Sociale dumping ontwricht onze sociale zekerheid

De kranten staan bol van verhalen over oneerlijke concurrentie van buitenlandse bedrijven, steeds meer faillissementen en zelfs uitbuiting van buitenlandse werkkrachten. Zowel het principe van de vrije Europese (arbeids)markt als het principe van sociale bescherming voor alle Europeanen is voor ons van groot belang. In de eerste plaats moeten we ons niet op nationaliteiten richten, maar op de bescherming van onze sociale zekerheid. Dat betekent dat we misbruikmechanismen en niet de mensen zelf moeten aanpakken.

Een Europa zonder binnengrenzen is een troef. De vrije markt en het vrije verkeer van personen en diensten heeft ons allen voorspoed gebracht. Maar we mogen onze ogen niet sluiten voor de keerzijde van de medaille. De economische eenmaking gaat nog steeds niet gepaard met een sociale harmonisering. Tussen de lidstaten blijven er grote verschillen bestaan op vlak van lonen, arbeidsveiligheid, arbeidsduur, sociale zekerheidsbijdragen en sociale zekerheidsrechten. Dit voert

de druk op onze sociale zekerheid, op onze loon- en arbeidsvoorwaarden en dus op onze loonkost stelselmatig op.

Detachering betekent dat buitenlandse werknemers die minder dan twee jaar in een ander EU-land tewerkgesteld worden wel een Belgisch loon krijgen , maar de bijdragen (aan sociale zekerheid) in het land van herkomst verschuldigd zijn. De onvolmaakte Europese markt zet zo de deur wagenwijd open voor misbruik. Door handig gebruik te maken van de Europese wetgeving, door geen bijdrage en of correcte lonen te betalen, worden bonafide bedrijven - die wel alles in regel doen - en werknemers uit de markt geprijsd. Onze bedrijven gaan zo failliet , moeten stevig inkrimpen of verhuizen naar het buitenland. Anderzijds verliezen werknemers hun baan of staan ze onder druk om tegen minder gunstige voorwaarden te werken (bv. via schijnzelfstandigenconstructies). Werknemers werken voor lonen die veel lager liggen dan de Belgische minimumlonen. Noem het zelfs dumpingprijzen, want vaak verdienen ze niet meer dan 6 euro per uur... bruto! Bovendien werken ze in onveilige en ongezonde omstandigheden en kloppen ze 60 uur of meer per week. Zij genieten geen sociale bescherming, krijgen geen overuren uitbetaald, hebben geen vakantiedagen en van hun karig loon gaan hoge bedragen af voor transportkosten, huisvesting en voeding. In bepaalde gevallen is er zelfs sprake van moderne slavernij. Bovendien is dit soort oplichting een sluipend gif dat ons systeem van sociale bescherming en onze economie kapot maakt. Niemand wil zijn loon zien dalen, niemand wil meer betalen als hij naar de dokter gaat. Daarom moet we hard optreden om sociale dumping een halt toe te roepen.

Sociale dumping en oneerlijke concurrentie stoppen niet aan de Belgische grens. Ook andere lidstaten in de EU worden ermee geconfronteerd. Zo'n ongelijkheid werkt niet.

Voor ons is de strijd tegen sociale dumping en oneerlijke concurrentie een topprioriteit. We moeten werknemers en correcte bedrijven tegen zo'n deloyale concurrentie beschermen. Al wie hier wordt tewerkgesteld moet een eerlijk loon en correcte arbeidsvoorwaarden krijgen. Dit wettelijk principe bestaat, maar wordt nog niet ten volle toegepast en gerespecteerd. Het moet een blijvend aandachtspunt zijn voor de inspectiediensten van alle Europese lidstaten.

In samenwerking met de werknemers- en werkgeversorganisaties hebben we al verschillende wettelijke maatregelen getroffen om oneerlijke concurrentie en sociale dumping tegen te gaan. De nieuwe wetgeving en het actieplan sociale dumping geven ons meer slagkracht. We voeren meer gecoördineerde controleacties waar de problemen het grootst zijn en waarbij verschillende opsporingsdiensten samenwerken. Hierdoor krijgen controles pas echt een impact.

Het probleem van sociale dumping, van oneerlijke concurrentie en van uitbuiting toont heel duidelijk dat Europa ook een sociaal verhaal nodig heeft. Het kan niet dat de winst van een onderneming beter beschermd wordt dan zijn werknemers. Naast het economische en politieke luik moeten alle Europeanen, zowel werknemers als ondernemers, beter worden van een eengemaakt Europa. De toekomst is een Europa dat ons bindt, dat ons allen sterker maakt.

Met ons programma hebben we een arsenaal maatregelen om te strijden tegen sociale dumping. We zetten in op een betere detectie, een grotere pakkans én een strengere en effectievere bestraffing.

Enkel door samen te werken, zal iedereen zowel werknemer als ondernemer - erop vooruitgaan. Aan vooruitgang werk je samen mét iedereen en in het voordeel van iedereen.

105. In het kader van de strijd tegen sociale dumping vechten we samen. Wie in ons land werkt, doet dit aan dezelfde loon- en arbeidsvoorwaarden als alle andere werknemers in ons land. De overheid vecht samen met ondernemers en werknemers tegen misbruik. Dat vraagt een inspanning die beloond mag worden. Daarom vinden we dat een gedeelte van de opbrengsten van de strijd tegen sociale dumping moeten terugvloeien naar de sector. Op die manier wordt de concurrentiepositie van bonafide bedrijven en werknemers versterkt.

Sociale dumping voorkomen

We willen duidelijke regels en administratieve vereenvoudiging. De samenwerking tussen de verschillende inspectiediensten, ook de Europese, moet intenser. Een algemene informatie-uitwisseling is cruciaal, naast standaardisering en elektronische uitwisseling van sociale documenten en attesten. We moeten fraude zichtbaar maken, identificeren en met alle middelen bestrijden.

106. Duidelijke, eenvormige regels maken, met een minimum aan administratieve lasten voor ondernemers en werknemers, zijn de beste verzekering tegen fraude. Daarom maken we van onze arbeidswetgeving en onze sociale zekerheid werk van een wettelijke en administratieve vereenvoudiging.
107. Ook op Europees niveau streven we naar administratieve vereenvoudiging. Al te vaak worden overheidsdiensten en ondernemingen geconfronteerd met een overlast aan formulieren, attesten en documenten die even verschillend zijn als de 28 lidstaten van de EU. Dat bemoeilijkt controle en werkt misbruiken en vervalsing in de hand. **sp.a** wil gestandaardiseerde, elektronische sociale documenten en attesten voor de hele Europese Unie. Loonbrieven, ontslagformulieren, tewerkstellingsattesten, werkloosheidsdocumenten en ziekte- of invaliditeitsformulieren moeten in de hele Unie dezelfde vorm en inhoud hebben en lidstaten moeten die vlot uitwisselen.
108. De strijd tegen sociale dumping winnen we alleen door de detacheringsrichtlijn fundamenteel te herzien. We maken komaf met de grijze zone, ontstaan door het kluwen van onderaannemingen en detachering om sociale bescherming te omzeilen. Europa kiest voor de bescherming van werknemers met een eenvoudig basisprincipe dat effectief afgedwongen wordt: wie in een ander land werkt, doet dit aan dezelfde arbeidsvoorwaarden als de werknemers in dat land.
109. De overheid toont het goede voorbeeld en neemt haar verantwoordelijkheid. Bij openbare aanbestedingen wordt systematisch nagegaan of de bedrijven die een offerte indienden zich houden aan de regels betreffende de arbeidsvoorwaarden en sociale bescherming in ons land. Ook Europees wordt dit principe gehandhaafd. Wij werken intens samen met de inspectiediensten van de verschillende lidstaten

zodat wij geïnformeerd zijn dat ook buitenlandse bedrijven zich aan de regels houden.

Opsporing en onderzoek van sociale dumping

In de strijd tegen sociale dumping en oneerlijke concurrentie ligt de focus van alle overheidsniveaus in de eerste plaats op detectie, onderzoek en vervolging van zware inbreuken. Inbreuken die verband houden met interne marktverstoring, met flagrant misbruik en met uitbuiting. Dat neemt niet weg dat we minder zware inbreuken snel en efficiënt moeten bestraffen. Ook op Europees niveau willen we de controlemaatregelen onvoorwaardelijk versterken en de hoofdelijke aansprakelijkheid algemeen invoeren. Europa moet ons de ruimte bieden om ook in eigen land op te treden.

110. Onze ondernemers en inspectiediensten worden vaak geconfronteerd met vermoedelijk valse A1-attesten – die de onderwerping van een gedetacheerde aan een buitenlands systeem van sociale zekerheid moeten bewijzen – en kunnen sinds kort deze attesten naast zich neerleggen. Wij willen deze Belgische antimisbruikmaatregel in een Europees wetgevend kader opnemen. Daarbij werpen we geen barrières op tegen het vrij verkeer van personen of diensten, maar tegen het misbruik dat er soms mee gepaard gaat.
111. We kunnen veel makkelijker zwartwerk vaststellen, wanneer mensen hun werk in detail aangeven. Daar bestaan gebruiksvriendelijke methodes voor. Die laten enerzijds werknemers en werkgevers toe prestaties te registreren en laten anderzijds inspectiediensten toe snel en efficiënt te controleren. **sp.a** wil de verplichting van werfregistratie naar alle sectoren uitbreiden. Op termijn moet die registratie ook arbeidsduur – en niet enkel de aanwezigheid – inhouden.
112. Wij willen de pakkans voor malafide ondernemers verhogen. Daarom willen we onze inspectiediensten op een betere manier organiseren. De opsporingsmethoden moeten efficiënter en de selectiemechanismen voor controle worden verder geoptimaliseerd. Daarnaast moeten we ook de capaciteit van de inspectiediensten bewaren of indien nodig durven uit te breiden. Dankzij deze totaaloefening vergroten we de impact van onze inspectiediensten op het terrein.
113. Wanneer een inspecteur sociale fraude ontdekt, kruipt er veel tijd in onderzoek, vervolging of bestraffing. Intussen kunnen fraudeurs hun werk gewoon voortzetten. Vrachtwagens rijden verder, bouwvakkers bouwen verder en schoonmakers maken verder schoon. Dat kan niet de bedoeling zijn. Wanneer sociale dumping een inbreuk verzwaart, vindt **sp.a** dat de inspectiediensten sneller de werkzaamheden moeten staken. De werf wordt verzegeld, de vrachtwagen gaat aan de ketting of de band wordt stilgelegd. Dat is een onmiddellijke actie die de fraudeur duidelijk voelt.
114. **sp.a** wil dat sociale inspectiediensten van nationale en regionale overheden inzetten op nog meer risicoselectie, op nog meer samenwerking en op nog meer aanwezigheid op het terrein. Er is nood aan meer toezicht op en handhaving van de naleving van de hier geldende loon- en arbeidsvoorwaarden. Inspectiediensten

moeten gegevens uitwisselen voor een gecoördineerde strijd tegen misbruik. Intensieve samenwerking tussen de inspectiediensten van de lidstaten is daarom een vereiste.

115. **sp.a** wil op Europees niveau werk maken van een intensief samenwerkingsverband tussen de inspectiediensten van de lidstaten. Wanneer fraude de grenzen van een lidstaat oversteekt, staan nationale inspectiediensten nog veel te vaak machteloos. Daarom willen wij de oprichting van een 'Eurosoc', een Europese sociaal inspectienetwerk, dat informatie-uitwisseling, grensoverschrijdende opsporing en gezamenlijk optreden faciliteert. 'Eurosoc' kan ook operationele taken hebben. Zo zou het de echtheid van A1-attesten kunnen nagaan en ze indien nodig intrekken of loonbetaling over landsgrenzen heen controleren.
116. **sp.a** wil dat de inspectiediensten hun toegang tot het IMI (international market information system) systeem verder operationeel maken. IMI is een internationaal systeem dat informatie biedt over het detacherende bedrijf en de gedetacheerde werknemers. IMI is een oplossing voor een aantal belangrijke praktische problemen zoals verschillen in bestuurs- en werkcultuur, taalproblemen en onduidelijkheid over de gesprekspartner. Daarenboven willen wij ook voor de sociale zekerheid een met IMI vergelijkbaar systeem.

Vervolging en sanctionering van sociale dumping

Wie hardleers is en door fraude onze tewerkstelling en onze sociale zekerheid ondermijnt, moet dat voelen. Dat betekent dat controles, waarbij inbreuken worden vastgesteld, moeten leiden tot (gerechtelijk onderzoek en tot vervolging. Overtreders moeten we straffen daar waar we ze het hardst raken: door hun economisch voordeel weg te nemen. Een kwaadwillige onderneming verliest dan zijn vergunningen, krijgt een handelsverbod of kan uit een sector gebannen worden. Een stevige bestraffing is een duidelijk signaal dat wij geen misbruik tolereren, niet van het systeem en al zeker niet van mensen. Want ook mensenhandel is een hardnekkig en uiterst moeilijk uit te roeien probleem. Daarom geloven we in een multidisciplinaire aanpak en versterken we de internationale samenwerking.

117. De opsporing en de controleren van misbruik en fraude is één zaak, die fraude vervolgen en bestraffen is een andere zaak. Er moet administratief en strafrechtelijk een duidelijk vervolgingsbeleid komen, waarbij zware gevallen van sociale fraude een prioriteit zijn. **sp.a** ijvert voor een sanctioneringskader dat zware inbreuken aan even zware sancties koppelt. Minder zware inbreuken koppelen we aan sancties die vooral snel en efficiënt toe te passen zijn. De focus op vervolging en sanctie moet op alle domeinen en op alle bestuursniveaus een aandachtspunt zijn.
118. Opdrachtgevers en aannemers moeten we veel sneller aansprakelijk stellen in geval van zware inbreuken. Dat geldt voor inbreuken tegen arbeidsveiligheid en arbeidsomstandigheden, maar ook voor slechte huisvesting van gedetacheerde werknemers. Opdrachtgevers en aannemers stellen we strafrechtelijk aansprakelijk, niet alleen voor de correcte betaling van het loon maar ook voor

sociale en fiscale schulden van onderaannemers. Op die manier kunnen zij op geen enkele manier hun verantwoordelijkheid ontlopen.

119. De slachtoffers van sociale dumping zijn niet alleen onze eigen ondernemers en werknemers, maar evenzeer de buitenlandse arbeidskrachten die hier voor een hongerloon en onder slechte omstandigheden werken. Ook zij verdienen onze bescherming. Nadat zij door de inspectiediensten zijn opgespoord, worden ze vaak heel snel het land uitgezet. Die buitenlandse arbeidskrachten – vaak slachtoffers van loondiefstal – moeten de kans krijgen om voor een korte periode in ons land te blijven. Zo kunnen de inspectiediensten proberen om hun dossier af te werken, bijvoorbeeld door het gederfde loon – en de gederfde bijdragen – te berekenen en terug te vorderen. De uitgebuite werknemer kan op die manier aanspraak maken op zijn achterstallig loon.
120. Zelden gaan onze rechtbanken over een zaak van vermoedelijke mensenhandel. Dat terwijl inspectiediensten regelmatig mensenhandel blootleggen. **sp.a** wil een duidelijke en werkbare omschrijving van het begrip mensenhandel in de wet. Op een niet-limitatieve manier maar concreet genoeg moeten we beschrijven wat we onder mensenwaardige omstandigheden verstaan. Zo kunnen inspectiediensten, magistraten en rechtbanken het misdrijf veel beter vervolgen .
121. Veel ondernemers komen in aanmerking voor lastenverlagingen op loon en tewerkstellingssubsidies. Dat is een goede zaak. Maar wanneer bedrijven worden veroordeeld wegens sociale fraude worden de gunstmaatregelen die het bedrijf eerder kreeg vaak vergeten. Ondernemers die voor zware fraude – zoals bijvoorbeeld sociale dumping – zijn veroordeeld, moeten bovenop een sanctie, alle sociale en fiscale voordelen die zij hebben genoten terugbetalen aan de verschillende overheden en voor een bepaalde periode in de toekomst kunnen worden uitgesloten.

1.9 Naar een progressief en sociaal Europa

De recente geschiedenis van de Europese Unie toont aan dat samenwerken het verschil maakt en dat we er met zijn allen op achteruitgaan wanneer dit niet gebeurt. De Europese samenwerking heeft niet alleen een eeuwenlange periode van oorlogen afgesloten, het heeft Europa tot een van de meest welvarende regio's ter wereld gemaakt met de sterkste sociale bescherming en de hoogste levensstandaard ter wereld. De EU is een unieke samenwerking gebaseerd op waarden als vrijheid, gelijkheid en verbondenheid. Het zijn deze waarden die mensen van buiten de Unie aantrekken. Tirannie en onrechtvaardigheid hebben hier geen plaats, de doodstraf is hier afgeschaft, geweld tegen vrouwen en kinderen vinden we verwerpelijk, kinderarbeid is strafbaar, holebi's kunnen vrij samenwonen en burgers worden beschermd tegen overheids censuur. Het gedeelde verlangen naar sociale rechtvaardigheid, bescherming tegen sociale risico's en het inzicht dat gelijke toegang tot onderwijs, gezondheidszorg en bestaanszekerheid noodzakelijk zijn; dat is wat Europa uniek maakt. Vanuit die waarden blijven wij voorstander en voorvechter van een sterke Europese Unie.

Europa heeft haar toegevoegde waarde bewezen. Dankzij samenwerking op Europees niveau zijn we vandaag voorlopers op vlak van milieubescherming, klimaatbeleid en voedselveiligheid. Dankzij Europa combineren we de sterkste consumentenrechten met een goed draaiende markt. Dankzij Europa kunnen we binnen de grenzen van de Unie vrij reizen, werken en wonen waar we willen.

Al die verwezenlijkingen hadden de Europese lidstaten nooit op hun eentje kunnen bereiken. Samenwerken maakt het verschil: dat is de filosofie achter het Europese project. Maar dat lijken we de laatste tijd vergeten te zijn. Het unieke Europese sociaal-economische model dat ons de hoogste welvaart en levenskwaliteit in de wereld bracht wordt zo te grabbel gegooid. Economische vrijheden primeren op sociale rechtvaardigheid. Ongebreideld kapitalisme in de financiële sector stortte ons in de ergste crisis sinds de jaren dertig. Fiscaal nationalisme lokt lidstaten in een race naar beneden waar op termijn alleen verliezers zijn. Een kil economisch beleid dat enkel oog heeft voor cijfers vergeet dat beleid om mensen gaat. De economie moet ten dienste staan van de samenleving, niet omgekeerd.

Een sterke, solidaire en sociale Unie

Europa kende sinds de Tweede Wereldoorlog een ongeziene economische groei die voor meer welvaart en gelijkheid zorgde. De groeiende middenklasse was de motor van de vooruitgang. Ongeacht of je nu een bedrijf runde, schoonmaakster of leraar was, de sociale welvaartsstaat bood iedereen een faire deal. Als je goed werkte, kreeg je een eerlijk loon en kon je rekenen op een stevig vangnet als het misliep. Je kreeg de kans een huis te kopen, te sparen voor je pensioen en bovenal de mogelijkheid om je kinderen een betere toekomst te geven. Dit heeft Europa tot de meest welvarende regio ter wereld gemaakt en verwees herinneringen aan oorlog en continentale armoede en tegenspoed naar het verleden.

De Europese belofte van vrede en welvaart doorstond tot nu toe elke storm. Vandaag staat die belofte onder zware druk. De Europese droom dreigt in een nachtmerrie te veranderen. Europa wordt nu eerder geassocieerd met crisis en de hoogste werkloosheid in 20 jaar. De werkloosheidskloof tussen Noord en Zuid is verdubbeld en de inkomensongelijkheid in de EU is vandaag even groot als die in de Verenigde Staten. Sterker nog, tussen de Europese lidstaten is ze groter dan die tussen de Amerikaanse staten onderling.

Fiscale en sociale concurrentie tussen lidstaten bouwt de welvaartsstaat af en laat de burgers de prijs van de crisis betalen. De vooruitzichten zijn somber: trage groei, aanhoudende werkloosheid en groeiende ongelijkheid. Hierdoor neemt ook de druk om onze economie groener en duurzamer te maken af.

De vraag die we ons moeten stellen is niet of we meer of minder Europa willen, maar wel wat voor Europese Unie we willen. De Unie is momenteel vooral economisch en monetair. De wijze waarop de economische crisis is aangepakt, is daar een voorbeeld van. Er was enkel plaats voor harde economische maatregelen: besparen, bezuinigen en sociale verworvenheden afbouwen. Hierdoor zouden we weer competitief worden. Het lijkt of de race om het China van de wereld te worden is ingezet, met de laagste belastingen en de zwakste sociale zekerheid. Maar dat is een race die we

nooit zullen winnen en die ons de boot naar de toekomst doet missen. Het Europese besparingsbeleid verhindert dat we inzetten op innovatie en investeringen, zowel in mensen als in infrastructuur. Door de dogmatische focus op besparingen verliezen we ook stilaan ons competitief voordeel op het gebied van kwalitatief hoogstaande producten met hoge toegevoegde waarde. De negatieve effecten van globalisering worden door het huidige beleid versterkt, terwijl de positie van Europa in de wereld verzwakt.

De crisis van de afgelopen jaren is niet enkel economisch van aard. Door zo'n beleid verliest de Unie ook stelselmatig steun bij haar bevolking. Het vertrouwen in de Europese instellingen was nog nooit zo laag.

Europa moet de mensen opnieuw een toekomstperspectief bieden. Enkel dan zal het vertrouwen volgen. We moeten er opnieuw voor zorgen dat Europa voor haar burgers die Europese belofte waarmaakt. De belofte van een beter leven voor elke nieuwe generatie en de belofte van een progressief, meer gelijk en meer welvarend Europa. Een Europa met kwaliteitsvolle jobs en een stevig vangnet voor wanneer het misloopt. Europa moet de welvaartstaat verdedigen, verder uitbouwen en reële inhoud geven aan de sociaaldemocratische leuze dat de Unie sociaal zal zijn of niet zal zijn.

Er is geen toekomst voor de Unie tenzij ze sociaal is. Elke Europeaan moet een gewaarborgd minimum aan sociale bescherming hebben met een universele toegang tot gezondheidszorg, inkomensondersteuning en bestaanszekerheid. Weg dus met het groeiende fenomeen van werkende armen en oneerlijke concurrentie tussen lidstaten. Europa moet streng waken over inspanningen van lidstaten om armoede, werkloosheid en ongelijkheid tegen te gaan. Net zoals ze dat nu doet voor de begrotingen van haar lidstaten.

Wij gaan voor een Europese Unie met bindende sociale doelstellingen en gemeenschappelijke sociale normen. Dit komt niet alleen Europeanen met weinig sociale rechten ten goede. Ook landen met een sterk uitgebouwd systeem van sociale bescherming worden hier beter van. Het maakt een einde aan de oneerlijke concurrentie waarbij lidstaten elkaar beconcurreren met goedkopere arbeidskrachten die geen of te weinig sociale bescherming genieten.

Speerpunten van een sterke, solidaire en sociale Unie zijn een resolute aanpak van de jeugdwerkloosheid, bindende doelstellingen om armoede te bestrijden, de invoering van een Europees minimumloon, de strijd tegen sociale dumping, fiscale harmonisatie en een meer sociale begrotingscontrole.

Resolute aanpak jeugdwerkloosheid

Vandaag zijn 5,6 miljoen jongeren in de Europese Unie werkloos. Terwijl we een duizelingwekkende 1600 miljard euro spendeerden om de banken te redden, werd nauwelijks 8 miljard euro vrijgemaakt voor onze jeugd. De jeugdwerkloosheid in de Eurozone bedraagt meer dan 23 procent. In landen zoals Spanje en Griekenland zelfs rond de 60 procent. Waarom zijn we bereid onze banken, maar niet onze jeugd te redden? Zulke cijfers zijn dramatisch voor elke samenleving. Ze leggen een hypotheek op de toekomst en dreigen een hele generatie jongeren verloren te laten gaan. Jongeren die voor altijd een litteken dragen, met lagere lonen en lagere sociale uitkeringen. Maar ook een generatie die

altijd wantrouwen zal koesteren ten opzichte van het politieke en economische systeem. De sociale risico's van massale jeugdwerkloosheid zijn met andere woorden groter dan die van een falend bankensysteem.

Jeugdwerkloosheid niet aanpakken is dus niet alleen maatschappelijk onverantwoord, het is bovenal economische dwaasheid. De schade voor de Europese economie wordt geschat op 150 miljard euro per jaar. Een schamele 8 miljard euro gespreid over de komende zeven jaar is tegen deze achtergrond niet meer dan een schaamlapje. Initiatieven zoals een echte Europese jongerenstage en jongerentraining bieden niet alleen veel toegevoegde waarde voor de betrokkenen, maar dragen op termijn ook bij tot een verbeterde arbeidsmobiliteit binnen de Unie.

122. We investeren in de toekomst van onze jeugd. Een krachtdadige Europese aanpak van de jeugdwerkloosheid waarbij we inzetten op de eerste werkervaring is broodnodig. Net als bij de redding van de banken voorzien we zoveel middelen als nodig om elke Europese jongere binnen de 4 maanden na zijn of haar studie een eerste werkervaring te bieden.
123. De erkenning van diploma's in de Unie wordt uitgebreid en geharmoniseerd. Daarnaast voorziet de Unie ook taalopleidingscheques om de arbeidsmobiliteit over de grenzen heen te verhogen.
124. Projecten zoals Erasmus+ hebben onze blijvende steun. Ze maken het mogelijk om in het buitenland te studeren, een opleiding te volgen, werkervaring op te doen of vrijwilligerswerk te verrichten. Iedereen moet de kans krijgen om in een uitwisselingsproject te stappen. Zo maken Europese jongeren niet alleen kennis met elkaar, maar wordt ook de ontwikkeling van hun talenten versneld en verhogen hun kansen op de arbeidsmarkt.

De strijd tegen armoede is een topprioriteit

De strijd tegen armoede en sociale uitsluiting is één van de vijf prioriteiten in het kader van de EU2020 strategie. De crisis, veroorzaakt door de banken en een laks reguleringsbeleid, zadelt vandaag echter één op de vier Europeanen op met een verhoogd risico op armoede of sociale uitsluiting. Dat zijn bijna 120 miljoen Europeanen. Maar liefst een op drie kinderen in Europa groeit op in kansarmoede. Dit is in het meest welvarende continent van de wereld volstrekt onaanvaardbaar. Als we de trend van de laatste jaren doorzetten, zien we dat we de doelstelling om 20 miljoen mensen minder in armoede te hebben niet zullen halen in 2020, maar pas in 2150.

De Europese aanpak van de crisis gaat uit van enge macro-economische doelstellingen en een kil besparingsbeleid. Dit ondermijnt de strijd tegen armoede in plaats van ze te versterken. Europa heeft vandaag een negatieve impact op het armoedebestrijd terwijl een versterking van de sociale bescherming de hele Unie ten goede zou komen.

125. Elke Europeaan moet een minimum aan sociale bescherming hebben met universele toegang tot gezondheidszorg, sociale zekerheid en bestaanszekerheid.

We streven daarom naar een globaal recht op een minimuminkomen dat armoede uit de Europese Unie haalt.

126. **sp.a** zet de strijd verder tegen de armoede en voor sociale bescherming in het centrum van het Europees beleid. Het economisch beleid dat vandaag gevoerd wordt focust te eenzijdig op activering, bovendien is het ook onvoldoende effectief. **sp.a** wil een meer omvattende benadering van de armoedeproblematiek in het Europees beleid. De prioriteiten die de Commissie in haar Sociaal Investeringspakket formuleert, namelijk sociale bescherming, onderwijs, sociale innovatie en toegankelijke en betaalbare diensten zoals kinderopvang zijn speerpunten van de strijd tegen armoede. Het Nationaal Hervormingsprogramma dat door elke lidstaat jaarlijks moet ingediend worden bij Europa en nu een eenzijdige focus op economie en besparing legt moet de strijd tegen armoede veel zichtbaarder maken in het licht van de EU2020-doelstellingen. De inspraak van de armoedeorganisaties moet hierin gegarandeerd worden via een structurele verankering van het Belgisch Platform tegen armoede.
127. Nu 20 procent van het Europees Sociaal Fonds expliciet gereserveerd wordt voor de strijd tegen armoede en sociale uitsluiting, moet de Europese Commissie er bij de lidstaten op toezien - en hen hierbij begeleiden - dat die middelen ook effectief daarvoor worden gebruikt.
128. Wij bevestigen onze volledige steun aan Het Fonds voor Europese hulp aan de meest behoeftigen en blijven pleiten voor de uitbreiding van haar budget. Vandaag zijn er immers meer mensen dan ooit in Europa afhankelijk van voedselhulp en bedeling van andere basismiddelen.

Een Europees minimumloon garandeert iedereen een goed leven

Wie werkt moet met zijn loon kunnen rondkomen. In de meeste EU-landen bestaat er een minimumloon, al dan niet sectoraal. De relatieve hoogte van deze minimumlonen varieert echter sterk. Het hoogste minimumloon (in Luxemburg) is maar liefst 6 keer hoger dan het laagste minimumloon (in Roemenië). Alles wat een Roemeen met zijn minimumloon kan kopen, kan een Luxemburger met zijn minimumloon 6 keer kopen. In dit verschil schuilt een belangrijke sociale onrechtvaardigheid.

129. Elke Europeaan die werkt moet met zijn loon kunnen rondkomen. Er moet met andere woorden een voldoende hoog minimumloon bestaan dat op lange termijn gelijk is in alle lidstaten. Het gebrek aan een Europees minimumloon zet bovendien de interne markt onder druk. Het leidt tot oneerlijke concurrentie binnen de EU. Een Europees minimumloon biedt sociale rechtvaardigheid, sociale bescherming en garandeert eerlijke concurrentie. Op korte termijn wordt iedere lidstaat verplicht een minimumloon te garanderen van minstens 60 procent van het mediaaninkomen van die lidstaat.

Gelijke rechten op de arbeidsmarkt: de Europese strijd tegen sociale dumping

Wij zijn voorstander van het vrije verkeer van personen en diensten: iedere burger van de Unie die dat wil, moet vrij kunnen werken in de Unie. Maar het vrij verkeer mag geen excuus zijn om sociale dumping te organiseren. Iedereen die in hetzelfde land hetzelfde werk doet, moet dat doen aan de geldende arbeidsvoorwaarden van dat land. Het tewerkstellen van mensen aan een te laag loon, in slechte arbeidsomstandigheden en zonder degelijke sociale bescherming is Europa onwaardig. Dat leidt immers tot een sociale 'race to the bottom' die enkel verliezers heeft. Sociale dumping leidt niet alleen tot een systeem van werkende armen maar bovendien tot oneerlijke concurrentie met bedrijven die wél de sociale spelregels volgen. Het verlies van jobs, het faillissement van eerlijke bedrijven en de vernietiging van onze sociale bescherming is daarvan het gevolg.

Zoals in het bovenstaande stuk rond sociale dumping uiteengezet werd, kan je dit probleem niet enkel nationaal oplossen, ook Europees moet dit een prioriteit worden (zie s hoofdstuk 1.8). Een sociaal Europa biedt alle Europeanen bescherming. De huidige herziening van de handhavingsrichtlijn zet stappen in de goede richting, maar **sp.a** gaat verder: hetzelfde werk in dezelfde lidstaat moet aan dezelfde voorwaarden gebeuren en een Europees inspectienetwerk moet dumping zichtbaar maken en met alle middelen bestrijden. Wie hardleers is en door uitbuiting en sociale shopping ons economisch weefsel en onze tewerkstelling ondermijnt, moet dat ook voelen. Dat betekent dat controles kunnen leiden tot gerechtelijk onderzoek en vervolging. Overtreders straffen we waar het pijn doet: we halen hun economisch voordeel weg. Een stevige bestraffing is het duidelijkste signaal dat wij geen misbruik tolereren. Niet van het systeem en al zeker niet van mensen.

We investeren in de Europeanen

We moeten opnieuw in mensen investeren. In het economisch bestuur van Europa moet de sociale dimensie minstens even belangrijk zijn als de begrotingscontrole. Het terugdringen van werkloosheid, armoede en sociale uitsluiting staat centraal. Met dezelfde ijver als de Europese Commissie de begrotingen onder de loep neemt, moeten we ook de Europese doelstellingen rond onderwijs en armoede realiseren. De sociale cohesie van de Unie is een topprioriteit die ook de Commissie moet uitdragen. Daarvoor is een sociaal en progressief pact nodig. Een pact dat steunt op sociaal overleg en parlementaire controle. Een pact dat investeert in menselijk kapitaal en inzet op tewerkstelling, opleiding, onderwijs en sociale samenhang.

130. Het begrotingsbeleid houdt rekening met investeringen. Bij de berekeningen van het structureel tekort van lidstaten krijgen duidelijk toekomstgerichte investeringen van die lidstaten in tewerkstelling, innovatie, opleiding en onderwijs een andere weging.
131. Momenteel gaat de EU het meeste aandacht uit naar haar economische en monetaire doelstellingen. Dit, ten koste van haar sociale doelstellingen, die stiefmoederlijk behandeld worden. **sp.a** wenst dat op termijn de aandacht voor sociale aspecten in de Europese verdragen verankerd worden en dringt erop aan dat de Economische en Monetaire Unie (EMU) wordt omgebouwd in een echte Economische, Sociale en Monetaire Unie (ESMU), die economische, sociale en monetaire doelstellingen op gelijke hoogte behandelt.

132. Het Europees beleid mag niet enkel focussen op begrotingsdoelstellingen. Wij willen naast het begrotingspact een Europees Sociaal Pact. Dat moet doelstellingen over tewerkstelling, onderwijs, innovatie, armoedebestrijding en sociale cohesie zoals afgesproken in de Strategie EU2020 afdwingbaar maken. Net zoals bij de Europese controle op de begrotingen wordt het niet halen van de doelstellingen gesanctioneerd. Het gaat dus niet alleen over het resultaat maar ook over het voorzien van voldoende middelen voor het Sociaal Pact maar ook andere basispijlers zoals justitie. Bij gebrek aan voldoende investeringen in deze domeinen is geen rechtvaardige samenleving mogelijk. Tot slot linken we de doelstellingen aan de Europese meerjarenbegroting zodat we het beleid ook met de nodige Europese middelen ondersteunen. Deze middelen moeten fors worden uitgebreid door goedkope leningen van de ECB, door een financiële transactietaks, en door het innen van de belastingen die nu ontweken worden naar belastingparadijzen.
133. Het Sociaal Pact staat centraal in de jaarlijkse analyse die van elke lidstaat gemaakt wordt en vormt de basis voor sanctieprocedures en aanbevelingen. Hierbij moet evenzeer rekening gehouden worden met de evolutie van armoede, tewerkstelling, gezondheidszorg, investeringen in onderwijs, innovatie, en de onevenwichten in sociale bescherming tussen de lidstaten. Dat wil zeggen dat we naast de cijfers ook rekening houden met de inhoud en de sociale duurzaamheid van het beleid. De link tussen de nationale begroting en de doelstellingen van het Pact moet sterk zijn. Alleen zo maken we ruimte voor investeringen in tewerkstelling, onderwijs, innovatie en de strijd tegen armoede.
134. **sp.a** wil een sterke Europese Commissie die het sociaal beleid centraal stelt en uitdraagt. Bij het begin van de legislatuur doet het Europees Parlement bindende aanbevelingen waar de Commissie rekening mee houdt bij de uitwerking van wetgeving. De aantredende Commissie stelt daarna een gedetailleerd meerjarenprogramma voor dat jaarlijks wordt bijgewerkt en vraagt hiervoor telkens het vertrouwen van het Parlement.

Een solidaire Unie

De afgelopen jaren is het pijnlijk duidelijk geworden dat de muntunie onaf is. Welvaartsstaten in de Eurozone zijn hun individuele capaciteit om als stabilisator te fungeren in crisistijd voor een stuk kwijt. Het gebrek aan volwaardige economische samenwerking bracht niet alleen de euro, maar ook landen in het Zuiden op de rand van de afgrond. De eenzijdige focus op begrotingscontrole en macro-economische onevenwichten schiet voorbij aan het feit dat een muntunie ook solidair moet zijn.

135. Een monetaire unie vraagt van alle lidstaten verantwoordelijkheid. Een wenselijke begrotingsstrategie voor de eurozone als geheel bestaat erin noodzakelijke saneringen door te voeren in lidstaten met ongezonde publieke financiën. Die moeten wel gespreid worden in de tijd, rekening houdende met de economische impact op korte termijn. Tegelijk moeten we lidstaten die dat kunnen, verplichten fiscale stimuli te voorzien om zo de deflatoire krachten van andere lidstaten tegen

te gaan. Daarom voorzien we een Europees verzekeringsmechanisme tegen economische schokken. Ter ondersteuning van het sociaal pact komt er een apart stabilisatiebudget voor de Eurozone. Dit budget helpt lidstaten schokken op te vangen en sociaal verantwoorde hervormingen door te voeren.

- 136. Het mandaat van de Europese Centrale Bank is vandaag te restrictief. De doelstelling van prijsstabiliteit worden aangevuld met de doelstellingen over maximale tewerkstelling en matige interestvoeten op lange termijn.
- 137. Tot slot moet ook de werking van de ECB transparanter en democratischer verlopen. De voorzitter wordt bevestigd door het Europees Parlement en ook haar verslagen en de resultaten van stemmingen van de Raad van Bestuur worden openbaar gemaakt.

De sterkste schouders dragen de zwaarste lasten, ook in Europa

Voorstellen tot meer investeringen en de uitwerking van een sociale agenda stuiten altijd op dezelfde mantra: er is geen geld. Het zogenaamde gebrek aan financiële middelen wordt gebruikt om de afbraak van de welvaartstaat te verantwoorden. Fiscaliteit is echter het domein bij uitstek waaruit het failliet blijkt van de huidige Europese constructie. Het gebrek aan harmonisatie maakt shoppinggedrag mogelijk voor ondernemingen en speelt de lidstaten tegen elkaar uit. Dit willen we verhinderen door Europese fiscale minimumnormen op te leggen. Daarnaast lopen EU-lidstaten op alle niveaus elk jaar 1.000 miljard euro inkomsten mis door belastingontwijking en belastingontduiking. Dat is 2.000 euro per Europeaan. Het is ook meer dan alle landen in de EU samen uitgeven aan gezondheidszorg. Geld dat we niet kunnen investeren in tewerkstelling en onderwijs.

Een goed werkende interne markt betekent dat we goede en duidelijke afspraken maken over hoe we bedrijven in die markt belasten. Dat is de enige manier om te vermijden dat ze op grote schaal te weinig of geen bijdragen betalen. Fiscale shopping zorgt voor oneerlijke concurrentie tussen bedrijven die hun bijdragen betalen en zij die dat niet doen. Bovendien vinden EU-burgers dit geschuif met miljarden oneerlijk. Zeker nu hen gevraagd wordt extra inspanningen te leveren om de crisis te bestrijden.

- 138. Op fiscaal vlak maken we eindelijk werk van harmonisatie. Met een Europese minimumtarief kan geen enkel bedrijf nog belastingen ontwijken.
- 139. De aanpak van belastingparadijzen en de afschaffing van het bankgeheim moet niet alleen op Europees niveau gebeuren, maar ook in elke lidstaat afzonderlijk of door een bilateraal verdrag. We doen dat door in te zetten op transparantie, gelijke criteria, een Europese zwarte lijst en volledig automatische informatie-uitwisseling. Alleen zo weten we waar bedrijven verdienen en hoeveel.
- 140. Er komen Europese anti-misbruik regels. Zo bestraffen we fraude, belastingontwijking en -ontduiking, en belasten we op basis van de economische realiteit.

141. We steunen de invoering van een financiële transactietaks op Europees niveau, en gebruiken de opbrengsten die worden toegewezen aan België om de lasten op arbeid hier te verlagen.

Als er in Europa al sprake is van twee snelheden, gaat dat niet over het 'arme zuiden' tegenover het 'rijke noorden', maar over een groeiende kloof tussen rijke en arme Europeanen, waar ze ook wonen. Een sociaal Europa moet gebaseerd zijn op solidariteit, de sterkste schouders moeten de zwaarste lasten dragen. We herbevestigen het beproefde sociaaldemocratische recept van herverdeling om zo de welvaart eerlijker te spreiden over alle burgers van de Unie. Een Unie die daar werk van maakt, kan altijd op de steun van **sp.a** rekenen. Het huidige beleid van de Europese Unie doet dat echter niet. Alleen een krachtige linkse stem na de Europese verkiezingen kan het schip van koers doen veranderen. **sp.a** strijdt voor een sociaal en duurzaam Europa. En neen, dat is niet het Europa zoals dat vandaag bestaat. Een ander Europa is mogelijk.

2 DE ECONOMIE MOET DRAAIEN VOOR U

2.1 Inleiding: Samen geven we zuurstof aan onze economie

Een sterke sociale welvaartsstaat rust op stevige economische fundamenteën. De besparingslogica, die al meer dan vijf jaar het dominante politieke antwoord is op de crisis in Europa, ondergraaft deze fundamenteën en zorgt voor onrust. Ze hypothekeert onze toekomstige welvaart. Steeds meer Europeanen ondervinden de gevolgen van deze harde besparingspolitiek: enorme jongerenwerkloosheid, toenemende armoede en ongelijkheid. In België zorgen de socialisten in de regering voor een ander geluid. Wij versterken ons sociaal model, in plaats van het af te breken. Wij investeren in mensen, en vooral in zij die dit het hardst nodig hebben. Het is geen toeval dat België en Vlaanderen, en onze bedrijven en kleine ondernemingen, de crisis relatief goed zijn doorgekomen.

We maken onze economie en samenleving sterker door samen te investeren en samen te werken. Zo verzekeren we onze toekomst. Dat betekent ook investeren in bedrijven en ondernemers, want het zijn werkgevers en werknemers samen die onze economie doen draaien en zuurstof geven. Op die manier creëren we toekomstige welvaart, kwaliteitsvolle jobs en groei waar iedereen beter van wordt.

De keuzes die we nu maken, op een kantelpunt tussen investering en afbraak, bepalen onze toekomst. We maken keuzes in de doelstellingen en stellen die scherp. Een eerste doelstelling is de stabilisering en verduurzaming van onze economie. Een tweede doelstelling is concurrentievervalsing in een aantal sectoren nog beter aan te pakken. Vaak zijn het de kleinere ondernemingen die daar het slachtoffer van zijn. Ook hier brengen we meer zekerheid.

142. We vereenvoudigen de fiscaliteit en geven fiscale zekerheid. Dat doen we door de complexiteit in de fiscale regelgeving aan te passen. De complexiteit van onze fiscaliteit is een vaak terugkerend thema bij ondernemers. Eenvoudige oplossingen, tarieven en belastbare basis zijn niet altijd evident. Vaak zijn uitzonderingen zeer specifiek en ook terecht. Het is aan de fiscus om deze complexiteit aan te pakken en ondernemers te ontlasten.
143. Wij kiezen resoluut voor de aanpak van maatschappelijke uitdagingen. We stimuleren het verminderen van grondstof- en energieverbruik. We stimuleren de logistieke processen die België als logistieke hub versterken. We verschuiven bestaande bedrijfssteun naar de speerpunten die op langere termijn voor meer welvaart en welzijn zorgen. We stimuleren ondernemende starters door de bestaande maatregelen om risico's te verzekeren, verder te versterken. Tot slot blijft **sp.a** resoluut kiezen voor maatschappelijk verantwoord ondernemen. Dit betekent dat ondernemers een beleid voeren dat bewust rekening houdt met economische, sociale, ecologische en culturele gevolgen op korte en lange termijn. Hierbij is transparantie en een continue dialoog met alle belanghebbenden van cruciaal belang.

144. In België en Vlaanderen beschikken we over sterke grote en kleinere bedrijven. Toch kent ons land te weinig ondernemerschap. Veel mensen twijfelen om een eigen zaak te starten. Bij falen is de kans op doorgroeien klein. Daar gaat veel kennis en kunde van ondernemerschap verloren. Lokale ondernemers en zelfstandigen zijn nochtans cruciaal voor de toekomst van de industriële activiteit en de maaksectoren in België, en voor de verankering van kwaliteitsvolle jobs. Daarom versterken we het tweede kansen beleid voor ondernemers in België.
145. Als het gaat over ondernemen gaat het vaak over grotere bedrijven en hun winstgevendheid en tewerkstelling. Minder aandacht krijgen de kleinschaliger winkels die nochtans vaak een belangrijke maatschappelijke rol spelen in een wijk of een buurt. Kijk bijvoorbeeld naar krantenwinkels, slaggers of bakkers. Ook voor hen is het niet makkelijk om recht te blijven. Daarom versterken we de rentabiliteit van kleine ondernemers en zelfstandigen.
146. Onder druk van **sp.a** hebben we met de Belgische bankenwet belangrijke stappen gezet om de speculatie en exuberante bonussen in de bankenwereld aan te pakken. Met de bankenwet beschermen we nog beter het spaargeld van de spaarder. Maar dit is niet het eindpunt. Wij kiezen voor een fundamenteel ander bankenmodel met hoge kapitaalbuffers en sterke consumenten en toezichhouders. Een duurzaam systeem waarbij banken opnieuw doen wat ze moeten doen: spaargeld veilig beheren en zuurstof geven aan de economie. Zo krijgen ook de kleine en alternatieve spelers de kansen die ze verdienen.

2.2 Een fiscale hervorming voor werk

Een progressieve fiscaliteit is een basisvoorwaarde voor een economie die werkt voor iedereen. ‘De sterkste schouders dragen de zwaarste lasten’, is een ethisch beginsel dat we hoog in het vaandel dragen. Om dat principe waar te maken, heeft België nood aan een grote hervorming die de fiscaliteit beter organiseert.

147. Een progressieve fiscaliteit is een rechtvaardige fiscaliteit. Onze eerste prioriteit is dat iedereen eerlijk bijdraagt. Wij halen het geld bij wie nu niet of te weinig betaalt. Zo zorgen we ervoor dat u minder belastingen moet betalen.

We maken de fiscaliteit eenvoudiger door de administratie in staat te stellen uit te groeien tot een echte dienstverlener, in plaats van een tegenstander. Ons doel is door een betere doorstroming van informatie zo veel mogelijk mensen en ondernemingen een vooraf ingevulde aangifte te kunnen bezorgen.

We willen de fiscale druk op arbeid en vermogen in balans brengen, met als tweevoudig doel jobs te creëren en werk lonender te maken. We realiseren dit via een vermogenswinstbijdrage, die achterpoortjes in de vermogensfiscaliteit sluit en de progressiviteit in de vermogensfiscaliteit beter organiseert.

We willen de gaten die de crisis heeft geslagen dicht, met als finaal doel het groeipad van voor de crisis terug te vinden en de tewerkstellingsgraad duurzaam op te trekken. Dat zal ons toe laten de lasten op lage- en middeninkomens verder te verlagen.

We willen een fiscaliteit die evenwichtige groei toelaat door speculatie te ontmoedigen en duurzame investeringen te steunen. Dit realiseren we via de Europese Financiële Transactietaks, een hervorming van de fiscaliteit op aandelenopties, en een interne verschuiving binnen de vennootschapsbelasting.

Op internationaal niveau grijpen we de kansen die zich momenteel voordoen. Nooit was de tolerantie voor ontwijking door grote bedrijven en vermogenden zo laag. We steunen daarom volop de initiatieven die in diverse internationale instellingen worden ontwikkeld, en dringen aan op snelle uitvoering.

Vereenvoudigen: De fiscus als dienstverlener

De belastingbrief is voor veel gezinnen en ondernemingen een ingewikkeld kluwen waar een kat haar jongen niet meer in terugvindt. Het invullen van de belastingbrief is niet alleen elk jaar een tijdrovend karwei, de complexiteit vergroot ook het risico op fouten. Fouten die dan nog eens kunnen leiden tot extra procedures en extra kosten. Zeker voor wie zich geen dure fiscaal adviseur kan veroorloven.

Om ons fiscaal systeem grondig te vereenvoudigen, draaien we de huidige werkwijze helemaal om. De belastingaangifte wordt dan volledig ingevuld door de administratie. Die krijgt toegang tot alle gegevens die hij nodig heeft. In ruil hoeven gezinnen en ondernemers hun belastingbrief niet meer zelf in te vullen en hoeven ze ook niet meer gecontroleerd te worden. De rechtszekerheid neemt gevoelig toe. Met deze manier van werken wordt de fiscale administratie veel transparanter en toegankelijker voor u.

De gemiddelde belastingbetaler vaart wel bij die aanpak. U bent niet alleen verlost van heel wat administratieve rompslomp, u kunt er ook op rekenen dat u geniet van de aftrekken en kortingen waar u recht op hebt. Veel mensen weten nu niet dat ze bepaalde uitgaven kunnen aftrekken. In veel gevallen zijn de administratiekosten zo hoog dat er een Matteüs-effect ontstaat: maatregelen komen niet terecht bij mensen die ze het hardst kunnen gebruiken. Door de administratie de aangiftes te laten invullen, wordt die ongelijkheid weggewerkt.

Verschillende landen bewijzen dat een (quasi) aangiftevrije samenleving mogelijk is. In Denemarken bijvoorbeeld hoeft 90 procent van de mensen niets meer te wijzigen aan de door de fiscus voorgestelde aanslag. En dit gaat er niet gepaard met een duurdere belastingdienst. Integendeel, gemeten naar kosten per euro geïnde belasting is de Deense administratie, SKATT, een van de goedkoopste van Europa.

Belastingplichtigen zijn met de vooraf ingevulde aangifte niet alleen van een administratieve last af, voor velen een van de ergerlijkste klussen van het jaar, maar hoeven ook geen controle meer te verwachten. Ze zijn in orde, ze kunnen op hun twee oren slapen.

De impact op de controlediensten van de administratie wordt ook kleiner. Er is geen enkele reden om wie transparantie heeft gegeven in zijn inkomsten en akkoord is gegaan met zijn belastingaanslag, nog te controleren. De fiscale administratie kan zijn mensen en middelen veel doeltreffender inzetten. De focus van de controles ligt haast uitsluitend op het segment waar niet-naleving het grootst is.

We wensen deze benadering niet alleen in te voeren voor natuurlijke personen en zelfstandigen, maar ook voor kleine en middelgrote ondernemingen. Wie dat wil, kan afstappen van de controle door de administratie volledige toegang te geven tot zijn boeken en gegevens bij derden. De administratie doet een voorstel van aanslag en bij akkoord van de onderneming krijgt die zekerheid dat die aanslag later niet betwist zal worden.

148. We maken de fiscaliteit zo veel mogelijk aangiftevrij. Gezinnen, zelfstandigen en ondernemingen laten hun aangifte door de administratie kosteloos invullen op basis van alle voor de fiscus toegankelijke relevante informatie. Voor ondernemingen waar een aangiftevrije fiscaliteit niet haalbaar is, behouden we de bestaande verplichtingen voor een correcte belastingaangifte.

In ruil voor dergelijke transparantie vanwege de belastingplichtige, mag u verwachten dat de administratie u ook snel kan antwoorden op vragen over de fiscale gevolgen van bepaalde feiten en handelingen. Wanneer gezinnen en ondernemingen hier zekerheid over hebben, kunnen ze hun activiteiten beter plannen.

149. In ruil voor deze doorgedreven transparantie vanwege gezinnen en ondernemingen, moet de administratie in staat zijn snel en efficiënt te antwoorden op vragen van belastingplichtigen over de fiscale rechtsgevolgen van hun handelingen.

Verschuiven: een fiscaliteit voor jobcreatie

Iedereen is het over eens dat lasten op werk in België te hoog zijn. Daarom stellen we een dubbele verschuiving voor: van lasten op arbeid naar vermogenswinsten, van inkomens in de witte sector naar de grijze en zwarte sector.

Wanneer we substantiële lastenverschuiving willen realiseren moet de economie weer groeien. Dat is de enige manier om de overheidsfinanciën duurzaam op orde te krijgen.

De aanhoudende financiële en Europese crisis tast het groeipotentieel van de economie aan en brengt de gezondheid van de overheidsfinanciën op lange termijn in gevaar. Volgens schattingen door internationale instellingen is onze economie al 8 procent armer dan voor de crisis mogelijk werd geacht. Ook ligt de groeivoet van onze economie veel te laag: 1,2 procent is te weinig om de overheidsfinanciën gezond te houden. Terugkeren naar de groei van voor de crisis – een minimale doelstelling – kan de overheidsfinanciën al gevoelig verbeteren.

150. Groei en tewerkstelling zijn de beste manier om de begroting op orde te krijgen. We willen de gaten die de crisis heeft geslagen dichten, met als doel minstens het groeipad van voor de crisis terug te vinden en de tewerkstellingsgraad duurzaam op te trekken. We springen zorgvuldig en verantwoordelijk om met de overheidsuitgaven. Dat betekent niet dat we onze toekomst moeten hypothekeren en onze bevolking collectief verarmen uit cijferfetisjisme. Investerings in groeimaatregelen verdienen zichzelf terug. Schuldenlast moet je terugdringen door te besparen waar nodig, onder meer door een efficiëntere overheidswerking, maar ook door ervoor te zorgen dat je morgen meer verdient dan vandaag. sp.a wil besparen wanneer de economie dit toelaat, in goede tijden. Dit realistische recept moet ons in staat stellen tegen 2020 de overheidsuitgaven onder 50 procent van onze gezamenlijke welvaart, het Bruto Binnenlands Product (BBP), te brengen en de schuldgraad op termijn onder 60 procent van het BBP.

De volgende regering moet de lasten op arbeid verder verlagen dan nu in het concurrentiepact is afgesproken. Doel is hierbij prioritair de tewerkstelling van laaggeschoolden te ondersteunen en de koopkracht van lage en middeninkomens te versterken. Concreet willen we volgende maatregelen nemen:

151. De structurele werkgeversbijdragevermindering moet prioritair voor lage inkomens verder worden verhoogd, zodat we laaggeschoolde arbeid goedkoper maken en de tewerkstellingskansen van mensen die nu moeite hebben een job te vinden vergroten. De algemene loonsubsidie op de bedrijfsvoorheffing kan dan worden afgeschaft. Doel is het percentage werkgeversbijdragen voor mensen met een minimumloon terug te brengen tot een symbolische 5 procent.
152. We versterken de maatregelen rond koopkracht van het concurrentiepact door het systeem van de werkbonus te verdiepen en te verbreden voor lage en middeninkomens. De sociale en fiscale werkbonus kunnen worden samengevoegd tot één belastingkrediet dat al op de loonbrief wordt verrekend via de bedrijfsvoorheffing. De bijzondere bijdrage op de sociale zekerheid kan worden afgeschaft.

Wij geloven dat door vermogensinkomsten aan te spreken, we de lasten op arbeid naar beneden kunnen halen, zonder de factuur toch weer door te sturen naar uw gezin. Recente data tonen aan dat over heel de eurozone alleen in Spanje de ongelijkheid in de financiële vermogens groter is dan in België.

Ook weten we dat de belangrijkste achterpoortjes die in onze vermogensfiscaliteit overblijven, zoals de vrijstelling op meerwaarden in aandelen en aandelenfondsen en internationale belastingparadijzen, door de meest vermogenden worden gebruikt. In Frankrijk worden 97 procent van de meerwaarden gerealiseerd door de 10 procent hoogste inkomens.

153. Deze maatregelen kunnen we financieren wanneer we consequent verder gaan in het sluiten van achterpoortjes in de vermogensfiscaliteit, zoals de belasting op meerwaarden op aandelen, en verder inzetten op fraudebestrijding en het gebruik van de opbrengst van de financiële transactietaks.

In tegenstelling tot lasten op arbeid zijn lasten op vermogenswinsten in België vlaktaksen. We proberen de kleine spaarder wel te ontzien met de vrijstelling op spaarboekjes met lage rente, maar die vrijstelling komt voor een groot deel de bank ten goede. Een grote hervorming moet effectieve vormen van progressiviteit invoeren, zodat de kleine spaarder kan worden ontzien, en van de meest vermogenden een grotere bijdrage kan worden gevraagd.

154. We vragen een grotere bijdrage van hen die momenteel een te kleine bijdrage leveren. Dit doen we door achterpoortjes te sluiten en door effectieve progressiviteit in de vermogensfiscaliteit te introduceren. Op die manier kunnen we de kleine spaarder beter ontzien en van de meest vermogenden een grotere bijdrage vragen. Een vermogenswinstbijdrage kan deze doelstellingen efficiënt bereiken.
155. Andere instrumenten zijn niet geschikt om de lasten op arbeid te verlagen. De BTW is geen geschikt instrument om de druk op lonen te verlichten, want ze is regressief en holt de reële koopkracht van lonen en vervangingsinkomens indirect uit.
156. Wat voor de BTW geldt, is ook waar voor milieuheffingen. Wanneer een ambitieus milieubeleid toch een verhoging van milieulasten noodzakelijk maakt, compenseren we mensen met lage en bescheiden inkomens maximaal voor verloren koopkracht, en zodat er geen averechtse sociale effecten optreden. Milieulasten dienen slechts om het milieu te verbeteren, niet om lasten te verschuiven van rijk naar arm.
157. We zorgen ervoor dat de asociale forfaitaire milieubelasting op elk niveau wordt afgeschaft, en indien toch noodzakelijk vervangen deze door een sociaal gecorrigeerde milieubelasting.

In fraudebestrijding hebben we al heel wat kunnen realiseren: het aandeel van de zwarte economie in het BBP is in België gezakt. Niettemin zal nog een volgehouden inspanning nodig zijn, want fraude is een marktontwrichtende, oneerlijke afwenteling van de kosten van publieke goederen naar zij die geen mogelijkheden tot ontwijking hebben. De schatkist loopt jaarlijks 30 miljard euro mis door fraude.

158. Elke eurocent die wordt gewonnen uit fraudebestrijding geven we aan een verlaging van de lasten op arbeid.

Een fiscaliteit ten dienste van jonge gezinnen

We zien vandaag dat jongeren het financieel niet gemakkelijk hebben, zelfs degenen die werk hebben. Ze moeten bijvoorbeeld steeds vaker gedwongen bij hun ouders blijven inwonen. Wij geven jonge mensen weer meer kansen om op eigen benen te staan en hun eigen leven vorm te geven.

De fiscaliteit op onroerend goed maken we rechtvaardiger. Jonge gezinnen die een degelijke bescheiden woning willen kopen, worden nu al geconfronteerd met hoge prijzen en ondervinden steeds meer moeilijkheden om een lening vast te krijgen. We verminderen de registratierechten voor starters zodat een eigen huis in de toekomst geen voorrecht wordt dat enkel is weggelegd voor de rijken. We zorgen er ook voor dat mensen die willen verhuizen omdat ze van werk veranderen of uit elkaar gaan niet gestraft worden door dubbele belastingen.

159. We verhogen de vrijstelling (het abattement) op de registratierechten voor de aankoop van de eerste en enige woning. We breiden ook het principe van de meeneembaarheid uit zodat verhuizen niet fiscaal bemoeilijkt wordt.

Wij geven ze financieel ook een duwtje in de rug aan het begin van hun loopbaan. Op die manier realiseren we een vlakke loonontwikkeling en creëren we ruimte om de anciënniteitsopbouw te hervormen.

160. Wij verhogen de belastingvrije som voor iedereen die een arbeidsinkomen heeft en nog geen dertig jaar is. Hiermee geven we jongeren effectief extra kansen. Om te vermijden dat die jongeren op hun dertigste bruusk geconfronteerd worden met hogere belastingen, wordt de belastingvrije som voor jongeren geleidelijk weer tot het normale niveau gebracht tussen hun 30 en 35 jaar.

Een fiscaliteit ten dienste van evenwichtige en sociale groei

De kredietcrisis heeft aangetoond dat financiële markten op zichzelf niet altijd de juiste keuzes maken. In veel gevallen zijn investeringen gebeurd om speculatieve redenen, die niets te maken hadden met een onderliggend rendement op lange termijn. Het gevolg was niet alleen dat we met een zware crisis te maken kregen die we nog steeds niet te boven zijn gekomen, maar ook dat investeringen die op termijn wel zouden renderen, niet gebeurd zijn.

Ook de fiscaliteit kan bijdragen tot een duurzamere, op de lange termijn gerichte economie. Een financiële transactietaks draagt bij tot stabielere financiële markten, omdat ze speculatieve transacties op korte termijn ontraadt. Door stokken in de wielen van de machine te steken, maakt ze de kapitaalmarkt efficiënter.

161. We steunen de invoering van een Financiële Transactietaks op Europees en later ook op mondiaal niveau, en gebruiken de opbrengst die aan België wordt toegewezen om de lasten op arbeid hier te verlagen.

Dat aandelenopties als beloningspakket voor bedrijfsleiders gevaren met zich meedragen is bekend. Het Belgische systeem is uniek doordat op aandelenopties niet de werkelijke winst, maar een fictieve waarde wordt belast. Niet alleen leidt dit tot een gevoelig lage belastingdruk, maar het moedigt CEO's

ook aan op korte termijn de waarde van het onderliggende aandeel op te blazen, ten koste van een langetermijnstrategie.

162. We normaliseren het regime van aandelenopties door ze in de personenbelasting aan reële waarde te belasten.

Steeds vaker wordt de personenbelasting (inclusief de gemeentelijke opcentiemen) omzeild door oprichting van een vennootschap op zonder dat er in feite sprake is van de uitoefening van een ondernemingsactiviteit. Volgens een recente studie van de Europese Commissie is ongeveer één vijfde van de inkomsten van de vennootschapsbelasting het gevolg van dergelijke vervennootschappelijking.

163. Schijnvennootschappen maken we fiscaal transparant zodat de personenbelasting weer van toepassing wordt.

Fiscale samenwerking, internationaal en in Europa

In een sterk geglobaliseerde wereld is een rechtvaardige fiscaliteit onvermijdelijk afhankelijk van de internationale omgeving. In tegenstelling tot de economie zijn de fiscale regels niet geglobaliseerd. Landen houden traditioneel sterk vast aan hun fiscale soevereiniteit en laten zich vaak verleiden tot destructieve fiscale concurrentie. Nationalisme blijkt in de praktijk vooral multinationale ondernemingen en de meest vermogenden te bevoordelen.

Belastingparadijzen stonden lange tijd een rechtvaardige fiscale behandeling van vermogensinkomsten in de weg. Het onbenut potentieel daarvan is enorm. Een recente studie wijst uit dat zo'n 8 procent van het wereldwijde vermogen zich in belastingparadijzen bevindt, het grootste deel zonder aanwijsbare eigenaar.

Multinationale ondernemingen slagen erin nationale uitzonderingsregimes te misbruiken om hun eigen belastingvoet klein te houden. Zij slagen er zo gemakkelijker in investeringen aan te trekken, ten koste van kleine ondernemingen die minder toegang hebben tot dergelijke vluchtroutes.

En onder invloed van de crisis zijn landen in Europa zelfs met discriminerende fiscale gunstregimes gaan concurreren om vermogenden aan te trekken. Denemarken geeft al lang tijdelijke kortingen in de personenbelastingen voor rijke buitenlanders. Onderzoek wijst uit dat het grootste deel van de personen die hiervan genieten maar blijven voor de duur van de vrijstelling, met maar weinig winst op lange termijn voor de Deense economie.

De tolerantie voor dergelijke fiscale misbruiken was in de publieke opinie nog nooit zo laag. Op internationaal vlak zijn er dingen beginnen te bewegen die voorheen niet denkbaar leken. De OESO is afgestapt van haar voorzichtige benadering van belastingparadijzen en stelt nu zelf een multilaterale aanpak met automatische uitwisseling van gegevens voor.

De Europese Commissie stelt voor de spaarrichtlijn uit te breiden en heeft voorstellen klaar voor een gemeenschappelijke belastingbasis in de vennootschapsbelasting.

We willen dit momentum benutten, nemen een constructieve houding aan en werken voluit mee op de internationale fora opdat staten de hen opgedrongen rol als 'fiscale marktspeler' herbekijken ten voordele van fiscale samenwerking.

164. 'Unitary Taxation', waarbij winsten worden belast waar ze worden gemaakt, moet de internationale norm worden in de vennootschapsfiscaliteit. We steunen de Europese voorstellen voor een gemeenschappelijke belastingbasis en streven naar een minimumtarief in de vennootschapsbelasting. De aftrek voor definitief belaste inkomsten (DBI) moet worden vervangen door een kredietsysteem.
165. Een automatische gegevensuitwisseling van vermogensinkomsten moet de internationale norm worden in de vermogensfiscaliteit. We steunen de multilaterale aanpak van OESO en G20 en dringen aan op een snelle uitbreiding van de Spaarrichtlijn in de richting van dividenden, levensverzekeringen en trusts.
166. We willen een verbod op discriminerende fiscale gunstregimes door lidstaten van de EU ten aanzien van niet-ingezetenen.
167. Personeelsleden die verbonden zijn aan internationale instellingen worden door de fiscus niet belast op hun inkomsten. Wij willen dat zij een solidariteitsbijdrage betalen aan België en de deelstaten. Deze mensen genieten evenzeer van infrastructuur en dienstverlening verstrekt door de overheden. Bovendien dragen zij door hun relatief hogere inkomens ook bij tot scherpe prijzen en krapte op de woningmarkt, vooral in Brussel en de Brusselse rand. Deze solidariteitsbijdrage kan onder meer geïnvesteerd worden in woonbeleid.
168. We vervangen de unanimiteitsregel in de Raad van Ministers voor fiscale zaken door stemming bij gekwalificeerde meerderheid.

Vertrouwen herstellen

Fraude is een verborgen belasting: de meest onrechtvaardige van allemaal. Wie correct zijn bijdrage betaalt, draait op voor de fraude van anderen. Fraude is marktverstoring en concurrentievervalsing. Omdat fraudebestrijding prioritair blijft, moet het draagvlak voor fraudebestrijding worden beschermd. De indruk dat wie geld genoeg heeft op een of andere manier altijd de dans ontspringt, is frustrerend en zet mensen aan om het zelf niet meer zo nauw te nemen met de naleving van de regels.

Op het vlak van fraudebestrijding zijn we een versnelling hoger geschakeld in vergelijking met het vorige decennium, met de socialisten als drijvende kracht. We moeten het draagvlak voor fraudebestrijding zorgvuldig in ere houden. Sommigen vinden dat fraudebestrijding nu te ver gaat. De perceptie leeft dat de grote fraudeurs ontkomen, terwijl huis-, tuin- en keukenfraude zonder pardon wordt aangepakt. Het draagvlak voor fraudebestrijding herstellen is cruciaal.

We maken komaf met het wantrouwen tussen de fiscus en de belastingbetaler door een onderscheid te maken tussen het beter nakomen van de regels en de strijd tegen fraude. De repressieve aanpak

moet worden beperkt tot echt grote fraudeurs, gelukkig maar een kleine groep. De houding van de fiscus ten aanzien van alle andere gezinnen en ondernemingen moet op vertrouwen gebaseerd zijn. Het voorbeeld van Denemarken wijst uit dat dit mogelijk is: een relatief hoge globale fiscale druk gaat er samen met vertrouwen in en tevredenheid over de publieke sector, inclusief de fiscale administratie.

Om het vertrouwen in de fiscale administratie te herstellen is ook een eerlijke verdeling van de kans op controle erg belangrijk. Die voorwaarde hangt af van de efficiëntie van de administratie. Onze finale doelstelling is dat de (centrale) selectie van de te controleren dossiers gebeurt op basis van risicoanalyse, waarbij de kans op controle wordt bepaald door het risico op niet-naleving van de belastingplichtige. Hoe hoger het risico, hoe hoger de kans op controle.

Voor de gezinnen en ondernemingen waarvoor de aangifte volledig door de fiscus kan worden ingevuld hoeft er eigenlijk geen controle meer te zijn. We maken dus niet alleen profielen van personen en ondernemingen voor wie het risico op fraude groot is, maar even goed profielen met een zeer laag risico. We moeten controleren waar er problemen zijn, en wie in orde is met rust laten.

De focus van de strijd tegen fraude ligt heel duidelijk bij de aanpak van de grote, georganiseerde fraude. En meer dan ooit moet die aanpak zich op het terrein situeren. Er wordt werk gemaakt van de oprichting van multidisciplinaire onderzoeksteams bij de Federale Gerechtelijke Politie, waarin gespecialiseerde politiemensen en overgeplaatste ambtenaren van de fiscus structureel zullen samenwerken. Die onderzoeksteams krijgen een afzonderlijk kader, om voldoende onderzoekscapaciteit en continuïteit te garanderen en om de stabiliteit van de teams te verhogen.

Onderzoekers in de strijd tegen de grote georganiseerde fraude moeten de ruimte en de middelen krijgen om de grote, complexe dossiers tot een goed einde te brengen. Dat is een kwestie van een betere organisatie, maar vooral ook van meer middelen voor onder andere Justitie.

Die investeringen zijn meer dan gerechtvaardigd, want ze verdienen zichzelf terug. We kunnen elk jaar een deel van de opbrengsten uit fraudebestrijding gebruiken om de bijdragen op arbeid te verlagen. Zo belonen we de werknemers en de bedrijven die wel volgens de regels spelen.

169. We focussen de repressieve aanpak van de fiscus op grote fraudeurs. De verhouding met overige belastingbetalers moet op vertrouwen gebaseerd zijn, maar ontslaat hen niet van controle en eventuele sancties.
170. Door betere doorstroming van informatie tussen belastingplichtige en fiscus beperken we controles tot die segmenten waar het risico het grootst is.

2.3 Duurzame groei door innovatie

Het milieu, onze economie, onze mobiliteit, onze gezondheid, onze levenskwaliteit. Ze houden u elke dag bezig. Voor **sp.a** moeten overheid, universiteiten en onze beste bedrijven van deze uitdagingen wakker liggen. Zij moeten onze beste onderzoekers inzetten om echte oplossingen te zoeken, en

echte banen creëren in nieuwe of vernieuwende bedrijven. Een sterke overheid die resoluut kiest voor innovatie en nieuwe, duurzame oplossingen voor sociale noden en maatschappelijke uitdagingen, is cruciaal. Zeker vandaag, nu onzekerheid bedrijven ervan weerhoudt sterk te investeren in vernieuwing.

Ons innovatiebeleid moet zich volledig richten op uw noden. Innovatie moet gedreven zijn door onze noden, niet alleen door wat technologisch mogelijk is. Om dat mogelijk te maken moeten we ons competitiviteitsmodel aanvullen met een samenwerkingsmodel. We gaan verder dan de klassieke samenwerking tussen bedrijven, kennisinstellingen en overheid. **sp.a** omarmt het vakmanschap van het middenveld en de creativiteit van mensen. Er zijn veel waardevolle ideeën aanwezig in verenigingen, scholen en wijken. Een revolutionair geneesmiddel uitvinden om kanker te genezen is innovatie, maar een systeem van respijtzorg om mantelzorgers te ontlasten is dat even goed. Net zoals duurzaam renoveren met oude meubels of experimenten om de combinatie arbeid-gezin te vergemakkelijken.

Kleine bedrijven de mogelijkheid geven te innoveren

De transformatie van onze economie kan nooit slagen zonder onze kleine bedrijven. Hoewel Vlaanderen heel goed presteert in kennisproductie, zetten te weinig bedrijven dat om in effectieve innovatie. We hebben veel meer KMO's nodig die innovatief zijn. Het innovatiebeleid heeft rolmodellen nodig, uitblinkers die de bakens verzetten en grenzen verleggen. Maar ook familiale bedrijven, handelaars en potentiële groeiers die dat extra duwtje kunnen gebruiken, bepalen mee onze economie van morgen. Ook voor hen wordt het een uitdaging om zich aan te passen aan een snel veranderende samenleving en economie. Daarom hebben we een economisch beleid nodig dat elk bedrijf versterkt en doet vernieuwen, verduurzamen en groeien.

171. Niet structuren, maar mensen innoveren. **sp.a** moedigt kleine bedrijven aan nog meer te investeren in onderzoek. Ten eerste vereenvoudigen we de aanvraagprocedures en maken we meer middelen vrij voor 'Baekeland-mandaten'. Dat zijn bedrijfsgerichte doctorandi die toponderzoek in bedrijven binnenbrengen. We introduceren Baekeland-mandaten met een maatschappelijk doel, zodat ook non-profitorganisaties daar baat bij hebben. Ten tweede pleiten we voor innovatiewerkers voor elk bedrijf. Zij tekenen onder begeleiding van een kenniscentrum een innovatieplan op maat uit en genieten dezelfde fiscale voordelen als andere onderzoekers. Tot slot verbeteren we de kennisdoorstroming tussen hogescholen en de bedrijfswereld. Dat doen we door bedrijven veel nauwer te betrekken bij innovatieprojecten en bij praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek van studenten uit de professionele bachelor.
172. We zetten in op nieuwe vormen van arbeidsorganisatie en sociale innovatie op de werkvloer, waardoor het bedrijfsresultaat beter wordt, mensen de kans krijgen om langer te werken met goesting, én werk en gezin beter te combineren valt. Nieuwe organisatievormen, zoals zelf uw uurrooster bepalen, tijd- en plaatsafhankelijk werken en zelforganiserende teams moeten een brede ingang vinden. Als werknemer bent u niet langer een verlengstuk van de machine. U krijgt werk waarop u trots kan zijn. Werk waar u uw vakmanschap in kan terugvinden. Ieder

van ons krijgt de kans om een bijdrage te leveren. Vakorganisaties worden uitgenodigd om deze beweging van 'employee driven innovation' mee te dragen.

173. Overheidsaanbestedingen trekken met expliciete duurzaamheidscriteria voluit de kaart van innovatie en sociale en ecologische duurzaamheid. Daarbovenop geven alle overheden het goede voorbeeld. Door – bijvoorbeeld – elektrische dienstwagens in gebruik te nemen en te investeren in publiek toegankelijke oplaadpunten, geven overheden ook een rechtstreekse impuls aan innovatieve producenten. Door beter toegankelijke regels en procedures krijgen kleinere bedrijven een grotere kans. Instappen in het instrument 'Innovatief Aanbesteden', bedoeld om overheid en bedrijven nauwer te laten samenwerken rond innovatie in dienstverlening en maatschappelijke uitdagingen, vereenvoudigen we drastisch en implementeren we op ruime schaal.
174. In alle internationale innovatieleiders – de Scandinavische landen, de VS maar ook Duitsland – investeert de overheid zwaar en zonder schroom in innovatie. Door te investeren waar anderen het niet doen, in de vroege en heel risicovolle zaaifase van innovatieve starters, maakt een ondernemende overheid het verschil. **sp.a** pleit voor een vernieuwde Participatiemaatschappij Vlaanderen (PMV). Dat moet het versnipperde aanbod rationaliseren en resoluut kiezen voor innovatieve starters en KMO's. PMV focust op de zes innovatieknooppunten uit de conceptnota Innovatiecentrum Vlaanderen (transformatie door innovatie, eco-innovatie, groene energie, zorginnovatie, duurzame mobiliteit en logistiek, sociale innovatie). PMV gebruikt de winsten die het boekt bij de succesvolle doorbraken integraal om de onvermijdelijke verliezen van mislukte projecten op te vangen én te (her)investeren in toekomstige innovatie.
175. Het Agentschap voor Innovatie (voorheen IWT) wordt grondig vernieuwd om te voldoen aan een ruimere opdracht: maatschappelijke meerwaarde door innovatie stimuleren. Dit gaat veel verder dan jobcreatie: zo kan een sociaal innovatief project een antwoord bieden op sociale noden zoals de verbetering van de luchtkwaliteit in steden, de bestrijding van vereenzaming bij ouderen of vroegtijdig schoolverlaten. Het Agentschap voor Innovatie wordt klantvriendelijk, communicatief sterk, proactief en helemaal afgestemd op bedrijven met een grote maatschappelijke toegevoegde waarde, in het bijzonder KMO's. Het begeleidt deze actoren veel intensiever en volgt gedurende een langere periode de economische en maatschappelijke meerwaarde van projecten op.

Een ambitieus onderzoeks-, innovatie- en industriebeleid

Een toekomstgerichte overheid zet de bakens uit en investeert doelgericht in een ambitieus innovatie- en industriebeleid. Zo geven we alle steun aan die innoverende bedrijven die voluit aan de toekomst (willen) werken. Want enkel een bedrijf dat echt met de toekomst bezig is, zal in die toekomst nog een plaats hebben. Technologische doorbraken blijven noodzakelijk, maar volstaan niet om een antwoord te bieden op maatschappelijke vraagstukken zoals veiligheid, vergrijzing, klimaatwijziging of energiebevoorrading. Innovatie moet de centrale focus zijn en de motor van

sociale vooruitgang, voor en gedragen door de gemeenschap. Meer dan gewoon een economisch instrument, moet innovatie een hefboom zijn voor ons welzijn en dat van de komende generaties.

Een sterke, slimme overheid zet in op die ideeën die duurzame oplossingen bieden. Ons samenwerkingsmodel verzekert dat wat er getest en ontwikkeld wordt ook veel meer kans maakt om door de overheid en de bedrijven opgepikt te worden. En bovenal vergroten we de kans dat de gebruiker het eindproduct ook oppikt.

176. Investeren in innovatie betekent kiezen voor een zekere toekomst. De verhoging van budgetten voor innovatie, wetenschap, onderzoek en ontwikkeling (O&O) van alle bevoegde overheden is voor **sp.a** een absolute prioriteit. Tegen 2019 realiseren we de Europese normen voor investeringen in onderzoek en ontwikkeling (met name 1 procent van het Bruto Regionaal Product door de publieke sector, 2 procent door private spelers) en een plaats in de topvijf van sterkste regio's door de absolute uitgaven stelselmatig te verhogen. Enkel zo leggen we de fundamenteën voor voldoende duurzame tewerkstelling en nog hogere innovatie-eisen tegen 2024. Met dit budget versterken we onze universiteiten en kennisinstellingen (zie verder) en verankeren we innovatie nog meer in de bedrijfswereld en binnen de overheid. Voor niet-gericht, grensverleggend basisonderzoek reserveren we ten minste 45 procent van het budget voor onderzoek en ontwikkeling.
177. Bij de mid-term review van de Europese meerjarenbegroting zetten we nog meer in op innovatie. Binnen het Europese Horizon 2020-programma rond onderzoek en innovatie en het Cohesiefonds, dat minder welvarende landen binnen de Europese Unie economisch ondersteunt, organiseren we 'twinning'-uitwisselingsprojecten en netwerkinitiatieven zodat sterke en minder sterke regio's nauw samenwerken om de innovatiekloof te verkleinen. Structuurfondsen worden eveneens gebruikt als stimuleringsfondsen voor innovatie, voor de opbouw van kennisinfrastructuren en om Europese doelstellingen van duurzame groei en werkgelegenheid te behalen.
178. In haar industrieel beleid maakt de overheid scherpe, vooruitziende keuzes gebaseerd op de sterktes van Vlaanderen. We aarzelen daarbij niet om waar nodig buiten de huidige werkkaders en instrumenten te treden. Toekomstgerichte innovatieknooppunten – van eco-, energie-, organisatorische en zorginnovatie tot duurzame mobiliteit – brengen alle spelers samen: grote en kleine bedrijven, kennisinstellingen, middenveld, onderwijs en overheid. Willen we bijvoorbeeld de metaalindustrie betere kansen geven in de kringlooeconomie door te investeren in 'urban mining' of stedelijk afval innovatief hergebruiken, dan brengt de overheid alle betrokkenen samen, inclusief gericht wetenschappelijk onderzoek en specifieke opleidingen. In Europa investeren we nog meer in Kennis en Innovatiegemeenschappen met hetzelfde doel. Samen met de overheid vinden alle actoren elkaar in nieuwe, toekomstgerichte markten.

Onze universiteiten en onderzoekers versterken

Wetenschappelijk onderzoek is een van de belangrijkste bouwstenen van onze toekomstige welvaart. Het is fundamenteel voor uitmuntend hoger onderwijs, voor alle vormen van innovatie en voor maatschappelijke vooruitgang. Daar bovenop is investeren in fundamenteel onderzoek de verdomde plicht van elke zichzelf respecterende kennissamenleving. Vanuit deze visie investeert Ingrid Lieten al jaren voluit in fundamenteel en niet-gericht onderzoek, terwijl Pascal Smet de basisfinanciering voor het hoger onderwijs fors opschroefde. Dat neemt niet weg dat we nog veel meer moeten investeren in wetenschappelijk onderzoek en in onze universiteiten. De geslaagde democratiseringsgolf leidt tot toenemende studentenaantallen, maar de financiering blijft achter. Dat zet druk op de kerntaken van de universiteiten en de academische onafhankelijkheid van economie en politiek. Een aanzienlijke verhoging van de basisfinanciering van het hoger onderwijs is absoluut noodzakelijk. Enkel zo garanderen we hoogstaand onderwijs met onze beste onderzoekers en professoren.

Tegelijk zet de bikkelharte (internationale) competitie tussen onderzoekers en universiteiten steeds meer druk op het wetenschappelijke landschap. Meten is weten, maar de gehanteerde meetsystemen belonen niet altijd het beste gedrag. Het evenwicht tussen onderzoek, onderwijs en dienstverlening staat onder druk. Snel en veel publiceren glijdt af naar verzwakte peer review, *sloppy science* en in zeldzame gevallen fraude. De loopbaan van jonge onderzoekers, binnen en buiten de universiteit, vraagt nog veel meer aandacht. Zonder aan de kern van het financieringsdecreet te raken, moet Vlaanderen bijsturen waar nodig om voluit een internationale voortrekkersrol te spelen.

179. Eersterangs wetenschappelijk onderzoek en uitmuntend hoger onderwijs versterken elkaar. Om de kwaliteit van beide te vrijwaren, verhoogt **sp.a** opnieuw de basisfinanciering van het hoger onderwijs structureel. Zo moet de verhouding tussen academisch personeel en studentenaantallen opnieuw bij de beste in Europa horen, en zorgen we voor de beste omkadering voor kwaliteitsvol onderzoek en onderwijs.
180. Antwoorden vinden op grote maatschappelijke uitdagingen is niet enkel de verantwoordelijkheid van de overheid of de bedrijfswereld. In alle domeinen moeten ook onze wetenschappers nog meer hun maatschappelijke verantwoordelijkheid opnemen in functie van sociale noden. Tijdens de volgende legislatuur organiseren we een open dialoog tussen universiteit, overheid en bedrijfswereld. Alleen zo schetsen we krijtlijnen voor een reorganisatie van het wetenschappelijke onderzoek in functie van grote maatschappelijke uitdagingen (zoals gevraagd in de Verklaring van Lund).
181. Er zijn steeds meer jonge onderzoekers, doctorandi en doctores. Zij bieden onze kennismaatschappij een enorme meerwaarde. Toch kunnen zij zich nog beter voorbereiden op een postacademische carrière door meer gebruik te maken van het uitgebreide opleidingsaanbod van de doctoraatsscholen. Dit vraagt om een mentaliteitswijziging bij onderzoekers, promotoren en de bedrijfswereld. Zo responsabiliseren we promotoren en onderzoeksgroepen door de latere carrière van doctorandi (bijvoorbeeld 5 tot 10 jaar na het doctoraat) mee te rekenen in de evaluatie van professoren en universiteiten. Doctorandi moedigen we expliciet aan

buiten de academische muren te kijken. We willen hen een stage van één tot drie maanden aanbieden bij een niet-universitaire werkgever.

182. Het genderevenwicht in de universitaire wereld is ronduit dramatisch. Een vrouwelijk overwicht bij studenten en doctorandi slaat pijlsnel om in steeds minder vrouwen hoe hoger je kijkt op de academische ladder. Onevenwichtige regels versterken diepgaande maatschappelijke oorzaken zoals genderstereotypering en 'implicit bias' (onbewuste attitudes). **sp.a** gelooft wel in de volgende oplossingen: bij evaluaties en bij vacatures moeten we de effectieve onderzoekstijd meerekenen in de aanstellingsvoorwaarden; op alle niveaus zijn eerlijke regels en afspraken rond zwangerschaps- of ouderschapsverlof een vereiste; een strikte opvolging van het interuniversitaire charter gendergelijkheid en de universitaire beleidsplannen rond gender is nodig.

Blijven investeren in fundamenteel onderzoek

183. Het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek (FWO) blijft een cruciale speler in het Vlaamse wetenschapsbeleid. We versterken haar rol als onafhankelijke financieringsbron van fundamenteel onderzoek. Enerzijds door onafhankelijke, voor een deel buitenlandse, bestuursleden in een actievere Raad van Bestuur meer zeggenschap te geven in strategische keuzes. Anderzijds door expertenpanels effectief te laten bepalen welke projecten en mandaten gefinancierd worden. Om schaalvoordelen en de uitwisseling van expertise te bevorderen, moet het FWO structureel samenwerken met haar Waalse (FNRS-FRS) en Nederlandse (NWO) tegenhangers.
184. Al vele jaren koppelen de Interuniversitaire Attractiepolen (IUAP) excellentie, wetenschappelijke autonomie en continuïteit aan een expliciete focus op samenwerking in het fundamentele, niet-gerichte onderzoek. Bij de overdracht van deze bevoegdheid naar de Gemeenschappen na 2017, wil **sp.a** de missie en middelen van dit instrument onverminderd voortzetten, en nog sterker inzetten op nationale en internationale samenwerking onder beheer van FWO en FNRS-FRS.
185. Het federale wetenschapsbeleid is belangrijk en moet opnieuw een prominentere rol opnemen in de internationale en Europese netwerken en infrastructuren voor wetenschapsbeoefening. Daarnaast geeft **sp.a** de federale wetenschappelijke instellingen (zoals de Koninklijke Musea) voldoende middelen én zeggenschap in de vorm van autonome Wetenschappelijke Begeleidingsraden. Dit moet hen toelaten te moderniseren en hun rijke collecties via uitgebreide digitalisering ten dienste te stellen van de samenleving.

2.4 Investeren in ondernemers

In België zijn kleine en middelgrote bedrijven goed voor bijna twee miljoen jobs. Tijdens de crisisjaren 2007-2011 creëerden KMO's netto drie keer meer nieuwe banen dan grote bedrijven, vaak met

aanwervingen uit de werkloosheid. Ze zijn het kloppende hart van onze economie. Meer nog, kleine bedrijven staan midden in de samenleving. Ze zorgen voor bedrijvigheid en betrokkenheid in buurten, dorpen en steden. Ze draaien meer dan ooit op teamwork en samenwerking tussen ondernemer en werknemer.

Om ervoor te zorgen dat dit kloppende hart niet stilvalt, is nu actie nodig. Kleine ondernemers werken keihard en scheppen veel banen, maar staan voor immense uitdagingen die ze niet alleen kunnen oplossen. Banken houden de vinger op de knip. Geschikt en betaalbaar personeel is steeds moeilijker te vinden. Bureaucratie en formalisme verslinden tijd en goesting. De crisis maakt klanten zuiniger en als klap op de vuurpijl versmachten mega-shoppingcentra, grote ketens en de steeds toenemende internationale concurrentie kleinere winkels en bedrijven. Nochtans zijn kleine ondernemers en zelfstandigen meer dan ooit nodig om duurzame, lokaal verankerde jobs te creëren.

Om deze uitdagingen het hoofd te bieden, moeten we volop inzetten op kleine bedrijven. Bovenal is er nood aan een beleid dat concrete problemen van kleine bedrijven echt begrijpt én oplost. Het is al te eenvoudig en vooral kortzichtig om enorme maar onbetaalbare lastenverlagingen te beloven als oplossing voor al deze uitdagingen. Daarom pleit **sp.a** voor concrete oplossingen voor de echte problemen die kleine ondernemers en zelfstandigen dagelijks ondervinden.

Samen ondernemen

Iedereen ondernemer, die wil ondernemen. Dat is voor **sp.a** de beste manier om ondernemerschap aan te moedigen en te zorgen voor groei, jobs en welvaart. Maar een extra inspanning is broodnodig. Zo stijgt het aantal zelfstandigen in armoede jaar na jaar en gaat het aantal vrouwelijke ondernemers erop achteruit. Migranten vinden in België en vooral in Vlaanderen nog steeds moeilijk de weg naar het ondernemerschap. De creatieve industrie is onvoldoende een speerpunt van onze economie. Iedereen ondernemer, dat schreeuwt om nieuwe manieren van ondernemen en beter gewapende ondernemers, en het vereist een overheid die doelbewust inzet op het onontgonnen economische potentieel van deze doelgroepen.

Een onderneming uit de grond stampen en leiden vergt veel meer dan vaak wordt gedacht. Het vraagt veel durf en kunde om de juiste strategische beslissingen te nemen, om een spraakmakend marketingplan uit te tekenen en om de vele risico's correct in te schatten. Het vraagt veel inzet en werklust om 's avonds laat, na een lange werkdag, boekhouding en administratie in orde te brengen. Gelukkig kun je veel van deze vaardigheden leren dankzij opleiding en begeleiding van voor de start tot de overdracht. En gelukkig kun je veel samen doen, en samen ondernemen.

sp.a kiest resoluut voor een samenwerkingsmodel, ook voor ondernemers. Heel concreet betekent dat voor zelfstandigen of ondernemers niet alleen het delen van een boekhouder of bureauruimte, maar ook in groep krediet aanvragen. Samen ondernemen kan een enorme troef zijn voor onze economie, ook en vooral voor zij die minder sterk aan de start verschijnen.

186. Jonge ondernemers halen de beste groeicijfers, vaak omdat ze meer risico durven te nemen. **sp.a** investeert in u als jonge ondernemer en voorziet een opvangnet en herkansing als uw plan of project toch mislukt. Coöperatieve basisaccommodaties voor jonge ondernemers, zowel aan universiteiten en hogescholen als buiten het

hoger onderwijs, leveren goedkope of gratis infrastructuur (zoals bureau- en vergaderruimtes, digitale (marketing)ondersteuning en een coaching of peterschapswerking), maar ook financiële ondersteuning in de vorm van een gegarandeerde begininvestering en een basisinkomen.

187. Vandaag kun je een onderneming enkel opstarten met een attest bedrijfsbeheer op zak. Dit houdt ondernemende studenten zonder economische vooropleiding tegen om een eigen zaak te starten. Wij willen het Gentse voorbeeld breder uitrollen: hier mogen studenten zonder attest bedrijfsbeheer toch een eigen onderneming opstarten op voorwaarde dat ze dit binnen de drie jaar halen, ze zich intensief laten begeleiden door een coach, en hun studievoortgang niet bedreigd wordt. Zo stimuleren we het hoger onderwijs om te investeren in degelijke coachingprogramma's. Daarbovenop legt een evenwaardig sociaal statuut de lat gelijk tussen student-werknemers en student-ondernemers.
188. **sp.a** wil veel meer inzetten op projecten als NFTE (Network For Training Entrepreneurship), waar kanszoekende jongeren het ABC van het ondernemen aanleren en waar zij projecten vanuit hun eigen ervaring en interesse vormgeven in een beschermde en begeleide omgeving. Ze functioneren niet alleen als alternatieve opleidingstrajecten maar geven jongeren het nodige vertrouwen, stimuleren creativiteit en bieden hen perspectief op een betere toekomst.
189. Om verschillende redenen vinden etnisch-culturele minderheden moeilijk toegang tot kapitaal, netwerken en relevante overheidsinitiatieven. Het is de taak van alle overheden om steunmaatregelen concreet, begrijpelijk en toegankelijk te maken voor alle (kandidaat)ondernemers. Daarnaast kunnen gemengde netwerken van ondernemers een adviesrol opnemen en peters zijn voor nieuwkomers en kansengroepen, niet het minst rond financiering en regelgeving.
190. Samen ondernemen bestaat in vele vormen: van machines delen, opleidingen voor werknemers samen organiseren tot het delen van boekhouders of een bureauruimte. Als ondernemer bent u ook gebaat bij het samen aankopen van energie. Samen ondernemen is een speerpunt voor **sp.a**. Bedrijven leren van elkaar, ze werken beter samen en er ontstaat ruimte voor specialisatie. Flexibele regels en een betrokken overheid geven initiatieven rond samen ondernemen alle ruimte.

Eerlijk en leefbaar werk, ook voor ondernemers

Een sterker sociaal statuut zorgt voor eerlijk en leefbaar werk. Alleen zo kunt u als ondernemer uw werk en gezin beter combineren of tijdelijke moeilijkheden overwinnen. Een sterkere sociale bescherming, een hoger pensioen en een arbeidsongeschiktheidsuitkering geven ondernemers meer vrijheid om risico's te nemen en te investeren.

191. Als ondernemer hebt u recht op leefbaar werk en een werkbaar leven. **sp.a** wil een meer toegankelijke kinderopvang, een vervangend inkomen bij ziekte en een beter uitgewerkt, soepeler en goedkoper systeem van vervangende ondernemers. Zo

bent u als zelfstandige beter gewapend om uw werk met uw gezinsleven te combineren. Het initiatief voor deze maatregelen komt zowel van onderlinge samenwerking tussen ondernemers als van de overheid.

192. De onrechtvaardigheden en verschillen tussen de statuten verdwijnen. **sp.a** wil een gelijke sociale bescherming voor iedereen, mits een gelijkaardige inspanning inzake sociale bijdragen. Zo geeft een hoger, gegarandeerd pensioen u meer vrijheid om risico's te nemen en te investeren in uw onderneming. Hetzelfde geldt voor een eerlijke arbeidsongeschiktheidsuitkering, bijvoorbeeld bij ziekte, vanaf de eerste dag.

Van doortastende faillissementspreventie tot een echte tweede kans

Loopt het toch mis, dan heeft de samenleving er veel bij te winnen als ze investeert in een tweede of derde kans. Ondernemers die opnieuw starten, zijn vaak succesvoller. En daarbij: hoe meer nieuwe ondernemingen, hoe meer jobs. Net daarom kunnen we het ons niet permitteren om ondernemers na één mislukt avontuur af te schrijven.

193. Steeds meer zelfstandigen krijgen de eindjes niet meer aan elkaar geknoopt. **sp.a** treedt doortastend op tegen armoede bij zelfstandigen door de faillissementsverzekering uit te breiden en meer te investeren in faillissementspreventie (zoals bijvoorbeeld Screening4You). Bij de stopzetting van uw zaak krijgt u recht op een stopzettingsvergoeding vergelijkbaar met een werkloosheidsuitkering.
194. Er moet een overkoepelend orgaan komen, in de vorm van één loket, waar faillissementspreventie- en begeleidingsorganisaties zijn vertegenwoordigd. Binnen dit orgaan hebben alle betrokken spelers een stem (vakbonden, VDAB, banken, consumentenorganisaties, ...). De uitwerking van een toegankelijk draaiboek rond faillissementspreventie is heel belangrijk.
195. Wanneer zelfstandige ondernemers falen, ontbreekt vaak een toekomstperspectief. Een faillissement mag u geen hele loopbaan met zich meeslepen. Toegang tot financiering en verschoonbaarheidsprocedures voor gefailleerde ondernemers moeten vlotter verlopen. **sp.a** wil een evenwichtiger systeem van collectieve schuldenregeling. Dat moet herstarters toelaten binnen het jaar en op gelijke voet een tweede of derde kans te wagen. Een sensibiliseringscampagne en gespecialiseerde coaching na falen door ondernemers zelf zijn belangrijke instrumenten die hun rendement al bewezen hebben.
196. Activiteitencoöperaties, organisaties die ondersteuning bieden aan werkzoekenden die een eigen zaak willen starten, waarderen we op en stellen we open voor iedereen. Zo kunnen herstarters of personen op ziekte- of faillissementsuitkering in een begeleide omgeving en op kwalitatieve wijze opnieuw ondernemen.

Advies, begeleiding en coaching bij het opbouwen van uw onderneming

197. Een onderneming opstarten gaat verder dan enkel de financiering. Het Agentschap Ondernemen moet nog meer toegankelijke begeleiding en advies bieden, zeker bij kansengroepen. Boekhoudcheques en businessplancheques zetten starters aan om zich via betaalbaar erkend professioneel advies beter te informeren bij het opstarten van een onderneming. **sp.a** versterkt succesvolle projecten die starters begeleiden, zoals BRYO of Business Angels.
198. Internationalisering en innovatie gaan hand in hand. Naast administratieve vereenvoudiging en transparante informatiekanalen rond buitenlandse regelgeving, concentreert de overheid haar inspanningen op snelle groeiers, exportrijpe KMO's en internationaal actieve ondernemingen. Een uitgebreide screening van KMO's leidt naar steun en advies op maat op lange termijn. De overheid biedt niet enkel individueel strategisch advies, handelsinformatie en opleiding, maar stimuleert ook de samenwerking tussen kleine en grote ondernemingen.
199. Een succesvolle bedrijfsoverdracht vraagt veel voorbereiding en begeleiding. Die liggen vaak buiten het bereik van kleine zelfstandigen. Anderzijds mikken aspirant-ondernemers te weinig op de overname en omvorming van een bestaande onderneming. Bewustmakingscampagnes voor mogelijke kopers en verkopers, een transparante overnamemarkt ondersteund door transparant bankieren en eenvoudigere regels spelen in op de vergrijzing en het snelle loopbaanverloop onder ondernemers.

2.5 Coöperatief ondernemen maakt het verschil

Het huidige economische model wordt sinds de financieel-economische crisis wereldwijd in twijfel getrokken. Die evolutie schept kansen voor duurzame alternatieven. Een van die alternatieven is de coöperatie. Vanuit een concrete doelstelling zoals kwaliteit, prijs of toegankelijkheid pakken coöperaties de maatschappelijke problemen samen aan.

Coöperaties zijn terug van nooit echt weggeweest. Ze spelen in op veranderende maatschappelijke tendensen zoals het groeiende milieubewustzijn, de combinatie van wonen met zorg of de stijgende vraag naar lokale en authentieke producten. Ze gaan op een sociale en groene manier te werk en combineren participatie met efficiëntie.

Zowel Vlaams als federaal is **sp.a** erin geslaagd het idee van coöperatief ondernemen tastbaar te maken. We hebben actief ingezet op de promotie en ondersteuning van coöperatief ondernemen. De Nationale Raad voor de Coöperatie werd een weerspiegeling van de sectoren waarin coöperatief ondernemen vertegenwoordigd is. In de volgende legislatuur komt het erop aan deze inspanningen te versterken.

Coöperaties helpen u een duurzame economie uit te bouwen die welvaart met zich meebrengt, die efficiënt functioneert en waar de samenleving opnieuw grip op krijgt. De coöperatie is een

volwaardige partner in de economie. Coöperaties moeten de kansen krijgen die ze verdienen. Een stevig wettelijk kader erkent coöperaties, legt hun rol vast, valideert hun maatschappelijke meerwaarde, en biedt de nodige ondersteuning.

Een volwaardig wettelijk kader voor de coöperatie

Volgens de huidige wetgeving is een coöperatieve vennootschap een ondernemingsvorm met een veranderlijk aantal vennoten en een veranderlijk kapitaal. Nergens is sprake van coöperatieve principes. De huidige juridische structuur is zeer aantrekkelijk voor wie niet wakker ligt van deze principes. Op dit moment vangen we dit hiaat op door een erkenning van de Nationale Raad voor de Coöperatie voor de 'echte' coöperaties. Maar **sp.a** maakt hier komaf mee en schept een volwaardig juridisch kader voor de coöperatie – pas dan kan die een hefboom zijn voor een ander economisch bestel.

Om dat te doen, grijpen we onder andere terug naar de zogenaamde ICA-principes. Die bieden een eenduidig kader van waarden en normen, opgesteld in de schoot van de International Co-operative Alliance (ICA). Wereldwijd vormen ze de maatstaf voor coöperatief ondernemen. Deze principes zijn: vrijwillig en open lidmaatschap, democratische controle en economische participatie, autonomie en onafhankelijkheid, onderwijs, vorming en informatieverstrekking, samenwerking tussen coöperaties en aandacht voor de gemeenschap.

200. De volgende regering maakt verder werk van een coherent wettelijk kader voor coöperatieve vennootschappen. Het huidige regelgevende kader is onvoldoende om de coöperatieve identiteit en haar ethische maatstaven te waarborgen. Het wetsvoorstel ingediend door PS en **sp.a** in oktober 2013 is de leidraad. Tegelijk moeten flankerende maatregelen coöperatieve ondernemingen begeleiden en opvolgen. **sp.a** voorziet een overgangsperiode van twee jaar.

Coöperatief ondernemen, een volwaardige bevoegdheid

Coöperatief ondernemen wordt vandaag in een adem vermeld met sociale economie. Toch is het een volwaardige vorm van ondernemen die in elke sector past. Het is hoog tijd voor een andere kijk op deze volwassen ondernemingsvorm.

201. Door hun grote meerwaarde en de nood aan een gecoördineerd beleid moet coöperatief ondernemen een volwaardige ministeriële bevoegdheid worden van de minister van Economie.
202. Met Coöperatieve Economie als volwaardige ministerportefeuille breidt **sp.a** de ondersteuning aan coöperatieve niches uit. Dankzij specifieke financieringsinstrumenten maken we de verdere ontwikkeling van coöperatieve niches mogelijk. We schenken bijzondere aandacht aan de ontplooiingskansen van onder andere coöperatieve initiatieven in de hernieuwbare energie, collectieve mobiliteit, welzijn, kinderopvang, wonen etc. **sp.a** steunt ook lokale coöperatieven

in deze sectoren en waarin gemeenten en steden als coöperant of inwoners van steden, wijken of dorpen als coöperant deelnemen.

203. De coöperatieve ondernemingsvorm promoten we via steun aan wetenschappelijk onderzoek. Bovendien stimuleren we sociale innovatie en onderzoek in coöperatieve marktniches.
204. We richten een kenniscentrum Coöperatief Ondernemen Vlaanderen op. Dat richt de spots op best practices, en deskundigen en opiniemakers krijgen er een tribune. We reiken instrumenten aan om coöperaties op te starten en bestaande coöperaties sterker aan te sturen.
205. Binnen de beleidsbevoegdheid van de eurocommissaris bevoegd voor Ondernemingen en Industrie wordt een permanente werkgroep geïnstalleerd. Die bestaat uit de beleidscel, de administratie en vertegenwoordigers van de coöperatieve beweging van de lidstaten op sectoraal en intersectoraal vlak. De permanente werkgroep behandelt alle relevante thema's (zoals toegang tot financiering, maatregelen ten gunste van starters, en onderwijs) op strategisch en operationeel vlak.

De coöperatie in het onderwijs

De coöperatie is nog een blinde vlek in ons onderwijs, in startersgidsen voor ondernemers, en in de juridische sector. Om dat te veranderen stelt **sp.a** het volgende voor:

206. We pakken het hiaat van coöperatief ondernemen in het onderwijs aan. Ondernemen moet een wezenlijk deel uitmaken van het pedagogisch project. **sp.a** neemt coöperatief ondernemen structureel op in de leerplannen economie van het secundair onderwijs en integreert ze bij bedrijfsprojecten in de klas.
207. De expertise en kennis van het technische aspect van coöperatief ondernemen is relatief beperkt. Daarom moeten we aandacht besteden aan de juiste technische kennis van het statuut van coöperatieve vennootschappen, net zoals dat het geval is voor statuten van een nv of bvba.
208. Een andere bedrijfsvoering heeft nood aan een ander management. Daarom moet er bij de bestaande managementscholen een MBA-opleiding komen, zodat toekomstige managers een leertraject volgen dat grondig ingaat op alles wat met coöperatieve organisatie te maken heeft (zoals strategie, marketing, HR, innovatie, leiderschap, governance, en corporate finance). Dat leertraject moeten we koppelen aan een persoonlijk en aangepast ontwikkelingstraject, tot zelfs carrièrebegeleiding.

Werknemerscoöperaties

Bij een werknemerscoöperatie zijn werknemers eigenaar en betrokken in het bestuur van de onderneming. Op die manier krijgen werknemers opnieuw vat op hun werk. Ze zijn niet meer de speelbal van beslissingscentra in een ver buitenland. Ze nemen de beslissingen zelf.

209. Vandaag wordt de participatie van werknemers binnen coöperatieve vennootschappen afgeremd door de mogelijke gevolgen van deze participatie op het vlak van het sociaal recht. Deze werknemers lopen immers het risico dat zij geherkwalificeerd worden tot zelfstandige indien zij met een substantieel aandelenpakket vennoot worden. Bij herkwalificatie verliezen deze werknemers hun rechten in de sociale zekerheid alsook hun arbeidsrechtelijke bescherming (bv. tegen ontslag). **sp.a** biedt hiervoor een structurele oplossing: een wettelijke verankering van het principe van werkend vennoot als loontrekkende voor de coöperatieve vennootschappen die in zelfbeheer werken en erkend zijn door de Nationale Raad voor de Coöperatie.

2.6 Een bankmodel voor veilig spaargeld

Zes jaar na het ontstaan van de financiële crisis wordt het bankentoezicht naar het Europese niveau getild en moeten banken aan veel strengere regels voldoen. Dankzij **sp.a** werd de controle uitgebreid naar alle financiële spelers, kreeg de consumententoezichthouder (FSMA) meer controlemogelijkheden en worden beleggers beter beschermd.

Eind vorig jaar werd de regulering in ons land nog verstrengd met de nieuwe bankenwet. Dankzij **sp.a** wordt het verboden voor banken om te speculeren voor eigen rekening met uw spaargeld, worden bonussen nog sterker aan banden gelegd en kunnen zelfs worden teruggeroepen via een clawback en krijgt u als spaarder voorrang op het geld van een bank indien het fout loopt.

Toch zijn we er nog niet. De internationale bankregels worden opnieuw versoepeld, op enkele landen na is er nog steeds geen afscheiding van risicovolle activiteiten en het blijft dromen van een Europees afwikkelingssysteem voor falende banken met een eengemaakt depositogarantiesysteem als sluitstuk van de bankenunie. De vier grootste banken op Wall Street zijn intussen nog groter geworden en blijven zich bezighouden met gevaarlijke en risicovolle activiteiten. Ze brengen niet alleen de Amerikaanse economie in gevaar, maar ook de wereldeconomie.

Tenzij we het bankenmodel fundamenteel wijzigen, banken meer kapitaal laten aanhouden, en toezichthouder en consument de nodige middelen geven, kan men evolueren naar een duurzaam systeem. En dat duurzame systeem zorgt ervoor dat spaarder en belastingbetaler de rekening niet meer gepresenteerd krijgen. Dat is onze prioriteit.

Bovendien moeten banken opnieuw doen wat ze horen te doen: spaargeld op een veilige en transparante manier beheren, en zuurstof geven aan de reële economie. Back to basics dus.

Veilig spaargeld

Eind maart 2013 stond de wereld nogmaals op zijn kop. Voor de redding van Cypriotische banken werd ook een inspanning van de spaarder gevraagd. Niet veel later volgden de uitspraken van Olli Rehn en Jeroen Dijsselbloem om dit in de toekomst vaker te doen. **sp.a** laat dit niet gebeuren. Als spaarder rekent u er immers op dat uw geld veilig op de bank staat. Het is onze taak om er voor te zorgen dat dit ook zo is.

Dankzij de bankenwet krijgen de spaarders van Belgische banken meer garanties. De handel voor eigen rekening van de bank, het speculeren om de eigen winst op te krikken zonder enig economisch belang, wordt verboden. De overige handelsportefeuille wordt gelimiteerd in omvang en risico. Als deze limieten worden overschreden, moet men kapitaalbuffers aanleggen voor het volledige bedrag van de overschrijding, zodat de overschrijding geen enkele impact kan hebben op het spaargeld. Naast de depositogarantie van 100.000 euro voorzien we een voorrecht voor spaarders. Dit wil zeggen dat in geval van een bankencrisis de spaarders als eerste vergoed worden. Hiervoor moeten de banken voldoende middelen vrijhouden.

We stelden ook paal en perk aan de bonussen van het directiecomité en de bestuurders. Zo kunnen banken die overheidssteun krijgen niet langer genieten van een bonus. Bonussen van andere banken moeten gekoppeld worden aan langetermijnresultaten, kunnen nog slechts de helft van het vast loon bedragen en worden afgetopt. Om de incentive tot risicovol gedrag volledig weg te nemen kan de bonus teruggeëist worden wanneer achteraf blijkt dat te veel risico werd genomen. Deze zogenaamde clawback is een belangrijk instrument om risicovol gedrag te ontmoedigen.

Bovendien wordt een bankentestament ingevoerd, bestaande uit een herstel- en afwikkelingsplan, en zullen de banken vervroegd voldoen aan de kapitaaleisen volgens Bazel III/CRD IV (meer bepaald de Bazel III-normen, een uitgebreide set van hervormingsmaatregelen, ontwikkeld door het internationaal Bazelcomité voor bankentoezicht om de regelgeving, het toezicht en het risicobeheer van de bancaire sector te versterken). Op deze manier zorgen de banken voor een grotere buffer en extra veiligheid.

210. Al het spaargeld moet veilig zijn. Daarom pleiten we ervoor dat op Europees niveau identieke maatregelen worden genomen, zodat risicovolle activiteiten afgesplitst worden van het spaargeld.

Een internationaal banksysteem met sterkere buffers en een gezamenlijke aanpak als het fout gaat

De federale regering heeft niet zitten wachten op de Europese voorstellen. Ze heeft er, samen met **sp.a**, voor gezorgd dat de belastingbetaler en spaarder veilig zijn. Op Europees en internationaal niveau blijft **sp.a** er echter voor pleiten om het bancaire systeem fundamenteel te hervormen zodat we de rekening ook van buitenaf niet meer voorgeschoteld krijgen.

Voor **sp.a** betekent dit in eerste instantie: voldoende buffers aanleggen voor alle banken. De internationale bankenlobby is echter sterk. Dat werd nogmaals bewezen toen het Bazelcomité de kapitaalregels opnieuw versoepelde. Dit ondanks de waarschuwingen van internationale experts dat zelfs Bazel III niet ver genoeg gaat. Nu worden regels aan alle kanten afgezwakt. De versoepeling

komt er opnieuw onder het voorwendsel dat de geplande regels het economisch herstel zouden afremmen.

Toch is het belang van voldoende kapitaal niet te onderschatten. Banken hebben hierdoor een groter stootkussen als het slecht gaat. Hoe meer kapitaal, hoe meer banken kunnen absorberen vooraleer ze overkop gaan of gered moeten worden door de belastingbetaler. Ze zijn ook minder gevoelig voor economische schommelingen. Bovendien gebeurt net het tegenovergestelde van wat de lobby beweert: banken met een hogere kapitaalbuffer verstrekken meer krediet dan banken met een kleine buffer.

Om te vermijden dat de Belgische belastingbetaler en de overheid dergelijke facturen nogmaals voorgeschoteld krijgen, is het hoog tijd om ook een Europese aanpak te voorzien voor wanneer het fout loopt. Na het Europees toezicht is het daarom dringend tijd om een Europees resolutiemechanisme en Europees depositogarantiesysteem in het leven te roepen.

211. Een van de redenen van de voorbije crisis was het gebrek aan kapitaal. Banken konden via alle soorten boekhoudkundige regels hun kapitaal historisch laag houden. Voor elke 100 euro hadden banken slechts drie euro kapitaal. Het verhogen van kapitaal is dus van groot belang om banken robuuster te maken in de toekomst. **sp.a** ijvert er dan ook voor om Europees verder te gaan dan Bazel III/CRD IV en het kapitaal te verhogen in functie van het risico. Systemische grootbanken moeten, net zoals in Zwitserland, extra kapitaal aanhouden. De nieuwe regels moeten bovendien veel transparanter zodat misbruik voorkomen wordt.
212. Nu het Europees banktoezicht een feit is, moeten we dringend werk maken van een Europees depositogarantiesysteem en een Europees resolutiemechanisme en -fonds om falende banken efficiënt te ontmantelen en de kosten niet te laten dragen door de belastingbetaler en nationale overheden. Ook hier pleit **sp.a** ervoor dat België een voortrekkersrol speelt.

Een duurzaam en dienstverlenende banksector

Nu de financiële sector zich noodgedwongen teruggeplooid heeft op de Belgische markt en zich concentreert op de basisbankdiensten, is het hoog tijd om te evolueren naar een duurzaam financieel systeem waar de focus voor *double digit*-winstcijfers verlegd wordt naar goede, betrouwbare financiële dienstverlening voor u.

Voor **sp.a** betekent dit het ondersteunen van de reële economie, investeren in sociale projecten, het aanbieden van duurzame producten, de schaduwbankactiviteiten en schadelijke producten loslaten en de activiteiten met belastingparadijzen of belastingontduiking stopzetten.

De eerste stappen zijn intussen gezet. Via de volkslening kunt u kiezen om uw spaargeld te investeren in de reële economie, gaande van KMO-financiering tot ziekenhuizen en scholen. Verder leggen we voedselspeculatie aan banden, moeten schaduwbankactiviteiten kenbaar gemaakt

worden aan de NBB en wordt het helpen bij belastingontduiking bestraft met het intrekken van de licentie.

Na de herstructureringsplannen is het tijd om een keuze te maken voor de toekomst. Voor **sp.a** is dat duurzaam bankieren.

213. Financiële opleidingen moeten meer aandacht besteden aan de sociale verantwoordelijkheid van de financiële sector. Dat is voor **sp.a** essentieel in de omschakeling naar een duurzaam financieel systeem.
214. **sp.a** wil een mentaliteitswijziging in de financiële instellingen door het vooropstellen van advies in plaats van verkoop. Correct en eerlijk advies leidt namelijk vanzelf tot verkoop, en vooral tot een duurzamere klantenrelatie op lange termijn.
215. Naast de volkslening vraagt **sp.a** dat banken minstens één duurzaam spaarproduct aanbieden, waarbij het voor de spaarder duidelijk is waarvoor zijn geld gebruikt wordt.
216. Het moratorium op de commercialisering van bijzonder ingewikkelde gestructureerde producten is een goed instrument voor de ondertekenaars ervan. Zij verbinden zich er tijdelijk toe geen gestructureerde producten te commercialiseren die niet aan de vastgelegde criteria voldoen. Voor de niet-ondertekenaars en vooral via vrije dienstverlening is echter nog alles mogelijk. Het moratorium moet dus bindend worden en wereldwijd worden toegepast.
217. **sp.a** pleit tevens voor een uitbreiding van het moratorium naar alle risicovolle en ethisch niet verantwoorde producten, zoals speculatie met grondstoffen voor voedsel of de financiering van de productie van controversiële wapens.
218. Het zorgtraject en het bankenplan die tot stand kwamen naar aanleiding van de sluiting van Ford Genk en toeleveranciers toont aan dat de banken ook kansen hebben om hun maatschappelijke en sociale rol op te nemen. **sp.a** pleit ervoor dat (lokale) bankiers dit 'maatschappelijke verantwoord ondernemen' zeker niet bij woorden laten maar dat zij proactief contact opnemen met hun klanten die getroffen worden door de sluiting of herstructurering van hun bedrijf, om samen naar een oplossing te zoeken voor eventuele problemen die zij ondervinden met de afbetaling van hun leningen.
219. Dankzij de nieuwe bankenwet kunnen banken hun licentie verliezen als ze hun klanten bijstaan bij belastingontduiking. **sp.a** trekt de lijn door en vindt dat de financiële sector volledig transparant moet zijn en haar transacties met belastingparadijzen moet stopzetten, op straffe van sancties zoals het intrekken van de banklicentie.
220. **sp.a** pleit voor transparantie van de banken over hun schaduwbankactiviteiten en pleit er tevens voor dat de risico's op hetzelfde niveau worden afgedekt.

Bijvoorbeeld moeten risico's op het niveau van monetaire fondsen op datzelfde niveau worden afgedekt.

De financiële sector is een belangrijke werkgever in België. Ze krijgt sinds een aantal jaar echter te maken met een paar belangrijke uitdagingen. Enerzijds de nieuwe regulering en herstructureringsplannen naar aanleiding van de financiële crisis. Anderzijds de weg naar digitalisering. **sp.a** dringt er echter op aan om te blijven inzetten op duurzaam personeelsbeleid waarbij geen gedwongen ontslagen vallen en waar mensen zoveel mogelijk worden geheroriënteerd en opgeleid.

221. De weg naar digitalisering is ingezet. Loketten verdwijnen, alsook de lange wachtrijen voor simpele overschrijvingen. **sp.a** vraagt echter om te blijven inzetten op uitstekende dienstverlening en menselijke relaties. Bovendien moet de sector inspelen op de toekomst en haar werknemers heroriënteren in het kader van digitalisering en voorzien van de nodige opleiding en een degelijk vast loon zodat verkeerde incentives verdwijnen.

Sterk toezicht zorgt voor sterke en gezonde banken

De kerntaken van het Europees en nationaal toezicht zijn de basisbankdiensten en reële economie veilig stellen, alsook de consument beschermen en de markt monitoren. Om dit naar behoren uit te voeren, moeten we de prudentiële en consumententoezichthouder, respectievelijk NBB en FSMA, de middelen geven die ze nodig hebben om deze taken naar behoren uit te voeren.

sp.a heeft daarom de gedragsregels al uitgebreid naar verzekeringsondernemingen en tussenpersonen, alsook naar alle financiële producten en diensten. De consumententoezichthouder (FSMA) kreeg meer controlemogelijkheden via 'mystery shoppers' en kan voortaan meer en betere sancties treffen. Als een belegger schade heeft geleden door een fout van de aanbieder, kan deze een schadevergoeding krijgen. Via een label op basis van risicoklassen verhoogt de transparantie voor de consument en komt er een gestandaardiseerde informatiefiche voor elk financieel product.

Om de prille gezondheid van de Belgische banken te vrijwaren is het voor **sp.a** prioritair dat belangenconflicten worden vermeden en dat potentieel schadelijke producten op tijd uit de markt worden geweerd.

222. Naast de financiële sector dienen ook de leden van het directiecomité en de Raad van Toezicht van de FSMA en de NBB regelmatig een volledige screening te doorstaan met mondelinge test waarbij wordt beoordeeld of hij/zij klaar is voor de functie. Competenties en ervaring binnen de financiële sector zijn daarbij van belang.
223. Revisorenkantoren dienen onafhankelijk te zijn en mogen geen andere activiteiten uitvoeren om belangenconflicten tegen te gaan. De revisoren moeten tevens gekozen worden door de toezichthouder en niet meer door de financiële instelling zelf en moeten strenger opgevolgd worden door de toezichthouder.

224. De functie van compliance officer in de bank is zeer belangrijk. Hij of zij moet zijn/haar werk kunnen doen in volledige onafhankelijkheid. Om die reden wil **sp.a** de compliance officer laten kiezen en betalen door de toezichthouder.
225. De Europese gedrags- en producttoezichthouders voor banken en verzekeringen (ESMA en EIOPA) moeten alle nieuwe financiële producten en diensten goedkeuren, vooraleer die op de markt mogen komen. Ze moeten bovendien slechte of te risicovolle producten bannen. De consumententoezichthouder (FSMA) moet extra regels kunnen opleggen en in beroep kunnen gaan tegen het verkrijgen van het Europees paspoort.
226. Om de verantwoordelijkheid van de autoriteit die het prospectus goedkeurt te vergroten, moet een substantieel deel (ten minste 30 procent) van een gestructureerd product worden verkocht in het land van die autoriteit. Zo niet wordt het risico eenvoudigweg geëxporteerd.
227. **sp.a** pleit voor een Europees sanctiepakket voor banken die nationaal geen licentie hebben, maar toch het land contamineren door middel van schadelijke, ondoorzichtige, zeer risicovolle producten. Dit sanctiepakket moet de nationale toezichthouder kunnen toepassen.
228. Om de transparantie en uniformiteit te verhogen pleit **sp.a** voor een invoering van het label en de infofiche voor financiële producten op Europees niveau.
229. Er moet transparant kunnen worden gecommuniceerd tussen ombudsdienst en FSMA, ook over individuele dossiers. De FSMA kan vandaag niet bemiddelen tussen u en uw financiële instelling, en u het resultaat van hun onderzoek niet meedelen. Dat moet in de toekomst veranderen. De FSMA is er immers ter bescherming van de consument.
230. **sp.a** pleit voor een onafhankelijke financiële vorming van de FSMA in samenwerking met middenveldorganisaties. Deze vormingspakketten moeten dieper ingaan op de volgende vragen: wat doet een bank en wat is zijn impact op de samenleving? Wat kan ik zelf doen? Wat zijn schadelijke investeringen? Dergelijke informatie moet het secundair onderwijs opnemen in zijn leerplannen, maar moet ook nadien voldoende beschikbaar zijn voor de consument.
231. De prudentiële en consumententoezichthouder (NBB en FSMA) moeten elke twee jaar een rapport uitbrengen over de gezondheid van de banksector. Het parlement moet de toezichthouders hierover ook kunnen horen, desnoods in geheime zitting.
232. **sp.a** pleit voor parlementaire controle op de toezichthouder, zoals door het Europees Parlement op de Europese Centrale Bank (ECB) inzake het bankentoezicht. Het aanpakken van het beroepsgeheim bij de nationale toezichthouders is daarbij essentieel.
233. Er moet een onafhankelijk orgaan komen met onder meer toezichthouders, academici, ngo's en vakbonden, dat jaarlijks een progressierapport van de financiële instellingen opmaakt en publiceert. Dit kan helpen om de transitie naar

een duurzame bancaire sector beter te monitoren. In het rapport kunnen onder meer de volgende zaken worden opgenomen: investeringen in de reële economie, een investeringsbeleid met betrekking tot basisarbeidsrechten, leefmilieu en klimaat, een rapportering over activiteiten in belastingparadijzen, en speculatie.

- 234. Er komt een onafhankelijk Europees ratingagentschap zonder inmenging van commerciële belangen om het huidige oligopolie te doorbreken.
- 235. In januari 2013 werd een officiële spaarsimulator in het leven geroepen. Het is een goed instrument om het aanbod op de markt te vergelijken. **sp.a** pleit echter voor een uitbreiding van de spaarsimulator. Zo moet duidelijk worden onder welk depositogarantiesysteem u valt bij welke bank, en hoe duurzaam de bank is. Op die manier kan u als consument een weloverwogen keuze maken.

Kansen voor kleinere en duurzame spelers

De deregulering en schaalvergroting van de banksector kregen het verkeerde resultaat. De gevolgen zijn legio en zullen nog lange tijd nazinderen. Ook de diversiteit van het Europese banksysteem is sterk verminderd door de overheersing van een klein aantal zeer grote en complexe banken. Jarenlang werden de nichespelers benadeeld omwille van hun prudentiële risicobeheer. Ze kwamen nagenoeg onbeschadigd uit de crisis, maar moeten wel opdraaien voor de grootheidswaanzin van gefaalde financiële instellingen. Hoog tijd dus om hier iets aan te veranderen.

- 236. Ons bancaire systeem moet evolueren naar een divers bankenlandschap. **sp.a** wil daarom meer kansen voor kleine, duurzame en coöperatieve banken. We pleiten voor een duidelijk kader voor deze banken, eventueel verduidelijkt met een certificaat.
- 237. Bij het opleggen van nieuwe regels en taksen moeten we steeds rekening houden met de kleine en duurzame spelers op de markt. We moeten traditioneel bankieren belonen, niet bestraffen. De bijdrage van banken dient daarom berekend te worden op basis van hun risicogedrag.
- 238. De huidige wetgeving is een kluwen van Europese en nationale wetgeving. Al deze kleine en grote regels maken de opstart van nieuwkomers bijna onmogelijk. Ook de huidige spelers krijgen het op deze manier moeilijk om al deze regels te doorgronden. **sp.a** wil daarom een herziening van het wetboek Financieel Recht, zodat de wetgevingen beter op elkaar zijn afgestemd. Het spreekt voor zich dat consumentenbescherming ook hier prioritair is.

2.7 Gepaste financiering voor uw onderneming

Van start tot doorgroei of bedrijfsoverdracht, een onderneming financieren vraagt veel werk, durf en visie, risico's nemen en kansen grijpen, maar ook tegenslag incasseren. Al voor de crisis ondervonden veel kleine ondernemers de grootste moeite om de juiste financiering te vinden. Vandaag is de situatie nog erger. Het contrast met beurzen die schijnbaar losgekoppeld van de dagelijkse realiteit

opnieuw recordhoogten laten optekenen, is frustrerend voor veel starters, kleine zelfstandigen en ondernemers.

Ons financieel systeem is vandaag onvoldoende afgestemd op de verscheidenheid aan ondernemers. Grootbanken, die veel te ver staan van de lokale economie waarbinnen de meeste ondernemers werken, domineren het bankkrediet. Dit maakt krediet voor kleine bedrijven duurder en snijdt te veel starters de adem af. Goedbedoelde overheidsinitiatieven zijn te versnipperd en zo onbekend en onbereikbaar voor u als ondernemer. De massale spaarvoorraden worden amper gemobiliseerd door een gebrek aan innovatieve alternatieven.

Daar liggen de grote uitdagingen om investeren in uw onderneming naar een hoger niveau te tillen. De antwoorden van **sp.a** zijn eenvoudig maar krachtig. Meer transparantie tussen banken en bedrijven verkleint de afstand tussen bankier en ondernemer. Meer diversiteit in financieringsinstrumenten (van microkrediet tot durfkapitaal) brengt ondernemers en spaarders dicht bij elkaar, en laat elke ondernemer toe de gepaste formule te kiezen.

Transparanter bankieren als ondernemer

239. Openheid en vertrouwen tussen uw bank en u als ondernemer beginnen bij duidelijke richtlijnen en criteria. **sp.a** wil dat banken u op begrijpelijke wijze de ratings en achterliggende waarderingsmodellen bekendmaken. Ook over (veranderingen in) toekenningscriteria en kredietvoorwaarden moeten zij transparant communiceren. Een uitgebreide motivatie bij weigering van een kredietaanvraag ex post vult duidelijkheid ex ante aan. Het verbeteren van het kredietdossier is het belangrijkste doel.
240. Banken zoeken samen met de ondernemer naar de beste kredietvorm. Ze besteden aandacht aan de vele vormen van overheidssteun, vooral waarborgregelingen, die nu nog vaak onvoldoende bekend zijn. Tegelijk stroomlijnt de overheid de wildgroei aan bestaande initiatieven, zodat ondernemers sneller hun weg vinden naar het juiste product. Van hun kant spijkeren ondernemers hun financiële kennis bij. Kaskrediet is de meest gehanteerde, maar zeker niet de goedkoopste vorm van financiering voor kleine ondernemingen. Vooral achtergestelde leningen zijn bijzonder nuttig voor KMO-financiering, maar zijn vandaag onvoldoende gekend en gebruikt.
241. Openheid en vertrouwen werken enkel als ook de ondernemers zich engageren en blootgeven. De boeken volledig openstellen aan een vertrouwd bankier leidt tot een betere informatiedoorstroming, tot betere kredietdossiers en objectievere ratings. **sp.a** streeft naar wederzijdse transparantie, omdat dit leidt tot een beter partnerschap tussen bank en ondernemer. Bankgegevens zijn beter opvraagbaar en overdraagbaar, ook voor de overheid, zodat ondernemers hun financiering eenvoudiger diversifiëren en de nodige informatie delen met derden (zoals dienstverleners).

Alternatieve financiering voor uw onderneming

- 242. Samen sterker, dat geldt ook voor bedrijfsfinanciering: ondernemers verenigen zich en dienen zo samen kredietaanvragen in. Dit vermindert informatieproblemen omdat ondernemers zo in alle openheid een eigen selectie doorvoeren. Het vergroot de zekerheid voor banken met goedkoper krediet tot resultaat. Een correct juridisch raamwerk voor ondernemerscoöperaties en kredietunies van ondernemers maken dat ondernemers elkaar op betrouwbare wijze onderling financieren.
- 243. Innovatieve, financiële producten verbreden de toegang tot basisfinanciering voor ondernemingen. Voor veel startende ondernemers, zeker allochtone en vrouwelijke ondernemers die moeilijker bankkrediet loskrijgen, is het netwerk van vrienden en familie een cruciale eerste financieringsbron. **sp.a** verkleint het risico voor financiers door waarborgregelingen nog meer uit te tekenen op maat van jonge starters, en door kredieten voor beginnende ondernemers, zoals microkredieten, juridisch beter te verankeren.
- 244. Voor veel ondernemers is crowdfunding een bijzonder nuttig investeringsvehicle voor de gebruikers ervan, maar houdt het weliswaar een belangrijk risico in. **sp.a** pleit daarom voor een herziening van de wetgeving rond crowdfunding. We willen enerzijds een versoepeling van de drempels voor de prospectusplicht en anderzijds een zeer duidelijke publicatie van het risico zowel op de website van de FSMA als op de website van de vrager. Het risico moet van meet af aan duidelijk zijn voor de geïnteresseerden.
- 245. Het Europese economische beleid moet de noden van kleine bedrijven koppelen aan de creatie van duurzame tewerkstelling en de vergroening van onze economie. Via de Europese Investeringsbank verlenen we uitgebreid Euroleningen aan KMO's, met als expliciet doel meer kwaliteitsvolle jobs.

2.8 Een overheid aan de kant van ondernemers

Veel ondernemers vinden dat de overheid te weinig teruggeeft voor wat ze neemt. Een hopeloos complex fiscaal systeem, een weinig toegankelijke dienstverlening of dezelfde formulieren die eindeloos opnieuw ingevuld moeten worden, het zijn maar enkele voorbeelden. Hiermee staat u niet alleen. Ook voor **sp.a** is een overheid die niet dienstbaar is en die niet op een positieve manier het verschil maakt, geen goede overheid. Omslachtige en overbodige procedures en een ondermaatse dienstverlening ondergraven de geloofwaardigheid van alles wat de overheid doet.

Een dienstbare overheid maakt het verschil. Door administratieve problemen zelf op te lossen. Door automatische belastingaangiften mogelijk te maken, wat de vaak torenhoge administratieve kosten van de belastingaangifte naar nul herleidt. Door gegevens die al in een dozijn databanken genoteerd staan samen te leggen en zo formulieren zelf in te vullen. Door proactief deze enorme voorraden informatie te bevragen en te onderzoeken en zo fraude veel sneller op te sporen én gericht te

controleren. Dit bevrijdt eerlijke ondernemers van nodeloze controles en inspecties en verhoogt de pakkans voor profiteurs. Zo krijgt iedereen meer tijd en ruimte om te ondernemen.

Een transparante overheid

- 246. In een aangiftevrije samenleving geven bedrijven de fiscus volledige toegang tot hun boeken. De fiscus doet daarbij een voorstel van aanslag en bij akkoord van de onderneming krijgt die de zekerheid dat die aanslag later niet betwist wordt. Voorafgaand aan een dergelijke aanpak is een fiscale vereenvoudiging en versteviging van vennootschappen noodzakelijk, met een veel kleinere administratieve last tot gevolg. Zo ligt meer dan ooit de focus van controles op het deel waar de niet-naleving het grootst is.
- 247. Dankzij een radicaal vereenvoudigde ondernemingsfiscaliteit voor lokale besturen weten ondernemers waar ze aan toe zijn. We schaffen de weinig transparante lokale belastingen voor bedrijven af en vervangen die door meer eenduidige lokale bedrijfsbelastingen die meer aanzetten tot duurzaam ondernemen (bv. belasten van leegstand).
- 248. Gerichte overheidsondersteuning van bedrijven is waardevol, maar niet elk instrument bereikt haar doel. We onderwerpen alle flankerende maatregelen van de Vlaamse overheid aan een grondige controle en transparante evaluatie. Als bepaalde programma's niet het gewenste resultaat boeken, bijvoorbeeld wanneer onze KMO's onvoldoende steun krijgen, zetten we deze maatregelen stop. Het vrijgekomen geld besteden we integraal aan lastenverlaging. Dat is samenwerkingsfederalisme in de praktijk.

Een klantvriendelijke overheid

- 249. De overheid is voor **sp.a** klantvriendelijk, beschermt uw gezin en uw bedrijf van het bestuurlijke kluwen en lost administratieve problemen op. Een doeltreffender gebruik van kruispunt databanken vermijdt het telkens opnieuw opvragen van gegevens die bekend zijn bij de verschillende overheden. Een één-loketbeleid en transparant e-bestuur verlichten lasten en verlagen kosten. Op deze manier verkleint het echte overheidsbeslag.
- 250. **sp.a** wil sociale rechten of uitkeringen sneller en automatisch toekennen. We dragen klantvriendelijkheid hoog in het vaandel, en in samenwerking met de sociale organisaties zoals uitbetalingsinstellingen van uitkeringen en vergoedingen ontwikkelen we de instellingen van de sociale zekerheid tot één contactpunt voor alle vragen, opmerkingen en aanvragen van gezinnen en ondernemers.
- 251. Dankzij een verdere vereenvoudiging en harmonisatie van aangifteverplichtingen bij de RSZ en andere instellingen kiest **sp.a** voor gerichtere sociale inspecties. Zo strijden we veel doelgerichter tegen oneerlijke concurrentie.
- 252. Bij digitale vergunningsprocedures spreekt de overheid uit één mond en leveren de adviserende administraties één geïntegreerd en bindend advies.

Vergunningsverleners nemen hun verantwoordelijkheid om binnen de vooropgestelde termijnen te beslissen.

253. Een klantvriendelijke overheid geeft exporterende ondernemers een duw in de rug door alle nodige documenten en procedures te vereenvoudigen en goedkoper te maken. **sp.a** wil de Kamers van Koophandel een solide juridisch kader aanreiken, om de uitvoering van goederen duidelijker te reglementeren. Ook de discriminatie tussen leden en niet-leden van de Kamers van Koophandel moet verdwijnen.

Een regulerende overheid

254. Door aandacht te schenken aan de rechten en verzuchtingen van de stakeholders, zoals klanten, personeelsleden, gebruikersverenigingen en andere relevante betrokkenen, kan een beursgenoteerde onderneming een geïntegreerd beleid voeren dat ook kwalitatieve parameters in rekening brengt. Momenteel moeten relevante belangenorganisaties een aandeel op de beurs verwerven om spreekrecht te verkrijgen op de jaarlijkse Algemene Vergadering van aandeelhouders. **sp.a** wil dat raden van bestuur de relevante belangenorganisaties aldus benoemen en spreekrecht verlenen op die vergadering, zonder dat zij aandeelhouder dienen te zijn.
255. Leden van de raad van bestuur van beursgenoteerde ondernemingen ontvangen bij voorkeur geen koersgebonden verloning. Ze hebben immers de rol om de belangen van de onderneming op de langere termijn te bewaken. Gelukkig is de ondernemerswereld zelf vragende partij voor de uitvoering van dit principe, het staat immers al een hele tijd in de Corporate Governance Code. Maar deze beursgenoteerde ondernemingen kunnen van dit principe afstappen als ze heel eenvoudig uitleggen waarom ze het niet toepassen. En vaak is deze uitleg een nietzeggende juridisch-technisch hoogstandje. **sp.a** wil als eerste stap dat in beursgenoteerde ondernemingen, de onafhankelijke bestuurders, die door de wet worden opgelegd meer aandacht te besteden aan het personeel en de klanten van de onderneming, geen koersgebonden verloning mogen toegekend worden.

Een sterke lokale detailhandel

Kleine bedrijven, zelfstandigen en winkeliers zorgen voor levendige winkelstraten en leefbare steden en gemeenten. Ze zijn lokaal betrokken en betekenen een grote meerwaarde voor buurt en wijk. Om de stijgende druk op de lokale detailhandel te ontmijnen, geeft **sp.a** lokale besturen meer armslag om een kernversterkend beleid te voeren en de opkomst van grote winkelcentra tegen te gaan.

256. Minder winkelleegstand is van fundamenteel belang voor leefbare steden en gemeenten en een sterke lokale detailhandel. Met subsidies en fiscale voordelen voor ondernemers met durf vullen we lege winkels opnieuw. Daarnaast willen we creatieve en gedreven ondernemers stimuleren om leegstaande gebouwen een nieuwe invulling te geven, bijvoorbeeld als werkplek voor jonge ondernemers. Zo geven we kleur aan de buurt. We geven ook ruimte aan pop-upwinkels en galerijen

in gebouwen die tijdelijk leegstaan. Zo voorkom je blinde vlekken in de stads- en dorpskern.

- 257. Het Vlaamse ondersteuningsbeleid voor handelskernversterking moet verder gaan dan de ontwikkeling van visies en voluit de kaart van de kleine ondernemer trekken. **sp.a** wil gerichte huursubsidies voor zelfstandige winkeliers.
- 258. **sp.a** verzet zich tegen een 24 op 24 en 7 op 7 economie. Enkel grote ketens kunnen zich hierin concurrentieel organiseren. Kleine handelaars hebben recht op rust.
- 259. Basisvoorzieningen zoals netheid, mobiliteit en veiligheid moeten een prioriteit zijn als we de leefbaarheid en aantrekkingskracht van de binnenstad willen verbeteren. Daarbij moet ook aandacht zijn voor de kleine handelaars: aangepaste ophaaldata die rekening houden met de sluitingstijden, een functioneel parkeerbeheer of een Partnerschap Winkeldiefstal dat alle actoren op dezelfde lijn brengt.
- 260. Er is actueel een overaanbod aan winkeloppervlakte. Om de leefbaarheid van onze stedelijke centra niet nog meer onder druk te zetten komt er een moratorium op nieuwe grootschalige winkelcentra.
- 261. De lokale detailhandel ondervindt heel wat concurrentie van opkomende online-retailers. **sp.a** is niet tegen de ontwikkeling van de onlinehandel. We zorgen met aangepaste wetgeving wel voor een gelijk speelveld zodat de lokale detailhandel geen oneerlijke concurrentie ondervindt van online retailers.

De overheid als voorbeeldige klant

Tot slot is een dienstbare overheid een voorbeeldige klant die geen enkele factuur te laat betaalt. Daarnaast dwingt zij correcte betalingstermijnen af, zodat kleine bedrijven niet meer uitgeperst worden door slechte betalers.

- 262. Een oneerlijke betalingsmoraal kan kleinere bedrijven ernstige schade toebrengen, of zelfs tot een onnodig faillissement dwingen. **sp.a** verhindert het onrechtmatig opeisen van bijkomend (leveranciers- of klanten)krediet of oneerlijke kortingen door sterkere bedrijven en schept zo een eerlijke betalingsmoraal.
- 263. Alle overheden vervullen een voorbeeldfunctie, met als doel geen enkele laattijdige betaling.

3 UW GEZIN RUIMTE GEVEN OM TE GROEIEN

3.1 Inleiding: Uw kind staat centraal

Kinderen zijn de toekomst van onze samenleving. Daarom is hun toekomst onze prioriteit. Kinderen hebben het recht om zich maximaal te ontplooien. Gezinnen hebben het recht om hun kinderen te zien opgroeien en kwaliteitsvol te laten opgroeien. Wanneer dat niet lukt, hebben we als samenleving de plicht om kinderen te helpen. We stellen een lijst op van uitdagingen of noodzakelijke voorwaarden die hun en dus onze toekomst kwalitatief verbeteren.

Onze samenleving bevindt zich op een kantelmoment. Vertrouwde recepten en tegemoetkomingen voor traditionele gezinsstructuren en arbeidsverhoudingen binnen het gezin volstaan niet langer voor de uitdagingen van vandaag. Nieuwe oplossingen, originele antwoorden en andere of bijkomende vormen van ondersteuning zijn nodig om de draagkracht van elk gezin te versterken en te garanderen. Dat is de ambitie van **sp.a**: elk kind de garantie geven dat hij of zij zich ten volle kan ontwikkelen en ontplooien om volwaardig deel uit te maken van de samenleving. Niet geremd door de plaats van zijn wieg, het gezinsinkomen, de gezinssamenstelling of culturele of etnische achtergrond. Elk kind, zonder discriminatie of uitzondering. Kinderen zijn de toekomst. **sp.a** laat niemand achter.

Om aan elk kind alle mogelijke kansen te geven, investeren we stelselmatig in alle zaken die de toekomst van kinderen mee bepalen in elke levensfase, vanaf de geboorte. Dit gaat over de verschillende beleidsbevoegdheden heen en vraagt een globale aanpak. Net daarom kiezen wij voor één minister met deze bevoegdheid. Maar we kunnen dit niet alleen. Hiervoor hebben we een warme, solidaire, sociale en rechtvaardige samenleving nodig. Een samenleving zoals wij die zien en vorm geven in Vlaanderen. Met een visie die verder reikt dan een verkiezingsjaar, die structurele, duurzame en daadkrachtige beleidsvoorstellen concretiseert en die toekomstgericht de levenskwaliteit van elk gezin en zijn leden verbetert.

sp.a plaatst uw kind centraal. Door zijn belang en/of zorgvraag als uitgangspunt te nemen, zowel voor elke beleidsbeslissing als voor de financiering. Het Verdrag van de Rechten van het Kind van de algemene vergadering van de VN is de richtinggevende leidraad waaraan elke wet, elk decreet wordt afgetoetst. De rechten van alle kinderen garanderen, nemen wij letterlijk. Vele kinderen en gezinnen kennen hun rechten niet en lopen op die manier een heleboel ondersteunende maatregelen mis. En met 'alle kinderen' maken we geen onderscheid tussen achtergrond of gezinssamenstelling. Eenzijdig fiscale voordelen houden we tegen het licht om eerlijke fiscaliteit als herverdelingsprincipe als instrument te gebruiken.

- 264. **sp.a** vergroot en verbetert de draagkracht en de levenskwaliteit van elk kind en zijn gezin. Elk kind krijgt de garantie dat hij of zij zich ten volle kan ontwikkelen en ontplooien om volwaardig deel uit te maken van de samenleving
- 265. Eén minister voor het kind. **sp.a** kiest voor een integraal en doorgedreven kind en gezinsbeleid, op verschillende beleidsniveaus, over alle bevoegdheden heen. We

verzekeren de continuïteit en deze integrale aanpak door te kiezen voor één minister.

266. Een nieuw financieringsmodel. De noden van het kind zijn het uitgangspunt voor beleidsbeslissingen maar ook voor de financiering en de berekening van toelages. We financieren de zorgvraag: welke hulp of steun heeft het kind nodig om zich maximaal te ontwikkelen?
267. Systematische en automatische toekenning van rechten. Veel gezinnen en kinderen lopen door onwetendheid ondersteunende maatregelen mis. Wij kennen die rechten automatisch toe om dit te verhinderen en administratieve rompslomp te verminderen.
268. Eerlijke fiscaliteit. Eenzijdig fiscale voordelen op basis van de gezinsvorm (huwelijk, wettelijk samenwonend, nieuw samengesteld gezin) houden we tegen het licht om eerlijke fiscaliteit als herverdelingsprincipe en instrument te gebruiken.
269. Het verdrag van de Rechten van het Kind zoals dit in 1990 werd geratificeerd door de VN is de toetssteen voor elke gestemde of toekomstige wet of decreet.

3.2 Het beste onderwijs investeert in elke jongere

Als er iets is dat de crisis wereldwijd duidelijk aantoonde, is het wel dat onderwijs een verzekering biedt tegen economische rampspoed. Investeren in onderwijs is een belegging die rendeert. Onderwijs kan een samenleving redden. Onderwijs vormt de leerlingen en studenten van vandaag om de problemen en uitdagingen van morgen en overmorgen adequaat aan te pakken. Ze brengt hen kennis, competenties en vaardigheden bij die hen hierbij helpen.

sp.a wil onderwijs zo organiseren om ons ‘goed’ onderwijs bij de internationale top te houden en aan de veranderende noden en verwachtingen van de 21ste eeuw te voldoen. Dat is zichtbaar in de hele maatschappij en daar plukt iedereen de vruchten van: toekomstige generaties maar ook u en ik.

sp.a streeft naar onderwijs dat excellent is voor iedereen. We willen alle jongeren een brede basisvorming aanreiken om actief en constructief te participeren aan de samenleving, gecombineerd met voorbereiding op de arbeidsmarkt, voortstuderen en levenslang leren.

Ons onderwijs hoort bij de Europese top, maar enkele alarmbellen rinkelen. Op internationale vergelijkende tests gaan onze leerlingen achteruit, terwijl landen die hun onderwijs hervormen beter scoren. Als we onze koppositie willen behouden, moeten we nu in actie schieten.

sp.a legt de lat hoger voor iedereen. Door een betere oriëntatie én een betere voorbereiding voor hen die de lat over moeten. Dat betekent dat we kleuters beter aan de start brengen van het lager onderwijs, dat we kinderen van het lager onderwijs beter aan de start van het secundair krijgen en scholieren beter aan de start van het hoger onderwijs. Door kinderen en ouders te laten kiezen op basis van talenten en interesses, en niet op basis van vooroordelen. Daarbij dient onderwijs alle talenten te (h)erkennen. Van het starre hokjes-denken stappen we af en onze jongeren laten we –in

de mate van het mogelijke – samen opgroeien zodat zij van elkaars talenten leren. Dit doen we door de verdere uitrol van de hervorming van het secundair onderwijs.

Leraars zijn dé voorwaarde voor excellent onderwijs. We investeren meer in leerkrachten en zorgen voor een goede ondersteuning. Gemotiveerde mensen uit andere sectoren moeten met behoud van anciënniteit kunnen instromen en zich pedagogisch bijscholen. We motiveren ook de beste scholieren om voor het beroep van leraar te kiezen. Door ervoor te zorgen dat ze niet alleen met de juiste motivatie maar ook met genoeg bagage in hun rugzak beginnen. Ze krijgen een opleiding die garandeert dat toekomstige generaties het beste onderwijs krijgen. Kortom, onderwijs met topleerkrachten.

Onze onderwijsvisie is gestoeld op 10 principes: topleerkrachten maken het verschil; betaalbaar onderwijs voor elk gezin; goed georganiseerd onderwijs voor alle jongeren; onderwijs brengt jongeren samen; de school van de toekomst; sterk onderwijs en daarna sterker in de maatschappij; kwalitatief en toegankelijk hoger onderwijs; een actueel deeltijds kunstonderwijs; investeren in een lerende samenleving; onderwijs verbonden met maatschappij en leefwereld.

Topleerkrachten maken het verschil

De leraar is dé sleutel om jongeren zelf hun talenten te laten ontdekken, interesses op te wekken en zich maximaal te ontplooien. We hebben er alle baat bij om gemotiveerde en uitstekend opgeleide mensen voor de klas te krijgen, die plezier aan hun vak beleven en hedendaags onderwijs geven. In een sterk lerarenbeleid staat daarom de leraar centraal. Leraren krijgen een excellente opleiding en continue bijscholing zodat zij zich ontplooien en hun ervaring een extra waarde is.

- 270. **sp.a** investeert in professionalisering op maat van leraren. Opleidingen en vormingen spelen in op nieuwe maatschappelijke en pedagogische evoluties. De ontwikkeling en het op punt houden van competenties is belangrijk tijdens de hele loopbaan. Dat is zowel een recht als een plicht voor de leraar.
- 271. We werken aan een hedendaagse taakinvulling. We drukken de onderwijsopdracht van leraren uit in een jaaropdracht in plaats van een lesurenopdracht. In een jaaropdracht integreren we lesuren, opleidingsuren (in het bijzonder in het begin van de loopbaan), vakgroepwerking, tijd voor opvolging van leerlingen, lesvoorbereidingen, verbeterwerk en schoolopdrachten. We onderzoeken hoe de plan- en administratieve lasten voor leraren sterk kunnen doen verminderen.
- 272. We streven naar een lerarenopleiding met een voldoende hoog afstudeerniveau. Zo bereiden we leraren veel beter dan vandaag voor op de schoolrealiteit (taalproblematiek, zorg, diversiteit, kansarmoede, enz.). Hoger gekwalificeerden zetten we in op alle niveaus in het onderwijsproces.
- 273. We bieden meer loopbaanperspectief door de loopbaan van een leraar op te delen in fasen. Beginnende leraren bieden we voldoende pedagogische ondersteuning én voldoende werk- en financiële zekerheid. Leerkrachten worden betaald op basis van verworven competenties.

274. We waarderen en valoriseren de expertise en ervaring die iemand buiten het onderwijs heeft verworven. Bijkomende investeringen in de zij-instroom van nieuwe leerkrachten is daarom essentieel. Een loon gaat gepaard met verworven anciënniteit als iemand over de nodige vakinhoudelijke en vakdidactische competenties beschikt. Daarnaast stimuleren we mensen met een job buiten het onderwijs hun expertise voor enkele uren ter beschikking te stellen van onze jongeren.
275. **sp.a** creëert meer mogelijkheden tot differentiatie binnen de functie van leraar. We stimuleren leraren door bedrijfsstages en innovatieve projecten op te zetten, door lesgeven in een andere context aan te moedigen. We geven leraren de mogelijkheid om zich tijdens de loopbaan bij te scholen en te bekwamen. Dit geeft zuurstof, nieuwe ideeën en knowhow.
276. De hervormde pedagogische begeleidingsdiensten moeten een belangrijkere rol spelen bij de ondersteuning van de competentieontwikkeling van de leraar.
277. We stimuleren de ontwikkeling van een netoverschrijdend netwerk dat expertise verzamelt in praktijkgericht innovatief onderwijs. De verzamelde kennis wordt gedeeld in het onderwijsveld.
278. We zetten in op een divers lerarenkorps dat genderevenwichtig is en meer leerkrachten met een niet-Belgische achtergrond omvat. Een lerarenbeleid dat streeft naar sociale en culturele diversiteit en een afspiegeling is van onze maatschappij. Dat beleid start reeds tijdens de lerarenopleiding.
279. Een professioneel gevormde directeur moet een school leiden. We werken daarvoor verschillende directeursprofielen uit. We maken middelen vrij voor de scholengroep om haar organisatie professioneel uit te bouwen. Zo werken we voort aan het beleidsvoerend vermogen van scholen.

Betaalbaar onderwijs voor elk gezin

Socio-economische of culturele thuissituatie en mogelijke financiële drempels mogen slaagkansen in het onderwijs niet bepalen. Afkomst mag geen rem zijn op je talent. We hebben elk talent nodig. Daarom gaat **sp.a** sociale ongelijkheid in het onderwijs tegen.

280. We moedigen scholen aan om een degelijk kosten-beheersend beleid op te zetten. Enerzijds beperken we schoolkosten en randkosten (reftergeld, studietoezicht, ..) tot een aanvaardbaar niveau en anderzijds laat men ouders met financiële moeilijkheden toe om schoolfacturen gespreid in de tijd af te lossen. Samenwerkingen met onder meer OCMW's is in dat geval essentieel.
281. We voeren de maximumfactuur in voor alle graden van het secundair onderwijs. Sommige opleidingen kosten handenvol geld, een maximumfactuur kan de ongelijkheid om deze studies aan te vatten deels wegwerken. Daarnaast bekijken we ook hoe we de ongelijkheid tussen stads – en plattelandsscholen kunnen verkleinen inzake de maximumfactuur (zowel basis – als secundair onderwijs). Bij

plattelandsscholen gaat een te groot deel van de maximumfactuur naar busvervoer, waardoor er minder ruimte is voor culturele, sportieve en pedagogische activiteiten.

Jaarlijks dienen mensen die recht hebben op een studiebeurs hun aanvraag niet of te laat in. Schooltoelagen zijn een instrument om aan inkomensherverdeling te doen en om het onderwijs voor iedereen betaalbaar te maken. Jaarlijks worden er 320.000 tot 330.000 schooltoelagen toegekend. De overheid kent minimum-, volledige en uitzonderlijke toelagen toe zowel in het kleuter-, lager, secundair als hoger onderwijs.

- 282. **sp.a** gaat - in tijden van toenemende informatisering - radicaal voor een automatische toekenning van school- en studietoelagen. Na 2015 moet deze automatische toekenning moet deze volledig uitgevoerd zijn.
- 283. **sp.a** verhoogt het bedrag van de schooltoelage voor de laagste inkomens. Hierdoor blijft onderwijs ook voor eenoudergezinnen betaalbaar. Het terugvorderen van schooltoelagen bij spijbelgedrag is erg schadelijk voor gezinnen die in armoede leven. Deze maatregel wordt vervangen door extra inzet op aanklappende begeleidingstrajecten (vb. samenwerking met welzijns- en buurtactoren buiten de school).

Goed georganiseerd onderwijs voor alle jongeren

Goede organisatie maakt ons onderwijs excellent en efficiënt voor iedereen. Onderwijs mag niet star en log zijn. Samenwerkingen tussen scholen gommen organisatorische moeilijkheden weg.

- 284. Bestuurlijke schaalvergroting vereenvoudigt de praktische organisatie voor professionele schoolbesturen. Het vermindert overheadkosten en geeft meer werkzekerheid en loopbaanperspectieven voor personeelsleden. Een gemotiveerde leerkracht is de eerste garantie op een goede onderwijskwaliteit.
- 285. **sp.a** kiest resoluut voor een sterk officieel onderwijs, o.a. door het publiek net te versterken, uiteraard met respect voor de vrije schoolkeuze. Samenwerking tussen gemeentelijk, provinciaal en gemeenschapsonderwijs moet de norm worden.

Leerlingenbegeleiding bevordert de totale ontwikkeling van leerlingen, verhoogt hun welbevinden, voorkomt vroegtijdig schoolverlaten en creëert meer gelijke onderwijskansen. Ze is schoolnabij, handelingsgericht en vlot toegankelijk voor leerlingen, ouders en leraren.

De centra voor leerlingenbegeleiding (CLB's) zijn de afgelopen jaren met heel wat nieuwe uitdagingen geconfronteerd. Het gewijzigde takenpakket vraagt om een grondig herdenken van hun opdrachten en werking.

- 286. Een aantal taken die CLB's vandaag opneemt, gebeurt best zo dicht mogelijk bij de leerling. Daarom krijgen scholengemeenschappen of regio's multidisciplinaire

teams die leerlingen begeleiden. Daarnaast vragen een aantal taken, zoals schoolloopbaanbegeleiding en oriëntering naar buitengewoon onderwijs, meer onafhankelijkheid en worden die beter in netonafhankelijke regionale centra opgenomen.

287. Voor de taken van CLB's in het kader van de preventieve gezondheidszorg (medische consulten) is meer afstemming met welzijn én een netonafhankelijke werking nodig. Daarom werken we samen met lokale huisartsenkringen, wijkgezondheidscentra of anderen.

Onderwijs brengt jongeren samen

Door samen op te groeien, leren jongeren van elkaar. De hervorming van het secundair onderwijs brengt jongeren samen met een brede eerste graad, domeinscholen en meer inclusief onderwijs.

288. sp.a wil de hervorming van het secundair onderwijs verder uitrollen. We willen dit realiseren door reeds in het basisonderwijs talenten te ontdekken en te ontwikkelen, door een brede eerste graad en door de afschaffing van de beschotten tussen ASO, TSO, BSO en KSO.
289. **sp.a** maakt werk van domeinscholen waarbij alle leerlingen die dezelfde interesse delen worden samengebracht, ongeacht de studievorm (theoretisch of praktisch). Scholen profileren op basis van een interessegebied. Als studierichtingen worden geclusterd volgens interesse zal de samenhang tussen verschillende talenten ook duidelijk zichtbaar zijn.
290. Een sterk en goed onderwijs wordt ook vormgegeven door participatie van leerlingen en studenten. We stimuleren scholen, hogescholen en universiteiten bij het inrichten en begeleiden van leerlingen- en studentenraden en het bieden van kansen tot participatie.
291. We gaan na of het inschrijvingsdecreet in grootstedelijke context de gewenste sociale mix bevordert. We passen aan indien blijkt dat dit niet het geval is en treden streng op tegen scholen die verdoken uitsluitingsmechanismen hanteren.
292. Ook kinderen met een beperking hebben recht op het beste onderwijs. Leerlingen met een lichte verstandelijke beperking of een leerstoornis zoals dyslexie volgen waar mogelijk het gewoon onderwijs. We houden hierbij rekening met de draagkracht van scholen. We versterken het buitengewoon onderwijs voor die kinderen voor wie inclusief onderwijs niet mogelijk is. Bij een eventuele schoolwissel volgt het dossier van de zorgcoördinator het kind, om de continuering en kwaliteit van de zorg te garanderen. Voor dove kinderen onderzoeken we de mogelijkheid om op termijn een proeftuin op te starten voor lager onderwijs met de Vlaamse Gebarentaal als instructietaal.
293. **sp.a** ondersteunt het onderwijs om aanpassingen mogelijk te maken: expertise vanuit het buitengewoon onderwijs binnenbrengen in het reguliere onderwijs, scholen ruimte geven en faciliteren om aangepaste trajecten uit te werken,

innovatie in onderwijs stimuleren. Ook materiële steun om scholen toegankelijk te maken voor leerlingen in een rolstoel wordt voldoende voorzien. We streven ernaar dat de reisweg van leerlingen van en naar de school zo vlot mogelijk verloopt, waar nodig met begeleiding.

- 294. We willen inclusief onderwijs waar dit mogelijk is. We houden hierbij rekening met de draagkracht van scholen. We pleiten voor uitstekend buitengewoon onderwijs voor die kinderen voor wie een inclusief traject niet mogelijk is.
- 295. Excellent onderwijs voor kinderen met een beperking begint bij diagnostiek die de onderwijsbehoeften van de leerling in kaart brengt, in plaats van enkel de medische stoornis te labelen. Om de diagnose zo eenvoudig en vlot mogelijk vast te stellen zijn gespecialiseerde centra nodig waar specifieke kennis gecentraliseerd is.
- 296. Vlaanderen staat internationaal aan de top wat zittenblijvers betreft. We willen scholen ondersteunen bij de uitwerking van alternatieven. De sleutel ligt in een goeie oriëntering, het ontdekken van talenten en in flexibele trajecten op maat. Allen zo kan elke leerling zijn of haar talenten maximaal ontplooiën.
- 297. We voorkomen dat leerlingen die opgroeien in een kansarm gezin of die een taalachterstand kennen ten onrechte worden doorverwezen naar het buitengewoon onderwijs. Dit doen we onder meer door huiswerkbegeleiding te voorzien tijdens de naschoolse opvang.

De school van de toekomst

Hedendaags onderwijs vereist andere schoolgebouwen dan 50 jaar geleden. Een school is de façade van de samenleving waarin ze is ingebed. Een school in de 21^e eeuw hoort duurzaam, energiezuinig, toegankelijk, flexibel in gebruik, en onderhoudsvriendelijk te zijn. Bovendien moet een school verbonden zijn met de omgeving en een inspiratiebron. Niet alleen voor leerlingen en leerkrachten, maar voor alle organisaties die de gebouwen buiten de schooluren gebruiken. We zien vier belangrijke uitdagingen voor onze schoolinfrastructuur.

- 298. **sp.a** past de schoolgebouwen aan aan het onderwijs van de 21^e eeuw. Het schoolgebouw ondersteunt het pedagogische concept van de school, is er geen rem op en onderschrijft het principe van de brede open school. Daarnaast verkleinen we de ecologische voetafdruk van een schoolgebouw en maken we het energiezuiniger. Naast de schoolgebouwen hebben we ook oog voor speelplaatsen waar kinderen geprikkeld en uitgenodigd worden tot creativiteit.
- 299. **sp.a** wil voldoende scholen bouwen om de demografische ontwikkelingen de baas te blijven. Deze investeringen moeten er toe bijdragen dat alle gebouwen beantwoorden aan de noden van het moderne onderwijs en vernieuwende pedagogische concepten mogelijk maken. Dat vereist een meerjarenbegroting.

- 300. We gebruiken de volkslening om projecten van algemeen belang, zoals scholen, te financieren. Daarnaast gaan we op zoek naar creatieve manieren om scholen te bouwen. We waken daarbij steeds over de totaalkost van het bouwproject.
- 301. **sp.a** stimuleert een breed gebruik van de onderwijsinfrastructuur. Scholen worden voor een belangrijk deel met overheidsmiddelen gefinancierd, maar zijn te weinig open en bruikbaar voor de gemeenschap. **sp.a** stimuleert multifunctioneel gebouwgebruik.
- 302. We pleiten voor de oprichting van een overkoepelend Vlaams agentschap voor publieke diensteninfrastructuur waarin we de bestaande agentschappen integreren. Dit overkoepelend agentschap maakt – in nauw overleg met lokale overheden – doordachte keuzes inzake infrastructuur voor kinderopvang, schoolgebouwen of rusthuizen. Meervoudig ruimtegebruik vormt de rode draad. Specifiek voor schoolinfrastructuur beheert dit agentschap de gebouwen, en stelt ze ter beschikking van alle netten.

Door sterk onderwijs sterker in de maatschappij

Een vlotte overgang van jongeren van het onderwijs naar de arbeidsmarkt is cruciaal. **sp.a** versterkt deze overgang. Ze creëert kansen, maakt dat jongeren sneller hun weg vinden in de maatschappij en verhoogt sociale mobiliteit.

- 303. Jongeren die kiezen voor een arbeidsmarktgerichte opleiding moeten we optimaal voorbereiden op de arbeidsmarkt. Werkplekleren, waaronder de stages, is het ideale instrument om jongeren ervaring en competentieontwikkeling te laten opdoen. Naast kwaliteitsvolle stages in eigen land maken we stages in het buitenland mogelijk.
- 304. 1 op 7 Vlaamse jongeren verlaat de schoolbank zonder diploma. We zetten in de eerste plaats in op het vermijden en reduceren van schooluitval. Zoveel mogelijk leerlingen moeten een diploma kunnen halen. Dit kan door ze te versterken en te inspireren. Zowel met preventieve (juiste studiekeuze en brede eerste graad) als remediërende maatregelen (heroriëntatie, persoonlijke begeleiding en opvolging). Deze problematiek treft jongeren in alle studierichtingen. We brengen de mogelijkheden voor deze jongeren in kaart en breiden uit waar mogelijk. Voorbeelden zijn deeltijds onderwijs, time-outprojecten, doorstroom naar VDAB, Vlaamse examencommissie en tweedekansonderwijs. Een apart team van ervaren onderwijskrachten vangt de schoolverlaters op met aangepaste theoretische en praktische training en sociale activiteiten (jeugdclub, (vrijwilligers)werk, enz.).

Ondernemen bij jongeren zit in de lift en dat is goed. Vanuit onderwijs moedigen we jongeren aan om initiatief te nemen en hun ondernemerstalent ten volle te benutten.

- 305. We passen een doorlopende leerlijn ondernemingszin/ondernemerschap toe in de ontwikkelingsdoelen en eindtermen, van basis- tot en met hoger onderwijs. Zo is

er ruimte voor initiatieven die jongeren helpen om de arbeidsmarkt beter te begrijpen en hen helpen bij het opstarten van een onderneming. We maken ook ruimte voor een grotere appreciatie van technische beroepen en knelpuntberoepen.

sp.a blijft inzetten op het verhogen van de geletterdheid. Mensen moeten over voldoende competenties beschikken op het vlak van taal, rekenen en ICT om zich te handhaven in onze steeds veranderende kennissamenleving. We zetten in op de noodzakelijke verhoging van geletterdheid. Wie goed scoort op geletterdheid heeft betere kansen op de arbeidsmarkt.

306. We zetten in op de verhoging van de geletterdheid (lezen, spreken en teksten begrijpen), reken- en cijfervaardigheden én het gebruik van ICT dankzij een gerichte aanpak in het leerplichtonderwijs, tweedekansonderwijs én basiseducatie. sp.a onderzoekt de mogelijkheden waarop scholen vlugger kunnen inspelen op de huidige ICT-evoluties en het daarvoor benodigde materiaal kunnen aanschaffen. Sleutelcompetenties zijn essentieel om te functioneren in onze samenleving.
307. De opdracht van onderwijs stopt niet aan de schoolpoort. Kwaliteitsvolle voor- en naschoolse opvang biedt extra ontplooiingskansen aan kinderen én ouders. Door een zinvolle invulling met huiswerkbegeleiding, sportactiviteiten, culturele activiteiten op school, enz. leggen we de link tussen schooltijd en vrij tijd. Deze activiteiten bieden extra ontplooiingskansen aan kinderen én ouders en maken van de school een plek waar ook vrijetijdsactiviteiten en aanvullende leerlingenondersteuning op een vaste en toegankelijke basis een plek krijgen. Opvoedingsondersteuners verbinden we aan de school om ouders te helpen met opvoedingsvragen en de juiste weg te vinden in het begeleidingsaanbod. We beperken de hoeveelheid huiswerk.

Kwalitatief, betaalbaar en toegankelijk hoger onderwijs

sp.a geeft alle talenten een kans. Welvaart voor iedereen kan maar als iedereen toegang heeft tot een diploma dat het best past. Daarom is de afgelopen beleidsperiode de omkadering en begeleiding van studenten sterk verbeterd. We stimuleerden de participatie van specifieke doelgroepen en werkten hard aan internationale mobiliteit voor iedereen.

Het hoger onderwijs moet toegankelijk zijn voor iedereen die de capaciteiten heeft om een studie te beginnen en tot een goed einde te brengen. Belangrijk zijn een juiste studieoriëntatie, een transparant aanbod, een hoger onderwijs dat de maatschappelijke diversiteit weerspiegelt en de verder uitbouw van het hoger beroepsonderwijs als ontbrekende sport op de onderwijsladder.

308. We geven instellingen, op basis van vooropgestelde resultaten, middelen om werk te maken van een betere instroom, doorstroom en uitstroom van ondervertegenwoordigde groepen. Voor **sp.a** start de studiekeuze voor een opleiding in het hoger onderwijs in het secundair onderwijs. Studenten moeten

gericht studieadvies en studiebegeleiding krijgen zodat zij snel op de juiste weg zitten. Een oriënteringsproef zal deel uitmaken van dit oriënteringsbeleid. We hebben hierbij ook specifiek aandacht voor (volwassen) nieuwkomers die de intentie hebben om verder te studeren en proberen hen via een intensieve trajectbegeleiding naar het hoger onderwijs te doen doorstromen.

309. We versterken de banden binnen het hoger onderwijs (HBO5, bachelors en masters). We rationaliseren het hoger onderwijs door in het financieringssysteem samenwerking te stimuleren. We werken hoger beroepsonderwijs (HBO5)-opleidingen uit tot volwaardige opleidingen in samenwerking met de verschillende centra voor volwassenonderwijs, met expertise in Levenslang Leren en afstandsonderwijs.

De democratisering van het hoger onderwijs is een blijvende uitdaging. Het hoger onderwijs is nog onvoldoende een afspiegeling van onze samenleving. Het inschrijvingsgeld mag niet verhoogd worden. Dat zou tot gevolg hebben dat de sociaal meest kwetsbare jongeren noodgedwongen afhaken.

310. **sp.a** wil geen verhoging van het inschrijvingsgeld. Inschrijvingsgelden mogen geen selectiemiddel zijn voor de toegang tot hoger onderwijs. Inschrijvingsgelden mogen evenmin een alternatief zijn om de financiering vanuit de overheid te vervangen.
311. Voor kotstudenten moet een voldoende aanbod aan betaalbare koten beschikbaar zijn. Universiteiten en hogescholen sluiten convenanten af met particuliere aanbieders, na controle van de hygiëne en veiligheid van de aangeboden koten. Zij garanderen aan de verhuurders onder convenant een minimum bezetting aan een aanvaardbare prijs.

We werken samen met de instellingen aan een hoger onderwijs dat uitmuntend is op mondiaal vlak.

312. De organisatie van het hoger onderwijs moet transparant zijn en gericht op een verdere integratie. Associaties van universiteiten en hogescholen moeten een palet aanbieden van HBO5-opleiding over professionele bachelor tot master. De expertise van universiteiten en hogescholen moeten we inzetten in clusters van opleidingen.
313. De autonomie gekoppeld aan verantwoording van hoger onderwijs-instellingen moet garant staan voor een kwalitatief onderwijs. Het kwaliteitszorgsysteem, intern en extern, is de garantie dat opleidingen goed tot excellent zijn en de internationale vergelijking kunnen doorstaan.
314. We moedigen hogescholen en universiteiten aan om hun opleidingsaanbod toe te spitsen op domeinen waar ze echt goed in zijn. Bijvoorbeeld door de middelen die vrijkomen na vermindering van enkele opleidingen in te zetten op een verbeterde kwaliteit van de behouden opleidingen.

315. **sp.a** zet in op superdiversiteit en mobiliteit waarbij we Vlaanderen en Brussel op de kaart zetten. Elke student die afstudeert moet op één of andere manier van de wereld geproefd hebben, niet alleen om extra competenties te verzamelen maar ook om een wijzer mens te worden. Studenten die het financieel moeilijk hebben worden ondersteund om aan internationale projecten deel te nemen.

Een actueel deeltijds kunstonderwijs

Het deeltijds kunstonderwijs moet twee verschillende doelstellingen nastreven: (1) zoveel mogelijk mensen goesting doen krijgen in kunst en cultuur door hen te laten proeven van diverse uitingen en hen hierin te begeleiden en (2) de ontwikkeling van vaardigheden en kennis van geïnteresseerde en getalenteerde jongeren en volwassenen.

316. Door de vorming van brede kunstacademies, waarbij podiumkunsten en beeldende kunsten verzameld worden onder één dak, geven we leerlingen de kans om te proeven van en te kiezen uit verschillende kunstvormen. We houden de betaalbaarheid van de volledige opleidingen in de gaten.
317. Binnen deeltijds onderwijs maken we verschillende trajectsnelheden mogelijk, met aandacht voor verdiepingsmomenten en terugkomdagen.
318. **sp.a** gelooft in netwerkende academies als bloeiende cultuurhuizen: samenwerkingen die win-win's creëren voor de betrokken partners, of dat nu basisscholen of secundaire scholen zijn, amateurkunstenverenigingen of socio-culturele verenigingen.

Investeren in een lerende samenleving

De samenleving verandert, dus startkansen alleen zijn niet genoeg. Het leven kan plots andere eisen stellen. Onze keuzevrijheid vermindert als we ons niet aanpassen aan de snel evoluerende samenleving. Om 'mee te kunnen' volstaat de initiële schoolloopbaan vaak niet meer en dat creëert nieuwe ongelijkheden op elke leeftijd. Daarom werken we aan een lerende samenleving, waarin iedereen op elk moment de nodige vorming en kansen krijgt.

We tonen de weg aan mensen die geen diploma secundair onderwijs hebben, aan volwassenen die over onvoldoende geletterdheidsvaardigheden beschikken, aan anderstaligen om zich te integreren in de samenleving, aan ouderen om bij te blijven met de nieuwste ontwikkelingen. De overheid moet haar verantwoordelijkheid nemen, want alleen via publieke financiering kan iedereen dit betalen.

319. We zetten in op een sterke organisatie van bereikbaar en laagdrempelig volwassenenonderwijs (tweedekansonderwijs, basiseducatie, ...) door publieke financiering. Zo zorgen we ervoor dat iedereen tegen een minimale kostprijs kan deelnemen.

- 320. We maken levenslang leren minder afhankelijk van tijd en plaats door de combinatie van contact- en afstandsonderwijs te stimuleren. Nieuwe media en informatietechnologie verhogen deze flexibiliteit.
- 321. Competentieverwerving via formeel of informeel leren moet we via EVC (Erkenning van Verworven Competenties) en EVK (Erkenning van Verworven Kwalificaties) waarderen en erkennen. Anderstaligen en nieuwkomers met eerder verworven competenties en kwalificaties in land van herkomst stimuleren we om een bijkomende en/of vervolgopleiding te volgen.
- 322. We versterken de sector basiseducatie zodat iedereen maximaal kan participeren aan de samenleving. We willen dat iedereen de elementaire basisvaardigheden onder de knie heeft.
- 323. Wie nieuw is in onze samenleving moet alle kansen krijgen om zich te integreren. Het volwassenenonderwijs speelt daarin een belangrijke rol. In de eerste plaats door wie dat nodig heeft Nederlands te leren, maar ook door te investeren in beroepsopleidingen voor anderstaligen zodat nieuwkomers snel aan de slag kunnen.

Onderwijs verbonden met maatschappij en leefwereld

sp.a biedt jongeren onderwijs aan dat hen klaarstoomt voor de toekomst en inspeelt op evoluties in de maatschappij. Zo bereiden we jongeren voor op de toekomst.

- 324. Onderwijs moet de mogelijkheden van digitalisering optimaal benutten. We investeren in digitale leeromgevingen en de ontwikkeling van aangepast lesmateriaal. We besteden hier voldoende aandacht aan tijdens de lerarenopleiding en investeren in vormingen voor bestaande leerkrachten zodat leerkrachten deze nieuwe didactische middelen zo optimaal mogelijk kunnen benutten.
- 325. **sp.a** ondersteunt nieuwe vormen van innovatief praktijkgericht onderwijs en steunt onderzoek naar de mogelijkheden van teamteaching, immersieonderwijs, serious gaming, binnenklasdifferentiatie en open leeromgevingen.

3.3 Ruimte en ondersteuning voor elk gezin

De manieren waarop we werk en gezin combineren, varieert enorm: de draagkracht van gezinnen verschilt, net als de ambities en zorgbehoeftes van gezinsleden en de leeftijd van de kinderen. Er is een toename van het aantal eenoudergezinnen, nieuw samengestelde gezinnen en vrouwelijke gezinshoofden. Het klassieke kostwinnersmodel is verleden tijd. Maar overal klinkt dezelfde vraag naar geschikte oplossingen en antwoorden om de combinatie werk-gezin haalbaar en draaglijk te maken. De roep naar een sociaal rechtvaardig beleid dat toegankelijk is voor alle types gezinnen klinkt steeds luider. Meer dan de helft van de vrouwen die deeltijds werkt, doet dit om de combinatie werk-gezin te maken. Uit alle onderzoek blijkt dat ouders van jonge kinderen het moeilijk hebben om hun job te combineren met hun gezinsleven en dat vrouwen drie jaar nadat ze moeder

werden in minder uitdagende jobs werken en met een lagere sociaal-economische status dan voor hun ouderschap. Hierdoor krijg je een Matteüseffect, waarbij kwetsbare groepen zoals alleenstaande ouders het bijzonder moeilijk krijgen.

sp.a wil dat elk gezin - gelijk welke samenstelling - en elk gezinslid op een haalbare, betaalbare en leefbare manier een evenwicht vindt tussen werk en gezin. Het mag geen luxe zijn om je kinderen te zien opgroeien. De bestaande dienstverlening mag geen rem zijn voor gezinsuitbreiding.

- 326. Moederschapsrust en vaderschapsverlof maken we nog meer toegankelijk voor iedereen door het bedrag op te trekken naar 100 procent van het geplafonneerde loon. Zelfstandigen geven we een verhoogde compensatie en we steunen hen actief in het zoeken naar geschikte vervanging.
- 327. We trekken de moederschapsrust op naar 16 weken en 8 weken voor het vaderschapsverlof. En we voorzien 8 extra weken, gelijk te verdelen onder beide partners.
- 328. We geven alleenstaande ouders het recht twee extra maanden te nemen. **sp.a** stimuleert gezinsvriendelijke jobs. Bedrijven die inzetten op gezinsvriendelijke flexibiliteit zoals glijdende werkuren, deeltijds werk, schoolbelcontracten, telewerk en de mogelijkheid tot onbetaald verlof tijdens de schoolvakanties worden hiervoor gehonoreerd. De Vlaamse en federale overheid hebben hierin een voorbeeldfunctie.
- 329. Het Matteüseffect wordt weggewerkt door een verdubbelde aanmoedigingspremie voor de mensen met een laag inkomen en alleenstaande ouders en door geen of minder bedrijfsvoorheffing in te houden op sociale uitkeringen. We verhogen de vergoedingen tot minstens een gewaarborgd minimumloon.

Voor een efficiënte en sociale kinderbijslag

Van de overdracht van de kinderbijslag naar Vlaanderen maken we gebruik om te vereenvoudigen, doeltreffender en socialer te maken. Voor ons is elk kind gelijk; elk kind krijgt dan ook hetzelfde basisbedrag. Of je nu werknemer, zelfstandige, ambtenaar bent of niet werkt: elk kind kost altijd evenveel. We maken een einde aan de discriminatie tussen de verschillende stelsels in de kinderbijslag, net als de onlogische en ongelijke behandeling tussen kinderen van hetzelfde gezin. Voor **sp.a** is geen enkel kind tweederangs.

Kinderen kiezen niet in welke wieg ze liggen. Daarom versterken én verbreden we de sociale toeslagen. We verhogen het bedrag van de toeslag en trekken het inkomensplafond op waarbij eenoudergezinnen er het meest op vooruit gaan. Verder breiden we de groep gezinnen die in aanmerking komt voor de sociale toeslag uit. Zo hebben in totaal 65.000 extra kinderen in Vlaanderen recht op sociale toeslag – in totaal zo'n 20 procent van alle kinderen. Op die manier versterken we de strijd tegen kinderarmoede.

De overheveling is ook een kans om de kinderbijslag in te schakelen in een coherent en omvattend kind- en gezinsbeleid in Vlaanderen. Dit is een beleid dat investeert in kinderen en jongeren vanaf de wieg, en zelfs daarvoor, tot het afstuderen. De kinderbijslag is daar een essentieel puzzelstuk van. Het belang ervan maken we duidelijk door het recht op kinderbijslag in te schrijven in artikel 23 van de Grondwet.

We garanderen de correcte uitbetaling bij de overheveling: geen gezin zal moeten wachten op de uitbetaling van de kinderbijslag. Geen enkel bestaand gezin verliest een eurocent door de hervorming. Zij die winnen bij de hervorming rollen in het nieuwe systeem. Zij die zouden verliezen behouden dezelfde rechten als vandaag.

- 330. We kennen elk kind eenzelfde basisbedrag toe van 130 euro.
- 331. Omdat de kost van kinderen toeneemt naarmate ze ouder worden behouden we de leeftijdstoelage.
- 332. We verhogen het inkomensplafond voor de sociale toeslag naar 2.500 euro. Eenoudergezinnen gaan er hierdoor het meest op vooruit. We zorgen ervoor dat er geen 'verdienva' is door een zachte overgang wanneer men geen recht meer heeft op die toeslag. Bovendien verhogen we de sociale toeslag en laten die toenemen met het aantal kinderen: 50 euro voor een eerste kind, 70 euro voor een tweede en 90 euro voor een derde en verder.
- 333. De sociale toeslag wordt ook opengesteld voor werkende gezinnen.
- 334. Voor kinderen van ex-partners werd tot nu toe de rang enkel in rekening gebracht voor het gezin van de kant van de moeder. Door een kinderbijslag die niet langer afhankelijk is van de rang heffen we deze discriminatie op. In het geval van co-ouderschap wordt de kinderbijslag verdeeld over beide ouders volgens de regeling die getroffen werd voor de kinderen.
- 335. Kinderen met een handicap hebben vandaag al recht op een sterk verhoogde kinderbijslag. Deze behouden we integraal.
- 336. We streven naar een automatisering van de uitbetaling van de kinderbijslag.

Iedereen heeft recht op goede kinderopvang

Elk gezin met behoefte aan kinderopvang heeft recht op een kwaliteitsvolle en betaalbare opvangplaats. **sp.a** zorgde voor het inschrijven van dit recht in het decreet kinderopvang. Het aantal kinderen onder de drie jaar stijgt tegen 2020 met naar schatting 9 procent. Voor kinderopvang betekent dit dat er tussen de 15.000 en 20.000 extra opvangplaatsen nodig zijn. Onze prioriteit is dan ook het realiseren van voldoende opvangplaatsen die allemaal aan de kwaliteitsvereisten beantwoorden. Daarom maximaliseren we het bestaande potentieel door overbodige regels te vermijden en de leefbaarheid van bestaande initiatieven te verhogen.

337. **sp.a** garandeert het recht op kinderopvang. Binnen de drie maanden na de aanvraag moet elke ouder die nood heeft aan een kinderopvangplaats een plek voor zijn of haar kind hebben. We erkennen het belang van lokale besturen in het ontwikkelen van een adequaat lokaal kinderopvangbeleid. Lokale besturen moeten een regierol krijgen. We hevelen de Vlaamse middelen bijgevolg over naar het lokale niveau, in functie van demografische en sociaal-economische factoren. Op die manier kunnen besturen inspelen op specifieke lokale noden en worden nieuwe plaatsen verdeeld volgens de reële noden.
338. De uitvoeringsbesluiten van het recente decreet kinderopvang moeten geëvalueerd worden om aan de reële lokale noden tegemoet te komen.
339. Bij de realisatie speelt het lokaal kinderopvangloket een grote rol.
340. De huidige tendens waarbij al maar meer en telkens nieuwe regels worden opgelegd waardoor ongewild kinderopvangplaatsen verloren gaan, buigen we om naar een situatie waarbij we administratieve rompslomp vermijden en het mogelijk maken om meer kinderen op te vangen. Ook dient het volwaardige sociale statuut voor onthaalouders, waartoe de voorbije jaren door **sp.a** reeds heel wat werk werd verricht, gefinaliseerd te worden. Op die manier garanderen we de duurzaamheid van kinderopvangplaatsen.
341. Meer dan de helft van de opgestarte zelfstandige opvanginitiatieven sluit binnen het jaar. We willen dat alle onthaalouders zich aansluiten bij een dienst voor onthaalouders zodat ze optimaal ondersteund en bijgestaan kunnen worden. Ook dient het volwaardige sociale statuut voor onthaalouders, waartoe de voorbije jaren door **sp.a** reeds heel wat werk werd verricht, gefinaliseerd te worden. Op die manier dragen we bij tot zowel de duurzaamheid van kinderopvangplaatsen, als van jobs in de kinderopvang.
342. Alleenstaande moeders werken vaak deeltijds, terwijl privékinderopvanginitiatieven voorrang geven aan een voltijds geplaatst kind. Onthaalouders en crèches die inzetten op flexibele opvang ondersteunen we extra. We voorzien ook flankerende maatregelen voor onthaalouders of diensten die inzetten op een doorgedreven voorrangbeleid.
343. Iedereen heeft recht op betaalbare kinderopvang. We maken het daarom voor alle kinderopvanginitiatieven die dat willen mogelijk om in het systeem van inkomensgerelateerde opvang (IKG) te stappen.
344. **sp.a** wil een duidelijk kwaliteitsbeleid. Opleiding, training en vorming van begeleiders in de kinderopvang en hun opvolging is een aparte taak die de nodige ondersteuning krijgt. Opvangverantwoordelijken nemen actief deel aan kwaliteitsnetwerken, zodat kennis en goede praktijken vlot gedeeld worden. Kwaliteitscontrole moet vooral op het terrein zelf gebeuren en niet zozeer op papier. Ook de begeleidings –en toezichtinstanties krijgen een kwaliteitscontrole.
345. In het bestaande kinderopvanglandschap is er ruimte voor nieuwe invalshoeken en innovatieve organisatievormen. Daarom zet **sp.a** in op coöperatieve opvang en

oudercrèches en zijn we voorstander om de ondersteunende structuren in een coöperatieve vorm te gieten.

Opvoedingsondersteuning voor iedereen, op maat van iedereen

Kinderen opvoeden in een complexe en veeleisende maatschappij is er niet eenvoudiger op geworden. **sp.a** wil daarom kinderen en hun ouders hierin ondersteunen. Dit gaat niet alleen over opvoedingsadvies en een goed uitgebouwde gezinsondersteuning, maar ook over een preventieve zorg en een correcte jeugdhulpverlening. Alle ouders hebben wel eens vragen of twijfels bij de opvoeding van hun kinderen. Sociale steun is dan vaak een belangrijke, informele vorm van opvoedingsondersteuning. Een gesprek met een andere ouder, vriend of familie biedt soms al voldoende antwoord. Soms is er nood aan bijkomend advies of steun. Opvoedingsondersteuning is dan ook geen aparte werkvorm, maar wordt uitgevoerd door verschillende personen en voorzieningen zoals huisartsen, consultatiebureaus of Huizen van het Kind: *'It takes a whole village to raise a child.'* Door samen te werken maken we het verschil.

- 346. **sp.a** definieert preventie als ondersteuning en omkadering, gericht op het voorkomen van maatschappelijke uitsluiting in plaats van het vermijden van verdere ontsporing. Dit wil zeggen dat we dienstverlening vanuit deze invalshoek organiseren: ontmoetingshuizen, gezinsondersteuning, buurtwerking, sportkampen... , maar ook op plaatsen waar jongeren komen : jeugdhuizen, scholen, ...
- 347. We breiden het aantal Huizen van het Kind uit: geïntegreerde open en heel toegankelijke centra waar ouders terecht kunnen met opvoedingsvragen en vragen over gezondheidszorg, arbeidsbemiddeling, kinderopvang en informele sociale steun. Dit niet alleen in de centrumsteden, maar ook georganiseerd op niveau van de zorgregio's. We hebben hierbij ook extra aandacht voor de rol van de vader zodat ook zij beter betrokken worden bij de leefwereld en opvoeding van hun kinderen.
- 348. We bieden jongerenhulpverlening aan op plaatsen waar jongeren komen. Op scholen, in jeugdhuizen en niet langer in afzonderlijke centra die een drempelverhogend effect hebben. We ondersteunen ook initiatieven om online hulpverlening aan te bieden aan jongeren.

Een wetgeving op maat van uw gezin

Ook vandaag geeft ons familierecht niet altijd hedendaagse antwoorden op maatschappelijke evoluties en problemen. Denken we maar aan de situatie van nieuw samengestelde gezinnen.

- 349. Een wettelijk kader moet de rechten van de mee-ouder over de kinderen vastleggen.

350. In een lesbische of homoseksuele relatie moet de mee-mama of mee-papa automatisch als ouder erkend worden (bij huwelijk door het huwelijk; bij samenwoning door erkenning).
351. Problemen inzake omgangsrecht moeten snel gedetecteerd en doeltreffend aangepakt worden. Zo proberen we te voorkomen dat een kind geen contact meer wil met een van de ouders.
352. In geval van co-ouderschap moeten beide ouders kunnen genieten van de grote en kleine voordelen verbonden aan kinderlast, zoals de korting op (school)abonnementen (wat de Lijn reeds toepast), de huur van een sociale woning, maar ook voor een grabbelpas of bibliotheekkaart. Vandaag is die gelijke toebedeling helaas de uitzondering. We maken een inventaris van alle voordelen verbonden aan de domicilie van kinderen en werken die ongelijkheden weg. Een 'co-ouderschapspas', afgeleverd door de ambtenaar van burgerlijke stand is een snel en sluitend bewijs om allerlei voordelen op te nemen.
353. sp.a zorgt dat er eindelijk een einde komt aan de discriminatie van vrouwen bij de naamsoverdracht aan kinderen. We voeren de dubbele familienaam in, in de volgorde die ouders verkiezen.

Het erfrecht stamt nog grotendeels uit het Napoleontische tijdperk en houdt nauwelijks rekening met talloze maatschappelijke ontwikkelingen. Een globale hervorming dringt zich op.

354. De erflater krijgt meer vrijheid over de nalatenschap. De wettelijke reserve (het deel van de nalatenschap waarover de erflater niet vrij kan beschikken) voor kinderen wordt beperkt tot de helft van de nalatenschap, ongeacht het aantal kinderen. De wettelijke reserve voor de ouders (bij vooroverlijden van een kind) wordt afgeschaft.
355. Om de ongelijke behandeling tussen onroerende en roerende schenkingen aan te pakken, wordt de waardebepaling voor deze schenkingen op eenzelfde ogenblik vastgelegd, met name de dag van de schenking
356. Door inbreng in waarde mogelijk te maken, wordt vermeden dat goederen, die geschonken werden, verkocht moeten worden om de erfenis te verdelen.
357. We maken (erf)overeenkomsten mogelijk waarbij alle partijen in onderling overleg tijdens hun leven afspraken kunnen maken over een toekomstige nalatenschap. Zo pakken we ook de specifieke problematiek binnen nieuw samengestelde gezinnen aan. Ook kunnen specifieke regelingen getroffen worden voor de overlevenden met een handicap, die zich in een afhankelijke toestand bevinden.
358. Het takenpakket van notarissen wordt herzien. Minder complexe taken dragen we over aan de administratie. Daarnaast geven we notarissen een aantal technisch-juridische taken, waardoor we de rechtbanken ontlasten. De honoraria van de notarissen worden in overeenstemming gebracht met de kwaliteit en de omvang

van het geleverde werk. We streven er naar om op termijn het notariaat af te schaffen.

Een plaats voor nieuwe gezinsvormen

Met 30.000 echtscheidingen per jaar behoort België bij de Europese koplopers. De emotionele en financiële implicaties van een echtscheiding zijn voor geen van beide partijen te onderschatten, evenmin de psychologische impact hiervan voor de 10.123 jonge kinderen die hier op jaarbasis mee geconfronteerd worden. In juni 2013 werd het wetsvoorstel om een familierechtbank op te richten goedgekeurd. Deze brengt alle geschillen binnen het gezin, behalve strafbare feiten, voor één rechter. Deze hervorming was een goedbedoelde stap om tijdverlies, procedures en tegenstrijdige beslissingen te vermijden door een dossier bij één familierechtbank te houden. Voor **sp.a** ontbreken nog een aantal fundamentele zaken en we willen een aantal mogelijke perverse consequenties uitsluiten. De rechtspositie van minderjarigen en het belang van geschoolde jeugdadvocaten zijn voor ons een prioriteit.

Niet alleen door het hoge aantal echtscheidingen is de traditionele gezinsstructuur al lang geen regel meer. Het aantal homohuwelijken steeg tot 1.408 in 2012, terwijl het aantal traditionele huwelijken jaarlijks afneemt. Meer dan één kind op tien onder de zes jaar groeit vandaag op in een éénoudergezin. Na de leeftijd van zes jaar is dat al één op vijf. Het armoederisico bij kinderen van éénoudergezinnen ligt beduidend hoger. Het zijn cijfers die een aangepast beleid vergen voor gezinnen na een echtscheiding, voor nieuw samengestelde gezinnen en voor alleenstaande ouders.

- 359. Iedereen heeft recht op de nodige gezins- en opvoedingstijd. We garanderen dit voor alleenstaande ouders door twee maanden bijkomend ouderschapsverlof te voorzien en geen bedrijfsvoorheffing op de sociale uitkering in te houden.
- 360. Zowel voor ongehuwde alleenstaanden als voor alleenstaanden na echtscheiding tellen de kinderen ten laste dubbel bij de berekening van de belastingvrije som.
- 361. De verhoging van het verdelingsrecht van 1 procent naar 2,5 procent wordt met onmiddellijke ingang teruggedroefd en de gezinswoning wordt bij verdeling na echtscheiding definitief vrijgesteld van verdelingsrecht.
- 362. We geven een volwaardige gezinskorting aan alle sociale huurders na echtscheiding.
- 363. De vermindering van 34 euro in de bedrijfsvoorheffing voor niet-gehuwde alleenstaanden met kinderen wordt ook toegekend aan gescheiden ouders die belast worden als alleenstaande.
- 364. De dienstverlening en werking van de Dienst voor Alimentatievorderingen (DAVO) is ondermaats en dient volledig herbekeken te worden. Bovendien ligt de inkomensgrens die geldt om voorschotten voor de onderhoudsgerechtigde uit te betalen te laag en zijn de voorschotten zelf vaak ontoereikend. We willen een meer klantgerichte benadering ten voordele van alleenstaande ouders en pleiten

voor de overheveling van de voorschotregeling naar de OCMW's. De OCMW's kunnen als lokaal, naburig aanspreekpunt de financiële noden veel beter inschatten en het bedrag van voorschot hierop beter laten aansluiten. We willen ernaar streven om meer perspectief te bieden voor de onderhoudsgerechtigde. De voorschotten kunnen vandaag net een drempel vormen om de stap te zetten naar groeimogelijkheden door een rigide gehanteerde inkomensgrens.

- 365. Minderjarigen hebben ook in een echtscheidingsprocedure recht op gratis juridische bijstand van een – bij voorkeur gespecialiseerd - jeugdadvocaat en worden van dit recht schriftelijk en mondeling op de hoogte gebracht.
- 366. Tijdens en na de scheiding heeft de minderjarige recht op gratis psychologische ondersteuning bij een erkend specialist of instantie.
- 367. **sp.a** gaat een stap verder dan het hoorrecht voor minderjarigen. Minderjarigen kunnen indien gewenst beroep doen op een spreekrecht in afwezigheid van de ouders en met bijstand van een - bij voorkeur gespecialiseerd - jeugdadvocaat.
- 368. Zowel in de eerste, tweede als derde pensioenpijler wordt voorzien dat bij echtscheiding steeds wordt over gegaan tot een splitsing van de toekomstige pensioenaanspraken die zijn opgebouwd tijdens het huwelijk.

3.4 Geen enkel kind mag achterblijven

Geen enkel kind mag opgroeien in armoede

Achterstand en ongelijke kansen worden van generatie op generatie overgedragen. Ongelijkheid en armoede beginnen in de wieg en zelfs al in de baarmoeder. De strijd tegen kinderarmoede is een absolute prioriteit. We pakken de ongelijkheid bij de bron aan. Het is onze strijd om kinderen zo snel mogelijk uit de armoedespiraal te halen. We schenken extra aandacht aan de eerste drie levensjaren, want onderzoek toont aan dat deze periode cruciaal is voor de ontwikkeling van kinderen. Investeren in kinderen loont voor iedereen, voor de hele samenleving. Ieder kind moet alle kansen krijgen om zichzelf te ontplooien. Het verspillen van talent is geen optie.

- 369. De strijd tegen kinderarmoede is een absolute prioriteit van de volgende Vlaamse regering. Ze trekt daarvoor minstens 1 procent van haar totale budget extra uit, specifiek voor de strijd tegen kinderarmoede. Deze middelen komen dus bovenop de middelen voor onderwijs kinderopvang, kinderbijslag en gezinsondersteuning.
- 370. Eén minister voor het kind. De overheveling van de kinderbijslag biedt de kans om op Vlaams niveau een omvattend en doorgedreven kind- en gezinsbeleid te voeren. We verzekeren de continuïteit en deze integrale aanpak door te kiezen voor één minister voor alle bevoegdheden in functie van de opvoeding, ontwikkeling en het welzijn van het kind.

371. Kinderen in armoede zijn kinderen van ouders in armoede. In driekwart van de gezinnen met kinderarmoede hebben de ouders een zwakke werksituatie. In bijna 80 procent van de gevallen is minstens één van de ouders laagopgeleid. Met onze voorstellen op het vlak van inkomensbescherming, onderwijs – vooral de strijd tegen de ongekwalificeerde uitstroom - en werk hebben we krachtige hefboomen om kinderarmoede te voorkomen.
372. Alleenstaande ouders lopen ruim dubbel zoveel risico om blootgesteld te worden aan armoede. We kennen een fiscaal ‘huwelijksstatuut’ toe voor het eerste kind ten laste, als maatregel om alleenstaanden niet fiscaal te benadelen.
373. Nooit eerder in de geschiedenis lagen scholing en levenskansen zo dicht bij elkaar als nu. Een diploma is dé hefboom om kinderen uit armoede te tillen en te emanciperen. Daarom moeten we maximaal inzetten op (preventieve) begeleiding en ondersteuning van de schoolcarrière van kinderen uit een kansarm gezin, zo vroeg mogelijk. Ook de ouders worden hier nauw bij betrokken.
374. We breiden gratis en vrijblijvende studie - en huiswerkondersteuning (‘schoolse ondersteuning’) - aan huis sterk uit met leraren in opleiding of ‘buddies’ en bedden het in alle steden en gemeenten in. De methodiek van De Katrol (gratis en vrijblijvend aan huis door studenten), dat kansarme kinderen en gezinnen kansrijker maakt, strekt hier tot voorbeeld. Ook het Gentse model ‘buddy bij de wieg’ waarbij studenten vroedkunde en maatschappelijk assistent kwetsbare gezinnen bijstaan bij zwangerschap en geboorte verdient een Vlaamse uitrol.
375. Projectmodellen zoals ‘Instapje’ in Genk, dat mikt op de verbetering van de ontwikkeling en onderwijskansen van peuters in kansarme gezinnen, promoten we over heel Vlaanderen.
376. We versterken de Huizen van het Kind. De Huizen van het Kind komen tegemoet aan het omvattende concept van brede gezinsondersteuning, samen met alle relevante actoren en met respect voor de lokale realiteit. Wij willen van de Huizen van het Kind de spilfiguur maken voor de versterking en ondersteuning van gezinnen. Dit begint al in de prenatale fase. **sp.a** waakt erover dat er bijzondere aandacht gaat naar gezinnen in armoede, zonder stigmatiserend op te treden. De detectie van lokale noden moet een belangrijke plaats krijgen en onderbescherming van gezinnen en kinderen tegengaan. Zo pakken we de oorzaak van lege brooddozen in scholen aan.
377. De strijd tegen kinderarmoede mogen we niet verengen tot gezinsondersteuning. Altijd hebben we oog voor de sociale omstandigheden waarbinnen het gezin leeft. Een ankerfiguur in de gezinsondersteuning zorgt er voor dat bruggen worden geslagen naar andere beleidsdomeinen zoals werk, huisvesting, schuldhulpverlening, ...
378. Kwaliteitsvolle kinderopvang heeft het grootste positieve effect op kinderen uit een gezin in armoede. Bovendien weten we dat het armoederisico bij werk-arme gezinnen erg hoog is. We veralgemenen de inkomensgerelateerde opvang (IKG) en maken de combinatie van werk-kinderen voor iedereen mogelijk. We doen er alles

aan om kansengroepen, zoals gezinnen in armoede, de toegang tot kinderopvang te doen vinden en culturele drempels weg te werken.

379. In de eerste levensjaren is taalontwikkeling erg belangrijk om uitsluiting op latere leeftijd tegen te gaan. We kiezen voor een beleid van Nederlandse taalstimulering vanuit een positieve benadering bij alle kinderen in de kinderopvang en het kleuteronderwijs.
380. Ook als ouders het niet breed hebben, hebben kinderen zonder enige voorwaarde het recht om kind te zijn en zich op een gelijke manier te ontplooien. We stimuleren kinderen uit kwetsbare gezinnen om mee te doen aan sport-, cultuur- en vrijetijdsactiviteiten. We investeren in bekendmaking van die activiteiten op maat van kinderen en jongeren zonder stigmatisering en segregatie in de hand te werken. De enveloppe kinderarmoedebestrijding bij de middelen van socio-culturele participatie voor OCMW's moeten we verhogen.
381. We zetten nog meer in op vakantieparticipatie voor kinderen in armoede met een ruim en divers aanbod (kinderkampen, gezinsvakanties,...). We breiden het aantal lokale reispunten van 'Rap op stap' verder uit om zo meer kinderen de kans te geven om op een volwaardige en zelf gekozen manier met vakantie te gaan.
382. Nog te veel kinderen worden door hun sociale achtergrond uitgesloten van de kennis- en informatiemaatschappij. De toegang tot het internet, het bezit van een computer en multimedia worden steeds belangrijker en zijn een basisrecht. We nemen verder initiatieven om de digitale kloof weg te werken. We breiden het sociaal tarief voor internet uit en maken het zo voor iedereen toegankelijk.
383. We blijven inzetten op sensibilisering van (kinder)armoede. Te veel mensen leven immers in de waan dat armoede in Vlaanderen 'geen echte armoede' is of dat het een ver-van-hun-bed show is. Nochtans is het een zaak van ons allemaal om kinderen in armoede alle kansen te geven.
384. In Vlaanderen zijn al duizenden vrijwilligers actief in de strijd tegen armoede. Zij zijn een sterke partner van het reguliere beleid en zorgen mee voor een maatschappelijk draagvlak.
385. Het Kinderarmoedefonds mobiliseert actoren én middelen om vernieuwende en langdurige projecten in de strijd tegen kinderarmoede te ondersteunen. De projecten met goede resultaten worden daarna in het structurele armoedebestrijdingsbeleid ingebed.
386. De lokale verankering van de strijd tegen kinderarmoede blijft voor ons essentieel. Elke Vlaamse gemeente moet werk maken van een structureel en proactief beleid. Voor lokale besturen die kampen met een grote kinderarmoedeproblematiek voorziet Vlaanderen structurele ondersteuning. De voorbije legislatuur hebben we hiervoor een methodiek ontwikkeld die zorgt voor doeltreffende en kwaliteitsvolle initiatieven. Ook scholen en onderwijzers worden gesensibiliseerd rond het probleem van kinderarmoede en hoe men het kan opsporen en ermee kan

omgaan. Hierbij maken we gebruik van het Lokaal kinderarmoedeplan en de coördinator. Dit alles binnen een lokaal netwerk kinderarmoede.

- 387. We brengen overal lokale netwerken kinderarmoedebestrijding tot stand om dicht bij de burger de strijd tegen kinderarmoede te organiseren.
- 388. We maken verder werk van een Nationaal Kinderarmoedebestrijdingsplan dat de krachten van de federale regering, Gemeenschappen Gewesten en lokale besturen bundelt en coördineert.

Bij jeugdhulp staat het kind centraal

Soms is er meer dan opvoedingsondersteuning of pleegzorg nodig of vraagt de opvoedingssituatie om een onmiddellijke oplossing. Kinderen en ouders in deze situatie geen of ontoereikende hulp aanbieden wegens onopgeloste wachtlijsten is onaanvaardbaar. De laatste vijf jaar is er een toename van 15 procent kinderen in de jeugdzorg. Negen op de tien keer gaat het om problematische opvoedingssituaties en is één kind op drie jonger dan 10 jaar.

Over de jeugdzorg is veel gesproken de afgelopen tien jaar. Meer dan tien jaar geleden werd aan de alarmbel getrokken over het aantal geplaatste jongeren in de jeugdzorg. In die tien jaar is dat aantal meer dan verdubbeld. Samen met de wachtlijsten heeft dit geleid tot 'misplaatste' jongeren. Het aantal jongeren in de jeugdzorg blijft in de eerste plaats te hoog omdat er maar zelden kan gewerkt worden aan een structurele verbetering van hun problematische situatie, enkel met tijdelijke zorg en veelal onvoldoende rekening houdend met de context.

- 389. Het kind is het uitgangspunt. Welke ondersteuning, hulp of zorg heeft het nodig om zich ten volle te ontwikkelen? Daarom kiezen we voor een nieuwe aanpak die uitgaat van de zorgvraag. We gaan voor een nieuw financieringsmodel: we financieren de zorgvraag op basis van de noden van het kind (rugzakje) en stappen af van de integrale financiering van instellingen die de zorg verlenen. Wij maken van jeugdhulp een recht.
- 390. Continuïteit in zorgverlening, inspraak en tegenspraak zijn voor ons prioritair. De organisatie van de jeugdzorg moet anders worden gestructureerd met veel meer responsabilisering op het terrein zelf. De schotten en verkokering moeten weg. Op deze wijze zijn de hulpverleners op het terrein veel meer in staat te kiezen voor de meest gepaste hulp en zorg.
- 391. We willen voor één dossier, één lifecoach, één minister voor het kind. Een integrale jeugdzorg die na de huidige hervormingen nog 2.800 hulpmODULES kent, werkt niet. We kiezen voor een echte en doorgedreven integrale jeugdzorg, op beleidsniveau boven de sectoren en bevoegdheden. We verzekeren continuïteit in functie van het kind in de vorm van een lifecoach of trajectbegeleider. We bewaken de goede verstandhouding tussen trajectbegeleider en kind en houden daarbij rekening met de mening van de jongere.

392. Eén consulent op jaarbasis kost evenveel als één residentiële plaats en haalt betere resultaten. Daarom willen we liever investeren in die mensen in plaats van de uitbreiding van plaatsen. We investeren in hun opleiding, in hun begeleiding en in de kwaliteit van hun job. Op die manier pakken we het opvangtekort aan.
393. We maken de bijzondere jeugdzorg opnieuw 'bijzonder'. Dit doen we door de huidige logica te herdenken en te investeren in een uitgebouwd, laagdrempelig en toegankelijk ambulant eerstelijnsaanbod. Wij zetten resoluut in op een 'dienstverlening binnen de brede instap'.
394. Er is in deze materie nood aan kennis, wetenschappelijk onderzoek en generalisten. Dit zijn de bouwstenen voor een goed functionerend integraal jeugdbeleid. De verdeling van de middelen is behalve ondergefinancierd, versnipperd en arbitrair. Wij spenderen 2 procent van het totale zorgbudget aan onderzoek en innovatie.
395. We garanderen rechtswaarborgen voor jongeren in de jeugdzorg en de jeugdhulp. Als het toch misloopt, zetten we in op werkstraffen en taken van maatschappelijk nut om verdere ontsporingen te vermijden.

Investeren in pleegouders

Kinderen hebben een veilige, stabiele en beschermde omgeving nodig om zich te hechten. Wanneer ouders dit, ondanks ondersteuning en begeleiding, niet meer kunnen bieden, wordt gezocht naar opvang binnen de omgeving of familie. Wanneer ook dit geen optie is, verdient pleegzorg de voorkeur boven een plaats in een instelling. Momenteel telt Vlaanderen 4.445 pleeggezinnen die samen 5.046 pleegkinderen opvangen. Deze zorg is niet evident en moet worden gewaardeerd, gefaciliteerd en ondersteund om het voor pleegouders aantrekkelijker te maken. Naar schatting kunnen de diensten voor pleegzorg niet meer dan 1/3e van de vragen naar pleegzorg beantwoorden.

396. Binnen de pleegzorg voorzien we een degelijk uitgebouwde diagnostische ondersteuning, zowel voor als tijdens de plaatsing. Maar ook een degelijke intensieve begeleiding van pleegkinderen, pleegouders en respectievelijke ouder(s) is noodzakelijk. Ook wanneer de pleegplaats stopgezet is.
397. Het belang van het kind primeert ten allen tijde, ook op het recht op ouderschap. Pleegouders zijn vaak zeer goed geplaatst om juiste inschattingen te maken. Behalve een betere rechtsgrond voor pleegouders willen we ook een spreekrecht voor pleegouders bij de jeugdrechter.
398. We maken het pleegouderschap op die manier aantrekkelijker en willen zo aan de bestaande pleegzorgvraag voldoen. We trekken de dagvergoeding voor pleegouders naar omhoog, net als het aantal pleegzorgdagen.
399. We willen een statuut geven aan het pleegkind, waardoor het een automatische toekenning krijgt van alle rechten gekoppeld aan de maatregelen voor Gelijke Kansen Onderwijs (GOK), en dit met verlengde minderjarigheid.

Een volwaardig jeugdsanctierecht

400. **sp.a** onderschrijft integraal de visie en inhoud van de platformtekst van de werkgroep jeugdsanctierecht voorgelegd in 2011. De centrale doelstellingen en werkingsprincipes van het jeugdsanctierecht betekenen voor ons: herstel, welzijnsbevordering, verantwoordelijkheid, normbevestiging en de vrijwaring van de kwaliteit van het maatschappelijk leven. **sp.a** gaat voor een breed sociaal, economisch en cultureel beleid, gericht op een rechtvaardige en welzijnsbevorderende samenleving. We bestrijden alle vormen van discriminatie en maatschappelijke uitsluiting en hebben continu aandacht voor de rechten en noden van jongeren. **sp.a** gaat uit van de verantwoordelijkheid van jongeren, rekening houdend met de thuissituatie, en opteert voor constructief sanctioneren met noodzakelijke rechtswaarborgen. Vrijheidsberoving kan alleen als ultiem middel.
401. Jongeren zijn verantwoordelijke mensen en moeten de kans krijgen deze verantwoordelijkheid op te nemen. We stimuleren hen door hen goed te informeren en te ondersteunen. Anderzijds ondersteunen we ook opvoedingsverantwoordelijken en maatschappelijke instanties. Zij zijn de directe link naar deze jongeren.
402. Jongeren genieten minstens dezelfde rechtswaarborgen als volwassenen: principes van gelijkheid, legaliteit, proportionaliteit en het vermoeden van onschuld worden gerespecteerd.
403. Jongeren hebben het recht op volwaardige rechtsbijstand vanaf het eerste politieverhoor en vrije keuze van een - bij voorkeur gespecialiseerd - jeugdadvocaat.
404. Het subsidiariteitsbeginsel wordt altijd toegepast : de minst ingrijpende, zinvolle sanctie is de meest aangewezen sanctie en die is van bepaalde duur. De jongere verliest zijn rechtswaarborgen niet wanneer gekozen wordt voor alternatieve en ambulante begeleidingsvormen.
405. Wij geven altijd prioriteit aan herstelrechterlijke, herstelgerichte en constructieve interventies.
406. Detentie of gesloten opvang van minderjarigen kan enkel in laatste instantie worden overwogen, wanneer noodzakelijk en alle andere interventies niet langer zinvol of mogelijk zijn. Alleen een rechter kan een dergelijke dwangmaatregel opleggen, binnen een duidelijk en wettelijk kader en een behoorlijk proces.

Daadkrachtige aanpak van familiaal geweld en geweld tegen kinderen

Familiaal geweld is een taboe dat we niet alleen doorbreken, maar ook daadwerkelijk en consequent aanpakken. We hebben de maatschappelijke plicht hier samen tegen op te treden en tolereren geen enkele vorm van fysiek, seksueel, psychisch of economisch geweld. Dit geldt evenzeer en zelfs nog meer voor kinderen. Getuige zijn van geweld laat even ernstige sporen na dan geweld ondergaan. In 2012 waren er 20.263 aangiftes van partnergeweld. Een fractie van de echte cijfers, want nog geen

14 procent van slachtoffers van gezinsgeweld doet aangifte bij de politie. Dit wil zeggen dat bij benadering 145.776 slachtoffers - voornamelijk vrouwen - geweld ondergingen in datzelfde jaar. Niet minder dan 9.372 gevallen van kindermishandeling werden het voorbije jaar gemeld. Eén kind op vijf heeft te lijden onder een vorm van emotioneel geweld. Eén op vijf is slachtoffer van seksueel misbruik, één vierde van de diagnoses vermeldt een vorm van lichamelijke mishandeling en/of verwaarlozing van het kind. De wetenschappelijke inschatting is dat het percentage dat niet gemeld wordt tussen de 25 procent en de 67 procent ligt. **sp.a** wil dat er extra inspanningen gedaan worden op het vlak van beleid, preventie en onderzoek.

407. Elke vorm en klacht over geweldpleging wordt ernstig genomen. Alle feiten worden daadwerkelijk aangepakt en opgevolgd waarbij het strafrecht een belangrijke functie heeft. Verder worden vernieuwende projecten in de aanpak van familiaal geweld, zoals het Protocol van Moed of CO3, geëvalueerd met het oog op een verbeterde aanpak van familiaal geweld in heel Vlaanderen. De knelpunten die zich in deze context stellen op het vlak van de samenwerking tussen politie, justitie en hulpverleners in de brede zin van het woord werken we weg. De vorming en opleiding van alle betrokkenen – politie, justitie, hulpverlening – over deze problematiek wordt verder geïntensifieerd. Dit gebeurt in nauwe samenwerking met vrouwen- en/of slachtofferorganisaties en de academische wereld.
408. Een verkeerd schuldbesef, de angst voor represailles door de dader en de indruk de kinderen in de steek te laten, zijn vaak drempels om een klacht over partnergeweld in te dienen. We zetten in op verregaande sensibilisering, maar ook op responsabilisering van de daders. Voor hen voorzien we verplicht begeleidende maatregelen.
409. Specifiek voor kinderen zetten we in op deskundigheidsbevordering, diagnostisch onderzoek, risicotaxatie, preventie, wetenschappelijk onderzoek en expertise. Onder meer op het vlak van de forensische pediatrie is een inhaalbeweging dringend nodig. We trekken hiervoor middelen uit en richten in navolging van Nederland en de Scandinavische landen een Leerstoel kindermishandeling op.
410. Het creëren van een spreekrecht t.a.v. een procureur des Konings in het geval van familiaal geweld is een goede stap in de juiste richting, maar is nog onvoldoende. We zorgen ervoor dat ook andere mensen met een beroepsgeheim in dergelijke gevallen mogen melden aan het gerecht. **sp.a** gaat nog verder en wil dat men in het geval van minderjarigen sneller gebruikt maakt van het meldingsrecht.
411. In alle sectoren waar men met kinderen en jongeren werkt (kinderopvang, onderwijs, jeugdwerk, sport, jeugdhulpverlening enz.), bevorderen we de preventie en de aanpak van geweld, zowel tussen kinderen onderling als tussen kinderen en volwassenen. Bijzondere aandacht gaat daarbij naar het doorbreken van taboes rond de preventie en de aanpak van seksueel geweld. Om de weerbaarheid van kinderen ten aanzien van seksueel geweld te verhogen, zetten we in op degelijke en bij de leeftijd passende relationele en seksuele vorming vanaf de kleuterschool.

- 412. Binnen de grenzen van het recht op privacy, komt er een uniek kinddossier om te verhinderen dat verschillende instanties naast elkaar werken en een totaalbeeld onmogelijk is. De klemtoon ligt op het mogelijk maken van geïntegreerd samenwerken.
- 413. Er komt een veel kordatere aanpak van de daders van kindermishandeling. Daartoe worden vernieuwende projecten in de aanpak van familiaal geweld, zoals het Protocol van Moed of CO3, geëvalueerd met het oog op een verbeterde aanpak van familiaal geweld in heel Vlaanderen. De knelpunten die zich in deze context stellen op het vlak van de samenwerking tussen politie, justitie en hulpverleners in de brede zin van het woord werken we weg.

De strijd tegen pesten

Gemiddeld wordt 1 kind op 5 dagelijks gepest en jaarlijks 30.000 jongeren op een zeer intense manier. 7 op 10 ouders weten niet dat hun kind gepest wordt. Op de werkvloer werd 14 procent van de werknemers de voorbije 12 maanden gepest. Ook hier staan we in Europa bovenaan de lijst en schitteren we in afwezigheid van beleidsmaatregelen, preventie en sensibilisering.

- 414. **sp.a** pleit voor een integraal pestbeleid: van kleuterklas tot werkvloer, van taboes doorbreken tot 'daderduiding', van arbeidsrecht tot strafwet. We nemen ook de preventie en aanpak van cyberpesten au sérieux.
- 415. Een integraal pestbeleid zowel in de school als op de werkvloer werkt met bemiddeling. Als men pesten integraal wil aanpakken dan kan dit enkel op duurzame wijze door de pester en gepeste met elkaar in contact te brengen via bemiddeling. Hierdoor werkt men, aan een andere cultuur waarin voor pesten geen plaats is. Men schept bewustzijn, in de mate van het mogelijke, voor wat de gepeste ondergaat en werkt aan een bewustwording en mentaliteitswijziging bij beiden. Dit is enkel haalbaar als men preventief gaat werken en niet wacht tot het volledig ontaard is.
- 416. Er moet veel meer ingezet worden op sensibilisering en preventie op scholen, naast een kordate aanpak van pestproblematiek op scholen. De beste preventieve aanpak van pesten op scholen is het invoeren van "peer-mediation" waarbij medeleerlingen, die informele leider zijn in de groep, gaan zorgen dat de communicatie tussen de conflictbetrokken kinderen hersteld wordt. Dit is een veel efficiënter dan een repressief en door de jongeren als betuttelend ervaren opgelegd beleid, door volwassenen. Daartoe is wel een omkadering en begeleiding van leerkrachten noodzakelijk, die zelf opgeleid zijn als bemiddelaar. Daarnaast kan een kordate aanpak van pestproblematiek op scholen voorzien worden als er sprake is zware psychische of morele schade wordt geleden ten gevolge van zwaar gestoord of crimineel gedrag. We voorzien daarom een wettelijk kader en bekijken de mogelijkheden binnen justitie.

4 DE RUIMTE HEBBEN OM COMFORTABEL TE LEVEN

4.1 Inleiding: Een aangename buurt maken we samen

De kwaliteit van onze leefomgeving heeft een grote impact op onze levenskwaliteit. Een slechte woning verarmt de mensen die er wonen en maakt hen zelfs ziek. Toch wordt het kopen of huren van een kwalitatieve woning steeds moeilijker. De kwaliteit van onze publieke ruimte bepaalt mee de manier waarop mensen samen leven en elkaar ontmoeten. Een onveilige of onaangename buurt genereert wantrouwen, een aangenaam park juist vertrouwen. We ontnemen mensen kansen als jobs letterlijk onbereikbaar worden omdat bedrijven lukraak in het Vlaamse landschap verschijnen. We drijven onze water- en energiefactuur de hoogte in door woningen ondoordacht in te plannen. We aanvaarden meer verkeersslachtoffers als we de historische keuze voor lintbebouwing in stand houden. En minder ruimte voor water impliceert in tijden van klimaatverandering toenemende economische schade bij hevige neerslag.

Maatschappelijke uitdagingen van formaat dus, die **sp.a** vol vertrouwen én ambitie tegemoet gaat. Samenwerken maakt daarbij het verschil. Door meer en beter samen te werken als samenleving zullen we erin slagen deze problemen aan te pakken. Want een aangename buurt om in te leven maak je samen. Het vraagt samenwerking van mensen onderling, van mensen en overheid samen, en van de private en publieke sector.

We laten deze uitdagingen niet over aan een ongecontroleerde vrije markt. Dat zou immers betekenen dat uw kansen op een degelijke woning op maat, op een aangename publieke ruimte, op voldoende mobiliteitsmogelijkheden of op een veilige leefomgeving te veel gaan afhangen van waar of bij wie je toevallig geboren werd. Met andere woorden: ook hier dreigt een groeiende ongelijkheid. En die ongelijkheid is niet alleen nefast voor de meest kwetsbaren in onze samenleving, maar tast ook de zekerheid van onze middenklasse aan. Iedereen heeft het fundamentele recht om vat te hebben op zijn of haar leven, om mee vorm te geven aan zijn omgeving. Vanzelfsprekend vereist dat een overheid die efficiënt werkt en haar beperkte middelen doordacht inzet.

4.2 De zekerheid van betaalbaar, kwaliteitsvol wonen in een aangename omgeving

Veel mensen zullen het al aan den lijve ondervonden hebben: de woningmarkt in Vlaanderen en België is door de economische crisis meer en meer onder druk komen te staan. Eerst was er de gigantische stijging in woningprijzen: vergeleken met het jaar 2000 betaalt u nu ongeveer 2,5 keer zoveel voor dezelfde woning, of het nu om een huis of een appartement gaat. Vooral jonge gezinnen die hun leven willen opstarten kampen daarmee: de afbetaling van de woning neemt een grotere hap uit hun budget dan voor vorige generaties het geval was, maar daar blijft het niet bij. Ook de eigen inbreng die de banken vragen is stelselmatig verhoogd, zodat een lening aangaan zonder steun van ouders en familie een quasi-onmogelijke opdracht geworden is. Het gaat nu zelfs zo ver dat men ouders vraagt om deels mede-eigenaar te worden van de woning van hun kinderen en zo volledig borg te staan. Als we de markt laten begaan, hangen uw kansen op een degelijke woning op maat

dus binnenkort volledig af van waar u toevallig geboren bent, meer dan van uw talent en inspanning, om nog maar te zwijgen van uw grondwettelijk recht op een behoorlijke huisvesting. Dat vooruitzicht kunnen we als **sp.a** niet aanvaarden.

Huren dan maar? Voor bestaande contracten is de stijging van de huurprijs in ons land gereguleerd, en dat maakt dat de gemiddelde huur gelukkig niet zo sterk stijgt als de huizenprijzen. Maar vele huurders op de private markt kunnen u vertellen hoe de kwaliteit van hun gehuurde woning er jaar na jaar op achteruitgaat, en dat het heel moeilijk is hun verhuurder ertoe te overhalen de noodzakelijke renovatiewerken uit te laten voeren. Niet dat deze laatste trouwens de zwarte piet mogen toebedeeld krijgen, buiten natuurlijk een harde kern van huisjesmelkers: het rendement van een huurwoning is vaak te laag of te onzeker om grote investeringen op lange termijn te doen. Bovendien geldt de relatieve stabiliteit van de huurprijzen helemaal niet voor nieuwe contracten: het afgelopen jaar schoten deze de hoogte in met maar liefst 15 procent, mede door de toestroom van gezinnen die wegens de bankencrisis geen lening meer vastkrijgen.

Een lichtpunt in deze evolutie is de versnelling die de voorbije legislatuur op gang getrokken is in de sociale woningbouw. We zijn er trots op dat we er door extra subsidies, de activering van lokale besturen en het versnellen van procedures in geslaagd zijn het aanbod aan sociale huur- en koopwoningen te verhogen, de kwaliteit ervan te verbeteren en een groeipad zijn ingeslagen zijn dat ons leidt naar 43.000 extra huurwoningen in 2023. Tegelijk past hier bescheidenheid: zelfs met die spectaculaire aangroei zullen we niet het hoofd kunnen bieden aan de woningnood die ontstaat door de stijgende ongelijkheid in onze samenleving en de betaalbaarheidsproblemen die nu ook onze middenklasse aantasten.

Een maatschappelijke uitdaging van formaat dus, maar één die we als **sp.a** met vertrouwen tegemoet zien. Van ons zal u niet horen dat u er vanaf nu alleen voor staat en dat u er belang bij heeft om u op zichzelf terug te plooiën en uw solidariteit met anderen af te bouwen. Die stemmen gaan steeds op in tijden van crisis en proberen vooral de onzekerheid die terecht bij mensen leeft uit te buiten om een perfide economische agenda van 'verdeel en heers' door te voeren. Moesten zij echter enige kern van waarheid bevatten, dan zou u nu bijvoorbeeld voor onderwijs of gezondheidszorg niet minder betalen voor dezelfde of zelfs meer kwaliteit dan uw Amerikaanse evenknie. Zo kunnen we ook de problemen in onze huisvesting aanpakken, en er met zijn allen op vooruitgaan, door juist meer en beter samen te werken. Daar draaien onze voorstellen omtrent het woonbeleid rond: meer synergie creëren tussen mensen onderling, tussen gezinnen en overheid, en tussen de private en de publieke sector. Dat vereist ook een overheid die efficiënt werkt en haar beperkte middelen doordacht inzet.

We schuiven daarom vier speerpunten naar voren die volgens ons prioriteit moeten hebben: betaalbaarheid, woonzekerheid, kwaliteit en een goede omgeving. Die vier elementen zijn essentieel om de levenskwaliteit in Vlaanderen te verhogen en om het vertrouwen in onze samenleving te herstellen.

Een betaalbare woning op maat

Ten eerste moet wonen betaalbaar blijven of terug worden voor iedereen. Daarbij is het voor **sp.a** essentieel dat er werk gemaakt wordt van een groter aanbod aan compacte, bescheiden woningen op maat van de gezinnen. Er komen het volgende decennium 300.000 gezinnen bij in Vlaanderen, en daaronder zullen eenoudergezinnen, alleenstaanden, (deels) hulpbehoevenden en samengestelde gezinnen meer vertegenwoordigd zijn. Alle groepen moeten in het Vlaanderen van morgen in staat zijn om een woning te vinden binnen hun budget en aangepast aan hun noden.

De beste manier om de woningprijzen op middellange termijn in toom te houden, is sneller te bouwen dan er gezinnen bijkomen. Alle middelen voor woonbeleid spenderen aan huursubsidies zonder extra woningen te creëren drijft daarentegen enkel de prijzen op en maakt de huurder geen sikkepit beter af. Daarom is de huursubsidie vooral een instrument dat we op korte termijn en beperkt willen inzetten voor de gezinnen in de grootste woningnood, en onder strikte voorwaarden.

We stellen de volgende maatregelen voor.

In de sociale huisvesting:

417. We zijn op schema om de ambitie waar te maken om 43.000 bijkomende sociale huurwoningen en 21.000 koopwoningen te bouwen tegen 2023. We houden die inspanning vol en volgen de lokale overheden actief op om hun plicht te vervullen. De nood aan budgetwoningen zal in de toekomst alleen maar groter worden, dus nu is het niet het moment om de politieke wil te laten verslappen. Meer sociale woningen kunnen er enkel komen als de sociale huisvestingsmaatschappijen daarvoor de nodige grond en ruimte krijgen. Dat kan enkel indien ook in grote private woonprojecten sociale woningen voorzien worden. Er moet opnieuw een verplichting komen om in grote projecten voor betaalbaar wonen te zorgen.
418. Om die doelstellingen te realiseren, zetten we alle mogelijke middelen in. Lokale besturen hebben nieuwe bevoegdheden gekregen in de strijd tegen leegstand en verkrotting, om ongeschikte of onbewoonbare woningen te renoveren, te verbeteren en in te zetten in het sociale woonbeleid, onder meer door het sociale beheersrecht. Het daadwerkelijk gebruik van deze instrumenten wordt door Vlaanderen gestimuleerd en opgevolgd. Ook de leegstand van sociale woningen wordt zoveel mogelijk vermeden.
419. Kennis is macht. De Vlaamse overheid moet de gemeenten ook ondersteunen in het opmaken van een inventaris van verschillende types probleemwoningen. Zeker kleinere gemeenten hebben niet de expertise of het budget om deze informatie te verzamelen en missen zo kansen om hun sociaal woningaanbod uit te breiden. Het bestaande systeem van intergemeentelijke samenwerkingsverbanden wonen heeft haar deugdelijk bewezen, ook om de bestuurskracht bij kleinere gemeenten te verhogen. Daarom zorgen we voor structurele financiële verankeringsmogelijkheden van deze samenwerkingsverbanden.
420. We zetten gemeenten met een laag aantal sociale huurwoningen op hun grondgebied verder onder druk om de hen opgelegde inhaalbeweging te

realiseren. Mensen met een beperkt inkomen van het grondgebied weren door hun geen betaalbare woning aan te bieden is moreel verwerpelijk en mag geen beleids optie zijn.

421. We maken de sociale huisvestingsmaatschappijen meer verantwoordelijk voor de kwaliteit van hun woningbestand en zorgen zo voor meer efficiëntie in de sociale woningbouw. De visitatiecommissies, die deze legislatuur werden ingevoerd en de sociale huisvestingsmaatschappijen (SHM) controleren, krijgen de opdracht te bevragen hoe de sociale huurders zelf hun woning beoordelen en effectief ook rekening te houden met deze evaluatie. Op basis daarvan geven zij in eerste instantie constructief advies aan de SHM's, maar krijgen zij ook de bevoegdheid om te sanctioneren als er sprake is van onwil.

Op de private huurmarkt:

422. We stimuleren en ondersteunen sociale en stedelijke verhuurkantoren. Door hun intermediaire positie tussen huurders en verhuurders spelen zij een cruciale rol in het huurbeleid. Enerzijds kunnen zij de verhuurder praktisch bijstaan bij de renovatie en verbetering van de woning. Zij garanderen de regelmatige betaling van de huur, zodat het rendement van de verhuurder zekerder, en verhuren dus aantrekkelijker wordt. Anderzijds hebben zij expertise opgebouwd in de opvolging en begeleiding van huurders en vormen zij een wapen in de strijd tegen discriminatie van groepen op de private woningmarkt.
423. Mensen die een tweede woning aankopen om te verhuren, ondersteunen we fiscaal, op voorwaarde dat voldaan is aan een kwaliteitsgarantie en de huurprijs binnen verantwoorde limieten ligt. Verantwoordelijk verhuren is een maatschappelijk wenselijke vorm van beleggen. De fiscaliteit moet dit aantrekkelijk maken ten opzichte van andere vormen van vermogen. Zo verhogen we het aanbod op de private huurmarkt en verbeteren we de situatie van de huurders via de verhuurders. We doen dit concreet door de fiscale aftrek voor de tweede woning te behouden wanneer deze van goede kwaliteit is en verhuurd wordt tegen een redelijke prijs. Ook behandelen we verantwoord verhuren fiscaal gunstiger dan andere vormen van beleggingen.
424. Om meer professionele partners aan te trekken naar de private huurmarkt, richten we lokale woonmaatschappijen op, die de brug slaan tussen potentiële beleggers op de vastgoedmarkt en huurders. In deze maatschappijen bundelen de overheid, de sociale huisvestingmaatschappijen (SHM's), de sociale verhuurkantoren (SVK's) en privé-partners, zoals immobiliënkantoren en vastgoedbevaks (beleggingsfondsen), de krachten. Naar huurders toe nemen die maatschappijen de vorm aan van een woonloket, waar men toekomt met zijn specifieke woonvraag en vlot een huurwoning op maat krijgt toegewezen. Dat veronderstelt dat zo'n woonmaatschappij beschikt over een ruim en gevarieerd aanbod. Daartoe krijgen zij de mogelijkheid zelf nieuw aanbod te creëren door beleggers aantrekkelijke investeringen in de private huurmarkt aan te bieden. Ze kunnen dat door de SHM's en SVK's te betrekken bij hun werking: de gecombineerde expertise

van de eersten op vlak van beheer en onderhoud van sociale woningen en van de tweeden op vlak van huurdersbegeleiding wordt zo op grotere schaal gevaloriseerd.

- 425. **sp.a** breidt het stelsel van huursubsidies uit. Mensen die een bepaalde tijd op de wachtlijst staan voor een sociale woning krijgen in afwachting een huursubsidie. Die wachttijd hebben we pas van 5 naar 4 jaar teruggebracht. We maken die nog korter. Subsidies worden specifiek gericht op de meest behoeftigen, zodat ze de huurprijzen niet in de hoogte stuwten. Ze worden aan strikte voorwaarden verbonden wat betreft de kwaliteit van de woning en de huurprijs. De subsidies mogen echter geen schaamlapje worden om de structurele oplossing, de creatie van meer aanbod, uit of af te stellen.
- 426. Jongeren huizen steeds vaker samen om de kosten van een comfortabele huurwoning te delen. Hoewel zij enkele voorzieningen delen zoals de woonkamer, hebben zij in principe geen relationele of financiële banden. De fiscale regels worden aangepast zodat deze 'vriendenband' geen impact heeft op bv. de toekenning van sociale voordelen, de berekening van belastingen, enzovoort. Er moet wel vastgesteld worden dat er geen duurzame band is, om misbruiken te voorkomen.

Voor (potentiële) eigenaars:

- 427. We behouden de woonbonus. In het huidige economische klimaat is het niet efficiënt noch rechtvaardig de onzekerheid van mensen extra te vergroten door het vooruitzicht op de verwerving van een eigen huis te ondergraven.
- 428. We maken de woonbonus wel socialer, door de aftrek tegen een gemiddeld tarief van 45 procent. Zo ondersteunen we de lagere en middenklassen, die door de crisis het hardst getroffen zijn in hun kans om een eigen woning te kopen.
- 429. We maken de woonbonus ook rechtvaardiger door een hoger aftrekplafond te voorzien voor alleenstaanden en eenoudergezinnen. Een gescheiden moeder met kinderen heeft een bijna even grote woning nodig als tijdens haar huwelijk. Maar zij krijgt maar de helft van het voordeel van een koppel, terwijl ze het met één loon moet stellen. Die onrechtvaardigheid zetten we recht.
- 430. De woonbonus wordt beperkt in tijd en loopt af na 25 jaar. De verlenging van de leentermijnen als middel om de gezinnen meer te laten betalen voor hun woning mag niet fiscaal aangemoedigd worden.
- 431. Met een uitbreiding van de stelsels van sociale en gewaarborgde leningen zorgen we er voor dat starters die niet genoeg eigen inbreng hebben of die door een te klein vermogen voor de banken niet aantrekkelijk zijn als spaarder, maar wel genoeg verdienen om een lening af te betalen, hun woningwens kunnen realiseren.

432. We zetten de versnelling in de bouw van sociale en bescheiden koopwoningen door. Elke gemeente blijft verplicht een minimum aan sociale koopwoningen te realiseren. Daartoe moeten zij de mogelijkheid blijven hebben om private ontwikkelaars te dwingen een deel van hun grote bouwprojecten te reserveren voor betaalbaar wonen. Het belasten van onbebouwde bouwgrond wordt bovendien voor alle gemeenten verplicht.
433. We faciliteren nieuwe, betaalbare woonformules. Wat betreft het sociale woonbeleid stimuleren we het systeem van erfpacht. Hierbij kopen mensen tegen een lagere prijs een huis, maar niet de grond, die in handen blijft van de gemeenschap. Dat maakt het bezit van een eigen woning mogelijk voor meer mensen met een lager inkomen. Bovendien blijft de gemeenschap eigenaar van de grond en is zij immuun voor speculatie met grondprijzen. Om het systeem performant te maken, moet de gemeenschap op het einde van de termijn voor een keuze gesteld worden: de erfpacht verlengen of de woning afkopen tegen een redelijke prijs die afhangt van de staat van de woning. Dit motiveert mensen om hun woning te onderhouden en geeft hen meer zekerheid bij het verstrijken van de termijn.
434. We stimuleren collectief eigenaarschap en het samenwonen van verschillende gezinnen onder één dak. Door één of meerdere ruimten te delen met andere gezinnen kan men compacter, duurzamer en dus meer betaalbaar wonen. Daartoe maken we het mogelijk premies zoals de renovatiepremie als groep aan te vragen. Bovendien zorgen we ervoor dat samen gaan wonen niet bestraft wordt door een verlies van bijvoorbeeld een uitkering. Wanneer je iemand in huis neemt, moet je een apart huisnummer kunnen aanvragen voor die persoon, zoals nu al gebeurt bij het zorgwonen. Zo halen samenwoners zich niet langer complexe problemen op de hals inzake fiscaliteit en sociale zekerheid, en stelt de overheid zich ten dienste van een maatschappelijke dynamiek in plaats van omgekeerd.

Van woningzekerheid naar woonzekerheid

Ten tweede willen we het geschokte vertrouwen dat heerst op de woningmarkt herstellen. Waar vroeger het goud gold als de veiligste belegging, is de naoorlogse Vlaming steeds meer het eigen huis gaan beschouwen als een vierde pensioenpijler. En net als destijds met het goud heeft de vastgoedcrisis aangetoond dat ook de waarde van een woning onderhevig is aan de grillen van de markt. Bovendien zorgen inkomens- en gezondheidsrisico's, maar ook 'nieuwe' demografische risico's zoals echtscheiding, ervoor dat een eigen woning bezitten beslist geen garantie is voor een geschikte en aan alle omstandigheden aangepaste huisvesting.

Het socialistische recept tegen die onzekerheden luidt: de enige echte zekerheid is sociale zekerheid, de solidariteit met en van onze medeburgers en de wil om elkaar te ondersteunen als risico's toeslaan. Sparen voor een eigen woning voor wie dat kan, moet daarin een belangrijke rol blijven spelen. Maar het is niet het enige instrument. Breder dan woningzekerheid moeten we naar een maatschappelijk verankerde woonzekerheid evolueren. Een zekerheid die ook een grotere toegankelijkheid en dynamiek op de woningmarkt insluit. Daartoe hebben we de volgende voorstellen.

Voor huurders en verhuurders:

- 435. We bouwen het centraal huurgarantiefonds uit en stimuleren het, waardoor verhuurders zich kunnen verzekeren tegen het risico op wanbetaling. Dit biedt meer zekerheid aan huurders en verhuurders: verhuurders zijn verzekerd van hun inkomen, terwijl huurders niet bij de minste tegenslag het risico lopen uit hun huis gezet te worden. Bovendien is het fonds een instrument in de strijd tegen discriminatie, omdat alvast vooroordelen in verband met de solvabiliteit van bepaalde groepen huurders een kleinere rol gaan spelen. Een kans om die vooroordelen geleidelijk aan te ontkrachten.
- 436. We stellen een centraal beheerd huurwaarborgfonds in. Dit fonds schiet gezinnen die niet onmiddellijk de volledige waarborg kunnen ophoesten tijdelijk het bedrag van de waarborg voor en stelt een afbetalingsplan voor. Zo verhoogt het huurwaarborgfonds de toegankelijkheid van de huurmarkt. Verder fungeert het als een soort groepsaankoop van geïndividualiseerde rekeningen. Het levert de samenleving dus een meer-rendement op dat kan ingezet worden voor de renovatie en aanpassing van huurwoningen.
- 437. Zekerheid voor de huurder betekent ook zekerheid over huurkosten. De verplichting om prijzen én lasten duidelijk te afficheren bij openbare tehuurstelling moet ook daadwerkelijk worden gecontroleerd en gesanctioneerd door lokale besturen. Te vaak vindt er ook een verdoken discriminatie plaats door kandidaat-huurders uit kansengroepen af te schrikken door mondelinge overdrijving van het lastenplaatje.
- 438. We bieden meer rechtszekerheid aan de huurder. De woninghuurwet die naar Vlaanderen komt en de Vlaamse wetgeving rond woningkwaliteit moeten op elkaar worden afgestemd, zodat huurders van een woning in slechte staat niet slechts het huurcontract kunnen laten ontbinden en de facto op straat staan, maar de verhuurder juridisch kunnen dwingen de woning in orde te brengen.
- 439. De overheid moet bovendien discriminatie op de woningmarkt actief opsporen en sanctioneren. De overheid of het Centrum voor gelijkheid van kansen en de strijd tegen discriminatie en racisme moeten hiervoor gerichte controles met praktijktesten organiseren. Vooroordelen tegen mensen op basis van etnische achtergrond, gezinssamenstelling, leeftijd, werksituatie of geaardheid verhinderen de goede werking van de huurmarkt en moeten eruit.
- 440. Studenten hebben bij het huren van een kot recht op dezelfde bescherming inzake huurprijzen en een transparante waarborg- en lastenregeling als diegene die nu geldt voor de huurwoning die tot hoofdverblijfplaats dient. We stellen regels op in verband met richtprijzen voor koten.
- 441. Voor erkende vluchtelingen komt er een intensieve woonbegeleiding. Op die manier garanderen we een vlottere start in onze samenleving en vangen we de uitstroom uit de opvang op. Ook het huurwaarborgfonds moet voor hen van

toepassing zijn. Voor personen met een verblijfsstatus die de opvang moeten verlaten, moet opvang verzekerd blijven. Dit doen we door de maatregel van de versnelde toewijzing van een sociale woning voor daklozen in te zetten en te versterken.

442. Dakloosheid gaan we in de allereerste plaats tegen door een doordacht globaal woonbeleid te voeren. Betaalbare (sociale) huisvesting voor iedereen moet voorkomen dat er mensen door de mazen van het net vallen. Maar op korte termijn moeten de voorrangsregels van sociale huurwoningen nog meer rekening houden met de realiteit van dakloosheid. Woonvormen met woonbegeleiding kunnen een goede overgangsoplossing bieden. Een verbetering van de (crisis)opvangmogelijkheden door nauwere samenwerking tussen alle niveaus is eveneens onontbeerlijk.

Voor eigenaars en kopers:

443. We promoten de gratis verzekering gewaarborgd wonen voor mensen die een lening aangaan om een woning te kopen. Hierdoor leidt een tijdelijke werkloosheid of ziekte niet langer onmiddellijk tot problemen met de lening of zelfs het kwijtspelen van de woning.
444. Mensen die gedwongen worden te verhuizen door een permanente verandering in de inkomens- of gezinssituatie, moeten een geschikte woning kunnen vinden die aangepast is aan hun nieuwe situatie. Bij de creatie van extra woningen houden we rekening met de noden van verschillende inkomensklassen en gezinstypen door een voldoende gevarieerd aanbod.
445. Mensen met een chronische ziekte, of mensen met een fysieke, visuele of auditieve beperking, moeten toegang hebben tot geschikte woningen die hen zelfstandigheid bieden. Zij hebben ook recht op aanpassingspremies, zodat zij zo lang mogelijk in de eigen woning kunnen blijven. We volgen het toekennen van die premies goed op.
446. We verminderen de transactiekosten van woningen, zodat mensen niet opgesloten raken in een onaangepaste woning. Registratierechten zijn al deels meeneembaar, maar het systeem moet eenvoudiger. We schrappen ook de rol van de notaris en laten alles via de administratie verlopen, hetgeen een aanzienlijke besparing is.

Een kwaliteitsvolle woning op maat

Ten derde vinden we het belangrijk dat iedereen toegang heeft tot een kwaliteitsvolle woning. Dan gaat het niet alleen om het afdwingen van objectieve criteria inzake bewoonbaarheid en de strijd tegen verkrouting, die een nieuwe impuls krijgen doordat Vlaanderen verantwoordelijk wordt voor alles wat de woningkwaliteit betreft. De noden onder de bevolking zijn ook steeds meer gedifferentieerd. Zo zijn ouderen en zorgbehoevenden niet noodzakelijk beter af in een instelling

maar kunnen ze vaak zelfstandig blijven wonen. Dat vergt dan wel aanpassingen aan de woning, of een verhuis naar een beter uitgeruste plek met meer omkadering. Kwaliteit mag dus niet los gezien worden van de specifieke noden van de verschillende doelgroepen.

We stellen daarom het volgende voor.

- 447. We lanceren een actieplan tegen de gebrekkige kwaliteit en energiezuinigheid van woningen op de private huurmarkt. Dat plan omvat drie trappen. Een eerste stadium is de sensibilisering van de verhuurders via lokale besturen en de sociale verhuurkantoren en via de wooninspectie. Zij kunnen de particuliere, vaak niet kwaadwillige verhuurder wegwijs maken in de regelgeving inzake kwaliteit, wijzen op tekortkomingen aan de woning en de mogelijkheden schetsen tot renovatie en verbetering. Een tweede trap bestaat uit de aanmoediging van de verhuurders via een geïntegreerd pakket aan premies om de woning geschikt en energiezuinig te maken. Die premies worden daarbij gekoppeld aan het respecteren van een redelijke huurprijs. De laatste stap houdt een kordate en consequente sanctionering in van de echte huisjesmelkers, die moedwillig misbruik maken van huurders in een zwakkere positie.
- 448. We streven op middellange termijn naar een verplicht gebruik van het conformiteitsattest. Woningen zonder conformiteitsattest mogen niet langer aangeboden worden op de private huurmarkt.
- 449. Het tempo waaraan sociale woningen gerenoveerd en energiezuinig gemaakt worden, is de afgelopen legislatuur al danig opgetrokken. Deze versnelling zetten we verder zodat 50.000 extra woningen grondig onder handen genomen zijn tegen 2020.
- 450. We maken het mogelijk dat meer mensen met een psychische of fysieke beperking zelfstandig kunnen wonen. Die vermaatschappelijking van de zorg vereist dat woon- en welzijnsbeleid hun krachten bundelen: het woonbeleid staat in voor de bouw en het beheer van aangepaste en betaalbare woningen, terwijl het welzijnsbeleid een goede omkadering en zorg op maat levert voor de bewoners.

Wonen in een goede buurt

Tenslotte moeten we ook nadenken over waar we in de toekomst gaan wonen. Het komende decennium zullen we 300.000 extra gezinnen moeten huisvesten. Waar en hoe we die woningen zullen inplanten, heeft grote gevolgen voor de sociale en economische draagkracht van ons gewest. Wij zien geen heil in nieuwe dwingende maatregelen, maar willen wel ondersteuning bieden aan nieuwe, verantwoorde woningen. Dat zullen in de eerste plaats compactere woningen zijn voor kleinere gezinnen, die energiezuinig gebouwd zijn. Maar ook een betere concentratie van woningen in kernen biedt de samenleving voordelen: het vermindert de kosten van wegenonderhoud, verlichting, fileleed en last but not least: mensenlevens in het verkeer. Het bereidt ons ook beter voor op een nieuwe vorm van ruimtelijke ongelijkheid: het verdrijven van lagere inkomensgroepen naar randgebieden met een kleiner aanbod aan openbare diensten en aan werk. En omgekeerd: het kost de overheid minder om haar diensten aan iedereen aan te bieden en zorgt dus op termijn voor een efficiëntere overheid. We doen daarom de volgende voorstellen.

451. Mensen die in bestaande kernen gaan wonen, belonen we met een relatief hogere woonbonus. Door hun woonkeuze besparen zij de maatschappij immers veel kosten, en dat brengen we in rekening. Met bestaande kernen bedoelen we niet enkel de traditionele steden, die slechts gedeeltelijk de demografische groei kunnen opvangen, maar ook de lokale kernen. De woonfiscaliteit wordt zo een nieuw en performant instrument van ruimtelijke ordening.
452. We stimuleren dus het wonen in kernen. Welke woonkernen prioritair ontwikkeld en uitgebouwd worden, wordt volgens heldere, bovenlokale principes bepaald. Een belangrijk criterium daarbij is de nabijheid tot bestaande noodzakelijke voorzieningen (onderwijs, kinderopvang, gezondheidszorg, mobiliteit), of het gemak waarmee dergelijke voorzieningen kunnen worden opgericht, en de toegang tot werk.
453. Bij de planning of renovatie van sociale woonwijken kijken we naar nieuwe, waardevolle experimenten met volkswijken, die door eenvoudige en relatief goedkope elementen als voortuintjes, groendaken te introduceren de beleving op mensenmaat centraal stellen. We zetten in op de principes van sociaal-ruimtelijke planning waarbij we de ruimte plannen voor de mensen en ervoor zorgen dat de publieke ruimte sociale relaties en een gezonde levensstijl (stimulering beweging en spel) mogelijk maakt, faciliteert en ondersteunt. Ruimtelijke wijzigingen moeten rekening houden met de bestaande 'sociale' architectuur van een wijk, met hoe een wijk sociaal gaan werken is in de loop der jaren. Zo kan hoogbouw waardevolle sociale relaties huisvesten en hoeft laagbouw niet per se beter te zijn. We zorgen er tevens voor dat de sociale huisvestingsmaatschappijen de nodige financiële middelen ter beschikking krijgen om beleving op mensenmaat mogelijk te maken.
454. Bij de locatie van een sociale woonwijk moet er rekening gehouden worden met de nabijheid van voorzieningen. Een sociale wijk die geen toegang heeft tot bijvoorbeeld openbaar vervoer, scholen, ziekenhuizen en andere voorzieningen voor hulpbehoevenden, ontzegt haar bewoners essentiële infrastructuur en gaat eerder ongelijkheid uitvergroten en bestendigen. In bestaande woonwijken mag een aspirant-huurder een slecht gelegen woning weigeren zonder sanctie.
455. De inplanting van sociale woonwijken in de omliggende buurt moet meer overdacht gebeuren. Een goed ingerichte wijk betekent een meerwaarde voor de hele buurt. Dan kan door een speeltuintje en/of park, doorsteken voor zwakke weggebruikers of ontmoetingsplaatsen te voorzien. De sociale cohesie en sociale controle kunnen er alleen maar wel bij varen.

4.3 Een nieuw energiemodel: betaalbare stroom voor iedereen

Samenwerken aan een rechtvaardige energiemarkt

We leven in tijden van verandering. De omschakeling van vervuilende energieproductie naar nieuwe, propere technologie is ingezet en die laten wij niet meer los. Niet alleen omdat klimaatverandering ons dwingt, maar evengoed omdat we via deze weg een herwonnen vrijheid ontdekken. Als samenleving, maar ook als individu. Omdat hernieuwbare energie deels geproduceerd wordt daar waar mensen wonen en werken ontstaat er ruimte voor meer spelers dan enkel de grote multinationale die energie produceren en/of leveren. Het is op zo'n moment dat samenwerkende gezinnen, via groepsaankopen voor groene elektriciteit en gas, isolatie of hoogrendementsglas effectief wegen op de prijszetting en het verschil maken. En zo zie je dat consumenten zich meer dan ooit los maken van historische energiereuzen en de markt open breken. Ze kijken om de hoek en vinden goedkopere alternatieven, besparen energie of produceren ze zelf. Dat **sp.a** de kaart trekt van 100 procent hernieuwbare energie, is dus niet enkel ingegeven door een oprechte zorg voor ons leefmilieu, maar gaat verder. Het gaat over het recht van gezinnen vat te hebben op hun leven, hun omgeving en hun energiefactuur.

sp.a kiest voor een energiebeleid dat betaalbaarheid, zekerheid en duurzaamheid centraal plaatst en de vrije markt in dit kader slechts ziet als middel en nooit als doel op zich. Aangezien energiekosten sterk doorwegen in het gezinsbudget, kan herwonnen vrijheid pas bereikt wordt als iedereen erin kan delen en zal ze er niet zijn voor die enkeling die het zich kan permitteren. Zeker voor wie slechts een beperkt inkomen heeft is een energiezuinige woning of energieproductie met transparante prijsvorming een absoluut recht. En omdat economische schade als gevolg van klimaatverandering ons allen treft, zijn we er ook collectief bij gebaat dat elk van ons in staat is zijn dak te isoleren. De uitdaging bestaat er dus meer dan ooit in de kosten én de baten van het energiebeleid rechtvaardig te verdelen.

Ons verouderde energielandschap vraagt om investeringen. Scheurtjes duiken op in onze kernreactoren en ons transportnetwerk blijkt niet in staat optimaal in of uit te voeren. De noodzakelijke investeringskost blijft even hoog, of we nu kiezen voor hernieuwbare energie of simpelweg de bestaande energiemix vernieuwen. Dan is de keuze snel gemaakt. Want inzetten op energiebesparing en hernieuwbare energieproductie biedt perspectief voor een economie in crisis. We hebben nood aan nieuwe banen, nu oude verloren gaan. Aan nieuwe economische groei, nu de oude stagneert. Het Federaal Planbureau stelt dat, afhankelijk van technologische keuzes, inzetten op energiebesparing en hernieuwbare productie 20.000 tot 60.000 extra jobs realiseert tegen 2030. De resultaten van het gevoerde energiebeleid bevestigen deze enorme potentie. Tussen 2007 en 2011 werden direct en indirect 6.200 jobs gecreëerd in de windenergiesector en het Vlaamse energiebesparingsbeleid leidde in 2012 alleen al tot 3500 voltijdse banen. Stilstaan bij deze baten plaatst met andere woorden de kosten in een juist perspectief en maakt van de nood een deugd.

Energiezuinig wonen is een recht voor iedereen

Iedereen heeft recht op energiezuinig wonen. Iedereen moet in gelijke mate controle behouden over zijn factuur en maatschappelijk schadelijk gedrag kunnen vermijden. De aanvragen voor energiebesparingspremies stijgen jaar na jaar. Dit standvastige beleid stimuleert gezinnen meer dan ooit om noodzakelijke energiebesparende ingrepen te realiseren. **sp.a** bouwt hierop verder omdat de

factuur drukken via energiebesparing het ons makkelijker en goedkoper maakt om klimaatdoelstellingen te realiseren. **sp.a** versnelt de investeringen in isolatie van een (huur)woning door ze voor iedereen toegankelijk te maken. Hierdoor realiseren we bovendien economische groei in de bouwsector. Het Vlaamse energiebesparingsbeleid creëerde alleen al in 2012 3.500 voltijdse banen en het Federaal Planbureau becijferde dat inzetten op energiebesparing 25.000 extra jobs met zich meebrengt tussen nu en 2030. Energie besparen is een absolute win-win voor elk van ons en de samenleving in zijn geheel.

- 456. **sp.a** pleit op Europees niveau voor bindende doelstellingen wat betreft energiebesparing. Momenteel zijn deze enkel vrijblijvend, waardoor de doelstelling om tegen 2020 20 procent energie te besparen allicht niet gehaald wordt. **sp.a** wil deze doelstelling alsnog bindende maken en koppelt hieraan een bindende doelstelling van 40 procent energiebesparing tegen 2030.
- 457. **sp.a** vindt energie-efficiëntie van gebouwen essentieel. Onze Vlaamse woningen zijn beduidend ouder en verkeren daardoor in minder gunstige (energie)toestand dan de woningen in onze buurlanden. **sp.a** weet dat er een groot potentieel voor energiebesparing onbenut blijft en maakt meer werk van energiepreventie d.m.v. goede isolatie en de interventie van energiesnoeiers.
- 458. Uw gezin moet eenvoudig en aan de beste prijs een (huur)woning kunnen isoleren. De beste prijs/kwaliteit verhouding garanderen we door distributienetbeheerders de isolatievraag in een bepaald gebied te laten bundelen en periodiek groepsaankopen te organiseren voor de aankoop van materialen en/of de uitvoering van de werken. Hierdoor drukken we niet enkel de prijzen, maar wordt bovendien een hoop administratie uit handen van de bouwheer genomen. Bovendien moet de distributienetbeheerder de investeringskost renteloos voorschieten indien gewenst. U hoeft dus niet over een investeringsbudget te beschikken om werken uit te voeren, maar u betaalt de schuld af door de energiefactuur niet onmiddellijk (en pas na afbetaling) te laten zakken.
- 459. U kan op één plaats alle energiepremies aanvragen. Distributienetbeheerder treden op als loketfunctie. We ontwarren het huidige kluwen van premies en aanvraagprocedures en zorgen ervoor dat u alle mogelijkheden kent, waardoor de overheid actief de drempel verlaagt om energiebesparend te isoleren.
- 460. **sp.a** maakt energiezuinig wonen sterker toegankelijk voor iedereen door de hoogte van premies sterker te differentiëren naar de financieringsnood van uw gezin. Hierdoor gaan we de strijd aan tegen energiearmoede in Vlaanderen.
- 461. Sociale huisvestingsmaatschappijen vervullen een voorbeeldfunctie. We stimuleren hen om collectieve renovatieprojecten op poten te zetten. Het Vlaamse energiebedrijf speelt hierbij een begeleidende en financierende rol.
- 462. We verplichten eigenaars van huurwoningen om naast dakisolatie ook andere ingrepen uit te voeren die de energieprestatie van de woning en dus de woonkost en het wooncomfort van huurders fundamenteel verbetert. We denken hierbij aan

hoogrendementsglas en condensatieketels. We belonen verhuurders die een energiezuinige woning verhuren via een korting op de onroerende voorheffing.

- 463. **sp.a** wil elektrische verwarming in huizen vervangen door meer zuinige en goedkopere verwarmingstechniek en ontwikkelt hiertoe een actieplan.
- 464. **sp.a** stelt een actieplan energiebesparing op dat per sector (huishoudens, industrie, transport, landbouw,...) specifieke doelstellingen formuleert en daar ook een stappenplan en middelen aan koppelt. De overheid vervult hier een voorbeeldfunctie en formuleert energiebesparingsdoelstellingen voor de eigen overheidsgebouwen.
- 465. **sp.a** wil doorgedreven inzetten op het sluiten van materialenkringlopen binnen productieprocessen. Door bij de aanmaak van een goed maximaal reeds gebruikte grondstoffen aan te wenden reduceren we de nood aan energie gevoelig. De Europese materialenrichtlijn en de eco-design richtlijn moeten hier maximaal op inspelen.
- 466. **sp.a** zet volop in op het gebruik van restwarmte. Warmte die vrijkomt bij industriële productieprocessen lozen we vandaag te vaak in de lucht. Wij gebruiken de restwarmte voor industriële processen of de verwarming van gebouwen zoals kantoren, glastuinbouw, ziekenhuizen, sportinfrastructuur of een woonwijk.

Investeren in hernieuwbare energie

De toekomst van de welvaartstaat, onze collectieve verzekering voor individuele risico's, zal mee afhangen van de manier waarop ons economisch systeem omgaat met nieuwe energiebronnen. Onze klassieke welvaartstaat werd gebouwd op economische groei die teerde op het aanboren van fossiele brandstofvoorraden en kernenergie. De groeiende mondiale vraag zet het aanbod echter onder druk, stuwt de prijzen de hoogte in en degradeert de kwaliteit van onze leefomgeving. Hetgeen gisteren succesvol was, werkt vandaag eigenlijk niet meer. De economische groei van morgen heeft dus nood aan andere vormen van energieproductie. Hier gaan we samen voor.

- 467. De Europese Unie is goed op weg om de bindende doelstelling voor 20 procent hernieuwbare energie tegen 2020 te halen. **sp.a** pleit er dan ook voor om deze doelstelling aan te scherpen tot 30 procent en een bindende doelstelling van 45 procent hernieuwbare energie tegen 2030 te formuleren zodat we er tegen 2050 in slagen 100 procent van onze energiebehoefte te dekken met hernieuwbare energie.
- 468. We maken hernieuwbare energieproductie duurzaam en concurrentieel ten opzichte van fossiele productie, zodat overheidsondersteuning op termijn overbodig wordt. Dit doen we door een langetermijnvisie uit te werken.
- 469. **sp.a** wil grotere transparantie over de overheidsondersteuning voor fossiele en nucleaire energieproductie, zowel op Europees als op nationaal niveau. We voeren het debat over de rechtmatigheid van overheidsondersteuning aan

energieproductie op basis van correcte cijfers en schrappen ongeoorloofde ondersteuning. Europese middelen, inclusief de ondersteuning door de Europese investeringsbank, moeten ten dienste staan van de milieu- en klimaatdoelstellingen van de Unie in plaats van diezelfde doelstellingen te ondermijnen.

470. We herbekijken de bestaande duurzaamheidscriteria voor biobrandstof inzake co²-reductiepotentieel en landgebruik. Biomassa waar biobrandstof van gemaakt wordt, kan niet afkomstig zijn van voedselgewassen of gewassen die geteeld worden op land dat bestemd is voor voedselproductie. Biomassa en biomassareststromen die een hoogwaardige toepassing kunnen hebben als voeding, veevoeding of grondstof worden niet gestimuleerd richting energietoepassing. We voeren duurzaamheidscriteria in voor vaste biobrandstoffen die gebruikt worden in energiecentrales.

Een eerlijke en rechtvaardige energiefactuur

Dat hernieuwbare energie iets kost, hoeven we niet te ontkennen. Maar **sp.a** verzet zich tegen de stelling dat ze meer zou kosten dan andere productietechnologieën. In Europa slurpt de fossiele en nucleaire sector dubbel zoveel belastinggeld op als de hernieuwbare sector. De bouw van twee nieuwe Britse kerncentrales bewijst dat de steun die de belastingbetaler hiervoor ophoest een stuk hoger ligt dan de steun voor wind- en zonne-energie in Vlaanderen. Deze vaststelling houdt **sp.a** echter niet tegen nauw toe te zien op de energiefactuur. Door de BTW op elektriciteit van 21 naar 6 procent te doen dalen verhoogden we direct de koopkracht van onze gezinnen. Nu komt het erop aan de sterkste schouders sterker naar vermogen te laten bijdragen aan het sociaal en duurzaam energiebeleid. Het te eenzijdig doorrekenen van sommige kostenposten (denken we maar aan de kosten voor sociaal of voor duurzaam energiebeleid) in de energiefactuur ondermijnt vandaag dit principe. Kleinverbruikers betalen verhoudingsgewijs méér. De overheveling van de distributienettarieven naar Vlaanderen creëert een momentum om hierop in te grijpen.

471. We rekenen het sociaal en duurzaam energiebeleid niet langer volledig door via de energiefactuur. We plafonneren de bijdrage van onze bedrijven en de gezinnen voor dit beleid op het huidige niveau door de bevrozing van de distributienettarieven te verlengen tot 2019 en de plafonnering van de federale bijdrage. Extra kosten dekken we via de algemene middelen zoals de inkomsten uit de nucleaire rente, de inkomsten uit de verkoop van CO²-uistootrechten en het invoeren van de netvergoeding voor zonnepanelen.
472. Het toenemend aandeel hernieuwbare energie leidt op dagen met veel wind en zon tot aanzienlijke prijsdalingen op de groothandelsmarkt. Deze prijsdalingen sijpelen echter niet voldoende door naar de factuur van de eindconsument. **sp.a** wil de invoering van het weekendtarief op momenten van lage vraag en hoge productie, zoals feestdagen.
473. Alle ongeoorloofde winsten die de energieproductie in de afgeschreven kerncentrales realiseert blijven we afromen. De nucleaire rente blijft de komende jaren gehandhaafd op 550 miljoen euro.

474. De opbrengsten van de nucleaire rente reserveren we integraal voor het nieuwe energiebeleid. We dekken maximaal de kost voor offshore windenergie. Op die manier betaalt de oude technologie mee aan de nieuwe technologie en vermijden we impact op de energiefactuur.
475. We verdelen de kosten voor ons energiebeleid in gans Europa rechtvaardig tussen groot- en kleinverbruikers. De afwezigheid van een bijdrage van grootverbruikers aan de kosten van het transportnet in sommige lidstaten van de Europese Unie zoals Duitsland en Nederland leidt tot het ongeoorloofd afwentelen van de kosten voor netonderhoud en energiebeleid op de kleinverbruikers zoals gezinnen of kmo's. Bovendien leiden vrijstellingen in het ene land tot enorme druk op andere lidstaten, zoals België, om ook vrijstellingen te geven om het concurrentievermogen van onze bedrijven in stand te houden. Met alle asociale gevolgen vandien. **sp.a** wil dat de Europese Commissie deze ongeoorloofde vormen van staatsteun aan banden legt en dezelfde regels toepast voor alle grootverbruikers.
476. **sp.a** installeert een eenvormig tarief voor alle Vlamingen in eenzelfde situatie. De kost voor de ondersteuning van hernieuwbare energie en het sociaal energiebeleid mag niet afhangen van de gebied waarin je woont. Het kan niet dat je meer betaalt omdat er toevallig veel hernieuwbare energieopwekking aanwezig is in de buurt.
477. **sp.a** bouwt verder op de gratis kilowattuur elektriciteit voor iedereen en streeft naar een progressief distributienettarief. De prijs voor de eerste kilowattuur moeten beduidend lager liggen dan de kosten voor de laatst verbruikte kilowattuur. Dit is niet enkel sociaal, maar is ook een stimulans voor energiebesparing.
478. We breiden het sociaal tarief voor gas en elektriciteit uit naar alle mensen in armoede. In de eerste plaats naar die gezinnen die recht hebben op het omniostatuut of gezinnen in individuele of collectieve schuldbemiddeling.
479. Het sociaal tarief voor aardgas wordt ook toegankelijk voor mensen aangesloten op een collectief verwarmingssysteem, zoals vaak het geval is in appartementsgebouwen.
480. **sp.a** past het sociaal tarief voor aardgas ook toe voor verwarming via warmtenetten. Op die manier wordt het interessant om bijvoorbeeld sociale woonwijken te verwarmen via deze duurzame en economisch interessante technologie.
481. We ontplooiën een actieplan waarbij we actieve overschakeling van verwarming op mazout naar gas of hernieuwbare ondersteunen.
482. Elke afsluiting van energie is er een te veel. We handhaven het afsluitverbod in de winterperiode en plaatsen een budgetmeter als alternatief voor afsluiting. We verminderen het energieverbruik van mensen met een risico op energiearmoede door gratis isolatiemaatregelen of energiescans.

483. We houden via de onafhankelijke regulatoren strikt toezicht op de prijzen en de markt. Als de markt niet werkt grijpen we opnieuw in met als doel de prijzen onder controle te houden. Om een echt goede energiemarkt te hebben, is het beter dat geen enkele leverancier en geen enkele producent boven één derde marktaandeel gaat. Daar zijn we nog een eind van af.
484. We maken de energiefactuur eenvoudiger en transparanter. Elke leverancier gebruikt dezelfde standaardfactuur. Verbruikers zien duidelijk hoe kosten berekend zijn en kunnen gemakkelijk tussen leveranciers vergelijken.
485. **sp.a** wil afbetalingsplannen met een realistische termijn. Meer dan een derde van de gezinnen met schulden bij de energieleverancier is niet in staat het afbetalingsplan te volgen. Dat wijst erop dat de schulden op een te korte termijn afbetaald moeten worden. Hierdoor loopt het af te betalen bedrag per maand te hoog op. Een meer realistische termijn voor afbetaling is niet alleen goed voor de klant, maar ook voor de leverancier zelf, aangezien hij dan zekerder is van effectieve aflossing van de schuld.
486. Een waarborg die een energieleverancier vraagt aan een klant, mag nooit hoger zijn dan twee maandelijkse voorschotten. De waarborg wordt automatisch terugbetaald als de consument 1 jaar lang op tijd zijn rekening betaalt.

Bevoorradingszekerheid vraagt Europese samenwerking

Bevoorradingszekerheid hoeft in tijden van kernuitstap geen probleem te zijn, maar dan mag ze niet eenzijdig nationaal benaderd worden. Dat zou het kostenplaatje ervan onnodig de hoogte in jagen. En dat is wat vandaag gebeurt. Bevoorradingszekerheid op kostenefficiënte manier bereiken betekent voor **sp.a**, naast energie besparen, investeringen in het nationale en het Europese net. Vandaag investeert elke lidstaat voor zichzelf, waardoor Europa een structurele overcapaciteit realiseert. Door enkel binnen de eigen grenzen te voldoen aan de vraag zijn er centrales die letterlijk maar 1 of 2 dagen per jaar draaien en daardoor hoge overheidssteun nodig hebben om rendabel te zijn. Door samen te werken en landen te connecteren kunnen we goedkopere energie in heel Europa garanderen. Een eengemaakte markt voor tomaten werkt toch ook enkel als er wegen zijn om deze te transporteren?

487. De Europese unie garandeert mee de nationale bevoorradingszekerheid door een gecoördineerd aanbod in tijden van piekvraag (die optreedt bij beperkte productie en hoge vraag) te formuleren. Enkel gecoördineerde actie garandeert een kostenefficiënte bevoorradingszekerheid. Een nationale oplossing, waarbij elk land zijn eigen noodcentrales bouwt, is veel te duur. Het is aan Europa om te voorzien in voldoende reservecapaciteit voor de eengemaakte markt.
488. Het Europees antwoord op de piekvraag zet in op het flexibel terugdringen van industriële vraag op momenten van grote vraag en beperkt aanbod. Voor industriële spelers is het bijvoorbeeld mogelijk de koelinstallaties voor een tijdje enkele graden minder koel te houden. Tegenover deze inspanning staat een correcte vergoeding.

- 489. Het Belgische elektriciteitsnetwerk wordt sterker ingekapseld in een Europees net. Een versterkt Europees net laat toe energie daar te produceren waar ze voor handen is. Europa realiseert, in samenwerking met de lidstaten, kapitaalinvesteringen om dit netwerk op te zetten. Deze doorstaan de vergelijking met het Europese mobiliteitsnetwerk.
- 490. Het binnenlandse elektriciteitsnet wordt de eerste plaats versterkt op plaatsen waar de elektriciteitsproductie van de toekomst plaats vindt: in zeegebieden, op landbouwbedrijven of bij de mensen thuis. Bovendien weet het netwerk om te gaan met een minder voorspelbaar aanbod.
- 491. Europa investeert in de opslag van energie daar waar de technologie voor handen is zoals bij stuwmeren in bergachtige gebieden of op zee. Bovendien investeert Europa in onderzoek en ontwikkeling van opslagtechnieken die nog niet marktrijp zijn zoals opslag in grote of kleine batterijen.

Nucleaire energie geeft ons geen zekerheid

Wat nucleaire energieproductie betreft kan de samenleving niet kiezen tussen ‘veilige’ of ‘risicovolle’ paden, maar liggen verschillende risicovolle opties stevast naast elkaar. De kernramp in Fukushima toont aan dat de impact van een nucleair incident op de samenleving en economie in een dichtbevolkt land onvoorstelbaar zwaar is. We kunnen de risico’s van klimaatverandering niet counteren door er de risico’s van nucleair energieproductie (met bijhorende afvalproductie) tegenover te plaatsen. **sp.a** blijft hameren op de sluiting van de kerncentrales.

Het verlaten van keuzes uit de vorige eeuw brengt moeilijke afwegingen over verantwoordelijkheid met betrekking tot het hoogradioactief afval vandaag en in de verre toekomst met zich mee. Bovendien hangt aan de ontmanteling van installaties en de berging van het afval een kostenplaatje. Financiële provisies, die hiervoor opgebouwd werden zijn dan wel boekhoudkundig aanwezig, beschikbaar zijn ze niet want meer dan eens zijn ze geïnvesteerd op lange termijn in verre landen. Dit brengt risico’s met zich mee voor de belastingbetaler. Voor **sp.a** kan het niet dat geprivatiseerde baten in tijden van uitbating, collectieve lasten worden na sluiting. Kosten moeten dus gedragen worden door diegene die ze realiseert.

- 492. **sp.a** houdt vast aan de uitstap uit kernenergie voor industriële elektriciteitsproductie. Tussen 2015 en 2025 sluiten al onze centrales.
- 493. We garanderen dat voldoende middelen beschikbaar zullen zijn met het oog op ontmanteling, sanering en berging van radioactief materiaal en installaties. Zeker de middelen die noodzakelijk zijn na de sluiting van de kerncentrales vragen verdergaande garanties op beschikbaarheid.
- 494. We versterken het wetenschappelijk onderzoek en de ontwikkeling van innoverende technologieën gericht op het ontmantelen, saneren en bergen van nucleair materiaal.

495. We garanderen dat er ook in de toekomst in België een productiefaciliteit voor radioactieve isotopen voor medische beeldvorming aanwezig blijft.
496. Hoogradioactief afval moet, eens geborgen, steeds terugneembaar zijn. We maken dus op geen enkele manier voorafname op een eventuele beslissing tot definitief afsluiten van een bergingsinstallatie door toekomstige generaties. Enkel op die manier kunnen we monitoring en veiligheid op lange termijn garanderen.
497. De gevolgen van een nucleair incident trekken zich niets aan van nationale grenzen. Versterkte Europese beleidscoördinatie is dan ook noodzakelijk inzake nucleaire veiligheid, transport van nucleair afval, behandeling en berging van nucleair afval.

Onderzoek en innovatie voor de energie van morgen

Wie heeft straks de technologie om, bij stijgende brandstofprijzen, op de meest efficiënte wijze hernieuwbare energie op te wekken? De nood aan marktrijpe opwek- en opslagtechnieken, maar ook de vernieuwde complexiteit van de netorganisatie plaatst onderzoek en innovatie in het hart van het energiebeleid. Onderzoek en innovatie maken technieken economisch rendabel. Zo kon de ondersteuning voor hernieuwbare energieproductie dalen, omdat een interessant rendement gegarandeerd blijft. De productiekosten voor hernieuwbare energie dalen internationaal en zullen dat ook blijven doen in de toekomst. We zetten daarom in op kennis, vermarkten en exporteren met het oog op de economische groei van morgen.

498. We wenden het potentieel van aardwarmte aan. Warmte van diep onder de grond is een constante bron van energie, die ze zich uitstekend leent om collectieve warmtenetten op aan te sluiten.
499. **sp.a** verzet zich tegen de exploitatie van schaliegas in Vlaanderen, België en Europa. Vanuit het oogpunt van de volksgezondheid, het milieu en het klimaat is deze ontginningstechniek onverantwoord. Bovendien kan schaliegas in Europa niet uitgroeien tot 'game changer'. De Europese bodem is moeilijk te ontginnen waardoor productiekosten in Europa dubbel zo hoog liggen als in de Verenigde Staten. Bovendien zijn de gasreserves te klein en de bevolkingsdichtheid te hoog.
500. De overheid ondersteunt onderzoek naar doorbraaktechnologie zoals opslagtechnieken op zee en op het land. De mogelijkheid om energie tegen betaalbare prijs voor langere periode op te slaan betekent een belangrijke doorbraak in een hernieuwbaar energielandschap. Zo kan de meerproductie op het ene moment de minproductie op een ander moment opvangen. We ondersteunen in dit kader de Vlaamse baggerindustrie om expertise uit te bouwen, te vermarkten en deze op termijn te exporteren.
501. Slimme elektriciteitsmeters, die ervoor zorgen dat de vraag naar elektriciteit verschoven wordt naar die momenten dat er een groot aanbod is, worden in de eerste plaats uitgerold bij die verbruikers die ook in de praktijk in staat zijn hun

elektriciteitsvraag te sturen. Voor kleinverbruikers, zoals gezinnen, is de kostprijs te hoog en het effect op de elektriciteitsfactuur te laag.

502. We groeperen of clusteren de energiekennis die binnen bedrijven, universiteiten en onderzoekscentra aanwezig is om nieuwe kennis beter te valideren.

Iedereen energie via de overheid

Het distributienet heeft een hoog publiek-goedgehalte. Niemand kan of mag uitgesloten worden van toegang tot het net. Daarenboven valt of staat de energietransitie met aanpassingen van het net. Bij uitstek de eigenaar van dit net moet deze maatschappelijke doelstelling dus gestalte geven. Daarom blijft het distributienet ten allen tijde in overheidshanden en kan het niet, zelfs niet gedeeltelijk, door private eigenaars gerund worden. Die overheid beheert het net uiteraard kostenefficiënt.

503. Vlaanderen evolueert op korte termijn naar zuivere distributienetbeheerders waarvan het eigenaarschap ten allen tijde in handen van lokale besturen blijft. Het zijn deze besturen die de lokale verankering van het net het best garanderen.
504. De distributienetbeheerders vereenvoudigen verder hun structuren en schrappen overbodige mandaten.
505. Vlaanderen participeert niet in het distributienet. Op deze manier vermijden we belangenvermenging. Anders moet Vlaanderen zowel het tarief voor het net bepalen als controle uitoefenen op de rechtmatigheid van datzelfde tarief.
506. We voeren een uniform distributienettarief in voor alle Vlamingen. Hiervoor evolueren we op middellange termijn naar een fusie tussen de verschillende distributienetbeheerders en een fusie tussen de twee werkmaatschappijen Eandis en Infrax.
507. De lokale besturen trekken zich zo snel mogelijk terug uit participatie in commerciële energielevering.
508. Lokale besturen participeren enkel in hernieuwbare energieproductie binnen Vlaanderen, inclusief de Noordzee. Ze hebben hierbij bijzondere aandacht voor ondersteuning van en participatie in lokale verbruikerscoöperaties.

4.4 Samen een gezonde leefomgeving opbouwen

Het fijn stof dat onze gezondheid in gevaar brengt of de wateroverlast die onze kelders doet onderlopen zijn geen noodlottige fenomenen die ons overvallen. Het zijn stuk voor stuk milieurisico's die we zelf creëerden en waar we dus als samenleving impact op hebben.

Hedendaagse milieuproblemen volgen moeiteloos de mondialisering van ons economisch systeem. Lokale economische productie met (in hoofdzaak) lokale afzetmarkten leidde in de vorige eeuw tot lokaal te beteugelen geur- en geluidshinder of vervuiling van het oppervlaktewater. Deze traditionele

milieuvervuiling behoort jammer genoeg nog niet definitief tot het verleden, maar anno 2013 zijn veel zichtbare vormen van milieuvervuiling op hun retour. Nieuwe(re) uitdagingen zoals klimaatverandering, uitputting van grondstoffen of het verlies aan biodiversiteit verschillen hiervan fundamenteel. Bijvoorbeeld omdat deze complexe fenomenen zich mondiaal manifesteren waardoor nationaal beleid er moeilijk vat op krijgt. Zo leidt het slechts beperkte succes van internationale klimaatonderhandelingen tot een gevoel van onmacht. Deze vaststelling verlamt ons echter niet. **sp.a** blijft geloven in een Europese Unie die bakens uitzet en een versterkte samenwerking tussen continenten op het wereldtoneel. Bovendien stellen we vast dat één en ander beweegt van onderuit in de samenleving, en dat is hoopvol. Als het voorheen de overheid was die uw gezin en bedrijven bij de hand nam op weg naar schonere producten en productieprocessen, nemen diezelfde gezinnen en bedrijven vandaag steeds vaker zelf het voortouw. Voorloperbedrijven streven maximaal efficiënte aanwending van grondstoffen na en gezinnen ontwikkelen initiatieven die gericht zijn op het delen van auto's of tuinmateriaal, het repareren van versleten spullen of het ruilen van kleren. **sp.a** speelt hierop in omdat we door gemeenschappelijk optreden terug greep krijgen op deze hedendaagse uitdagingen die de welvaart van al diegene is die na ons komen in onzeker perspectief plaatsen. Het komt er voor **sp.a** dus op aan de aanwezige maatschappelijke dynamiek te ondersteunen door bedrijven, gezinnen, middenveld en onderzoeksinstellingen samen te brengen om op die manier kennis te ontwikkelen, te delen en actie te ondernemen. Op die manier koppelen we antwoorden op ecologische uitdagingen maximaal aan economische opportuniteiten.

Antwoorden bieden op milieuproblemen doen we echter niet enkel uit solidariteit met toekomstige generaties. De vraag wie vandaag welke milieurisico's draagt of de kosten van het milieubeleid voor zijn rekening neemt is geen detail. Waar wordt vrijheid een niet ingeloste belofte als gevolg van de ecologische crisis? Wie verliest gezonde jaren door te veel fijn stof in te ademen? Wiens kelder loopt vaker onder bij extreem regenweer? Wie is in staat zijn watergebruik en bijhorende factuur te drukken en wie niet? Voor wie is groen en stilte moeilijk bereikbaar? Vandaag wordt milieuvervuiling te fel afgewenteld op de zwaksten zoals kinderen, ouderen, zieken of mensen in armoede. Milieurechtvaardigheid is voor **sp.a** dus geen loos begrip. Een aangename leefomgeving en de kosten om deze te realiseren moeten rechtvaardig verdeeld worden. Een beleid gericht op de verbetering van het leefmilieu kan voor **sp.a** dan ook enkel echt duurzaam zijn als iedereen erin kan meestappen.

Een transparante en betaalbare waterfactuur

In Vlaanderen is water een buitengewoon schaars goed. Zelfs in warme landen als Spanje, Portugal of Griekenland is de waterbeschikbaarheid per inwoner een stuk groter dan in Vlaanderen. Toch aanvaardt **sp.a** het stijgende aandeel van de waterfactuur in het inkomen niet zomaar. Voor **sp.a** is de toegang tot betaalbaar water een basisrecht. Niet alleen hebben steeds meer mensen moeite om hun waterfactuur te betalen. Bovendien zijn de waterfacturen te weinig transparant.

509. Water is geen commercieel product. Drinkwater kan nooit onderhevig zijn aan winstbejag. **sp.a** verankert het publieke karakter van de volledige waterketen (zuivering, transport, productie en distributie) in de wet.
510. Er komt één tarief voor drinkwater in heel Vlaanderen. Het kan niet dat de ene Vlaming meer betaalt voor zijn drinkwater omdat hij de pech heeft dat er geen

waterbron in zijn omgeving aanwezig is. Op die manier ontstaat er verdoken concurrentie tussen drinkwatermaatschappijen. Daar wordt de eindgebruiker niet beter van. In dit kader moet Vlaanderen maximaal investeren in het aaneenschakelen van de verschillende waternetten.

- 511. Naar het voorbeeld van de energiesector vereenvoudigen de drinkwaterintercommunales hun structuur en schrappen ze aanzienlijk in het aantal betaalde bestuursmandaten.
- 512. De controle op de waterfactuur wordt een Vlaamse bevoegdheid. We vormen het bestaande economisch toezicht op de waterfactuur om tot een echte Vlaamse regulator. Die waakt erover dat de drinkwaterfactuur correct is en op een transparante manier tot stand komt. Hiervoor heeft de regulator toegang tot alle noodzakelijke informatie en kan hij beslissingen afdwingen.
- 513. We geven meer mensen het statuut 'beschermd klant'. Zij krijgen een aanzienlijke korting op hun waterfactuur. In de eerste plaats mensen met een OMNIO-statuuut of mensen die zich in een procedure voor schuldbemiddeling of budgetbegeleiding bevinden. We begeleiden hen automatisch om hun waterverbruik onder controle te houden. Zo verminderen we het risico op waterarmoede.
- 514. Het is vandaag de lokale overheid die beslist wie voor welk bedrag van een vrijstelling op de gemeentelijke saneringsbijdrage kan genieten. Dit ondermijnt de gelijke behandeling van gezinnen of sociale groepen in Vlaanderen. Wij passen een minimaal vrijstellingspercentage voor beschermde kanten toe in heel Vlaanderen.
- 515. Aangezien de kosten voor de uitbouw en het onderhoud van ons rioleringsnet erg hoog zijn kan een gemeente de gemeentelijke saneringsbijdrage enkel aanwenden voor de investering in nieuwe riolering, vervanging en onderhoud van bestaande rioleringsinfrastructuur.
- 516. We stimuleren actief het hergebruik van afvalwater door bedrijven, landbouwers of gezinnen. Op die manier sluiten we de waterkringloop.
- 517. **sp.a** voert een progressief distributienettarief in. De kost voor de eerst gebruikte kubieke meter water ligt dan beduidend lager dan de kost voor de laatst verbruikte kubieke meter water. Dat is niet enkel sociaal, het is ook een beloning voor waterbesparing.
- 518. We herzien de uitzonderingen die aan de drinkwatermaatschappijen worden gegeven om af te wijken van de verplichting tot aansluiting van gezinnen in die regio's waar systematisch te hoge waarden nitriet, nitraat of fosfor aangetroffen wordt in het putwater.

Zekere waterkwaliteit

De kwaliteit van het Vlaamse rivier- en beekwater verbetert traag maar gestaag. Toch voldoen nog steeds te weinig waterlopen aan de kwaliteitsnormen die Europa oplegt.

- 519. De volgende stroomgebiedbeheerplannen bevatten meer garanties op het effectief realiseren van deze kwaliteitsnormen. We geven hierbij prioriteit aan kwetsbare gebieden.
- 520. Te veel nitraat als gevolg van mestgebruik in de landbouw bedreigt het oppervlaktewater en dus ook de drinkwatervoorziening in België. Het Vlaamse mestactieplan behaalt niet de verwachte resultaten. We sluiten de achterpoort in het mestdecreet die uitbreiding van de veestapel mogelijk maakt. Op die manier realiseren we een graduele afbouw van de veestapel en de geurhinder of fijn stofuitstoot die hiermee gepaard gaat.
- 521. We verscherpen gebiedsgericht de decretaal vastgelegde bepalingen uit het mestactieplan in die focusgebieden waar de kwaliteit van waterlichamen het ergst onder de druk staat.
- 522. Landbouwers komen in aanmerking voor soepelere bemestingsnormen als ze bindende en langdurige engagementen aangaan met betrekking tot de realisatie van extra natuur, bovenop de basisnatuurkwaliteit, zoals plasbermen of oeverzones in landbouwgebied.
- 523. Klimaatverandering zorgt niet enkel voor een teveel aan water bij zware neerslag. Ook watertekort is een vaak onderschat probleem in Vlaanderen. Vlaanderen is erg afhankelijk van import. De waterbronnen die we hebben moeten we dus goed beheren. In 2017 moet een nieuw heffingstarief voor grondwatergebruik vastgelegd worden. En die heffing moet sterker rekening houden met het grondwaterpeil in een regio.
- 524. We vereenvoudigen de waterwetgeving en zorgen voor een betere afstemming tussen verschillende decreten en uitvoeringsbesluiten.
- 525. We schaffen de polders en wateringen af. De provincies nemen deze taken over.

We geven afval een tweede leven

Het Vlaamse afvalbeleid heeft ervoor gezorgd dat de hoeveelheid huishoudelijk- en bedrijfsafval de laatste jaren is afgenomen en dat meer dan twee derde van het huishoudelijk afval gecomposteerd, hergebruikt of gerecycleerd wordt. **sp.a** wil hierop verder bouwen door niet enkel op het einde van de levenscyclus van een product aandacht te hebben voor hergebruik, maar ook op het moment van productie zelf herbruikte materialen aan te wenden. Op die manier garanderen we niet enkel dat er ook voor de komende generaties voldoende grondstoffen aanwezig zullen zijn, maar reduceren we de broeikasgasuitstoot van productieprocessen gevoelig. Deze kringloopgedachte moet doorbreken in alle economische sectoren. Europa verbruikt meer dan haar redelijk aandeel in de grondstoffen van de wereld en is dus mee verantwoordelijke voor sociale ongelijkheid en milieuschade elders.

526. **sp.a** wil materialenkringlopen sluiten. De idee dat afval steeds weer opnieuw dient als aanwendbaar materiaal binnen een nieuw productieproces moet doordringen binnen alle economische sectoren. Hiertoe ontwikkelen we een beleid op maat van professionele sectoren zoals de bouw-, metaal- of chemiesector waarbij ecologische en economisch potentieel maximaal opgezocht wordt. We focussen hierop onze inspanningen inzake onderzoek en ontwikkeling.
527. Omdat verschillende spelers veel van elkaar kunnen leren, plaatst de Vlaamse overheid voorloperprojecten inzake het sluiten van de materialenkringloop actief in de aandacht.
528. De Europese kaderrichtlijn afval passen we aan, want die richtlijn slaagt er vandaag nog onvoldoende in om de gewenste afvalhiërarchie in de praktijk te brengen. Materialen met potentie voor hergebruik, zoals hout, belanden in de EU nog al te vaak op het stort of in de verbrandingsoven.
529. Hoogwaardige recyclage van afval gaat steeds boven het verbranden van afval. Het aantal verbrandingsovens in Vlaanderen moet dus goed gepland worden. Een teveel aan verbrandingsovens kan recyclageactiviteit uit de markt prijzen.
530. De Europese richtlijn 'ecodesign' heeft een enorme impact op het energiezuinig maken van huishoudtoestellen. De herziening van deze richtlijn moet nu verder gaan in de strijd tegen overconsumptie door ook dwingende regelgeving over het zuinig inzetten en recycleren van grondstoffen (water, materialen) af te dwingen. Bovendien breiden we de richtlijn uit naar andere productgroepen zoals kleding en bouwmaterialen en moet ze de hele levenscyclus van producten in rekening brengen.
531. De overheden zetten in op innovatie door hun voorbeeldrol op te nemen en in hun aanbestedingsgedrag maximaal kansen te bieden voor gerecycleerde producten.
532. Tot in de jaren '80 werd er heel wat afval gestort in Vlaanderen. Vlaanderen moet verstandig omgaan met deze historische stortten. Vaak bevatten ze gevaarlijk afval en is er nood aan sanering. Maar evengoed vinden we er nuttige materialen voor onze economie in terug. Deze moeten we recupereren.
533. In 2010 werden in de EU 95 miljard plastic draagtasjes op de markt gebracht, waarvan 92 procent bedoeld was voor eenmalig gebruik. Deze kunststoffen zijn erg schadelijk voor de gezondheid van de mens en het milieu. Bovendien bevatten ze zware metalen waardoor ze moeilijk te recyclen zijn. **sp.a** wil deze kunststofproducten voor eenmalig gebruik uiterlijk tegen 2016 verbieden.
534. **sp.a** bindt ook de strijd aan met de overdadige verpakking van producten en voeding en suggereert een veralgemeende invoering en ophaling van een speciale zak voor plastic afval. Afval dat in deze zak mag, krijgt een roos punt als etikettering.
535. Het dumpen van afval in andere (ons omliggende) landen waar verwerking goedkoper maar vaak minderwaardig verloopt kan niet. In dit kader versterken we

de controle op illegale export van elektronisch afval en zetten maximaal in op de recuperatie van waardevolle grondstoffen uit dit afval.

- 536. Bedrijfsafval dat in samenstelling gelijk is aan huishoudelijk afval moet opgenomen worden in het huishoudelijk inzamelcircuit. Op die manier kunnen niet enkel gezinnen, maar ook bedrijven op een betaalbare manier mee afval selecteren.
- 537. Om sorteren te vergemakkelijken etiketteren we producten voor de blauwe zak met een blauwe punt.
- 538. Producenten van afval stellen we in grotere mate verantwoordelijk voor de verwerking van geproduceerd afval. We voeren in dit kader statiegeld in blik in om actief zwerfvuil tegen te gaan.
- 539. **sp.a** herbevestigde de doelstelling om tegen 2036 alle historisch verontreinigde gronden in Vlaanderen te saneren. Hierbij focussen we prioritair op die gronden die impact hebben op leefomstandigheden van kwetsbare groepen in de samenleving en die gronden die ecologisch en/of economisch waardevol zijn. Bovendien zetten we in op het verkorten van de doorlooptijd van deze saneringsdossiers.
- 540. Gevaarlijke stoffen die de gezondheid ernstige schade aanrichten bannen we. We ontwikkelen in dit kader een actief asbestverwijderingsbeleid. Bovendien ondersteunen we onderzoek naar “nieuwe” gevaarlijke stoffen die nefast kunnen zijn voor mens en milieu zoals microplastics en nanopartikels.

Samen het klimaat veilig stellen

Het klimaatdossier blijft het meest uitdagende internationale milieudossier. Klimaatverandering heeft een ontwrichtende werking op onze (wereld)economie en samenleving. **sp.a** blijft zich inzetten voor het tot stand komen van een internationaal bindend klimaatakkoord. Een mondiaal probleem vraagt immers om een mondiale oplossing. Maar we zijn ervan overtuigd dat ook op kleinschalig niveau, binnen onze steden en gemeenten het verschil gemaakt moet en kan worden. Initiatieven als het burgemeesterconvenant, waarbij vele lokale besturen zich engageren tot doorgedreven reductie van CO² krijgt onze volle ondersteuning. Een groot deel van het energieverbruik en de broeikasgasuitstoot houdt verband met stedelijke activiteiten. Initiatieven zoals ‘Leuven klimaatneutraal’ bewijzen ook dat op lokaal niveau inzetten op klimaatneutraliteit de kwaliteit van de leefomgeving voor elke inwoner zichtbaar en onmiddellijk verbetert. Dat kan door het inzetten op fietsstraten, vegetarische maaltijden op school, enz...

- 541. De Europese klimaatdoelstellingen voor 2030 moeten er finaal op gericht zijn de volledige eliminatie van CO² uitstoot tegen 2050 te realiseren. In dit kader pleit **sp.a** voor een bindende reductie van broeikasgassen met 30 procent tegen 2020 en 50 procent tegen 2030. Wat betreft energiebesparing wil **sp.a** een bindende doelstelling van 40 procent tegen 2030. Bovendien moet de Europese energiemix tegen 2030 voor 45 procent uit hernieuwbare productie bestaan.

542. Het Belgische klimaatbeleid zit in een impasse. **sp.a** zet prioritair in op de realisatie van een samenwerkingsakkoord tussen de gewesten en de federale overheid dat de beleidsinspanning, de veilingopbrengsten en de internationale financieringsinspanning verdeelt tussen de federale en gewestelijke overheden. Dit is uitermate dringend, want noodzakelijk om een slagkrachtig en gecoördineerd Vlaams en Belgisch klimaatbeleid te ontrollen.
543. Enkel een echt representatieve VN kan geloofwaardig de rol van vertegenwoordiger van de wereldgemeenschap waarmaken. Een hervorming dringt zich dan ook op. De EU krijgt een gemeenschappelijke zetel in de Veiligheidsraad. Daarnaast worden de verhoudingen tussen continenten rechtgetrokken door ook ontwikkelingsregio's een duidelijke stem te geven.
544. We realiseren de klimaatdoelstellingen maximaal binnen Vlaanderen. Op die manier hebben we meer controle op de kwaliteit van de projecten. Door prioritair in te zetten op energiebesparing ondersteunen we bovendien Vlaamse gezinnen en bedrijven die financieel voordeel hebben bij een lager energieverbruik. Emissierechten kopen in het buitenland kan dan ook maar in laatste instantie.
545. **sp.a** verzet zich tegen speculatie met uitstootrechten. Het kan niet dat emissierechten duur verkocht worden om nadien goedkopere emissierechten in het buitenland aan te kopen.
546. Onze engagementen ter ondersteuning van die ontwikkelingslanden die het zwaarst getroffen worden door extreme weerfenomenen lossen we prioritair in met inkomsten uit de veiling van uitstootregenen. Deze bijdrage moet bovendien stelselmatig toenemen.
547. De Vlaamse middelen uit het klimaatfonds gaan voor minstens 50 procent naar interne maatregelen binnen Vlaanderen. Deze maatregelen zijn kosten efficiënt en kunnen een brede invulling krijgen. Zo kan ook de creatie van bossen die CO² opslaan gefinancierd worden met deze middelen.
548. Bedrijven die middelen uit het klimaatfonds ontvangen wenden deze integraal aan ter ondersteuning van het klimaatbeleid door te investeren in energiebesparing. Op die manier verlagen ze hun energieafhankelijkheid, waardoor hun concurrentiepositie verbetert.
549. Het klimaatplan is een dynamisch plan dat jaarlijks herbekeken wordt, waardoor maximaal rekening gehouden wordt met voortschrijdend inzicht. Zo kunnen we steeds de meest kostenefficiënte maatregelen doorvoeren.
550. Europa maakt investeren in energie-efficiëntie voor de grote industrie rendabeler. Broeikasgassen uitstoten is vandaag te goedkoop. Om dit te realiseren herdenkt ze op korte termijn het emissiehandelssysteem. Een instrument dat zich volledig baseert op marktwerking faalt als de markt anders dan voorzien reageert. Het behalen van klimaatdoelstellingen komt hierdoor te makkelijk op losse schroeven te staan. **sp.a** pleit voor het invoeren van een bodemprijs voor uitstootrechten en het afbouwen van het aantal uitstootrechten.

551. Op termijn vervangt **sp.a** het emissiehandelssysteem door een CO² taks voor die sectoren die nu onderhevig zijn aan het emissiehandelssysteem. Hierdoor wordt de CO² prijs voorspelbaarder en het systeem transparanter. Dit komt de investeringszekerheid van diegene die ze betaalt ten goede. Om te vermijden dat dit systeem leidt tot 'de betaler vervuilt' koppelen we aan deze taks een maximale uitstootnorm.

Schone lucht voor iedereen

Gemiddeld verliest een Vlaming in Vlaanderen één gezond levensjaar door blootstelling aan fijn stof. Bovendien is deze blootstelling erg ongelijk verdeeld. Bij gevoelige personen zoals ouderen, kinderen of astmapatiënten ligt dit cijfer beduidend hoger. Het aantal astmapatiënten in Europa verdubbelde de afgelopen 30 jaar. Daarenboven zijn het vaak minder gegoede wijken in de buurt van drukke wegen die pieken aan fijn stof te verwerken krijgen. Uitstoot van fijn stof is dus bij uitstek een milieuprobleem dat afgewenteld wordt op de zwakkeren. Voor **sp.a** is deze vaststelling onaanvaardbaar. Ademen mag nooit ziek maken en daarom krijgt gezonde lucht een prioritaire plaats in het Vlaamse milieubeleid.

552. **sp.a** pleit op Europees niveau voor een strengere normering voor de uitstoot van fijn stof die sterker rekening houdt met de gezondheidseffecten van deze uitstoot en die zich richt op de normen van de Wereldgezondheidsorganisatie. Het aanscherpen van normering koppelen we aan beleid dat op Europees niveau ambitieuze uitstootnormen voor transport, industrie, energiecentrales en landbouw formuleert. We weten dat dit kan werken, want eerdere wetgeving heeft de luchtkwaliteit in Europa gunstig beïnvloed.
553. Nieuw onderzoek wijst uit dat het verbranden van hout meer fijn stof uitstoot dan we voorheen dachten. **sp.a** wil dan ook het vervangen van oude, vervuilende kachels door moderne kachels maximaal stimuleren.
554. **sp.a** pleit onomwonden voor autoluwe en autovrije steden en dorpskernen door verdere uitbouw van randparkings en openbaar vervoer; de transitie naar duurzame voertuigen via scherpere EURO-normering; een vergroening van de verkeersbelasting; een ambitieuze inzet op elektrische mobiliteit en het slimmer bundelen van goederenstromen via stadsdistributiecentra in onze steden.
555. We sluiten de achterpoort in het mestdecreet die uitbreiding van de veestapel mogelijk maakt. Op die manier realiseren we een graduele afbouw van de veestapel en de fijn stofuitstoot die hiermee gepaard gaat.

Duurzame landbouw

De landbouwer vandaag is een echte ondernemer, die oog heeft voor economische rendabiliteit en innovatie. Toch moeten we ook vaststellen dat het beleid te weinig aandacht heeft besteed aan de kwaliteit van de omgeving en een aantal lasten die met landbouw gepaard gaan. Denken we maar aan de impact op de waterkwaliteit of de verzuring en vermesting van de bodem. Het is zonneklaar

dat bij een veranderend klimaat (met wateroverlast en droogte tot gevolg) de landbouwsector de eerste sector is die in de klappen deelt. We gaan in overleg met de landbouwers en ondernemers in de sector en bepalen samen het landbouwbeleid van de toekomst.

- 556. De socio-economische leefbaarheid van de landbouwsector hangt in belangrijke mate af van de wereldmarkt en van het Europees landbouwbeleid. **sp.a** pleit er voor om de beschikbare Europese middelen beter in te zetten voor die bedrijven die ze echt nodig hebben (bijvoorbeeld. startende jonge ondernemers of bedrijven in moeilijkheden). De plafonnering van de directe inkomenssteun is in dit opzicht een belangrijke stap.
- 557. In ruil voor financiële steun draagt de landbouwsector actief bij aan het duurzamer worden van de sector en het gratis leveren van bepaalde diensten, zoals een aantrekkelijker landschap en een voldoende basisnatuurkwaliteit in het agrarisch gebied. De middelen van het VLIF-ondersteuning (steun voor land- en tuinbouw) worden ingezet voor de afbouw van natuurlijke hulpbronnen zoals fossiele brandstoffen, (chemische) meststoffen, pesticiden en water. Speciale aandacht gaat hierbij naar de vleessector.
- 558. In Vlaanderen gaat jaarlijks 2,3 miljoen ton voedsel verloren. De voedselketen tussen producent en consument moet ingekort worden en verlies onderweg moet vermeden worden. Verspilling van voedsel is laakbaar, zeker als heel wat Vlaamse kinderen met een lege brooddoos op de schoolbanken zitten. In dit kader moeten alle burgers houdbaarheidsdata correct weten te interpreteren. **sp.a** zet in op een duidelijkere etikettering en een sensibilisering door supermarkten.
- 559. **sp.a** streeft naar faire en transparante prijsvorming in de voedselketen. Dit doen we door controles op de eerlijke verdeling van winstmarges in de verschillende schakels van de keten.
- 560. We stimuleren biologische landbouw door die boeren die willen overschakelen actief te begeleiden en administratieve of financiële obstakels weg te nemen.
- 561. Het succes van volkstuintjes wijst op een meerwaarde voor de buurt. Ze stimuleren ontmoeting en betrokkenheid. We ondersteunen dus standslandbouw waarbij het gebruik van pesticiden en kunstmest vermeden wordt .
- 562. **sp.a** stimuleert kennisontwikkeling met betrekking tot genetisch materiaal van levende organismen. Vrij en fundamenteel wetenschappelijk onderzoek is cruciaal.
- 563. Gezien de grote onzekerheden die gepaard gaan met de toepassing van genetisch gemodificeerde organismen (ggo's) in de voedselproductie (gevolgen voor milieu, biodiversiteit en sociaaleconomische effecten voor die burgers die afhankelijke zijn van landbouw) wil **sp.a** de traditionele terughoudendheid van Europa (waardoor ggo's nagenoeg afwezig zijn in onze winkelrekken) handhaven.

564. **sp.a** verzet zich tegen de ongeoorloofde patentering van het zaaigoed in handen van enkele multinationals. Die multinationals controleren daarmee stelselmatig onze voedselproductie en maken boeren afhankelijk van die industrie.

Een samenleving die bekommerd is om dieren

565. Dierenwelzijn krijgt bij de overdracht van deze bevoegdheid naar de gewesten een specifieke en globale plaats binnen de Vlaamse regering en administratie. sp.a is voorstander om de bevoegdheid dierenwelzijn specifiek aan een minister toe te wijzen en niet te laten samen vallen met het bevoegdheidsdomein Landbouw opdat belangenconflicten vermeden worden.
566. We verhogen het bewustzijn rond vegetarisme en de voordelen die hieraan verbonden zijn door het promoten van Donderdag Veggiedag in scholen, bedrijven en gezinnen.
567. **sp.a** kant zich formeel tegen proeven op dieren, waarvoor alternatieven bestaan. De bestaande experimenten met primaten (aapachtigen) worden stopgezet. We pleiten voor een Europees label waardoor duidelijk wordt gemaakt bij welke producten er gebruik is gemaakt van testen op dieren.
568. **sp.a** is tegen het kweken van dieren voor hun pels. Wij verlenen geen nieuwe vergunningen voor pelsdierkwekerijen en bestaande vergunningen doven op korte termijn uit.
569. Biggencastratie zonder verdoving wordt verboden
570. Te vaak worden dieren verkocht die miskweekt zijn waar door ze onhandelbaar worden. De verkoop van honden en katten uit andere nesten dan de eigen kweek moet daarom een duidelijke nevenactiviteit zijn. De verkoop van dieren uit andere landen moeten aan alle Belgische voorwaarden voldoen. We pleiten op Europees niveau voor standaarden voor het fokken en verhandelen van katten en honden. We pleiten voor betere controle, onder meer om broedfok te vermijden.
571. We ondersteunen de inspanningen die steden en gemeenten doen om zwervkatten te steriliseren. Op die manier gaan ze de overbevolking van katten tegen. Deze maatregel voorkomt nodeloos dierenleed en gaat de overlast in bepaalde wijken of buurten tegen.
572. **sp.a** schenkt aandacht aan het voortbestaan van bedreigde diersoorten en biodiversiteit. De stedelijke omgeving en moderne land- en tuinbouwtechnieken hebben een negatieve impact op populaties van bijen, vlinders, vogels enz... Het is dan ook absoluut noodzakelijk initiatieven te nemen om het uitsterven ervan te voorkomen. Zeker wat de bijenpopulatie betreft is er nood aan nieuwe maatregelen die het leefmilieu beschermen tegen chemicaliën. Deze maatregelen moeten op Europees niveau tot stand komen.
573. We pleiten op Europees niveau voor het herleiden van dierentransporten tot een maximum van acht uur.

Efficiënt milieubeleid van een efficiënte overheid

Een milieubeleid vraagt om een efficiënte overheid. Het meest gepaste beleidsniveau neemt maatregelen voor haar inwoners die onmiddellijk impact hebben op de leefbaarheid van de buurt. Om de leefomgeving van gezinnen onmiddellijk en zichtbaar te verbeteren moeten maatregelen meer dan eens op lokaal niveau genomen worden. Het is ook op lokaal niveau dat veel initiatief van onderuit mogelijk is. Gezinnen die zich organiseren en activiteiten gericht op hergebruik van spullen, het delen van de wagen of volkstuintjes vragen concrete ondersteuning. Lokale besturen moeten dus over de noodzakelijke middelen beschikken.

Bovendien betekent een eerlijk milieubeleid dat de samenleving niet opdraait voor de milieuverontreiniging van een individu. In veel gevallen bemoeilijkt milieuvervuiling het samenleven. Denken we maar aan sluikestorten of lawaaioverlast. Zeker nu de stedenbouwkundige en de milieuvergunning samengevoegd worden in één omgevingsvergunning bestaat de uitdaging erin ook het handhavingsbeleid in beide domeinen optimaal op elkaar af te stemmen.

- 574. **sp.a** is ervan overtuigd dat milieubeleid in veel gevallen nood heeft aan lokale uitvoering. Daarvoor krijgen lokale overheden de gepaste middelen en mensen. We voeren opnieuw een milieuconvenant in, die lokale overheden ondersteunt in concrete acties die het milieu verbeteren. De middelen uit het convenant worden ook breder inzetbaar naar leefmilieu, natuur, ruimtelijke ordening of mobiliteit.
- 575. Echte gedragsverandering realiseren we duurzaam via onderwijs. Milieu- en natuureducatie zijn voor **sp.a** essentieel. Zo ondersteunen we scholen om milieubewustzijn ook in de praktijk te brengen door vleesconsumptie in schoolmaaltijden te verminderen of 'samen fietsen' van en naar school te organiseren.
- 576. We maken milieu- en stedenbouwkundige handhaving slagkrachtiger door ze samen te voegen. Handhaving wordt in heel Vlaanderen op een gelijke manier uitgeoefend. Er komt een degelijk lik-op-stuk beleid waarbij politie, douane, regionale controlediensten en lokale besturen goed samenwerken. Bijzondere aandacht hebben we voor controles op de illegale uitvoer van autowrakken en elektronisch afval. Dumpen van afval in derde wereldlanden is ethisch onverantwoord, want de meest zuivere vorm van afwentelen van milieulasten op de zwaksten. Ook dierenwelzijn krijgt de noodzakelijke aandacht.

4.5. Ruimtelijke ordening: De kwaliteit van onze ruimte bepaalt hoe we samenleven

Inleiding: Solidariteit vraagt ruimte

De keuze hoe we een wijk, een buurt, dorp, stad of regio in het Vlaanderen van morgen vorm geven is nooit vrijblijvend. De impact op de economische ontwikkeling van een regio, maar evengoed op de kwaliteit van het dagdagelijkse leven is daarvoor te groot. Beleid dat onze fysieke omgeving vormt, geeft uiting aan wie we zijn of willen zijn. De manier waarop wij het goede leven zien vertaalt zich letterlijk op het terrein. We ontnemen u kansen als jobs letterlijk onbereikbaar worden omdat bedrijven lukraak in het Vlaamse landschap verschijnen. We drijven onze water- en energiefactuur de hoogte in door woningen ondoordacht in te plannen. We aanvaarden meer verkeersslachtoffers als we de historische keuze voor lintbebouwing in stand houden. En minder ruimte voor water impliceert in tijden van klimaatverandering toenemende economische schade bij hevige neerslag. Dan kiest **sp.a** voor meer mensen aan het werk door bedrijvigheid op bereikbare plaatsen te organiseren; voor betaalbare facturen door woningen te bouwen op plaatsen die makkelijk voorzien worden van energie en water(zuivering); voor minder verkeersslachtoffers door ruimte te voorzien voor fietsers en volop in te zetten op autoluwe woonwijken; voor het opvangen van klimaatverandering door neerslag daar waar het valt de grond te laten indringen.

Bovendien, en dat is voor **sp.a** geen detail, bepaalt de kwaliteit van onze publieke ruimte de manier waarop mensen samen leven en elkaar ontmoeten. Een onveilige of onaangename buurt genereert wantrouwen, een aangenaam park juist vertrouwen. De 'grote' solidariteit van bovenaf (onze sociale zekerheid) heeft nood aan laagdrempelige solidariteit van onderuit. Omdat we via onderling contact in onze buurt, het station of op het fietspad langs de vaart bepalen of de ander onze solidariteit wel waard is. De logische aandacht die **sp.a** schenkt aan de kwaliteit van de publieke ruimte is dan ook niet enkel ingegeven door het recht van iedereen op een gezonde en leefbare omgeving, maar vloeit evengoed voort uit onze continue zoektocht naar een noodzakelijk draagvlak voor datgene wat werkelijk herverdeelt, onze welvaartstaat.

Net omwille van haar maatschappelijk sturende kracht is de beperkte doelmatigheid van het ruimtelijk beleid in Vlaanderen hemeltemgend. De uitweg uit de actuele realiteit van moeilijk realiseerbare gevangenissen, voetbalstadia of hoogspanningslijnen ligt echter niet in meer 'vrijheid – blijheid' of meer 'top-down technocratie'. Beiden hollen samenwerking en dus het gezamenlijke belang uit. Dan kiest **sp.a** voor een nieuw beleidskader dat tijdswinst realiseert door het vertrouwen tussen ontwikkelaar, overheden, gezinnen en middenveld fundamenteel te herstellen door samenwerking op basis van gelijkwaardigheid centraal te plaatsen nog voor de formele start van elk ruimtelijk project. Een beleidskader dat daarenboven collectieve oplossingen boven elk-voor-zich plaatst. Kleiner wonen biedt de mogelijkheid om de vrijgekomen publieke ruimte uitdagend en autoluw in te richten. Hoge energiefacturen counteren we makkelijker door samen te investeren in een warmtenet dat onze huizen verwarmt met warmte geproduceerd op het nabijgelegen industrieterrein. We hebben dus niet enkel meer aandacht voor gezamenlijk gebruik van ruimte en infrastructuur omdat duurzaam ruimtegebruik hierom vraagt, maar evengoed omdat we hierdoor aan comfort winnen.

Een Vlaams kader voor een gezonde en aangename leefomgeving

De toename van de bevolking, de economische groei en klimaatverandering dagen onze ruimte uit. Meer mensen en kleinere gezinnen zorgen voor een toenemende nood aan meer en kleinere woningen. Economische groei impliceert een hogere mobiliteitsvraag en klimaatverandering leidt op het terrein tot ondergelopen kelders. Complexe uitdagingen vragen creatief beleid. Een overheid die

deze creativiteit via codes, regels en procedures fnuikt organiseert de stilstand. En toch pleit **sp.a** niet voor minder Vlaamse overheid, wel voor een andere Vlaamse overheid. Een kaderstellende overheid die duidelijke en afdwingbare grenzen formuleert en handhaaft. Een overheid die zegt wat kan en niet kan, eerder dan regels uit te vaardigen over hoe iets bereikt moet worden. Zo garanderen we het recht op een gezonde en aangename leefomgeving voor iedereen en wentelen we milieudruk niet af op de zwaksten. Pas als we dit garanderen ontstaat een speelveld waarbinnen veel mogelijk wordt.

577. De Vlaamse overheid formuleert prioritair randvoorwaarden voor ruimtelijke ontwikkelingen en doelmatige instrumenten om deze te bereiken. Deze randvoorwaarden zijn afdwingbaar. Handhaving gebeurt door de centrale Vlaamse overheid. Hiertoe worden de handhavingsentiteiten versterkt en worden de nodige garanties geboden voor de onafhankelijke positie van de handhavers. In dit kader zorgen we voor een transparant, duidelijk en coherent wetgevend kader.

Het comfort van bereikbaarheid

578. We bouwen verkeersgenererend infrastructuur zoals grootschalige kantoren, voetbalstadia,... enkel daar waar we betaalbaar kunnen ontsluiten door hoogstaand openbaar vervoer.
579. Nieuwe verkavelingen worden aangelegd op plaatsen die aansluiten bij de bebouwde ruimte van een gemeentelijk woongebied. Hierdoor zijn basisvoorzieningen zoals kwaliteitsvol openbaar vervoer en onderwijs nabij. . Op die manier garanderen we niet alleen het comfort van bereikbaarheid voor alle Vlamingen, maar evengoed een kostenefficiënte uitbating van gemeenschapsvoorzieningen zoals openbaar vervoer en nutsinfrastructuur.
580. Rond nieuwe openbaar vervoerslijnen en knooppunten wordt er verplicht een bepaalde verdichtingsgraad gerealiseerd, zoals in Zwitserland al het geval is.
581. We benutten de ruimte rond de vele Vlaamse treinstations beter. Deze ruimte groeit kwaliteitsvol uit tot knooppunten van transport en ontmoeting. Je stapt er niet enkel op de trein, je ontmoet er mensen voor een koffie, huurt er een deelfiets of deelauto of brengt er je kind naar de crèche.
582. Mensen die in bestaande stads- of dorpskern wonen, belonen we met een relatief hogere woonbonus. Door hun woonkeuze besparen zij de maatschappij immers veel kosten, en dat brengen we in rekening. De woonfiscaliteit is zo een nieuw en performant instrument van ruimtelijke ordening.
583. We bouwen de open ruimte actief uit tot een divers landschap waar plaats is voor water, voedselproductie, natuur en zachte recreatie (wandelen, fietsen). Deze functies bestaan niet stereotiep naast elkaar, maar worden verweven binnen één gebied. Hierbij vertrekken we steeds van de specifieke eigenschappen van een streek.

584. Het samenbrengen van verschillende functies in stedelijke regio's betekent een meerwaarde op sociaal en ecologisch gebied. Het (tijdelijk) open stellen van braakliggend terrein voor tuinieren stimuleert ontmoeting tussen buurtbewoners. Veel initiatieven ontluiken in Vlaanderen, maar het beleid loopt achter op maatschappelijke tendensen. **sp.a** wil deze initiatieven ondersteunen door drempels in de wetgeving weg te nemen.

Elke vierkante meter telt

585. We ontwikkelen duidelijke normen inzake de benuttingsgraad en inrichting van nieuwe terreinen. Op die manier minimaliseren we het ruimte- en energiegebruik en maximaliseren we effectieve tewerkstelling op de industrieterreinen. We boeken enorme ruimtewinsten door in de hoogte of in de diepte te bouwen, door een gezamenlijke parking aan te leggen, gezamenlijk afval te sorteren of water te zuiveren.
586. De Vlaamse overheid ontwikkelt een eenduidige methodologie om de leegstand in de Vlaamse steden en gemeenten in beeld te brengen. Bovendien stimuleert ze de effectieve inning van een leegstandsheffing op lokaal niveau.
587. De overheid verdicht stedelijke kernen kwaliteitsvol. Hierbij wordt zeker niet enkel gefocust op meer beton, maar evengoed op meer groene longen. Een stadsbos op fietsafstand, een park op wandelafstand, zicht op een boom vanuit elke woning is voor **sp.a** het doel.
588. Economische en maatschappelijke noden wijzigen sneller dan gebouwen. Daarom is het noodzakelijke dat nieuwe infrastructuur eenvoudig van functie kan wijzigen doorheen de tijd. Als een sporthal omgebouwd moet kunnen worden tot concerthal wordt hier best aandacht aan besteed van bij de ontwerpfase. Bovendien nemen we wetgevende belemmeringen weg die deze flexibele wijzigingen belemmeren.
589. Een overheid die het collectieve belang hoort te verdedigen, heeft nood aan middelen om dit na te streven. Overheden zetten sterker dan vandaag in op (tijdelijk) grondbezit. Zo hebben we meer vat op de kwaliteit van projectontwikkelingen zonder de creativiteit van de markt te fnuiken. Onder andere de inkomsten van de leegstandsheffing worden ingezet ter realisatie van een echte grondenbank. Gronden verwerven kan door meer gebruik te maken van instrumenten als recht van voorkoop.
590. Overheden maken meer werk van kavelruil. Noodzakelijke voorwaarde hiervoor is dat de overheid over een grondenbank beschikt. Op dat moment kan ze slecht gelegen gronden makkelijk ruilen voor goed gelegen gronden. Niet alleen kunnen gronden in overstromingsgevoelig gebied uitgeruild worden voor risicoloze gronden, ook voor de bescherming van zonevreemde bossen of het verdichten van kernen door veraf gelegen locaties met economische functies uit te ruilen voor een locatie dicht bij de kern is kavelruil een effectief instrument.

We vermijden natte voeten

- 591. We voeren het principe “ruimte voor water” verder uit en houden vast aan de viertrapsstrategie: vasthouden -infiltreren – bergen en tenslotte afvoeren. Op het buitengebied zetten we binnen het kader van infiltreren in de eerste plaats in op het herstellen van voormalige grachten en onderhouden we bestaande grachten.
- 592. Klimaatverandering leidt in Vlaanderen tot meer extreme weersomstandigheden. Ook in Vlaanderen zal er op piekmomenten meer water opgevangen moeten worden. Ons rioleringsstelsel staat hierdoor erg onder druk, met wateroverlast tot gevolg. We mogen dit hemelwater dan ook niet zomaar met het afvalwater de riolering in sturen. Maar de huidige aanpak waarbij we in dichtbevolkt gebied regenwater en afvalwater gemengd in het rioleringsstelsel lozen botst op zijn limieten. Deze aanpak drijft de factuur ongeoorloofd de hoogte in. ‘Elk voor zich’ is dus duur. Betaalbare oplossingen bereiken we enkel door samen te werken. Collectieve oplossingen, waarbij we het regenwater in tijden van overvloedige neerslag tijdelijk bovengronds opvangen in de publieke ruimte is vaak veel goedkoper. De Vlaamse overheid stimuleert creatieve oplossingen door de code van goede praktijk hiervoor open te stellen en de mogelijkheid te voorzien een hemelwaterplan toe te voegen bij de opmaak van gemeentelijke rioleringsuitvoeringsplannen.
- 593. Indien de wetgeving verplicht een regenwaterput aan te leggen, moet deze ook aangesloten worden op huishoudelijke functies. Regenwater kan makkelijk dienen voor het doorspoelen van het toilet of zelfs de wasmachine. Op die manier drukken we niet enkel de waterfactuur, maar vermijden we dat de regenwaterput overloopt en alsnog de druk op het rioleringsnet opvoert.
- 594. Op het buitengebied zetten we in de eerste plaats in op het herstellen van voormalige grachten en onderhouden we bestaande grachten.
- 595. Het geactualiseerde sigma-plan wil de omgeving van de Schelde beschermen tegen wateroverlast. Dit project is een mooi voorbeeld van hoe bescherming tegen overstroming en natuurcreatie hand in hand kunnen gaan. We voorzien voldoende middelen om dit plan volgens de voorziene timing uit te voeren en starten een gelijkaardig plan op voor andere overstromingsgevoelige bekkens.
- 596. Overstromingsgevoelig gebied vangt water maximaal op. We wegen af of harde bestemmingen in deze gebieden nog realiseerbaar zijn. Indien wel, dan kan enkel gebouwd worden als het waterbergend vermogen intact blijft door bijvoorbeeld waterbuffering te voorzien.
- 597. Omdat meer extreme weersomstandigheden als gevolg van klimaatverandering met zich meebrengt dat we meer water in minder tijd moeten opvangen vrijwaren we de open ruimte van verdere bebouwing. Het is in de eerste plaats de projectontwikkelaar (en niet de belastingbetaler) die hier de verantwoordelijkheid voor draagt. Verharding op de ene plek moet fysiek gecompenseerd worden door meer infiltratie op een andere plek. Financiële compensaties die de overheid aanwendt om collectief te compenseren zijn minder wenselijk, want die

compensaties stellen projectontwikkelaars in staat de verantwoordelijkheid af te kopen.

- 598. Wat betreft bestaande verharding voeren we een heffing in voor grote verharde oppervlaktes (zoals industrieterreinen of parkings) die water niet laten infiltreren in de grond, maar rechtstreeks lozen in de riolering. Dit verhoogt de kost voor een goed werkend rioleringssysteem waardoor de kost afgewenteld wordt op de samenleving.
- 599. Bij vastgoedprojecten, zoals verkavelingen, richten we minimaal 10 procent van de oppervlakte in met waterlopen, groene infiltratiezones en open waterpartijen. Op die manier zorgen we voor opslagcapaciteit zodat huizen en bedrijven droog blijven.
- 600. De verdediging van onze kustlijn tegen extreme weersomstandigheden vraagt om een innovatief actieplan dat vertrekt vanuit een totaalvisie. Ad hoc acties zullen op termijn niet volstaan. Veiligheid en een verhoogde natuurbeleving aan de kust gaan hand in hand als we inzetten op gecontroleerde overstromingsgebieden langs de kust of duinenontwikkeling tussen waterlijn en stad. Bovendien komt dit de betaalbaarheid van een effectief veiligheidsplan ten goede.
- 601. We zetten in op energiezuinige ruimtelijke structuur. We verminderen de vraag naar mobiliteit door woningen en bedrijven te bouwen in kernen. Daarenboven richten we onze ruimte zodanig in dat ze geschikt is voor de fiets, zowel in de stad als daarbuiten. Energiezuinige inrichting van onze ruimte betekent evengoed dat we industriële warmteproductie niet verloren laten gaan in de lucht, maar net gebruiken om omliggende gebouwen (woningen, ziekenhuis, sporthal,...) te verwarmen.

De natuur beschermen

- 602. De versnelde achteruitgang van biodiversiteit in de EU moet tegen 2020 gekeerd zijn. Dat vraagt onder meer een aanhoudende versterking van het Natura 2000 netwerk van Europees beschermde natuurgebieden en de realisatie van bepaalde natuurdoelstellingen (instandhoudingsdoelstellingen). We beschermen en realiseren het Vlaams Ecologische netwerk. Dit wil zeggen dat er minimaal 15.000 hectare in vijf jaar of 3.000 hectare per jaar als natuurgebied beheerde oppervlakte bijkomt. De sp.a wil dat de Vlaamse regering hiervoor voldoende budget vrijmaakt en de toelagen en subsidiëringen aanpast aan de stijgende grondprijzen. Deze samenhangende structuur van natuur- en bosreservaten is noodzakelijk voor de ondersteuning van biodiversiteit in Vlaanderen, maar maakt het ook mogelijk om Vlaamse natuur volop te beleven. In dit kader creëren we meer stiltegebieden.
- 603. We zorgen voor een echte bescherming van de poldergraslanden en historisch permanente graslanden. Het aankopen van natuurgebieden door overheden of verenigingen zoals Natuurpunt blijft de beste waarborg op natuur voor de

toekomst. Zowel de Vlaamse overheid als de provincie maakt sterker gebruik van het instrument 'recht op voorkoop'.

- 604. De duizenden natuurvrijwilligers en een sterk middenveld zorgen voor een maatschappelijk draagvlak voor natuurbehoud en dragen aanzienlijk bij tot het uitvoeren van het Vlaamse natuurbeleid. De sp.a blijven de terreinbeherende natuurverenigingen erkennen als een sterke partner bij het uitvoeren van het Vlaamse natuurbeleid op het terrein. De uitvoering van deze opdracht zal op een billijke manier ondersteund blijven.
- 605. Naar analogie met het taks shelter mechanisme voor filmproductie, waarbij bedrijven op een fiscaalvriendelijke manier in de sector kunnen investeren, wil **sp.a** een gelijkaardige fiscaal systeem ontwikkelen voor de aankoop van natuur.
- 606. Tegen 2020 beschikt elk stedelijk en kleinstedelijk gebied over een stadsrandbos. We hebben extra aandacht voor de bereikbaarheid van deze bossen. Vlotte aansluiting met het openbaar vervoer is een must.
- 607. We hervormen het systeem van individuele beheersovereenkomsten naar een systeem van collectieve, gebieds- en resultaatsgerichte beheersovereenkomsten met groepen van landbouwers en andere landgebruikers. Op die manier stimuleren we de samenwerking tussen landbouwers, natuurinstanties en andere stakeholders bij het beheer van een gebied.
- 608. Met het plan voor ruimtelijke ordening op zee hebben we alle activiteiten op de Noordzee op elkaar afgestemd en natuurzones vastgelegd. De windmolenzones en energie-atollen in de Noordzee lenen zich perfect voor actieve natuurontwikkeling. **sp.a** wil op deze plaatsen inzetten op experimentele ontwikkeling van artificiële riffen of broedplaatsen die de biodiversiteit in de Noordzee ten goede komt. Bovendien zetten we ook in andere afgebakende natuurgebieden in zee, zoals de Natura 2000 gebieden, in op het versterken van natuurontwikkeling. De maatregelen in deze waardevolle zones worden nauwgezet opgevolgd en geëvalueerd.

Investeren in uw wijk

De wijk is dé plaats waar mensen samen komen, buurtfeesten organiseren, spelen of ideeën uitwisselen. In de wijk leren we elkaar kennen en stellen we vertrouwen in de ander. Daarom vindt **sp.a** een kwaliteitsvolle en uitdagende inrichtingen van de publieke ruimte dicht bij elk van ons heel erg belangrijk.

- 609. **sp.a** zet in op de kwaliteit van onze publieke ruimte. Het is onze gemeenschappelijke woonkamer. Onze publieke ruimte komt tegemoet aan de noden van mens en natuur. We leven op steeds kleinere woonoppervlakte. Maar dit moeten we compenseren met meer en betere publieke verblijfsruimte. We stimuleren nieuwe woon- en werkvormen zoals gedeelde tuinen,

gemeenschappelijke ruimtes, huisdelen,... door hierover te informeren en eventuele administratieve belemmeringen weg te nemen.

- 610. Publieke ruimte richten we in op maat van uw kind. Hiertoe maken we bestaande woonwijken zoveel mogelijk en nieuwe woonwijken per definitie autoluw en zetten we maximaal in op verplaatsingen te voet of met de fiets. Hierdoor ontstaat ruimte om te spelen, te sporten, te hangen, te leren fietsen, te petanquen of te barbecueën tussen de huizen.
- 611. Woonwijken worden zo ontworpen dat ook oudere mensen of mensen met een handicap vrij kunnen bewegen. Zo besteden we aandacht aan ontmoetingsplaatsen (van zitbank tot speelpleintje), voldoende activiteiten op loopafstand (van horeca tot animatie of recreatievoorzieningen) en toegankelijk openbaar vervoer. We verspreiden verschillende woonvormen zoals aangepaste woningen (individueel of in groep), servicewoningen en sociale huisvesting over de wijk.
- 612. **sp.a** gelooft heel erg meerwaarde van betrokkenheid van gezinnen bij de organisatie van de wijk. We creëren kansen voor productieve zelforganisatie in de buurt, waardoor u, samen met de overheid de publieke ruimte in stand houdt.

Tijdswinst door betrokkenheid

Wie confrontatie vermijdt, eindigt in de rechtbank. De huidige planningscultuur van de Vlaamse overheid creëert onrust, geen draagvlak. Het openbaar onderzoek als instrument uit de jaren 60 vindt niet langer aansluiting bij de huidige tijdsgeest, want komt te laat en laat geen echte dialoog tussen belanghebbende partijen toe. Ingegeven door een bezorgdheid voor eigen veiligheid of gezondheid organiseert de Vlaming zich meer dan ooit ter bescherming en verbetering van de eigen woonomgeving. Iedere gemeente zijn 'lange wapper' lijkt het soms. Voor **sp.a** is die betrokkenheid geen deel van het probleem, maar juist deel van de oplossing. De uitdaging bestaat er dus net in de aanwezige maatschappelijke dynamiek aan te wenden, want ze is een bron voor nieuwe, creatieve en uitdagende ideeën, die de kwaliteit van onze ruimtelijke projecten verbeteren. Want wie kent zijn buurt of regio beter... dan diegene die er zich elke dag in beweegt?

- 613. **sp.a** realiseert reële participatie bij aanvang van elk ruimtelijk project. Op dat moment liggen de doelstellingen van een project vast, maar bestaat er nog voldoende ruimte voor de formulering van alternatieve pistes. Gezinnen, bedrijfsleven en middenveld denken dus actief mee bij de opmaak van het ontwerp van een ruimtelijk project.
- 614. Reële participatie betekent een wezenlijk ander besluitvormingsproces. Deze neemt de vorm van coproductie aan waarbij politici, ambtenaren, privé-partners, experts, gezinnen en het middenveld actief draagvlak zoeken door via debat en argumentatie gedeelde belangen op te bouwen en te formuleren.
- 615. De Vlaamse overheid investeert in noodzakelijke competenties zoals professioneel participatiemanagement, waarbij ze bijzondere aandacht heeft voor de

betrokkenheid van diverse groepen in de samenleving. Ze moet deze competenties ten dienste stellen van de lokale overheden die meer geschikt zijn om processen van coproductie te faciliteren.

616. Coproductie hoeft niet te starten met een politieke beslissing. Ook privé-initiatiefnemers zoals bedrijven of middenveldorganisaties kunnen initiatief nemen. In dat geval neemt de overheid een faciliterende taak op zich. Op die manier worden meer informele processen die gericht zijn op de betrokkenheid en samenwerking tussen belanghebbenden, mogelijk. Deze monden uit in een afsprakennota tussen lokale overheid en bovenlokale overheid die het startschot betekent voor een versnelde formele procedure (van MER, RUP en vergunningen)
617. Effectbeoordelingen zoals watertoetsen, passende beoordelingen, milieueffectenrapportages moeten tot effectieve engagementen en middelen leiden van de projectontwikkelaar en/of overheid vóór de vergunning aangevraagd wordt. De schorsing of vernietiging van projecten als de Noord-Zuid verbinding in Limburg, de Antwerpse haven, verkavelingen in overstromingsgevoelig gebied of het voetbalstadion in Brugge tonen onomwonden aan dat effectbeoordelingen zoals watertoetsen, passende beoordelingen, milieu-effectenrapportages niet pro forma uitgevoerd mogen worden.
618. **sp.a** pleit voor voldoende middelen voor lokale overheden inzake vergunningverlening. Deze toenemende bevoegdheden voor lokale besturen zijn het gevolg van de invoering van de omgevingsvergunning. Enkel op die manier stellen we lokale overheden in staat kwaliteitsvol te oordelen en wordt tijdswinst effectief gerealiseerd. Indien de nodige middelen niet voorzien worden dreigt een toenemend aantal beroepsprocedures.
619. Als er na degelijke participatie in een vroeg stadium toch conflicten ontstaan vermijden we juridische procedures maximaal via een systeem van conflictbemiddeling. Indien toch rechtszaken aangespannen worden, kunnen procedurefouten die het eindresultaat van een project niet beïnvloeden niet leiden tot een vernietiging of schorsing van het project. Bovendien mag bij het afwegen van individuele versus maatschappelijke belangen het individuele belang niet disproportioneel zwaar doorwegen. Daarom zorgen we voor een transparant, duidelijk en coherent kader.

Overheden werken samen

Alles hangt samen. Waar we wonen bepaalt hoe (vlot) we ons verplaatsen. Hoe we ons verplaatsen bepaalt hoeveel broeikasgassen we de lucht in pompen. De hoeveelheid broeikasgassen in de lucht bepaalt hoe vaak en hoe ernstig het zal overstromen. Overstromingen bepalen wederom waar we zonder zorgen kunnen wonen. Beslissingen in één beleidsdomein staan nooit los van een ander domein. Daar moet het beleid rekening mee houden, en daarom moeten overheden samenwerken.

620. Op het snijvlak tussen ruimtelijke ordening, leefmilieu, natuur, mobiliteit en wonen krijgt een waar 'omgevingsbeleid' vorm dat ruimtelijke ontwikkeling van de

Vlaamse regio's op een minder fragmentarische en dus meer integrale wijze benadert.

621. De integratie van de bouwvergunning en de milieuvergunning in een omgevingsvergunning betekent een belangrijke stap om projecten op een meer integrale manier te beoordelen. Ze opent de mogelijkheid om bijvoorbeeld mobiliteit- of energieaspecten mee te nemen als vergunningenbasis. Maar omgevingsbeleid gaat verder. Ook strategische visiedocumenten, ruimtelijke uitvoeringsplannen en impactanalyses zoals het milieueffectenrapport vullen we minder sectoraal en dus meer integraal of gebiedsgericht in. Enkel op die manier kunnen ruimtelijke projecten in elke fase van de totstandkoming ten volle rekening houden met de gevolgen op het gebied van economische ontwikkeling, gezondheid, mobiliteit, leefmilieu of natuur.
622. **sp.a** zet actief in op ambtelijke projectcoördinatie die de adviezen van de verschillende departementen in het kader van vergunningenprocedures binnen een vooropgestelde termijn integreert tot 1 advies.
623. Integrale en strategische visieoefeningen zoals het beleidsplan Ruimte of het Mobiliteitsplan Vlaanderen komen parallel tot stand en focussen op regio's in plaats van op heel Vlaanderen. Op die manier vertrekken lange termijn visieteksten en doelstellingen vanuit lokale noden en kunnen belanghebbenden directer betrokken worden.
624. Deze strategische visieteksten formuleren duidelijke, maar dynamische doelstellingen wat betreft de sociale, ecologische en economische ontwikkeling van een regio die aanpasbaar zijn aan wijzigend beleidsprioriteiten, maatschappelijke evoluties of voortschrijdend inzicht.
625. Vlaanderen ontwikkelt een gestandaardiseerde voorafgaandelijke evaluatiemethode voor ruimtelijke projecten. Deze methode moet een integrale beoordeling van de verschillende effecten op sociaal, economisch en ecologisch (inclusief ecosysteemdiensten) gebied mogelijk maken.
626. We zetten sterker in op beleidsevaluatie na realisatie van projecten. Dit doen we om te leren uit ervaringen.
627. We creëren een oplossingsgerichte bovenlokale samenwerking bij ruimtelijke projecten die de gemeentegrens overstijgen. De provincie ontpopt zich tot facilitator die flexibele samenwerkingsverbanden (= projecten vragen samenwerking op andere schaal) tussen gemeentes als gelijkwaardige partners ondersteunt en begeleidt.

4.6 Mobiliteit: delen om vooruit te gaan

Mobiliteit brengt ons in beweging, schept kansen, zorgt voor ontmoetingen en haalt mensen van onder de kerktoeren. Dat is voor ons belangrijk, want solidariteit komt beter tot bloei daar waar

mensen verder kunnen kijken dan hun eigen omgeving en belang. Mobiliteit is effectief de motor van onze samenleving en een prachtig instrument om onze vrijheid te verhogen. Daarom besteden we veel aandacht aan mobiliteit.

Maar de mobiliteit zoals we haar vandaag kennen mondt meer en meer uit in collectieve immobiliteit. Niettegenstaande we beschikken over de dichtste transportinfrastructuur van heel Europa, hebben we ook het grootste fileprobleem van heel Europa: onze Antwerpse en Brusselse files zijn soms langer dan die in New York, Londen of Parijs. Tegen de achtergrond van een verder exploderende mobiliteit in de komende jaren – want straks zijn we in Vlaanderen met één miljoen mensen meer - dreigen de lasten die aan onze huidige mobiliteit kleven zo hoog te worden dat ze op iedereen afzonderlijk dreigen stuk te slaan. Van de steeds langer wordende files, tot het klimaatprobleem dat als een donkere wolk boven ons hangt, tot het fijn stof dat we dagelijks inademen: ze hebben met elkaar gemeen dat ze veel ongelijkheid dreigen te veroorzaken, want het zullen de sterken in onze maatschappij zijn die er zich veel beter zullen tegen kunnen wapenen. Onze huidige mobiliteit is dan ook niet alleen onduurzaam, maar evenzeer onrechtvaardig.

Nochtans, als we goed kijken zien we ook mobiliteitskansen. Steden en gemeenten hebben ontdekt dat een duurzaam mobiliteitsbeleid de motor is voor stadsontwikkeling. Autoconstructeurs hebben stilaan begrepen dat aardolie spoedig zo duur zal zijn geworden, dat niemand het nog zal willen verbranden. Hybride wagens krijgen stilaan hun plek op de markt. Grote automerken beseffen dat de voordelen van de eigen auto niet meer op elk tijdstip en op elke plaats gelden en merken hoe jongeren een eigen auto minder als statussymbool zien. Tal van autodeelsystemen rijzen in verschillende Europese steden als paddenstoelen uit de grond. Het wiel heeft zich met de elektrische fiets opnieuw uitgevonden en kent overal een revival. Nooit eerder namen in ons land zo veel mensen trein, tram of bus. We ervaren al doende dat we door onze mobiliteit meer te delen onze eigen vrijheid kunnen verhogen. En we ervaren dat we ook zelf beter worden van een meer duurzame mobiliteit.

In tussentijd is de fileproblematiek voor vele mensen natuurlijk een realiteit en niet altijd vermijdbaar. Nog veel meer beton is geen oplossing, alleen een combinatie van een andere omgang met mobiliteit en een beter en efficiënter gebruik van de bestaande infrastructuur kan iedereen kwaliteitsvolle mobiliteit garanderen en dus ook de files aanpakken.

Ook de mobiliteit zelf is duidelijk in beweging en daar moeten we veel meer op durven inspelen. Mobiliteit staat op een kruispunt. En wij moeten resoluut kiezen voor de afrit naar de nieuwe mobiliteit. Een mobiliteit die niet alleen beter werkt dan vandaag, veilig en ecologisch verantwoord is, maar evenzeer rechtvaardig en eerlijk.

Maar hoe geraken we daar? Het unieke aan sociaal-democraten is altijd hun onverbeten streven naar lotsverbetering via samenwerking geweest. Op mobiliteit hoeft dat niet anders te zijn. Al was het maar omdat gezamenlijke problemen in eerste instantie ook om gezamenlijke oplossingen vragen.

Mobiliteit delen verhoogt onze vrijheid

De nieuwe mobiliteit begint met meer en beter openbaar vervoer. Er is nog een lange weg af te leggen om van het openbaar vervoer iets te maken waar we met trots en graagte gebruik van maken. **sp.a** wil dat het de komende jaren opnieuw om de reiziger gaat. De verschillende openbaar vervoersmaatschappijen moeten meer praten met elkaar, zodat het bestaande nog beter kan worden benut en mensen vlot van de trein op de bus kunnen overstappen. Maar het openbaar vervoer moet de komende jaren ook kunnen groeien. **sp.a** wil daarom opnieuw meer investeren in ons openbaar vervoer.

- 628. Het verbeteren van de kwaliteit van het openbaar vervoer wordt een belangrijk aandachtspunt. Met een nieuwe, robuustere treindienstregeling verbeteren we de stiptheidscijfers van de NMBS. Voor het verbeteren van de doorstroming van onze bussen en trams rollen we slimme verkeerslichten uit op alle kruispunten op onze gewestwegen. Zij geven directe voorrang aan bussen of trams en verhogen de commerciële snelheid. We stimuleren ook sterker de doorstromingsmaatregelen op gemeentewegen door op Vlaams niveau een fonds voor cofinanciering ervan te voorzien.
- 629. Iedereen is voetganger. Stappen staat terecht voorop volgens het STOP-principe. Een degelijke voetgangersinfrastructuur is onontbeerlijk voor de verkeersveiligheid en de verkeersleefbaarheid. Daarenboven mag het sociaal en ecologisch belang niet worden onderschat. Het beheer van de snelheid (bv. zone 30), het wegwerken van letterlijke en figuurlijke barrières die het de voetgangers moeilijk maken, ingrepen in de infrastructuur en ruimtelijke ordening en meer trage wegen vergen maatregelen en een volwaardig beleid, ook op bovenlokaal niveau.
- 630. De verschillende openbaar vervoersmaatschappijen (NMBS, De Lijn, MIVB, TEC) laten hun systeemdenken achter zich en werken sterker reizigers georiënteerd. Ze tekenen onder meer een nieuwe meetmethode uit voor het opvolgen van de stiptheid, waarbij niet langer de stiptheid van de trein, tram of bus wordt gemeten, maar waarbij voortaan de reiziger het uitgangspunt vormt. Deze nieuwe stiptheidsmeting vormt een eerlijk vertrekpunt voor een verbetertraject vanuit de openbaar vervoersmaatschappijen en leidt o.a. tot betere afspraken op het vlak van aansluitingen. Beeldschermen in de treinen houden reizigers voortaan op de hoogte van de precieze aankomsttijd van de trein. Er wordt ook real time informatie geprojecteerd over overstapmogelijkheden in de naderende stations, ook voor de aansluitingen met tram en bus.
- 631. Bij aankoop van nieuwe treinstellen moet ook rekening gehouden worden met het reizigerswelbevinden. Ze moeten bijvoorbeeld tegemoet komen aan het comfort van rolstoelgebruikers, zoals aangepaste toiletten.
- 632. De nauwere samenwerking tussen de openbaar vervoersmaatschappijen mondt tegen ten laatste 2015 uit in de transportkaart; een elektronische kaart waarop verschillende soorten vervoersbewijzen van verschillende openbaar vervoersbedrijven makkelijk kunnen worden opgeladen. We grijpen de komst van de transportkaart aan om de verschillende tariefformules te vereenvoudigen en beter op elkaar af te stemmen. Er komen tariefverbonden tussen de openbaar

vervoersmaatschappijen, want nu zorgen grote prijsverschillen tussen bus en trein dat reizigers vaak niet de meest duurzame keuze maken.

633. Openbaar vervoersmaatschappijen treden nog meer in dialoog met voorname stakeholders: steden en gemeenten, reizigers(organisaties), adviesraden, onderzoeksinstellingen,... Steden en gemeenten krijgen meer bindende inspraak bij wijzigingen in het aanbod of bij keuzes inzake investeringen, ook over de stadsgrenzen heen. Over de vier openbaar vervoersmaatschappijen heen richten we een reizigerspanel op, waaruit de openbaar vervoersmaatschappijen tweejaarlijks hun werkpunten kunnen prioriteren.
634. De huidige treindienstregeling dateert van 1998 en is daardoor niet meer samenhangend. Daarom willen we dat de NMBS een nieuw transportplan opstelt. Dit nieuwe transportplan is een opportuniteit om het huidige treinaanbod te herdenken, er meer samenhang en een duidelijke hiërarchie in te creëren. Het nieuwe aanbod moet vertrekken van een gelijkmatige spreiding van het aanbod, met bijvoorbeeld een kwartierfrequentie van de treinen op de belangrijkste treinassen. Dit nieuwe transportplan moet na maximum drie jaar grondig worden geëvalueerd en zo nodig worden bijgesteld.
635. We gaan niet akkoord met een besparingsbeleid op openbaar vervoer. We investeren opnieuw meer in het openbaar vervoer en breiden het aanbod verder uit (zoals Spartacus, Brabantnet...). De Lijn herneemt ook haar potentieelonderzoeken om vanaf begin 2015 en op basis van het Wensnet uit haar Visie 2020 het aanbod verder te kunnen uitbreiden. Voor **sp.a** is het verder uitbouwen van de ruggengraat van het openbaar vervoer in en rond onze steden met nieuwe lightrails, sneltrams en (regionale) trams prioritair. Na Brussel moet er ook in Antwerpen en Gent een geïntegreerd voorstadsnet komen met een degelijk nachtaanbod. Nieuwe verbindende en ontsluitende streeklijnen laten we hierop in de toekomst beter aansluiten.
636. **sp.a** wil dat de openbaar vervoersmaatschappijen sterker inspelen op het vrijetijds – en evenementenverkeer, dat steeds belangrijker wordt als verplaatsingsmotief in onze mobiliteit. Ook in het weekend, 's avonds en 's nachts, moeten de openbaar vervoersmaatschappijen een aantrekkelijk aanbod aanbieden.
637. We bouwen het Europese hoge snelheidstreinennetwerk uit zodat alle hoofdsteden makkelijk en snel bereikbaar zijn. De prijzen moeten concurrentieel zijn met prijzen van vliegtuigen.

Mobiliteit kent veel varianten en variaties. Die rijkdom wil **sp.a** ten volle uitspelen. Omdat de focus bij gedeelde mobiliteit ligt op beschikbaarheid en gebruik van mobiliteitsmodi in plaats van op bezit, krijgen we een veel rijker pallet aan mobiliteitsmogelijkheden. Door onze mobiliteit meer te delen, verhogen we samen onze vrijheid. Niet langer de auto staat centraal, maar wel de gebruiker. Met de deel-auto tot aan de parking van het station, daar met de trein naar de andere kant van het land en van daar uit met de elektrische deelfiets de *last mile* afleggen. In de toekomst moet dit lukken op een vlotte, comfortabele en makkelijke manier. Zowel gepland als op het allerlaatste moment. De nieuwe

mobiliteit moet aan mensen de vrijheid bieden om op elk moment en in functie van hun behoeftes goed geïnformeerd een (gedeelde) transportoplossing te kiezen. Zo kan de *eigen auto* ook meer en meer toeleverancier worden naar andere, meer duurzame en vaak snellere vormen van mobiliteit.

- 638. We zetten sterk in op autodelen. Recent werd een koepel voor alle autodeelorganisaties opgericht, die hun belangen bundelt en hen vertegenwoordigt tegenover overheden. We ondersteunen deze koepel en haar leden sterker. Het aanbod aan autodelen wordt verder uitgebouwd.
- 639. Bij het particuliere autodelen, waar mensen het initiatief nemen om een autodeelgroep op te starten door onderling een contract af te sluiten, zorgen we voor een oplossing voor de verzekeringsproblematiek. We stellen een BTW-vrijstelling in voor de inkomsten uit het autodelen. Het verhuren van de auto aan anderen vormt immers een extra bron van inkomsten. Met de opname van autodelen in de verkeerwetgeving maken we de voorbehouden standplaatsen voor autodeelvoertuigen voortaan ook effectief afdwingbaar.
- 640. In Europa vinden we verschillende voorbeelden van kleinere steden met populaire deelfietsssystemen: Avignon (90.000 inwoners), Coburg (40.000 inwoners) en Biel (50.000 inwoners). Na de stad Antwerpen krijgen ook andere steden hun eigen fietsdeelsysteem. Tegen 2020 moet over gans Vlaanderen een netwerk van fietsdeelpunten zijn uitgerold.
- 641. We zoeken actief naar allerlei partnerships tussen publieke en private actoren, met en tussen steden en gemeenten, openbaar vervoersmaatschappijen en allerlei opkomende aanbieders van mobiliteitsdiensten (Cambio, Zen Car, Bolides, Vélo, Villo, de taxisector, ...). We zoeken naar concrete synergievoordelen. Zo zouden bijvoorbeeld deeltaxi's ook kunnen fungeren als een aanvulling op het traditionele openbaar vervoer, zoals in het Brusselse Collecto-systeem.
- 642. Openbaar vervoersbedrijven spelen in op de trend van de gedeelde mobiliteit. Op het einde van de legislatuur geeft de transportkaart daarom niet alleen toegang tot het openbaar vervoer, maar ook tot allerlei andere gedeelde mobiliteit en mobiliteitsdiensten: deelauto's, deelfietsen, parkings, deeltaxi's, fietsherstellingen bij fietspunten, mobiliteitsbudget, ... Mensen die ervoor kiezen hun autonummerplaat in te leveren, krijgen een flinke mobiliteitsbonus uitgekeerd op hun transportkaart.
- 643. Gedeelde mobiliteit vraagt gedeelde informatie. Openbaar vervoersmaatschappijen, de overheid en andere aanbieders van mobiliteitsdiensten wisselen *real time* informatie uit om reizigers te informeren over hun mobiliteitsmogelijkheden – en opties. Ze maken zich een open datafilosofie eigen zodat applicatieontwikkelaars nieuwe toepassingen ontwikkelen. We zorgen voor een hyperintelligente routeplanner en spelen in op de mogelijkheden met crowd sourcing, waarbij mensen meedenken over onze mobiliteit en haar aansturen. Intelligente transportsystemen en – toepassingen maken de gedeelde mobiliteit makkelijker.

In tussentijd pakken we de files aan

Onze mobiliteit moet en kan dus anders, een verstandige keuze voor het juiste vervoermiddel voor elke verplaatsing, is absoluut noodzakelijk. We zetten daarom volop in op meer gedeelde mobiliteit.

Maar intussen is de fileproblematiek natuurlijk een realiteit voor vele mensen want files zijn vandaag steeds minder vermijdbaar. Vlaanderen heeft al een erg dicht wegennet en onze historische ruimtelijke ordening helpt ook niet. Nog meer extra beton is dan ook geen oplossing; alleen een combinatie van een andere omgang met mobiliteit en een beter en efficiënter gebruik van de bestaande infrastructuur kan iedereen kwaliteitsvolle mobiliteit garanderen en dus ook de files aanpakken. We moeten op korte termijn de doorstroming verbeteren, sluisverkeer aanpakken, zorgen dat niet iedereen zich tijdens de spits verplaatst en een goed parkeerbeleid voeren in samenwerking met de gemeenten.

- 644. We stimuleren het vermijden van de spits. Na invoering van de kilometerheffing voor vrachtwagens wordt het beter mogelijk om vrachtwagens uit de spits te houden. Daarnaast zetten we in op thuiswerk of werken in satelliet kantoren en geven we extra (financiële) stimuli voor automobilisten die carpoolen, die kiezen voor een ander vervoersmiddel of die de spitsuren mijden met de auto.
- 645. De ervaringen met spitsstroken zijn zowel in Vlaanderen als in Nederland positief. Waar mogelijk implementeren we nieuwe spitsstroken die de doorstroming bevorderen en de files gericht aanpakken.
- 646. Talrijke files kunnen vermeden worden door een aangepast snelheidsregime. We voeren een dynamisch systeem in waarbij de maximumsnelheid verlaagt naargelang de drukte. Dit zorgt voor een betere doorstroming en een betere benutting van de bestaande capaciteit. Ook op de Brusselse ring wordt de maximumsnelheid beperkt tot 100 km/u.
- 647. Heel veel files ontstaan ook door ongevallen. Naast snelheid zijn heel wat van deze incidenten ook te wijten aan niet goed georganiseerde of overbodige weefbewegingen en kruispunten. We optimaliseren daarom de bestaande infrastructuur door weefbewegingen te beperken en zo veilig mogelijk te laten verlopen. Nu ritsen verplicht is, zetten we sensibiliseringscampagnes op om mensen zich ritsen eigen te maken.
- 648. We pakken ook het sluisverkeer aan. Dit is niet alleen voor omwonenden en plaatselijk verkeer noodzakelijk, we stoppen hiermee ook aanzuigefect van nieuwe auto's. We passen de infrastructuur zo aan dat doorgaand verkeer op het hoofdwegennet moet blijven en enkel het lokaal verkeer op de lokale wegen terecht kan.
- 649. In onze steden en gemeenten zorgt **sp.a** voor een efficiënter parkeerbeleid zodat de auto's onze stadscentra niet overspoelen. Ook bedrijven worden

geresponsabiliseerd om mee te werken voor het transport van hun werknemers tussen de plaats van tewerkstelling in een bedrijvenzone of in een stadscentrum en parkeerterreinen buiten de stad, stations en andere vervoersknooppunten. Dit kan o.m. door het inzetten van shuttle-busjes van randparkings van en naar deze bedrijvenzones en stadscentra, maar ook door fietspoolingsystemen, zodat de verschillende vervoermiddelen optimaal kunnen worden gecombineerd.

Een veilig verkeer

De voorbije tien jaar verloren meer dan 10.000 mensen het leven in ons verkeer. Meer dan 69.000 mensen raakten zwaargewond. En bijna 800.000 mensen kenden één van die slachtoffers. We lopen in ons land nog altijd dubbel zoveel kans om te sterven in het verkeer dan in bijvoorbeeld Nederland of Groot-Brittannië. Daarom wil **sp.a** verkeersveiligheid hoog op de agenda zetten. We omarmen maximaal de technologische ontwikkelingen die onze verkeersveiligheid ten goede kunnen komen, puren uit de nieuwe Vlaamse verkeersveiligheidsinstrumenten van de zesde staatshervorming en willen een sterk engagement van de EU.

- 650. Elk verkeersslachtoffer is er één te veel. Voor **sp.a** blijft het einddoel een mobiliteit waarin we geen enkele verkeersdode meer hoeven te betreuren. We willen dat het bestaande Verkeersveiligheidsplan in 2015 met alle betrokken actoren wordt geëvalueerd. Op basis van de evaluatie komt er een nieuw, ambitieus Verkeersveiligheidsplan. Met dit plan willen we het aantal verkeersdoden op korte termijn (tegen 2020) halveren.
- 651. We hervormen de rijopleiding en putten inspiratie uit het project 'Start to Drive'. Er komt een verplichte basisopleiding voor elke kandidaat-bestuurder en zijn of haar vrije begeleider. Door kandidaat-bestuurders meer ervaring te laten opdoen onder vrije begeleiding wordt de opleiding ervaringsgerichter. Er komt een concreet curriculum voor de rijopleiding. Dit moet er onder andere toe leiden dat opleiding en examinering beter op elkaar kunnen aansluiten.
- 652. Al bijna 25 jaar wordt in ons land gesproken over het rijbewijs met punten. Een operationele, centrale databank voor verkeersinbreuken moet er dan ook snel komen. Het rijbewijs met punten moet leiden tot een strengere en kordate aanpak van recidivisme. Het puntenrijbewijs kan ook belonen. Zo kunnen automobilisten hun punten verhogen door bijvoorbeeld een opfriscursus te volgen (een slipcursus, een opleiding defensief rijden of eco-driving, ...).
- 653. We willen nog meer handhaving en verhogen de pakkans. Jaarlijks moeten één op drie bestuurders worden gecontroleerd op snelheid, alcohol en gordeldracht. Voor snelheidscontroles maken we meer gebruik van vaste en mobiele trajectcontroles, zowel op gewest – als lokale wegen. De middelen uit het verkeersveiligheidsfonds verdelen we op basis van de inspanningen van politiezones. Het aantal vrachtwagens betrokken bij ongevallen met zware gewonden is procentueel hoger dan bij gewone wagens. Om dit te verminderen, dienen we het inhaalverbod voor vrachtwagens beter te handhaven.

654. Sensibilisering en handhaving gaan hand in hand. We gebruiken nog meer de getuigenissen van verkeersslachtoffers als preventie-instrument in het middelbaar én hoger onderwijs. Een fietsbrigade doet al onze lagere scholen aan.
655. Voertuigtechnologie wordt belangrijker voor de verkeersveiligheid. De EU versnelt haar beleid rond intelligente transportsystemen (ITS) en focust daarbij op die technologieën die het meeste impact hebben op verkeersveiligheid. Tegen ten laatste 2020 maakt een 'halfopen' intelligente snelheidsassistent (ISA) deel uit van de Europese wettelijke voertuigeisen voor auto's.
656. We stimuleren verregaande Europese veiligheidsvoorschriften voor vrachtwagens. Vrachtwagens met een kortere, rondere neus waardoor de dode hoeken rond de cabine verkleinen, zijn slechts een eerste stap.
657. In 2002 stelde **sp.a** het engagement voorop om 800 gevaarlijke, zwarte verkeersknooppunten weg te werken. Op die punten daalde het aantal letselongevallen met minstens een kwart. We werken de allerlaatste zwarte punten weg en stellen zo snel mogelijk een nieuw programma op voor 400 nieuwe donkergrijze verkeersknooppunten. Die aanpak ligt overigens in lijn met de Europese richtlijn betreffende het beheer van de verkeersveiligheid van weginfrastructuur. We investeren ook in de veiligheid aan spoorwegovergangen, onder meer met het gericht afschaffen van overwegen door de aanleg van vervangende infrastructuur.
658. Het tweejaarlijkse en bestaande rapport 'de toestand van het wegennet' brengt vanaf 2015 ook de toestand van onze fietspaden nauwkeurig in beeld. Met zo'n globaal fietspadenonderzoek maken we betere keuzes in de investeringsprogramma's. We hervormen het Meldpunt Fietspaden. Er komt een applicatie voor mobiele toestellen waar fietsers hun fietspaden mee kunnen beoordelen en knelpunten kunnen aangeven (crowdsourcing).
659. Ook onze infrastructuur is met innovatie te verbeteren. We hebben het dan over groene golven, slimme verkeerslichten en dynamisch verkeersmanagement. We stellen een innoverend en ambitieus proefproject op rond 'de weg van de toekomst'. De bedoeling daarvan wordt te experimenten met allerlei nieuwe (ICT-)technieken die de veiligheid (inclusief de doorstroming) van het verkeer verbeteren. De opgedane ervaringen uit het proefproject nemen we later mee bij de (her)aanleg van onze wegen.
660. We verbeteren de veiligheid van het vervoer van gevaarlijke stoffen voor het volledige logistieke netwerk. We leggen daarvoor risiconormen – en criteria en instrumenten vast om de risico's van het vervoer van gevaarlijke stoffen te berekenen en te evalueren. Naar analogie met Nederland onderzoeken we de mogelijkheid tot het opstellen van een 'basisnet vervoer gevaarlijke stoffen', en dit voor alle vervoersmodi (inclusief pijpleidingen).

Leefbare mobiliteit

Niet alleen omwille van onze hoge verkeersonveiligheid en onze lange files is onze mobiliteit weinig duurzaam. Bijna 20 procent van de uitstoot van broeikasgassen worden veroorzaakt door onze mobiliteit. Onze kinderen en ouderen stikken, helaas soms bijna letterlijk, in het fijn stof, want Vlaanderen is één van de Europese *hotspots* op het vlak van fijn stof. Toenemende geur – en lawaaihinder maken onze leefomgeving steeds minder attractief. We willen echter niet langer vertrekken vanuit het versmachtende probleem, wel vanuit de lonkende uitdaging. We duwen daarom de deur naar technologische innovaties, die nu al lang op een kiertje staat, eindelijk open en zetten resoluut in op elektro-mobiliteit. Die elektro-mobiliteit kan onze ambities op vlak van broeikasgas – en fijnstofreductie en een stillere mobiliteit gelijktijdig waarmaken. Resoluut, maar tegelijk ook stapsgewijs. Want pas na 2050 rijden we allemaal elektrisch. In tussentijd zullen we ook moeten inzetten op andere, duurzamere aandrijftechnologieën en groenere transportbrandstoffen (aardgas, biobrandstoffen van de tweede generatie en duurzaam geproduceerd waterstof). Los van de technologische innovaties kunnen we ook samen, met allerlei concrete initiatieven, onze mobiliteit verder verduurzamen. In de nieuwe mobiliteit aanvaarden we in elk geval niet langer meer dat mobiliteitslasten een hypotheek leggen op de toekomst van onze (klein)kinderen.

Duurzamer woon-werkverkeer

661. Er komt een sociaal mobiliteitspact tussen overheid, vakbonden en werkgevers. De overheid zet de eerste stap met een nieuw Pendelplan. Vanaf 2015 worden bedrijfsvervoerplannen verplicht voor bedrijven en vestigingen met meer dan 100 werknemers. Overheden, werkgevers en vakbonden engageren zich tot concrete doelstellingen en projecten die een duurzamere mobiliteit en/ of meer virtuele mobiliteit (waaronder telewerk) in de hand werken. Daar tegenover staat een helpende overheid die, zoals in Nederland, mobiliteitsvouchers uitreikt. Dit zijn waardebonnen waarmee het bedrijf tijdelijk een mobiliteitsadviseur kan inhuren.
662. Het budget van het Pendelfonds, dat subsidies aanreikt aan werkgevers die maatregelen nemen om hun duurzaam woon-werkverkeer te stimuleren, wordt verdubbeld. Er wordt beter op toegezien dat de ingediende projecten effectief leiden tot een duurzamere mobiliteit.
663. De bestaande woon-werkfiscaliteit is complex en weinig samenhangend. Met het mobiliteitsbudget zorgen we ervoor dat werknemers in samenspraak met werkgevers makkelijker een eigen mobiliteitsmix kunnen samenstellen. Ons mobiliteitsbeleid gaat uit van een hoogwaardig en volwaardig openbaar vervoersnetwerk. We leiden door de gunstige (para-)fiscale behandeling van duurzame vervoersmiddelen binnen het mobiliteitsbudget, werknemers en werkgevers in de richting van meer gebruik van dit openbaar vervoer. We vergroenen de fiscaliteit van de bedrijfswagen. Omdat de bedrijfswagen vandaag als onderdeel van het loon wordt beschouwd, hebben we aandacht voor bescherming van de koopkracht, wanneer deze vergroening gepaard zou gaan met een geleidelijke afbouw van het gebruik van bedrijfswagens.

Gezonder verkeer

- 664. De handhaving van lage-emissiezones (LEZ) kost veel geld en dreigt slechts een beperkt effect te genereren door supranationale luchtvervuiling. Daarom kiezen we liever voor meer autovrije – en autoluwe stadscentra en dorpskernen, door meer randparkings voor bezoekers aan te leggen, meer en beter openbaar vervoer te organiseren en in te zetten op gedeelde mobiliteit (deelauto's, deelfietsen, deeltaxi's, ...).
- 665. We bouwen in elke centrumstad minimum twee echte mobiliteitsknooppunten of mobility hubs uit. Eén daarvan bevindt zich aan het station. We bouwen ook het netwerk van fietspunten uit. Er komen meer overstapparkings (park&rides) aan de rand van onze grote steden en andere mobiliteitsknooppunten. Overstappen van het ene naar het andere vervoersmiddel kan er op een makkelijke en laagdrempelige manier. Zo wordt de auto meer toeleverancier naar andere vormen van mobiliteit.
- 666. Om het draagvlak te creëren voor maatschappij die minder auto-gericht is organiseren we voortaan in elk seizoen ook één autoloos weekend in onze stads – en dorpscentra.
- 667. Veel van onze verplaatsingen zijn korter dan 5 km. Toch nemen we daarvoor vaak nog de auto. Er ligt nog erg groot potentieel open voor de (elektrische) fiets. De fiets moet eindelijk de plaats krijgen die hij werkelijk verdient. Daarom streven we naar 500 kilometer bijkomende fietspaden per jaar en fietsstraten op plaatsen waar geen fietspaden kunnen worden aangelegd. Even cruciaal is het permanente onderhoud van de bestaande fietspaden. In elke provincie komen er ook minstens 5 nieuwe fietsostrades (fiets snelwegen). Ze vormen de ruggengraat van het bovenlokaal functioneel fietsroutenetwerk en brengen de fietser snel, veilig en comfortabel naar zijn of haar bestemming. Ten slotte pleiten we ervoor om zoveel mogelijk kruispunten te voorzien van verkeersborden B22 en B23, die toelaten dat fietsers door het rood mogen rijden als ze rechts afslaan. Dit zou de regel moeten worden, eerder dan de uitzondering.
- 668. Om de fiets een extra duwtje in de rug te geven verlagen we de BTW op de aankoop van (elektrische) fietsen van 21 naar 6 procent.
- 669. Fietsdiefstal is ontoelaatbaar. Er wordt een sluitend fietsregistratiesysteem uitgewerkt om fietsdiefstal te ontmoedigen, en om het helen en verkopen van gestolen fietsen te bestrijden.

Van aardgas tot elektrische mobiliteit

- 670. De belasting op de inverkeerstelling (BIV) werd in 2012 hervormd om mensen bij aankoop richting een milieuvriendelijke wagen te sturen. De volgende stap is het hervormen van de bestaande, jaarlijkse verkeersbelasting op basis van de CO²-uitstoot en Euronorm. We willen dat de vergroende verkeersbelasting ook een vermogenscomponent bevat én geleidelijk wordt ingevoerd. Voor reeds

ingeschreven wagens blijft de bestaande verkeersbelasting, op basis van fiscale PK, van toepassing. Zo verhinderen we dat mensen abrupt geconfronteerd worden met een verhoging van hun jaarlijkse verkeersbelasting zonder dat ze daarvoor hun aankoopgedrag konden bijsturen.

- 671. We zorgen er tegelijkertijd voor dat mensen ook effectief de kans krijgen om minder vervuilende wagens aan te kopen. We grijpen de voorziene review in 2015 van de Europese verordening tot vaststelling van emissienormen voor nieuwe personenwagens aan om de normen na 2020 verder te verscherpen. Voor 2025 streven we naar een norm van 60 g CO₂/km. We doven de zogenaamde superkredieten, waarbij elektrische voertuigen extra zwaar doorwegen bij de berekening van het gemiddelde, uit. Vanaf 2016 willen we ook CO₂-normering voor zware vrachtwagens. Tegen 2020 worden nieuwe, zware vrachtwagens minstens 20 procent zuiniger.
- 672. We blijven de weg bewandelen naar steeds scherpere EURO-normen, de emissie-eisen die aan nieuwe voertuigen worden gesteld op gebied van o.a. PM₁₀ (fijn stof) en NO_x (stikstofoxiden). Sinds 1 januari 2011 is de roetfilter al verplicht voor nieuwe dieselwagens. We willen ook voor oudere dieselwagens (EURO 1 – 4) deze roetfilter verplichten en bepleiten een aanpassing in de Europese normering met betrekking tot de technische eisen voor auto's. Elke eigenaar van een oudere dieselwagen die een retrofitfilter laat inbouwen heeft recht op een premie.
- 673. Vandaag wordt te veel geknoeid met de testcycli om de auto een groener imago te geven. Europa moet daarom een glasheldere regelgeving maken voor de testprocedures van auto's. De officiële tests moeten de omstandigheden van het normale gebruik van een auto nabootsen. We eisen een 'in service testing', waarbij steekproeven genomen worden in reële omstandigheden. Als blijkt dat het verschil met de testen van de constructeurs meer dan 4 procent bedraagt, worden de constructeurs beboet.
- 674. We bereiden de weg voor naar de elektro-mobiliteit en richten naar analogie met het Nederlandse Formule E-team een taskforce op met de industrie, die een ambassadeurs – en voortrekkersrol vervult op het gebied van elektrische mobiliteit. Acties vanuit de industrie en acties vanuit de overheid worden in de schoot van deze taskforce op elkaar afgestemd.
- 675. We rusten park&ride parkings en stationsparkings geleidelijk aan uit met laadinfrastructuur voor elektrische wagens, elektrische scooters en elektrische fietsen. Zo worden het multimodale knooppunten waar mensen makkelijk overstappen van vervoersmiddel. Ook elders bouwen we de laadinfrastructuur uit. Tegen het einde van de legislatuur beschikken we in België over minstens 12.000 publiek toegankelijke laadpunten voor elektrische voertuigen.
- 676. De overheid geeft het goede voorbeeld en vergroent haar eigen vloot. Vanaf 2015 koopt de Vlaamse, federale en Europese overheid enkel nog lage emissie auto's aan (deze auto's hebben een ecoscore van 72 of meer). De openbaar vervoersmaatschappijen kopen enkel nog hybride bussen aan als overstap naar

zero-emissie voertuigen. We nemen hiertoe strengere eisen op in het besluit van de Vlaamse Regering betreffende het geregeld vervoer. Met een aanpassing van het taxibesluit, tenslotte, streven we ook naar milieuvriendelijkere taxidiensten.

U hebt het recht op mobiliteit

Het zit **sp.a** in de genen gevoelig te zijn voor sociale ongelijkheid. In de indeling tussen oude en nieuwe sociale kwesties is mobiliteit duidelijk bij de laatste in te delen. Mobiliteitsbeleid dient niet in de eerste plaats om de armoede te bestrijden, wel tot het verhogen van de kans tot zelfontplooiing. Het recht op mobiliteit lijkt voor veel mensen vandaag min of meer verworven, maar er is nog steeds veel vervoersarmoede en vervoersongelijkheid. Voor veel huishoudens is een auto onbetaalbaar. Tegen de achtergrond van een verder exploderende mobiliteit en toenemende concurrentie voor schaarse grondstoffen en ruimte moeten wij verhinderen dat de meest kwetsbare groepen aan het kortste eind zouden trekken. Ook in de nieuwe mobiliteit blijft mobiliteit een sociaal goed.

- 677. Naast een probleem van te veel mobiliteit, is er ook een probleem van te weinig mobiliteit. Veel mensen zijn en zullen ook in de toekomst afhankelijk blijven van het openbaar vervoer, zowel in onze steden als in een minder verstedelijkte omgeving. We houden daarom vast aan het decreet op de basismobiliteit. Een nobel beleidsprincipe als basismobiliteit kan evenwel niet langer zonder het formuleren van scherpere keuzes over waar we in het Vlaanderen van morgen zullen wonen, werken of ontspannen. Het aanbod kan gegarandeerd worden via het openbaar vervoer, maar ook via doelgroepgerichte maatregelen zoals bijvoorbeeld taxicheques en fiets- en autodeelsystemen.
- 678. We plaatsen vanaf 2016 ook een basispakket mobiliteit op de transportkaart. Met dit basispakket mobiliteit kan iedereen proeven van de waaier aan mobiliteitsmogelijkheden waartoe het (op termijn) toegang geeft: trein, tram, bus, fiets – en autodeelsystemen, taxi, ... Via derdebetalerssystemen (steden en gemeenten, werkgevers, bedrijven en organisaties) kan het basispakket worden uitgebreid. Sociale tarieven of andere kortingen waarop mensen recht hebben – bijvoorbeeld omwille van hun statuut (wees, personen met een handicap) of hun laag inkomen - worden automatisch toegekend, met of zonder MOBIB-kaart.
- 679. Een groot punt van zorg is en blijft de toegankelijkheid van zowel het openbaar vervoer als de opstap- en afstapplaatsen. Voor jong, oud, mobiel of minder mobiel. De ambitie is dat het openbaar vervoer op termijn niemand nog mag uitsluiten en dat iedereen er zonder extra letterlijke of figuurlijke hindernissen gebruik van kan maken. Alleen als het openbaar vervoer integraal toegankelijk is kan de praktijk waarbij mensen met een beperking zich 24 uur op voorhand moeten aanmelden, ophouden. We leggen concrete en ambitieuze engagementen vast in de beheersovereenkomsten. Daarnaast moet het vervoer van deur tot deur verder uitgebouwd worden voor die groep waarvoor het regulier openbaar vervoer geen optie is. Bij de NMBS moet het mogelijk worden dat er bij treinreizen tussen bediendestations geen reservatie meer nodig is. De Lijn moet communiceren over

hun toegankelijke aanbod (aantal toegankelijke bussen, toegankelijke haltes) gekoppeld aan duidelijke stappenplannen en updates.

680. Sommige verzekeraars weigeren vandaag resoluut bepaalde beginnende bestuurders een autoverzekering te geven of rekenen hen gigantische bedragen aan. **sp.a** wil drie - of vijfjaarscontracten aan een gecontroleerde prijs, zodat risico's kunnen worden gespreid. Daarnaast willen we, zoals dit al bestaat voor telefonie – en energieprijzen, een site waarop prijzen makkelijk met elkaar kunnen worden vergeleken. Ook de hervorming van de rijopleiding moet voor iedereen betaalbaar blijven. Ook oudere chauffeurs worden geconfronteerd met hoge verzekeringsbedragen. Ook daar wil **sp.a** contracten met gecontroleerde prijs.
681. **sp.a** wil het gratis openbaar vervoer voor 65-plussers behouden. De overheid moet blijvend kunnen wegen op het tarievenbeleid van de openbaar vervoersmaatschappijen.

Logistieke samenwerking voor een efficiënte mobiliteit

682. Ook in de logistieke sector loont samenwerking. **sp.a** wil veel meer inzetten op intensieve samenwerking in onze logistieke netwerken. Het delen van informatie maakt het mogelijk dat goederenstromen rendabel worden gebundeld. We installeren daarom een open, gezamenlijk ICT-platform van overheid en bedrijfsleven met open standaarden dat naadloze informatie-uitwisseling tussen partijen mogelijk maakt. Het laat toe het logistieke proces te optimaliseren waardoor hogere kwaliteit, grotere duurzaamheid en lagere kosten kunnen worden gerealiseerd. Slimme logistiek vergt een slim gebruik van de bestaande infrastructuur (weg, spoor, binnenvaart, estuaire vaart en kustvaart). Daarom zijn een sterke bundeling van de goederenstromen, een oordeelkundige inplanting van multimodale goederenterminals, een stevig mobiliteitsmanagement en een slimme kilometerheffing voor vrachtwagens meer dan nodig. Duurzame logistiek vergt ook een duurzame infrastructuur. Daarom moet er ook verstandig geïnvesteerd worden in het spoor, de binnenvaart en de havens als multimodale knooppunten.
683. We bouwen onze havens verder uit tot duurzame logistieke draaischijven die erin slagen om steeds meer waarde aan de goederenstromen toe te voegen en door het beter bundelen van lading een groter aanbod aan rendabele spoor- en binnenvaartshuttles weten op te zetten naar het achterland. Daartoe wordt ook het goederenspoornetwerk vervolledigd met een havenspoorlijn tussen Gent en Antwerpen, een tweede goederenspoorontsluiting naar de Antwerpse haven en een doortrekking van goederenspoorlijn 11 naar Nederland. De havenbeheerders exploiteren daarbij het havengebied als een publiek goed met aandacht voor een zuinig ruimtegebruik, een verschuiving van vracht naar spoor en binnenvaart, het in stand houden van de aanwezige natuurwaarden, het benutten van restwarmte en hernieuwbare energiebronnen en het aanbieden van walstroom en alternatieve brandstoffen (CNG, LNG) voor een vermindering van de uitstoot door de scheepvaart. Op die manier helpen de havenbesturen de mobiliteit te beheersen en de leefbaarheid van de naburige steden en dorpen te garanderen.

684. We stellen een masterplan op om naadloze informatievoorziening in het logistieke systeem te realiseren, met daarin onder andere een concrete verantwoordelijkheidsverdeling. Naast het verankeren, delen en upgraden van kennis en innovatie in het goederentransport zetten we verder in op het versterken van overslagpunten en multimodaliteit.
685. Meer logistieke samenwerking vraagt echter ook eerst om een eerlijker level playing field in het goederentransport op het vlak van de sociale, veiligheids – en mededingingsregulering, het voorzien van duurzame transportinfrastructuur en het consequent internaliseren van alle infrastructuur – en externe kosten veroorzaakt door het goederenvervoer. Een eerste, belangrijke stap hiertoe is, tegen ten allerlaatste eind 2016, de invoering van een slimme kilometerheffing voor lichte (3,5 ton MTM tot 12 ton MTM) en zware vracht (12 ton MTM en meer). Het gebruik van de vrachtwagen is vandaag te goedkoop en mag globaal genomen dus duurder. Tijdens de spitsuren en in de congestiegebieden geldt een hoger kilometertarief. De tarieven variëren ook naargelang de milieu-impact van de vrachtwagen. De opbrengsten van de kilometerheffing gaan naar investeringen in duurzame vervoerssystemen en dit voor alle vormen van vervoer.
686. We realiseren in al onze 13 centrumsteden een slimmere en meer duurzame organisatie van de bevoorrading, door onder andere stadsdistributiecentra. We geven de 13 centrumsteden financiële steun voor het opstellen van een eigen bevoorradingsprofiel en we leggen tegelijkertijd de basis voor een Vlaamse databank stadsdistributie. We tekenen in op de komende Europese onderzoeksprogramma's om de kennis rond stedelijke distributie verder aan te scherpen en ondersteunen kansrijke initiatieven in het veld. Dit resulteert, uiterlijk tegen 2016 in een ambitieuze beleidsvisie van de Vlaamse overheid op stedelijke distributie waaraan een praktisch richtlijnenkader is gekoppeld. Vanuit de stadsdistributiecentra zetten we naast elektrische bestelwagens ook fietskoeriers in.
687. Dankzij de stadsdistributiecentra hoeven vrachtwagens niet zo maar overal meer doorheen onze straten te denderen. Het Vlaams 'vrachtroutenetwerk' is dan ook meer dan louter een 'aangewezen route'. We willen dat het vrachtroutenetwerk gericht wordt bewaakt door camera's met nummerplaatherkenning. We bestuderen of ook de slimme kilometerheffing voor vracht na 2017 kan toezien op de naleving hiervan.

4.7 Samen werken aan een veilige omgeving

Veiligheid is een basisrecht. We vertrekken daarbij vanuit de visie dat veiligheid steeds een integrale aanpak vereist. Dus met aandacht voor zowel performante preventie als voor consequente handhaving en kwalitatieve nazorg. Om dit aan iedereen te garanderen, moet effectief en efficiënt samengewerkt worden met alle instanties en organisaties die bij de problematiek betrokken zijn. Het gaat dan in eerste instantie over de politie, het openbaar ministerie, de rechtbanken en alle instanties die bij de strafuitvoering betrokken zijn, maar ook over de samenwerking met de hulpverlening aan slachtoffers en met de instanties die instaan voor de begeleiding en behandeling

van daders. Een resultaatgerichte samenwerking vereist duidelijke afspraken. Daarom zijn voor **sp.a** duidelijke prioriteiten, meetbare doelstellingen, klare verantwoordelijkheden en stipte opvolging en controle vanzelfsprekend binnen het hele justitiebeleid. Alleen zo kunnen we iedereen een veilige leefomgeving garanderen.

We maken van het bestrijden van geweldsmisdrijven en woninginbraken onze prioriteit

Geweldsmisdrijven en woninginbraken hebben een zeer negatieve impact op het veiligheidsgevoelen van mensen. Het is daarom logisch dat we van het bestrijden van deze criminaliteitsfenomenen onze prioriteit maken.

- 688. **sp.a** responsabiliseert alle veiligheidsactoren door te werken met meetbare doelstellingen. Zo bepaalt het Nationaal Veiligheidsplan duidelijke prioriteiten die vertaald worden naar concrete en haalbare doelstellingen. Het is duidelijk wie verantwoordelijk is voor de realisatie van deze doelstellingen en hoe de vooruitgang ter zake opgevolgd wordt. **sp.a** focust daarbij op geweldsmisdrijven en woninginbraken.
- 689. Geweldsmisdrijven hebben quasi altijd een dramatische impact op het veiligheidsgevoel, niet alleen van slachtoffers maar ook van anderen die er in hun omgeving mee geconfronteerd worden. Zo bezorgt geweld – of het nu gaat om diefstallen met geweld, seksueel geweld, familiaal geweld, geweld tegen jongeren in het uitgaansleven of geweld tegen holebi's is – veel meer mensen dan de eigenlijke slachtoffers sterke onveiligheidsgevoelens. **sp.a** realiseert een substantiële daling van het aantal gevallen van geweld en een substantiële stijging van het aantal opgehelderde en bestrafte geweldsmisdrijven.
- 690. Seksueel geweld en seksueel misbruik ondergraven het vertrouwen in de samenleving. Het zijn bovendien veel voorkomende vormen van geweld die nog vaak niet aan het gerecht gemeld worden. **sp.a** pleit daarom voor een betere opvang van slachtoffers van seksueel geweld of seksueel misbruik. We erkennen 'referentiecentra seksueel geweld' waar tegelijkertijd de acute zorgen aan het slachtoffer toegediend worden, de behandeling opgestart wordt (incl. de psychologische en psycho-sociale begeleiding) en bewijsmateriaal verzameld wordt.
- 691. We erkennen vertrouwenscentra voor meerderjarige slachtoffers van partnergeweld en seksueel geweld of misbruik, waar slachtoffers terecht kunnen en bijgestaan worden bij de beslissingen waar zij als slachtoffer mee geconfronteerd worden.
- 692. We herzien de samenwerkingsakkoorden inzake daderhulpverlening. We nemen daarbij ook de residentiële opvang van daders van seksueel geweld of misbruik op. Op dit ogenblik is het residentiële aanbod immers onvoldoende groot, waardoor precies de meest gevaarlijke daders op het einde of na hun straf onvoldoende adequaat opgevolgd worden.

693. Ook familiaal geweld heeft een nefaste invloed op het welbevinden van slachtoffers. Bovendien blijken ook kinderen, zelfs wanneer ze ‘enkel’ getuige zijn van familiaal geweld daar zeer nadelige gevolgen van te ondervinden. De strijd tegen familiaal geweld blijft voor **sp.a** dan ook een prioriteit. De wettelijke mogelijkheid om een pleger van familiaal geweld onmiddellijk na de feiten tijdelijk de toegang tot het huis te verbieden, is in dat verband een zeer belangrijk middel. **sp.a** werkt eventuele knelpunten bij de toepassing van de wet op de tijdelijke uithuisplaatsing weg, zodat dit instrument optimaal ingezet wordt in de strijd tegen familiaal geweld. Verder worden vernieuwende projecten in de aanpak van familiaal geweld, zoals het Protocol van Moed of CO3, geëvalueerd met het oog op een verbeterde aanpak van familiaal geweld in heel Vlaanderen. De knelpunten die zich in deze context stellen op het vlak van de samenwerking tussen politie, justitie en hulpverleners in de brede zin van het woord, werken we weg.
694. Een van de meest voorkomende criminaliteitsfenomenen blijven de woninginbraken. Niet alleen is er de aanslag op het eigendomsrecht en het recht op privacy, het staat vast dat ook het veiligheidsgevoel een zware klap krijgt door deze misdrijven. **sp.a** zet met een resem maatregelen, opgenomen in een actieplan woninginbraken, in op inbraakpreventie en consequente handhaving. Zo blijven we investeren in goede verlichting in de openbare ruimte en stimuleren we het plaatsen van braakwerende sloten op deuren en ramen. Het lik-op-stuk-beleid ten aanzien van dieven geven we vorm door bijvoorbeeld het gebruik van camera's, voorhechtenis voor dieven die op heterdaad betrappt worden en door het inzetten van snelrecht.
695. **sp.a** wil een gezonde balans tussen initiatieven die veiligheid creëren en het respect voor de persoonlijke levenssfeer en de privacy. Het gebruik van cameratoezicht dient daarom restrictief gereguleerd en actief opgevolgd te worden en mag enkel dienen om doelstellingen op het vlak van veiligheid te realiseren.
696. **sp.a** wil effectiever optreden tegen rondtrekkende en/of grensoverschrijdende dadergroepen die, al dan niet met geweld, woninginbraken plegen. Specifiek om deze vorm van criminaliteit te bestrijden zetten we het systeem van camera's met automatische nummerplatherkenning in en werken we op Europees niveau een preventief samenwerkingsplan uit.

Samenlevingsproblemen lossen we samen op

Samenlevingsproblemen zoals sluikstorten, verkeersagressie, lawaaioverlast en vandalisme moeten ernstig genomen worden en consequent behandeld worden. De publieke ruimte is van iedereen, en iedereen moet dan ook goed zorgen voor wat we delen. In eerste instantie spreken we mensen zoveel mogelijk op hun overlastgedrag aan door middel van buurtbemiddelaars, straathoekwerkers, gemeenschapswachten en wijkagenten. Bij hardleers gedrag moet de politie haar werk doen en moeten opgelegde sancties uitgevoerd worden. We zorgen voor een goed werkend justitiesysteem waardoor de achterstand wordt weggewerkt en waardoor er gevolg wordt gegeven aan

vaststellingen door de politie van overlastgedrag. Spelende kinderen kunnen evenwel niet zomaar als overlast beschouwd worden.

Een grondige hervorming van ons strafprocesrecht

Jarenlang durende procedures die bovendien nog veel te vaak tot straffeloosheid leiden, ondergraven het vertrouwen in justitie. Daarom is er dringend nood aan een fundamentele hervorming van onze strafrechtelijke procedure. Om echt effect te hebben, pakken we enerzijds de fase van het vooronderzoek aan en anderzijds maken we komaf met de eindeloze proceduremogelijkheden binnen de procedure.

- 697. We schaffen de figuur van de onderzoeksrechter af. In navolging van de overgrote meerderheid van de EU-landen behouden we op die manier nog slechts één enkel soort van vooronderzoek, namelijk datgene geleid door het Openbaar Ministerie. We zorgen ervoor dat de fundamentele rechten en vrijheden bewaakt worden door een rechter van de vrijheden en door de steeds grotere betrokkenheid van de advocaat, waardoor we meteen ook tegemoet komen aan onze Europese verplichtingen.
- 698. Ook nadien voor de vonnisrechter maken we de procedure eenvoudiger. Zo schaffen we de verzetsprocedure, waarbij iemand de eerste keer gewoon niet komt opdagen voor de behandeling van haar of zijn zaak, af, behalve in gevallen van overmacht.

Een efficiënte politie

De politie vormt meestal de eerste schakel van de hele veiligheidsketen. Wanneer deze eerste schakel onvoldoende effectief of efficiënt werkt, faalt het veiligheidsbeleid van bij de prille aanvang.

- 699. **sp.a** bakent grotere en logische politiezones af binnen de vernieuwde grotere arrondissementen, die optimaal aansluiten op het lokale bestuursniveau. Dit om een betere en meer efficiënte dienstverlening te garanderen. De interzonale en grensoverschrijdende samenwerking moet geïntensifieerd worden. De hervorming en optimalisatie van de federale politie wordt verder doorgevoerd en geëvalueerd. We beogen eenvoudige structuren waarbij er nog meer politiemensen daadwerkelijk op het terrein worden ingezet.
- 700. We zetten verder in op de wijkpolitie en vergroten de toegankelijkheid en de zichtbaarheid van de politie door meer agenten met de fiets te laten rijden.
- 701. Een meer efficiënte organisatie van het bestuur in Brussel moet zich ook vertalen naar een betere politiewerking voor burgers en meer resultaten op het terrein. De

belangrijke bijkomende middelen die Brussel jaarlijks ontvangt moeten op korte termijn leiden tot meer kwaliteitsvol politiewerk (bijvoorbeeld op het vlak van het onthaal en de slachtofferbejegening) en meer betrapingen op heterdaad, een hogere ophelderingsgraad, enz.

702. De politie moet ervoor zorgen dat elke politiebeambte die contact heeft met het publiek een opleiding in mensenrechten heeft genoten en kan omgaan met criminaliteit ten aanzien van holebi's.

Een gerechtelijke hervorming die het verschil maakt

De gerechtelijke hervorming moet in de komende legislatuur echt van start gaan en op het terrein daadwerkelijk geïmplementeerd worden. Het succes ervan moet daadwerkelijk voelbaar zijn voor de mensen.

703. De strikte opvolging van de gerechtelijke hervorming is voor **sp.a** een prioriteit voor de volgende minister van Justitie, die ook hier haalbare en meetbare doelstellingen moet afspreken met de actoren op het terrein. Alle actoren die betrokken zijn bij het uittekenen en/of het uitvoeren van het veiligheidsbeleid moeten beseffen dat de middelen beperkt zijn, dat er prioriteiten gesteld worden en dat rekenschap afgelegd moet worden over het beheer van die middelen.

Een rechtvaardige en menselijke strafuitvoering

Het is cruciaal dat het probleem van de overbevolking van onze gevangenissen verder aangepakt wordt. We werken de bouwprojecten waarmee de gevangenis capaciteit uitgebreid af. Ook tal van andere maatregelen zijn nodig voor een menswaardige en resultaatgerichte sanctionering van veroordeelden en geïnterneerden. Vanaf de straftoemeting begint een nieuwe periode waarbij de terugkeer in de samenleving van een individu – enkele uitzonderingen tegen wie de samenleving permanent dient beschermd te worden niet te na gesproken – actief wordt voorbereid.

704. Er is nood aan een coherente en duurzame beleidsvisie, die bijdraagt tot een kwaliteitsvol straf- en strafuitvoeringsbeleid met duidelijke richtlijnen op het vlak van strafvordering en strafuitvoering. **sp.a** start daarom een breed maatschappelijk en parlementair debat over het straf- en strafuitvoeringsbeleid dat leidt tot een oriëntatienota. **sp.a** gaat daarbij uit van de gedachte dat de spiraal van telkens meer en zwaarder te willen bestraffen contraproductief is: gevangenis capaciteit is zeer duur en gevangenisstraffen bemoeilijken de sociale re-integratie. We onderzoeken of en hoe kleinere detentiehuizen een rol kunnen spelen in ons detentiemodel. Bovendien mag er niet alleen aandacht zijn voor de vrijheidsberoving, maar ook voor de uitvoering van alle soorten vermogensstraffen. Het percentage aan daadwerkelijke inning van de uitgesproken geldboeten en verbeurdverklaringen gaan drastisch omhoog.

705. Het Openbaar Ministerie is vandaag te weinig vertrouwd met de strafuitvoering. De mogelijkheden op het vlak van het strafuitvoeringsonderzoek voor boetes en andere patrimoniale straffen en de diversiteit qua uitvoeringsmodaliteiten van vrijheidsberovende straffen (elektronisch toezicht, werkstraf, autonome probatiestraf, voorwaardelijke invrijheidsstelling, ...) zijn groot. Daarom kiest **sp.a** voor een strafuitvoeringsmagistraat op elke entiteit van het Openbaar Ministerie die, binnen het kader van nationale richtlijnen, een daadwerkelijk strafuitvoeringsbeleid uitwerkt. Deze magistraat moet vooral de opvolging van een reële uitvoering van de straffen verzekeren, door een betere communicatie met Financiën, met de justitiehuzen die naar de gemeenschappen worden overgedragen, met gevangenen, enz.
706. België hinkt enorm achterop op het vlak van de mogelijkheden voor forensische expertise. Elke dag worden er in de reguliere psychiatrie personen opgenomen ter observatie. Voor personen met een veel complexere problematiek omwille van de combinatie van een psychiatrische stoornis met het plegen van een misdrijf bestaat deze mogelijkheid in België niet. Rechters moeten daardoor over het verloop van mensenlevens beslissen op basis van vaak twijfelachtige expertises. **sp.a** maakt daarom werk van de oprichting van het Penitentiair Onderzoeks- en Klinisch Observatiecentrum, zoals reeds in 1999 beslist werd. We voeren een masteropleiding forensische psychiatrie in.
707. Meer dan 1.100 geïnterneerden zitten in de gevangenis, omdat er geen plaats is in de psychiatrische instellingen. Voor velen betekent dat een levenslange opsluiting, in de vergeetput van justitie, waar het hen aan elke zorg en perspectief ontbreekt. België is voor dit inhumane systeem reeds meermaals veroordeeld. Het huidige systeem moet dringend hervormd worden. **sp.a** wil daarom in de eerste plaats dat er een nieuwe wet op de internering komt. Daarnaast moeten meer middelen worden vrijgemaakt voor de zorg voor geïnterneerden. De Forensisch Psychiatrische Centra in Gent en Antwerpen zijn in de eerste plaats zorgcentra. De zorg, behandeling en re-integratie van de psychisch kwetsbare persoon staat centraal. We maken bindende afspraken tussen Justitie, Volksgezondheid, de gemeenschappen en de particuliere zorgsector over de uitbreiding en het optimaliseren van het zorgnetwerk voor geïnterneerden.
708. De nood aan zorg is binnen de celmuren niet kleiner dan erbuiten, integendeel. En aangezien de meeste gedetineerden terugkeren naar de samenleving, heeft Volksgezondheid hier een duidelijke verantwoordelijkheid. We onderzoeken daarom onder welke voorwaarden gedetineerden en geïnterneerden een volwaardig statuut in de verplichte ziekteverzekering kunnen krijgen, zodat ze dezelfde rechten kunnen laten gelden als sociaal verzekerden in de vrije samenleving.
709. De opleiding en omkadering van cipers moet beter. Nieuwe cipers zijn vandaag nog onvoldoende voorbereid op de realiteit van werken in een gevangenisomgeving. Daarbij moet er, naast aandacht voor veiligheidsaspecten, ook aandacht zijn voor de sociale, psychosociale en interculturele aspecten van de job.

710. De huidige toestand van het gevangeniswezen vraagt om een sterk en onafhankelijk toezicht. De Centrale Toezichtraad voor het gevangeniswezen en de commissies van toezicht krijgen voldoende middelen en ondersteuning om hun taak op een onafhankelijke en adequate wijze uit te voeren. **sp.a** wil dat een gedetineerde zijn klachtenrecht reëel kan uitoefenen.

Snelle bijstand in geval van nood

Elke inwoner heeft recht op gepaste en snelle bijstand in geval van nood of een ramp. De brandweer, de Civiele Bescherming en de 112-centra dienen te werken als moderne organisaties die snel en efficiënt de juiste hulp bieden aan de mensen die hun hulp nodig hebben.

711. Het agentschap 112 welke borg moet staan voor de dagdagelijkse efficiënte samenwerking en inzet van de hulpdiensten in tijd van nood wordt na jaren van virtueel bestaan eindelijk echt in het leven geroepen, opdat het zijn taak kan opnemen.
712. We harmoniseren de basisnormen inzake de brandpreventie via een constructief overleg met de gewesten en de gemeenschappen. De steden en gemeenten worden beter begeleid bij het opstellen van nood- en interventieplannen en worden hierbij ondersteund door het federaal Kenniscentrum van de Civiele Veiligheid.
713. We bouwen een systeem uit waarmee doven, slechthorenden en mensen met een spraakprobleem de noodoproepcentrales via sms kunnen bereiken.
714. De vrijwilligers binnen de korpsen krijgen ook na de hervorming een volwaardige plaats in het korps, met voldoende carrièremogelijkheden. Om het vrijwilligerswerk bij de brandweer te stimuleren, kunnen kandidaat-brandweermannen en –vrouwen (deels) tijdens hun werkuren opleidingen volgen.

5 SOLIDAIRE ZORG: HET GOED HEBBEN, NU EN LATER

5.1 Samen zorgen voor uw gezondheid en welzijn

De gezondheidszorg, maar ook het Vlaamse welzijnsbeleid, behoren tot de fundamenteën van onze sociale bescherming. Gezondheidsrisico's samen dragen, zorg samen opnemen, maakt dag in dag uit het verschil. Het verschil tussen gezondheid voor zij die het kunnen betalen of gezondheid voor iedereen. Het verschil tussen een eenzame of een waardige oude dag.

Toch zijn de uitdagingen inzake welzijnszorg en gezondheidszorg enorm. De vraag naar meer en betere gezondheidszorg blijft toenemen. Dit zet het overheidsbudget onder druk. Bovendien betalen we tot een kwart van onze zorg zelf. Voor sommigen blijft (een gedeelte van) noodzakelijke zorg daardoor moeilijk bereikbaar. We zullen blijvend moeten investeren in onze zorg en ze ook beter moeten organiseren. Onder andere door zorgverstrekkers beter samen te laten werken, kunnen we de zorg niet alleen doelmatiger maar ook toegankelijker organiseren. Door bovendien iedereen, inclusief de patiënt, te betrekken, kunnen we ook wat kwaliteit betreft naar de absolute wereldtop evolueren.

Welzijn en zorg vormen een deel van de ruggegraat van onze samenleving. Voor **sp.a** moeten de beslissingen over de aanpak en besteding van de middelen dicht bij de mensen op het terrein worden gebracht. Zowel bij de zorgverstrekkers als bij de zorgbehoevenden. Minder administratieve vertraging, meer vermaatschappelijking. Het onderstaande voorstel geldt heel breed voor welzijn en zorg. Van jeugdzorg, tot de aanpak bij chronische ziektes, tot ouderenzorg, het beleid inzake mensen met een beperking en zoveel meer.

De voorbije jaren werden vooral beslissingen genomen geënt op wat er reeds bestaat. Vooral op het Vlaamse niveau is het geen voldoende antwoord gebleken op de bestaande uitdagingen. Sterker nog, het heeft zelfs nooit die ambitie gehad. Wat jammer is. Want dit komt er vaak op neer dat wachtlijsten niet zijn aangepakt. Dat mensen niet de juiste zorg, hulp of ondersteuning krijgen op het moment dat ze daar het meest nood aan hebben. Een probleem dat zich voor doet in grote compartimenten van de welzijns- en zorgsector.

Doordat veel van onze zorgsystemen vol zitten, grijpen we voortdurend naar bijstellingen of alternatieven. Te weinig naar de oplossingen voor het probleem zelf. Het leidt er niet alleen toe dat veel mensen niet op de juiste plaats zitten en niet passend geholpen worden. Het leidt er ook toe dat sommige mensen die beter zouden kunnen worden, die kans niet krijgen. In de jeugdzorg, in de geestelijke gezondheidszorg, bij mensen met een beperking, ... is dat schrijnend duidelijk.

Voor **sp.a** moet een minder stoeve werkwijze bij het vaststellen van de zorgvraag en een minder zware en langdurige administratieve verwerking ertoe leiden dat een gepast pakket van zorg aangeboden wordt, zonder dat zorgbehoevenden op een wachtlijst terecht komen. De zorgverstrekker kan ruimer kiezen voor de meest aangewezen oplossing voor de specifieke context waarin de zorgvraag zich voordoet. Ontkokering van de zorgsectoren, zorgcoördinatie en

zorgtrajecten zijn al vaker vooropgesteld als eerbare objectieven, maar dichterbij die objectieven geraken is niet gelukt.

Het werkmodel waarvoor **sp.a** staat is gebaseerd op vertrouwen en verantwoordelijkheid. Vertrouwen en verantwoordelijkheid verhogen de efficiëntie omdat de mensen op het terrein meer beslissingsmogelijkheden krijgen voor wat betreft de individuele zorgpaden. Opvolging en controle vindt plaats op mesoniveau, niet meer op individuele dossiers. De centrale zorgverstreker garandeert de continuïteit van het zorgpad en staat garant voor de doelmatigheid doorheen het ganse traject. Met deze aanpak kunnen we wachtlijsten wel degelijk verminderen en de gepaste zorg op het juiste moment beschikbaar maken.

Tot slot mogen we niet vergeten dat de meeste zorg vandaag opgenomen wordt door mantelzorgers. Voor elkaar zorgen is een natuurlijke reflex. Maar we stellen vast dat het vandaag vooral 50-plussers zijn die de mantelzorg leveren. Als mensen langer, vaker en meer gaan werken dreigt deze spontane vorm van samenwerking verloren te gaan. Een goed evenwicht tussen arbeid en gezin blijft voor **sp.a** een zeer belangrijk streefdoel.

715. Een belangrijke hervorming in welzijn en zorg is nodig. Centraal staat dat vertrouwen en verantwoordelijkheid de efficiëntie verhogen omdat de mensen op het terrein meer beslissingsmogelijkheden krijgen voor wat betreft de individuele zorgpaden. Opvolging en controle vindt plaats op mesoniveau, niet meer op individuele dossiers. Beslissingen over de inzet van de middelen voor één individu moeten veel meer genomen worden door de mensen dichtst bij hen. De centrale zorgverstreker garandeert de continuïteit van het zorgpad en staat garant voor de doelmatigheid doorheen het ganse traject. Met deze aanpak kunnen we wachtlijsten wel degelijk verminderen en de gepaste zorg op het juiste moment beschikbaar maken.

5.2 Een solidaire gezondheidszorg

Niets is belangrijker in het leven dan een goede gezondheid. Onze solidaire gezondheidszorg biedt velen die zekerheid. En maar goed ook, want samen spenderen we er jaarlijks 10,5 procent van onze welvaart (ons BBP) aan. Een kwart daarvan betalen we uit eigen zak.

Wat opvalt als we vergelijken met andere landen, is dat samenwerken werkt. Amerikanen en Nederlanders moeten met respectievelijk 17,6 procent en 12 procent een stuk dieper in de buidel tasten, maar zijn niet per se beter af. Zo zijn 40 miljoen Amerikanen niet verzekerd en wordt de dekkingsgraad en de keuzevrijheid voor de zwaksten in Nederland ingeperkt. Alleen door zorg samen te organiseren blijft een leven in gezondheid voor ieder van ons bereikbaar. Niet enkel zij die 4.000 euro voor een bevalling of 20.000 euro voor een pacemaker kunnen ophoesten, maar iedereen verdient zorg van wereldklasse. Door samen te werken maken we dit mogelijk. Toch staat onze gezondheidszorg voor enkele uitdagingen. Daar kunnen we niet omheen. Om bij te blijven zullen we deze hoe dan ook moeten aanpakken.

We leven, en overleven, allemaal langer en de wetenschap slaagt erin om steeds meer ziektes en aandoeningen te behandelen. Deze vooruitgang mogen we gerust een verwezenlijking noemen. We zullen hierdoor de komende decennia onvermijdelijk meer uitgeven aan onze gezondheidszorg. Het Planbureau ziet de totale uitgaven aan gezondheid in 2030 al stijgen tot 12,5 procent van het BBP. Betekent dit dan dat we in de toekomst niet meer kunnen investeren in bejaarden? Of in terminaal zieken? Absoluut niet. Voor een maatschappij die zelf voor rechter speelt in de gezondheidskwesaties passen wij. Wat dit wel betekent, is dat we blijvend moeten investeren in de zorg en meer dan ooit rationeel moeten omspringen met de middelen die we hebben. Door deze nog beter aan te wenden kunnen we onze solidaire zorg behouden en verder versterken.

Een tweede uitdaging stelt zich in de aanhoudende gezondheidskloof. Een laag opgeleide vrouw heeft vandaag 18 gezonde jaren minder te goed dan een hoogopgeleide collega. Dit is onaanvaardbaar. Wij zetten in op het wegwerken van sociale en financiële drempels en voor een verbeterde dekking van de verplichte verzekering. Bovendien maken we een eind aan de commercialisering van zorg.

Tot slot mag tevredenheid niet leiden tot zelfgenoegzaamheid. Ook wat kwaliteit betreft moeten we naar het allerbeste streven. Daarom gaan we naar een professionalisering van het kwaliteitsbeleid in de gezondheidszorg en geven de we patiënt hierin een stem.

We financieren uw gezondheid samen

Iedereen heeft recht op zorg van wereldklasse. Gezondheid is geen voorrecht van zij die bijvoorbeeld voor een bevalling of een pacemaker respectievelijk 4.000 of 20.000 euro zelf op tafel kunnen leggen. Ook niet van zij die het geluk hebben dat ze privaat verzekerd zijn. Daarom kiezen wij voor een solidaire gezondheidszorg, waaraan iedereen meedoet. Dat betekent inderdaad dat sporters meebetalen voor rokers. Maar het betekent even goed dat ‘couch potatoes’ meebetalen voor de stressfracturen van vrijetijdslopers, voetballers voor tennisellobogen, kinderloze koppels voor de materniteiten, gezonde mensen voor mensen met kanker en ga zo maar door. Ieder van ons kan tegenslag hebben. Risico's individualiseren komt neer op het belasten van pech in de gezondheidsloterij. Precies door onze verzorgingsstaat gezamenlijk en voor een zo breed mogelijk spectrum aan (gezondheids)risico's te financieren, vermijden we dat.

Private verzekeringen bieden geen oplossing. Niet alleen sluiten ze mensen uit, 40 procent van de Belgen heeft geen private verzekering, ze zijn bovendien bijzonder ondoelmatig. Van elke euro in de private verzekering gaat slechts 73 cent naar zorg. De rest verdwijnt in administratie- en reclamekosten en winsten voor de verzekeraar. De verplichte verzekering scoort stukken beter, daar gaat van elke euro 95 cent naar zorg.

- 716. **sp.a** kiest resoluut voor een solidair gefinancierde gezondheidszorg waaraan iedereen deelneemt en de middelen publiek worden beheerd. Zo voorkomen we uitsluiting en houden we gezondheid voor iedereen betaalbaar.
- 717. Private verzekeringen zijn niet solidair, ondergraven de toegankelijkheid en betaalbaarheid van onze zorg en zijn bovendien inefficiënt. **sp.a** zet in op het

versterken van de verplichte verzekering zodat aanvullende hospitalisatieverzekeringen overbodig zijn.

Zorg efficiënter organiseren is goed voor onze gezondheid

We leven steeds langer en kunnen medisch gezien steeds meer. De vraag naar zorg neemt daardoor onvermijdelijk toe. Dat is een knappe verwezenlijking. Niettemin stelt het ons voor een uitdaging. Hoe betalen we dit allemaal? En hoe voorzien we de groeimarge die onze steeds betere zorg nodig heeft? Het antwoord schuilt in het beter samen organiseren van onze zorg.

Gezamenlijke zorgfinanciering moet gezondheid en kwaliteit belonen:

- 718. **sp.a** aanvaardt alleen een gezondheidszorg waarin de publieke middelen goed besteed worden. Vandaag gaat er nog te veel energie verloren. Door onze zorg efficiënter te organiseren, houden we ze betaalbaar en maken we toekomstige groei mogelijk. Bovendien is dat goed voor de kwaliteit. Zo slaan we twee vliegen in één klap.
- 719. De financiering van onze gezondheidszorg staat in het teken van uw gezondheid. Daarom maken we komaf met de te uitgesproken nadruk op prestatiegeneeskunde die overconsumptie in de hand werkt. Het voeren van onnodige, of soms zelfs schadelijke onderzoeken of behandelingen, mag niet langer opbrengen. We belonen zorg van topkwaliteit die u langer gezond houdt.
- 720. In de eerste lijn en zeker bij chronische zorg willen we vaker het forfaitair systeem toepassen. Dat houdt in dat u de nodige zorg krijgt voor een vast bedrag. Uw ziekenhuis financieren we op basis van de noden van de patiëntenpopulatie. We knippen de band tussen erelonen en de financiering van het ziekenhuis door en we schaffen de ereloonsupplementen af. We vervangen de ereloonsupplementen door een rechtvaardiger en transparantere financiering, die kwaliteit eerder dan kwantiteit stimuleert. Daardoor wordt u niet langer geconfronteerd met een torenhoge ziekenhuisfactuur.
- 721. Uw gezondheid is veel waard. Zorgverstrekkers verdienen een correct loon. Maar exuberante erelonen kunnen niet. Ook de zeer grote ongelijkheid die vandaag bestaat tussen verschillende types artsen kan niet langer. We werken dit weg door de nomenclatuur en het vergoedingssysteem van artsen te herzien.
- 722. We pakken de fraude, zoals uitkeringsfraude, in de gezondheidszorg aan. Maar ook zorgverstrekkers die een onmogelijk aantal prestaties opgeven (op een bepaalde tijdsspanne), worden gesanctioneerd. Het bedrag gelinkt aan de ontorechte aangerekende prestaties wordt teruggestort. Door het gerecupereerde geld de investeren in de betrokken sector ondersteunen we correcte zorgverstrekkers.
- 723. Steeds vaker worden meer winstgevende verstrekkingen door zorgverstrekkers aan het ziekenhuis onttrokken en ondergebracht in private klinieken. Dit is slecht

voor de financiële gezondheid van uw ziekenhuis. Bovendien streven zulke klinieken in de eerste plaats naar winst. Met het oog op een toegankelijke en doelmatige gezondheidszorg zetten wij de collectieve middelen prioritair in voor de not-for-profitziekenhuizen. Wanneer er geen meerwaarde is voor de patiënt houden we de zorg in het ziekenhuis.

724. De bestaande private klinieken worden verplicht om op het vlak van kwaliteit, tarifiering en transparantie een hoogwaardige bescherming te bieden. Zo geniet u ook in private klinieken dezelfde bescherming wat prijs en kwaliteit betreft.

De beste zorg krijgt u op de juiste plaats:

725. We wijzen mensen de weg in onze zorg. Zowel budgettair als kwalitatief is het van belang dat de juiste zorg op de juiste plaats wordt gegeven. Door een betere structurering zorgen we dat u altijd bij de juiste zorgverstrekker terecht kunt.
726. De eerste lijn, en in de eerste plaats uw huisarts, plaatsen we centraal als vertrouwenspersoon en spelverdeler in uw zorg. Ook wijkgezondheidscentra en andere zorgverstrekkers versterken we om hun rol in de eerste lijn op te nemen. We nemen maatregelen om ook buiten de stedelijke gebieden een goed eerstelijnsaanbod te garanderen. Door de competenties van de eerste lijn maximaal te gebruiken, rendeert onze investering in zorg maximaal.
727. Een elektronisch Globaal Medisch Dossier (GMD) zorgt ervoor dat al uw gezondheidsgegevens worden beveiligd en gecentraliseerd. Zo weet u zeker dat zorgverstrekkers snel over de soms levensnoodzakelijke informatie beschikken. Bovendien vermijden we onnodige en dure dubbelonderzoeken.
728. We zorgen voor een adequate financiering dringende geneeskundige hulpverlening. Zo verzekeren we betaalbare en kwaliteitsvolle hulpverlening voor iedereen wanneer de nood het hoogst is.
729. De toegang tot de tweede lijn zou, op logische uitzonderingen na, afhankelijk moeten zijn van een doorverwijzing door de eerste lijn. Positieve incentives moeten dit aanmoedigen. Door de capaciteiten van alle zorgverstrekkers optimaal te gebruiken, krijgt iedereen de beste zorg.
730. Chronisch zieken geven we meer duidelijkheid. We kiezen voor het model van het multidisciplinaire zorgtraject. Uzelf kiest de persoon die uw traject coördineert. Waar mogelijk krijgt u uw zorg transmuraal en ambulant. Zo kan zorg maximaal in uw vertrouwde omgeving.
731. Hoog specialistische zorg vergt concentratie en samenwerking. Dat komt de kwaliteit van uw verzorging ten goede. Niet elk ziekenhuis moet elke behandeling aanbieden. Zo houden we het ziekenhuislandschap gezond. Voor een ernstig gezondheidsprobleem wordt u behandeld in een gespecialiseerd ziekenhuis. Zo krijgt u zorg van absolute wereldklasse. Zodra het mogelijk is, wordt u verder verzorgd in een ziekenhuis of een revalidatie-instelling in uw buurt. Daar kan u ook

terecht voor courante ingrepen. Tot slot garandeert een goede thuiszorg dat u zo snel mogelijk kan herstellen in uw vertrouwde omgeving.

U krijgt waar voor uw geld:

- 732. U hebt het recht te weten waarvoor u betaalt. Door volledige transparantie over kosten in ziekenhuizen en bij zorgvertrekkers en apothekers, inclusief de aangerekende extra's, evenals de oorspronkelijke kostprijs van medische materialen, geven we u, de overheid en uw mutualiteit de mogelijkheid om de juistheid van uw betalingen te controleren. Om dit mogelijk te maken zorgen we voor een vereenvoudiging van uw factuur en meer transparantie over tarieven. Elke zorgverstrekker wordt verplicht aan elke patiënt een attest over te maken van de hem betaalde sommen. We verbieden het vragen van voorschotten.
- 733. Door de uitbreiding van forfaits, de referentietrugbetaling, het toepassen van strikte evidence-based terugbetalingscriteria en openbare aanbestedingen drukken we de prijs en het volume van geneesmiddelen en andere medische producten. Zo zorgen we ervoor dat u, en ook de gezondheidszorg steeds een correcte prijs betaalt.
- 734. Geneesmiddelen die niet innovatief zijn maken we nog goedkoper. Hierdoor creëren we ruimte om de markttoegang voor echt innovatieve geneesmiddelen te verbeteren. Zo zorgen we ervoor dat innovatie zijn weg naar de patiënt vindt.
- 735. De resistentie van bacteriën tegen antibiotica wordt op wereldschaal één van de belangrijkste zorgen. De WHO schat in dat resistente bacteriën een zeer grote pandemie kunnen veroorzaken, waartegen geen geneesmiddelen meer zijn opgewassen. Zowel in de humane als de veterinaire sector worden nog teveel antibiotica gebruikt. Alleen een drastische vermindering van dit antibioticumgebruik kan de toename van de resistentieontwikkeling een halt toeroepen en op termijn leiden tot een daling ervan. sp.a wil een nationaal actieplan, gebaseerd op het One Health principe, om in beide disciplines gecoördineerd de strijd aan te binden tegen de antibioticaresistentie.
- 736. Voor innovatieve geneesmiddelen en geneesmiddelen voor zeldzame ziekten, de zogenaamde weesgeneesmiddelen, moeten we de krachten op Europees niveau bundelen. Lidstaten alleen staan hierin niet sterk genoeg. Gunstmaatregelen zoals exclusiviteit op de markt gedurende tien jaar worden ingetrokken als de firma misbruik maakt of als de deontologie met de voeten wordt getreden. Dankzij samenwerking maken we ook deze, vaak levensreddende, geneesmiddelen voor iedereen betaalbaar.
- 737. De vestigingswet voor apotheken, die geen reële meerwaarde biedt voor een toegankelijke, doelmatige en kwalitatieve gezondheidszorg, maar vooral tot voordeel strekt voor de huidige eigenaars van apotheken in plaats van voor de patiënt of de maatschappij, wordt in zijn huidige vorm afgebouwd. Deze wordt vervangen door een beleid dat de toegankelijkheid van een aflevering van

geneesmiddelen in alle regio's van dit land garandeert en de apotheker billijk vergoedt voor zijn bijdrage tot de gezondheidszorg en de diensten die hij aan de patiënten aanbiedt.

Alle spelers nemen hun verantwoordelijkheid:

- 738. In het ziekenhuis zorgen we dat beheerders, zorgverstrekkers en patiënten samen instaan voor het goed gebruik van de publieke middelen. Via het consensusmodel binnen het RiZiv laten we artsen en ziekenfondsen verspilling door overconsumptie tegengaan. Ziekenfondsen geven we de juiste prikkels en instrumenten om uitgaveverschillen, die niet door verschillen in zorgbehoeften en gezondheidsrisico's van hun leden te verantwoorden zijn, onder controle te krijgen. Doordat iedereen zijn verantwoordelijkheid opneemt, krijgt u waar voor uw geld.
- 739. Via het voorschrift en het farmaceutisch advies zorgen respectievelijk voorschrijvers en apothekers voor het rationeel gebruik van geneesmiddelen. Waar mogelijk moeten apothekers steeds het goedkoopste geneesmiddel afleveren. Van te dure of te veel geneesmiddelen wordt niemand beter.
- 740. Europa moet een meer duurzame en efficiënte zorg bevorderen. De begrotingscontrole in kader van het Europees Semester is een belangrijk instrument om lidstaten aan te sporen inefficiënties in hun gezondheidszorgsystemen aan te pakken, zoals het bevorderen van 'smart spending' en het stimuleren van het maximaliseren van gezondheidswinst. Het Europese Sociaal Investeringspact, dat tot doel heeft de lidstaten te helpen om hun sociale en gezondheidszorgbudgetten efficiënter te besteden, versterken we om de doelmatigheid van de gezondheidsstelsels te verbeteren. We verbeteren ook de begeleiding aan lidstaten bij het gebruik van financiële steun, zoals de Europese Sociale Fondsen.

Zonder zorgdrempels is iedereen mee

Een vrouw zonder diploma heeft 18 gezonde levensjaren minder te goed dan een vrouw met een universitair diploma. 13,7 procent van de Belgen zegt zorg uit te stellen om financiële redenen. Dat hoeft niet te verbazen als je weet dat de eigen bijdragen in België bij de hoogste van Europa horen. Financiële en sociale drempels blijven dus zorgen voor een gezondheidsopdeling in onze samenleving. Daarnaast blijven een aantal zaken te weinig of niet terugbetaald door de verplichte verzekering. Daardoor blijven ze gereserveerd voor zij die het zich kunnen permitteren.

- 741. Efficiëntiewinsten die we boeken door onze gezondheidszorg doelmatiger te organiseren, investeren we in het versterken van onze zorg. Sociale en financiële drempels bouwen we stelselmatig af. We blijven de verplichte verzekering versterken. Zo garanderen we dat onze gezondheidszorg iedereen het beste biedt.

742. Bij een arts of andere zorgverstreker betaalt u voortaan, door de automatische derdebetalersregeling, net als bij de apotheker enkel het remgeld. De zorgverstreker rekent zijn ereloon rechtstreeks af met uw mutualiteit. Zo hoeft u dit bedrag niet langer voor te schieten. We zorgen ervoor dat misbruiken uitgesloten worden.
743. Voor wie de persoonlijk te dragen kosten te zwaar wegen zijn er sociale maatregelen zoals de maximumfactuur (MAF), de verhoogde tegemoetkoming en het statuut voor chronisch zieken. Deze blijven we versterken en kennen we, voor zover dat dat nog niet het geval is, automatisch toe. Zo blijft onze gezondheidszorg voor iedereen betaalbaar.
744. Door de hervorming van de ziekenhuisfinanciering maken we komaf met de ziekenhuissupplementen. Ook ambulant werken we de supplementen weg. We vervangen ze door een rechtvaardiger en transparantere financiering, die kwaliteit eerder dan kwantiteit stimuleert. Iedereen kan altijd bij een zorgverstreker terecht die zich aan de officiële tarieven houdt. We gaan deconventie tegen. Door het verdwijnen van supplementen daalt uw persoonlijk aandeel in de zorgkost drastisch.
745. In het ziekenhuis scheiden we de verblijfskosten van de vergoeding voor medische zorg. De prijs en de kwaliteit van uw verzorging hangen niet langer af van uw kamerkeuze of budget. Bijkomende diensten die de patiënt vraagt in het kader van het verblijf, worden aan het ziekenhuis betaald en hebben geen enkele impact op het inkomen van de arts.
746. Sociale drempels mogen de toegankelijkheid tot onze gezondheidszorg niet beperken. We versterken zorgverstrekkers in hun sociale eerstelijnsrol. We denken hierbij in de eerste plaats aan huisartsen, maar ook aan andere zorgverstrekkers die zeer dicht bij de patiënt staan zoals vroedvrouwen, apothekers en verpleegkundigen. Wijkgezondheidscentra, Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg, huisartsenwachtposten en andere initiatieven die de zorgtoegankelijkheid bij sociaal kwetsbare groepen verbeteren, ondersteunen we. Zo heeft iedereen een laagdrempelig en vlot bereikbaar aanspreekpunt in de eerste lijn.
747. Wanneer de klachten van een patiënt niet verklaard zijn is meer onderzoek nodig. Het structureren van de diagnostiek en de behandeling met een traject en een zorgcoach als vertrouwensfiguur brengt rust en een efficiëntere zoektocht, weliswaar met een open vizier. In geen enkel geval mag een patiënt in zo een geval zonder zorg vallen.
748. Zinnige kosten die vandaag buiten de verplichte verzekering vallen, maar vaak gelukkig terugbetaling vinden in de sociale aanvullende verzekering, worden stap voor stap in de verplichte verzekering opgenomen. We denken hierbij aan tandzorg, visuele en auditieve hulpmiddelen, psychotherapie, patiëntenvervoer,... Zo maken we deze zorg voor iedereen beschikbaar.

- 749. In 3 procent van alle ziekenhuisverblijven om uiteenlopende redenen niet - terugbetaald materiaal aangerekend, geheel ten laste van de patiënt. Daarom zetten we in op een betere betaalbaarheid van implantaten in het algemeen en specifiek voor patiënten met recht op de verhoogde tegemoetkoming.
- 750. We breiden de vaststelling van plafondprijzen uit naar hoorapparaten en dure optische hulpmiddelen zoals brilglazen en lenzen. Zo kan iedereen blijven horen en zien.

Samen de zorgkwaliteit verhogen

Belgen zijn zeer tevreden over hun gezondheidszorg. Toegankelijkheid speelt hierin een belangrijke rol. In één adem gaan we er vaak vanuit dat we ook wat kwaliteit betreft tot de wereldtop behoren. Als we die bewering hard willen maken, hebben we nog een lange weg af te leggen. Om het draagvlak voor, en de tevredenheid over onze gezondheidszorg te garanderen, moeten we kwaliteit en patiëntenveiligheid prominent op de voorgrond plaatsen.

- 751. Alle zorgverstrekkers moeten verplichte standaarden van zorg toepassen en zich volgens transparante criteria accrediteren. De opleiding van zorgverstrekkers hervormen we naar Europees model met openbare en vijfjaarlijks herzienbare eindtermen. De kwaliteit en patiëntentevredenheid bij zorgverstrekkers en in ziekenhuizen maken we publiek bekend. Zo weet u dat u in goede handen bent.
- 752. Ziekenfondsen hebben bij uitstek de expertise om de belangen van de verzekerden te behartigen. We versterken hen in het opnemen van deze rol. Zo kan uw mutualiteit u gerichte antwoorden bieden op de vragen die met uw gezondheid te maken hebben.
- 753. Niemand kent de problemen in de gezondheidszorg beter dan de patiënt zelf. Deze expertise moeten we laten renderen in het beheer van onze gezondheidsinstellingen. Naast ziekenfondsen leveren ook andere patiëntenverenigingen vandaag goed werk. Dat moeten we verder ondersteunen. Zo geven we de patiënt een stem in onze zorg.
- 754. In elke zorginstelling en in elke zorgregio maken we een klachtenbehandelingsinstantie bevoegd voor elke zorg, zowel ambulant als in de het ziekenhuis. In de tweede lijn wordt één centrale ombudsdienst bevoegd voor de gehele gezondheidszorg. Zo komt uw klacht altijd juist terecht.
- 755. Kwaliteitsvolle zorg steunt op wetenschappelijke kennis. Meer en sneller nog dan vandaag zetten we de aanbevelingen van onze kennis- en expertisecentra, zoals de Hoge Gezondheidsraad en het Kenniscentrum voor de Gezondheidszorg, om. Een sterke basis zorgt voor gezondheidszorg van topkwaliteit.
- 756. De Europese Kennis- en Innovatiegemeenschappen die kenniscentra, overheden en andere stakeholders samenbrengen moeten meer de kaart trekken van de gezondheid. Zeker wat betreft onderzoek naar zeldzame ziekten kan Europa een

meerwaarde bieden door kennis en expertise over de grenzen heen uit te wisselen.

757. Het monitoren en analyseren van negatieve bijwerkingen van geneesmiddelen moet Europees opgevolgd worden om de veiligheid van onze geneesmiddelen te waarborgen. Ongewenste bijwerkingen van geneesmiddelen zijn immers een belangrijke maar vermijdbare doodsoorzaak in de Europa. Het uitwisselen van informatie tussen lidstaten via het Europese Geneesmiddelenagentschap is dus van groot belang. Dit geldt echter ook voor medische hulpmiddelen, zoals bijvoorbeeld implantaten. Hiervoor bestaat in de Europese Unie zelfs geen systeem van voorafgaande vergunningen door een overheid, enkel een conformiteitsverklaring afgeleverd door private organismen die hiervoor door één van de lidstaten erkend worden. Dit geeft veel minder garanties inzake kwaliteit en veiligheid. **sp.a** streeft dan ook naar een vergunningenbeleid op Europees niveau en met een gelijkwaardige bescherming voor de risicovolle medische hulpmiddelen.
758. Elke Europeaan heeft recht op toegankelijke en kwalitatieve gezondheidszorg. Bij grensoverschrijdende zorg garandeert de Unie de rechten van de patiënt zonder medisch toerisme te promoten wat de draagkracht van het nationaal systeem kan aantasten.

5.3 Geestelijke gezondheidszorg voor wie het extra nodig heeft

De impact van psychische aandoeningen op individu en samenleving is niet te onderschatten. Eén op vier Belgen kampt ooit in zijn leven met ernstige psychische problemen.

sp.a staat voor een geestelijke gezondheidszorg die de patiënt centraal plaatst en alle mensen bereikt die er nood aan hebben. Daarbij geven we actoren in het veld het vertrouwen en de verantwoordelijkheid om patiënten een ononderbroken en passend zorgtraject aan te bieden. Aan de basis hiervan liggen een betere samenwerking tussen voorzieningen, sensibilisering via de media, meer inzichten in de verwachtingen van de patiënt en meer participatie van de patiënt in de zorgplanning.

In veel regio's zijn in de laatste jaren mobiele multidisciplinaire teams opgericht die voorzien in ambulante begeleiding, behandeling en psychosociale revalidatie van personen met psychische problemen, bij hen thuis of eender waar zij zich bevinden. De nadruk ligt daarbij op preventie, vroegdetectie en vroeginterventie. Voor ons ligt de uitdaging voor de toekomst in het verlengde hiervan: het ontwikkelen van een gemeenschapsgerichte en geïntegreerde geestelijke gezondheidszorg, door de realisatie van zorgnetwerken waar zowel ambulante als residentiële voorzieningen in samenwerken.

sp.a kiest voor de vermaatschappelijking van de geestelijke gezondheidszorg. Dit houdt in dat men werkt vanuit een visie op integratie en niet uitsluitend vanuit een ziekte- en genezingsmodel. We staan de patiënt bij om zich in zijn sociale omgeving staande te houden met zijn problemen en beperkingen. Dit heeft enkel een goede kans op succes indien een breed beleidsvlak mee in het bad

getrokken wordt: armoedebestrijding, lokaal sociaal beleid, werk, diversiteitsbeleid, integratie in de samenleving, onderwijs en huisvesting.

759. Het zwaartepunt van de behandeling van psychische aandoeningen ligt bij de sociale omgeving en thuiscontext van de patiënt.

Internationaal schat de OESO dat 80 procent van de personen die nood hebben aan psychische bijstand geen enkele zorg ontvangen. Bij ernstige aandoeningen ontvangt slechts de helft van de personen zorg. België doet het maar iets beter dan dit gemiddelde. Het gebruik van psychofarmaca, geneesmiddelen die inwerken op het psychisch welzijn, is bij ons dan weer opvallend hoog in vergelijking met andere landen.

760. We verbeteren de doorverwijzing naar de geestelijke gezondheidszorg door een breed netwerk te ontplooiën van organisaties die samenwerken om psychisch kwetsbare personen de weg wijzen: het algemeen welzijnswerk, de eerstelijnsgezondheidszorg, de thuiszorg, de politie en justitie (bijv. bij verslaving), de jeugdzorg, enzovoort.
761. **sp.a** streeft tegelijk naar een significante vermindering van het voorschrijven en het gebruik van psychofarmaca. Het gebruik van geneesmiddelen dient beperkt te worden tot de gevallen waar dit evident medisch aangewezen is.

Veel mensen met psychische klachten vinden baat bij psychologische begeleiding als eerstelijns hulp, zonder dat er een noodzaak is om langdurige psychotherapie te starten. Momenteel zijn in Vlaanderen reeds proefprojecten aan de gang.

762. Personen die daar nood aan hebben moeten beroep kunnen doen op eerstelijnspsychologische zorg. Daarbij moet betaalbaarheid en kwaliteit gegarandeerd zijn. De eerstelijnspsycholoog werkt nauw samen met de huisarts.

De opstart van professionele zorg komt nu vaak veel te laat; hierdoor kennen patiënten een verhoogd risico op de noodzaak van een levenslange behandeling. Dit geldt overigens ook indien de hulpverlening te lang aansleept.

763. Wij maken van vroegdetectie en vroeginterventie belangrijke werkmiddelen voor de ambulante geestelijke gezondheidszorg. Bij vroeginterventie versterken we prioritair de draagkracht van de gebruiker evenals van de personen die ermee samenleven. In de regel bouwen we na enkele maanden de hulp weer af.

Na Japan kent België het hoogste aantal psychiatrische bedden ter wereld. Veel residentiële patiënten bevinden zich niet op de beste behandelingsplaats, vermits hun zorgnoden ook ambulant ingevuld kunnen worden. Langdurige opname in de psychiatrie beperkt de kansen om (terug) volwaardig deel te nemen aan de samenleving. Vlaanderen kent een langere verblijfsduur (gemiddeld 69 dagen) in psychiatrische voorzieningen dan het internationaal gemiddelde.

764. We maken werk van een kwaliteitsvoller leven voor de patiënt, met minder en kortere ziekenhuisopnames. In het geval van een opname werken ambulante zorg en de zorgverstrekkers van de residentiële voorziening samen aan een traject voor een vlotte re-integratie. Andere spelers op het veld, zoals huisartsen, thuiszorgdiensten, maatschappelijke werkers, arbeidstrajectbegeleiders, ... worden actief betrokken.
765. We geven een belangrijke plaats aan ambulante teams in de psychiatrie, die patiënten in hun thuisomgeving opvangen en een ondersteunend netwerk rond de patiënt uitbouwen. De ambulante teams maken werk van een optimale bereikbaarheid. Parallel hiermee wordt een overwogen afbouw van psychiatrische bedden voortgezet. De consequentie hiervan is de afbouw van psychiatrische bedden en de verhoudingsgewijze vermindering van nieuwbouwprojecten voor de bedden. Het spreekt vanzelf dat opname gegarandeerd blijft voor ieder die er echt nood aan heeft, ook in crisissituaties.

België telt voldoende psychiaters maar deze worden vaker overbelast omdat andere beroepsgroepen met een kwalificatie voor het behandelen van psychische klachten hier een veel bescheidener rol spelen en hun prestaties niet terugbetaalbaar zijn binnen de wettelijke ziekteverzekering.

766. We voorzien in terugbetaling van de psychotherapie door de wettelijke ziekteverzekering op basis van erkenning van beroepstitels, een zorgvuldige intakeprocedure en volgens wetenschappelijke en operationele criteria. Dit is één van de middelen die moeten bijdragen tot een verbetering van de geestelijke gezondheid van onze bevolking en dus ook op termijn helpen leiden tot een aanzienlijke vermindering van het gebruik van psychofarmaca, het aantal verblijven in de “psychiatrie” en zeker van het aantal zelfdodingenzelfdodingen.

Onze centra voor geestelijke gezondheidzorg werken volledig multidisciplinair, wat een belangrijke meerwaarde creëert. Maar gebruikers botsen meestal op lange wachttijden vooraleer ze er terecht kunnen.

767. De bekendheid van de geestelijke gezondheidscentra moet worden verhoogd via informatiecampagnes om zo verder de drempel voor geestelijke gezondheidzorg te verlagen. De werking van geestelijke gezondheidscentra moeten we daarnaast evalueren en indien nodig heroriënteren. Bij hun takenpakket hoort zeker het ondersteunen van de actoren uit de eerstelijnszorg in het herkennen en oriënteren van geestelijke gezondheidsproblemen. Zij dienen mensen ook wegwijs te maken in het zorgaanbod (actieve loketfunctie). De onterechte geografische verschillen in de uitbouw van deze voorzieningen verdwijnen. De wachtlijsten in de Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg worden weggewerkt.

Er is weinig zicht op hoeveel en welke geestelijke gezondheidzorg we nodig hebben. We hebben het dan onder meer over de behoeften aan gespecialiseerde ambulante zorg voor respectievelijk

jongeren en ouderen, begeleiding in de vorm van beschut wonen, zorg voor chronische doelgroepen of urgentiezorg. We garanderen de betaalbaarheid en de toegankelijkheid van de geestelijke gezondheidszorg voor mensen in bestaansonzekerheid.

- 768. We ontwikkelen een wetenschappelijk gefundeerde zorgbehoefteanalyse die de basis vormt voor een globale geïntegreerde programmatie voor de geestelijke gezondheidszorgsector.
- 769. We versterken met hoge prioriteit specifieke werkterreinen binnen de geestelijke gezondheidszorg zoals zelfdodingpreventie, bestrijding van depressie en burn-out, forensische psychiatrie en zorg voor geïnterneerden. We pakken de tekorten inzake kinderpsychiatrie aan, onder meer in de psychiatrische ziekenhuizen. Voor jongeren met een psychiatrische problematiek gecombineerd met agressie- en gedragsproblemen worden bijkomend aanbod voorzien. Wij vragen ook dat de verzekeringsmaatschappijen de psychische ziekten niet uitsluiten of discrimineren.
- 770. We monitoren permanent de betaalbaarheid van de geestelijke gezondheidszorg. Maar even goed werken we de immateriële drempels die de toegang tot de geestelijke gezondheidszorg afremmen, weg. Opgeleide ervaringsdeskundigen in de armoede worden ingezet in de geestelijke gezondheidszorg binnen het kader van de armoedebeleid.

De negatieve beeldvorming over psychische aandoeningen is een bijkomende, niet te onderschatten hindernis voor herstel en re-integratie.

- 771. We zetten in op destigmatisering en het bespreekbaar maken van geestelijke gezondheidsproblemen in de samenleving. We zetten acties op voor een breed publiek, bijvoorbeeld op basis van concrete getuigenissen van (ex-)patiënten. Voor bepaalde doelgroepen, zoals jongeren, zijn specifieke campagnes wenselijk.
- 772. We creëren een geëigend kanaal voor de belangenbehartiging van psychiatrische patiënten en hun familie.
- 773. Om de doorstroming van (ex)patiënten in de geestelijke gezondheidszorg naar de samenleving te faciliteren is onder meer begeleiding in het onderwijs, begeleiding naar een aangepaste job en arbeidszorg absoluut nodig. Specifieke aandacht voor betaalbare huisvesting met passende begeleiding (onder meer door initiatieven op het vlak van sociale huisvesting en bemiddeling) is een cruciale randvoorwaarde.

In tegenstelling tot bijvoorbeeld de algemene ziekenhuizen wordt de financiering van psychiatrische ziekenhuizen nog steeds bepaald door de verouderde criteria van aantal bedden, bezettingsgraden en een quotumsysteem. Dit vormt een hardnekkige financiële prikkel om patiënten zoveel en zo lang mogelijk in het ziekenhuis te houden.

- 774. Net als in andere landen maken wij de overstap naar een moderne financiering van psychiatrische ziekenhuizen, gebaseerd op een mix van forfaitarisering, globale budgetten, prestatieverloning en een beloningssysteem voor kwaliteit.
- 775. We passen de opleiding en navorming van het personeel in de geestelijke gezondheidszorg en het personeelskader in de voorzieningen aan aan nieuwe opdrachten, zoals 'outreaching', zodat voldoende competentie gegarandeerd wordt. Professionele verstrekkers buiten de geestelijke gezondheidszorg krijgen bijkomende opleiding zodat zij de nodige competenties verwerven om alarmsignalen te onderkennen en om adequaat en tijdig door te verwijzen.
- 776. We legaliseren de verkoop, het bezit en het gebruik van cannabis. Daardoor halen we de verkoop uit de criminaliteit, kunnen we de samenstelling controleren en beter inzetten op preventie en informatie.

De zesde staatshervorming voorziet een verdere homogenisering van de geestelijke gezondheidszorg en de verslaafdenzorg op het niveau van de Gemeenschappen.

- 777. De overheveling van budgetten en voorzieningen voor geestelijke gezondheidszorg en middelenafhankelijkheid naar de Gemeenschappen grijpen we aan om een, ten overstaan van de huidige situatie, sterk verruimd geestelijke gezondheidszorgdecreet in te voeren. In decreet krijgen ambulante behandeling en begeleiding via netwerken voor ambulante zorg, centra geestelijke gezondheidszorg en beschut wonen een geëigende plaats. Dit omvat een optimale verbinding met sectoren als verslavingszorg of centra voor ambulante revalidatie.
- 778. Het nieuwe decreet geestelijke gezondheidszorg legt de link naar de psychiatrische ziekenhuizen en psychiatrische afdelingen van algemene ziekenhuizen via geactualiseerde erkenningsnormen en programmatie, materie die ook overkomt naar Vlaanderen.

We voorkomen problematisch middelengebruik

Voor een efficiënte aanpak van zorg en bijstand bij middelenafhankelijkheid moeten we komen tot een ruime opgevatte multidisciplinaire samenwerking tussen de diverse zorgverstrekkers die zich tot problematische gebruikers richten: in de eerste plaats de centra voor verslaafdenzorg (die worden overgeheveld naar de Gemeenschappen) maar ook de geestelijke gezondheidszorg, het algemeen welzijnswerk, de bijzondere jeugdzorg, justitiële en politiediensten.

Op het vlak van preventieve maatregelen en vroeginterventie stellen we vast dat we kwetsbare groepen nog al te vaak niet bereiken: thuislozen, spijbelaars, jongeren die fysiek misbruikt zijn, delinquenten, kinderen van gebruikende ouders.

- 779. Voor **sp.a** vormen de noden en behoeften van de middelenafhankelijke persoon het uitgangspunt voor de organisatie van zorg en bijstand. De bijstand aan verslaafden dient meer te omvatten dan de ontwenningbehandeling. We

voorzien een langdurige periode van nazorg en bijstand waarbij er oog is voor het familiale draagvlak, huisvesting, werkgelegenheid en de versterking van het sociaal netwerk van de patiënt.

- 780. We maken inzake middelengebruik werk van een versterking van preventieve acties (via informatiecampagnes en individuele infokanalen) en vroeginterventie (acties die zich richten tot groepen met een hoger risico op afhankelijkheid), met extra inspanningen voor kwetsbare groepen.
- 781. Om problematisch middelengebruik te voorkomen werken we aan de deskundigheidsbevordering van opvoedingsverantwoordelijken in het implementeren van preventieprogramma's voor kinderen en jongeren.
- 782. We richten provinciale categoriale netwerken op voor de aanpak van problematisch middelengebruik, met een aangepast financieringskader. Deze netwerken bouwen een actieve link uit met de netwerken voor geestelijke gezondheidszorg, de eerstelijnsgezondheidszorg en de integrale jeugdhulp.
- 783. De financiële bijdragen van de middelenafhankelijke patiënt voor de zorgverstrekking mag de toegankelijkheid tot de zorg en bijstand op geen enkele manier bemoeilijken.
- 784. De hulpverlening treedt voldoende proactief op. Niet alleen de cliënt moet naar de hulpverlening toestappen, de hulpverlening moet ook zelf actief de patiënt opzoeken. De motivatie van de middelenafhankelijke persoon om zijn leven terug in handen te nemen wordt gestimuleerd en versterkt.
- 785. Ook voor gedetineerden investeren we in een therapeutische aanpak ter plaatse. De detentieperiode wordt actief gebruikt om aan het afhankelijkheidspatroon te werken.
- 786. **sp.a** investeert meer in 'harm reduction'. Dit houdt onder meer de verdere uitbouw van lokale spuitenruilpunten in, samen met de lokale overheid en welzijnsdiensten. Zij hebben een integrale werking: recuperatie en verstrekking van injectiemateriaal, advies inzake gevaren van onhygiënisch gebruik en toeleiding naar de zorgverlening.

5.4 Samen gezond blijven

Hoe gezonder een samenleving, hoe gelukkiger en productiever. Door samen te investeren in gezondheidspreventie en -promotie gaan we er als samenleving op vooruit.

Gezondheidszorg gaat niet alleen om het verzorgen en genezen van zieke mensen. Minstens even belangrijk is het aanwenden van de geneeskunde om mensen gezond te houden. Ons land hinkt wat het investeren in preventie betreft achterop. Terwijl de OESO-landen gemiddeld 3 procent van hun gezondheidsbudget besteden aan preventie blijft België steken op 0,15 procent. Grote groepen vallen vandaag nog buiten het bereik van zinvolle preventieve acties (zoals vaccinatie- en

screeningsprogramma's en preventieve controles). Net als bij de behandeling van ziektes moet toegankelijkheid een hoofdprioriteit zijn in het preventiebeleid.

Essentieel om gezond te blijven zijn onze leefgewoonten. Vele chronische aandoeningen worden niet voor niets welvaartsziekten genoemd. Ze vermijden vraagt de juiste informatie en de nodige middelen. Die reiken we aan via gezondheidspromotie. We hebben aandacht voor de sterke maatschappelijke ongelijkheid.

Een leven in goede gezondheid is vandaag niet voor iedereen even bereikbaar. Hier willen wij verandering in brengen. **sp.a** wil iedereen de kans geven op een leven in goede gezondheid.

- 787. **sp.a** gaat voor een ambitieus preventiebeleid. We trekken het budget voor preventie aanzienlijk op. Zo zetten we een inhaalbeweging in.
- 788. Preventieve onderzoeken en vaccinaties, waarvan de meerwaarde wetenschappelijk bewezen is, moeten de hele doelpopulatie bereiken. Wij kiezen voor de laagdrempelige, kosteloze overheidsprogramma's om de hele doelpopulatie te bereiken. Voor moeilijk te bereiken groepen leveren we extra inspanningen.
- 789. Voor preventie bij jongeren werken we via de medische schoolbegeleidingsdiensten. Zo willen we bijvoorbeeld dat de tandartsconsultatie voor kinderen deel gaat uitmaken van het medisch onderzoek van de CLB's.
- 790. We vermijden schadelijke en ondoelmatige screeningsonderzoeken. Van zinloze of schadelijke handelingen wordt niemand beter.
- 791. Door gezondheidspromotie geven we mensen hun gezondheid terug in handen. We vertrekken altijd van een emanciperende logica. Individueel gedrag mag nooit resulteren in afstraffing of uitsluiting van zorg. Door gezondheidspromotie te richten op specifieke doelgroepen, zoals mensen in bestaansonzekerheid en jongeren, geven we iedereen kansen op gezondheid.
- 792. Wat gezondheidspromotie betreft zetten we in op gezonde eet- en beweeggewoonten. We nemen maatregelen om gezonde voeding en beweging voor iedereen beschikbaar te maken. Zo geven we onder meer aandacht aan gezonde voeding in het onderwijs.

5.5 We vangen noden in de langdurige zorg op

Om de noden in de langdurige zorg, in het bijzonder de ouderenzorg, op te vangen is een geleidelijke transitie naar nieuwe zorgvormen cruciaal. Investeren in de uitbreiding van het bestaande zorgaanbod is absoluut nodig maar 'meer van hetzelfde' volstaat niet. Om de uitdagingen van de toekomst aan te kunnen moet de zorgsector anders en vooral slimmer gaan werken. Zorginnovatie is een voordelige strategie om onze manier van zorgen te veranderen.

Meer dan de helft van de chronisch zieken, zorgbehoevende ouderen en personen met een handicap lopen maandelijks gebukt onder de financiële zorgen door de combinatie van veel zorgkosten en een beperkt inkomen. Dit verhelpen we door een solidair systeem dat zorg betaalbaar maakt voor alle mensen, ongeacht hun draagkracht en inkomen. Dit solidair systeem voeren we in voor alle vormen van zorgverstrekking, ongeacht de woonsituatie. De keuze van de gepaste soort zorg, thuis, semi-muraal (waarbij de patiënt overdag in een zorginstelling en 's nachts thuis verblijft) of residentieel mag geen financiële consequenties hebben voor de zorgkosten van de oudere.

Als we zorg nodig hebben mag dat onze vrijheid niet te veel inperken. Zorg moet mensen helpen om zich te integreren in plaats van hen te isoleren. We willen zorg die niet afschermt en betuttelt maar mensen kracht en zeggenschap geeft. Onderzoek toont ons dat ouderen veel meer dan vroeger zelf de regie van hun veroudering en zorg in handen willen nemen.

Betaalbare zorg garanderen voor alle ouderen

Voor zorgbehoevende personen die langdurig veel zorg nodig hebben, aan huis of in een residentiële voorziening, kan de zorgfactuur hun bestaansmiddelen overschrijden. Om de betaalbaarheid van de zorg te garanderen voor alle ouderen voeren we een maximumfactuur in de thuiszorg en woonzorg in. Zo voorkomen we dat mensen die thuis wonen noodzakelijke zorg uitstellen waardoor ze meer ziekenhuisopnames kennen en uiteindelijk sneller in het woonzorgcentrum terecht komen. Zo verhinderen we ook dat ouderen financieel afhankelijk van familie of OCMW worden omwille van de opname in een woonzorgcentrum.

- 793. Er komt een maximumfactuur voor de zorg, die maakt dat de kosten van thuiszorg en woonzorg nooit de financiële draagkracht van de gebruiker overstijgen. De factuur van het rusthuis mag niet hoger zijn dan het pensioen. Door deze maatregelen kan de onderhoudsplicht afgeschaft worden.
- 794. Gebruikers hebben het recht vooraf te weten hoeveel ze voor de thuiszorgdiensten zullen betalen, zodat ze aan het einde van de maand niet voor verrassingen komen te staan. Daarom zetten we een geïnformatiseerd systeem op poten zodat de cliënt de kostprijs van de dienstverlening zonder moeite te weten komt.
- 795. Dienstencheques bieden in de eerste plaats comfortdiensten voor werkenden. De toenemende vraag naar thuishulp voor zorgbehoevenden moet op basis van het woonzorgdecreet gefinancierd worden

In de zesde staatshervorming is de overheveling van de controle op de prijzen van woonzorgcentra naar de Gemeenschappen voorzien. De rusthuisprijs is nu federaal de bevoegdheid van Economische Zaken.

- 796. Na de overheveling van de prijscontrole halen we de bijdrage van de bewoner van het woonzorgcentrum uit de economische sfeer. De bijdrage tot de zorgkosten is voor iedereen gelijk en staat garant voor kwaliteitsvolle zorg. Elke bewoner kan

genieten van goede voorwaarden op het vlak van huisvesting, voeding en activiteiten voor een redelijke en transparante prijs.

De overheid heeft de supplementen vastgelegd die in het woonzorgcentrum mogen worden aangerekend. Maar de 'doorzichtige rusthuisfactuur' is daarmee nog niet gerealiseerd. In veel gevallen blijft het onduidelijk wat tijdens een ziekenhuisverblijf aan de bewoner kan worden aangerekend. Dagprijzen zijn onderling moeilijk vergelijkbaar omdat het woonzorgcentrum een 'supplement' alsnog in de dagprijs kan opnemen.

797. We maken de dagprijzen en de facturen in de woonzorgcentra transparanter en eenvormig. Vandaag wordt een deel van de mobiliteitshulpmiddelen vergoed door de wettelijke ziekteverzekering (federaal) en een aanvullend deel door het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH). De vergoeding vanuit het agentschap heeft betrekking op een tweede rolwagen, omgevingsbediening, onderhouds- en herstelkosten. Vijfenzestigplussers kunnen in de meeste gevallen enkel beroep doen op de tussenkomst van de ziekteverzekering. De zesde staatshervorming draagt het federale gedeelte van het mobiliteitshulpmiddelenbeleid aan de Gemeenschappen over.

798. De toekenning aan Vlaanderen van de volledige bevoegdheid en het budget voor de mobiliteitshulpmiddelen leidt ertoe dat dit beleid gestroomlijnd wordt en zo klantgericht mogelijk wordt georganiseerd. We brengen een leeftijdsonafhankelijk hulpmiddelenbeleid tot stand.

De bijdrage die wij betalen aan de Vlaamse zorgverzekering levert op dit moment 103 miljoen euro op. De zorgverzekering wordt slechts voor een derde gefinancierd door bijdragen en voor twee derden vanuit de algemene begrotingsmiddelen.

799. De bestaande jaarlijkse bijdrage aan de zorgverzekering is grotendeels forfaitair en dus niet solidair. Bij de verdere uitbouw van het Vlaamse luik van de sociale zekerheid streven we ernaar om de financiering maximaal solidair te organiseren.

We bouwen de zorg van de toekomst op

De huidige ouderenzorg en thuiszorg is nog te veel een los van elkaar opererend aantal structuren, specialisaties en organisaties met talrijke tussenschotten. Er is te weinig samenwerking met zorg- en gezondheidszorgvoorzieningen die traditioneel niet tot de ouderenzorg worden gerekend, zoals de eerstelijnsgezondheidszorg (huisarts, paramedische zorg) en de dragers van zorgtechnologie.

Voor **sp.a** moet de gebruiker kunnen beschikken over een naadloos aaneensluitend en samenwerkend aanbod van thuiszorg, woonzorg en alle tussenvormen (zoals dag-, nachtopvang en kortverblijf). Dit maakt de zorg kwaliteitsvoller en kostenefficiënter. Zo is vastgesteld dat ouderen die beroep doen op thuisverpleging doorgaans een residentiële opname kunnen uitstellen en zo de totale duur van de opname verkorten. Van degenen die nu in Vlaanderen naar een

woonzorgcentrum gaan, maakte slechts 40 procent in de drie jaar daarvoor gebruik van thuisverpleging.

De ontwikkeling van (nieuwe) ambulante en semi-residentiële zorgvormen wordt de belangrijkste trend van de toekomst.

- 800. **sp.a** baseert zich op een sterke overheid, een meer gericht en dwingender overheidsoptreden en goed bestuur om de stijgende aanbodnoden van ouderenzorg en thuiszorg in de toekomst de baas te kunnen.
- 801. Meer plaatsen in voorzieningen en meer uren thuiszorg zijn noodzakelijk, net als meer zorgcoördinatie en -regie en een grotere flexibiliteit in de beschikbaarheid. Samenwerking in het belang van de gebruiker leidt tot meer efficiëntie en kwaliteitsverbetering.
- 802. We schenken de zorgvoorzieningen en -diensten vertrouwen om met een geïntegreerd en continu zorgtraject te werken voor elke gebruiker en we responsabiliseren hen daarvoor. Monitoring, gegevensdeling en controle geven we een plaats op het mesoniveau, bijvoorbeeld de zorgregio.

In heel wat landen oefenen de lokale overheden met succes een belangrijke functie uit in de organisatie van de langdurige zorg.

- 803. We geven lokale besturen een belangrijke aansturende rol in de regie en coördinatie van de ouderenzorg en thuiszorg. Dit verhoogt de democratische legitimiteit van de zorgsturing. Gebruikers vinden in het Sociaal Huis of bij dienstverlenende sociale organisaties zoals ziekenfondsen een aanspreekpunt voor een brede waaier van zorggebonden vragen, niet enkel op het vlak van het beschikbare aanbod maar ook inzake mantelzorg, vrijwilligerswerk, levensbeschouwelijke ondersteuning en wilsbeschikking. Er wordt maximaal ingezet op de bestaande expertise en op netwerkvorming.

Zorgbehoevende personen blijven het liefst thuis wonen, omwille van de zelfstandigheid en de levenskwaliteit waarover ze daar beschikken. Zelf bepalen wanneer je opstaat en naar bed gaat, wanneer je eet en drinkt en met wie je wil omgaan, is nog altijd het beste. In een instelling of thuis wonen mag wel geen zwart-wit verhaal zijn. Beide zorgvormen moeten optimaal op elkaar aansluiten.

- 804. We zorgen ervoor dat thuiszorg en residentiële zorg – en alle mogelijke variaties daartussen – volledig complementair zijn en zo goed mogelijk in elkaar passen. We focussen eveneens op een uitbreiding en differentiatie van de dag- en nachtopvang (zoals opvang voor minder zware zorgprofielen, dementiepatiënten en palliatieve patiënten). De thuiszorg wordt flexibeler, met een bredere dienstverlening en meer mogelijkheden voor avond- en weekendzorg. We houden ook rekening met het bewonersprofiel (bv. afdelingen voor gebarentalige doven).

805. We creëren meer mogelijkheden voor ouderen om tijdelijk in een woonzorgcentrum opgenomen te worden of deeltijds thuis te wonen én in een residentiële voorziening of enkel 's nachts in een voorziening te verblijven.

Een van de uitdagingen van de toekomst is patiënten met complexe ziekteprofielen indien mogelijk (weer) thuis te laten wonen.

806. Mensen met complexe zorgprofielen moeten thuis over een betaalbaar, kwaliteitsvol zorgcircuit kunnen beschikken, met inzet van de modernste werkmethoden en de nieuwste technologische mogelijkheden.

sp.a kiest in de ouderenzorg en thuiszorg voor een doortastende verschuiving van aanbodgestuurde naar behoeftegestuurde zorg. Iedereen heeft eigen interesses en een eigen levensgeschiedenis en familiale achtergrond, maar ook eigen sociale en gezondheidsbehoeften, eigen capaciteiten en eigen voorkeuren. Zorgvoorzieningen hebben de taak om de persoonlijke integriteit van de gebruikers te respecteren met het doel hun levenskwaliteit te verhogen..

807. Met elke gebruiker wordt een persoonlijk zorgplan opgemaakt op basis van een accurate inschaling van de zorgnoden. Het is aan de gebruikers om keuzes te maken, onder meer of zij de zorg thuis, in een residentiële setting of in een mengvorm willen. Daarbij is het essentieel om administratieve en organisatorische overlast voor de gebruiker te vermijden.
808. We voorzien in onafhankelijk advies en begeleiding bij het opstellen en toepassen van het zorgplan, bijvoorbeeld via een case-manager, om ondoelmatig en overmatig gebruik van zorg maar ook onderconsumptie te voorkomen.

Voor elkaar zorgen is niet vervangbaar, zelfs niet door de beste professionele zorg. Mantelzorg is bovendien de beste waarborg tegen vereenzaming van ouderen.

809. We maken van de ondersteuningsmaatregelen voor de mantelzorger een volwaardig statuut. Mantelzorgers van zwaar zorgbehoevende personen worden met raad en daad bijgestaan door professionele hulpverleners (maatschappelijk werkers, psychologen...). Op die manier voorkomen we dat ze na verloop van tijd overbelast worden.

Onze langdurige zorg moet niet onderdoen voor die van de meeste landen. Toch vinden veel ouderen niet de weg naar de zorg die voor hen het meest geschikt is. Een voorbeeld: we treffen in onze woonzorgcentra nog steeds bij meer dan een kwart van de bewoners een licht zorgprofiel aan. Deze ouderen hebben weinig of geen baat bij de hoge zorgintensiteit die in woonzorgcentra te vinden is. Voor de zorgvragen van deze en andere doelgroepen ontwikkelen we alternatieve antwoorden.

Wij ondersteunen het pad dat ingeslagen is met de vier proeftuinen die nieuwe concepten in de zorgsector onderzoeken op hun praktische haalbaarheid. We bekijken hoe het informele netwerk kan

bijspringen in de zorg van ouderen. En er worden nieuwe woonconcepten uitgetest die de sociale interactie bevorderen.

- 810. We creëren meer proeftuinen met nieuwe vormen van begeleid wonen, buurtzorg, boodschappen- en klusjesdiensten in flatgebouwen, ondersteuning van de mantelzorg, inzet van diagnostische en zorgrobots, telegeneeskunde en telezorg (via de computer of het tv-scherm).
- 811. Het is belangrijk om de ontwikkeling en het uittesten van innovatieve zorgmodellen of zorgproducten niet boven de hoofden van de eindgebruikers te laten plaatsvinden. Het scheppen van een context waarin ouderen gezien worden als actoren in de constructie van de samenleving vormt daarbij de centrale uitdaging. Zelf-regie, autonomie en participatie van ouderen zijn bij innovatie in de ouderenzorg centrale thema's.

Een goede zorgomgeving vergemakkelijkt het wonen, en een aangepaste woonomgeving vereist minder zorgen. Er valt veel efficiëntiewinst te behalen in de ouderenzorg door een innoverend woonbeleid. Rond 40 procent van de huizen van ouderen blijken momenteel niet aangepast aan gezondheids- en mobiliteitsproblemen. We vatten de woonomgeving niet enkel materieel op: ingebed zijn in een sociaal netwerk is cruciaal voor zorgbehoevende ouderen die thuis wonen. We mogen niet verwachten dat deze netwerken in alle gevallen spontaan blijven bestaan.

- 812. De woning, de woonomgeving en alles wat daarmee samenhangt (zoals voldoende toegankelijk openbaar vervoer, bereikbare en toegankelijke nutsvoorzieningen en veiligheid in en buiten de woning) worden aangepast aan een vergrijzende samenleving.
- 813. We werken aan een positiever leefklimaat, voldoende ontmoetingskansen en meer buurtbetrokkenheid in onze wijken en dorpen. Dit zijn belangrijke bouwstenen voor de ontwikkeling van sociale netwerken van ouderen. We investeren in de innovatie van de dienstencentra en ondersteunen het verenigingsleven om sociale netwerken op te bouwen en te versterken.

Nieuwe zorgvormen (levensbestendig wonen, telezorg, serviceflats, domotica...) houden het gevaar in dat zij sneller worden opgepikt door mensen die al goed bediend zijn in de zorg.

- 814. Niet enkel in de bestaande zorg maar ook in innovatieve zorgvormen bouwen we de garantie in van gelijke toegang tot zorg.

Een kwalitatief en bereikbaar zorgaanbod voor iedereen

De kwaliteit van de ouderenzorg en thuiszorg is voor ons een belangrijke bekommernis. Daarom moeten prijzen en kwaliteitsnormen van de zorg collectief vastgelegd worden; dit biedt de beste garantie op betaalbare, toegankelijke en kwaliteitsvolle zorg voor iedereen. Het toegekende budget

moet voldoende zijn om de reële noden te dekken en de overheid moet waken over kwaliteit en bereikbaarheid.

815. Het kwaliteitsbeleid vindt uitvoering in een gedifferentieerde aanpak waar zowel visitatie, accreditering en normatieve inspectie van de zorgvoorzieningen een plaats hebben. De zorgprocessen en in de mate van het mogelijke ook de zorgoutput worden permanent geëvalueerd door alle stakeholders: gebruikers, personeel, wetenschappers, ziekenfondsen, overheid, en ook de samenleving in zijn geheel. Daar tegenover staat een eerlijke en leefbare financiering van de zorgvoorzieningen.

Momenteel beschikt Vlaanderen niet over een wetenschappelijk instrument om te bepalen welke noden aan langdurige zorg er bij de bevolking bestaan.

816. We ontwikkelen een wetenschappelijk onderbouwd, doelmatig programmatie-instrument voor de planning op korte en middellange termijn van de ouderenzorg en thuiszorg per zorgregio in Vlaanderen. Het spreekt voor zich dat er voldoende parameters dienen te worden voorzien om de specifieke situatie van een bepaalde gemeente, binnen de zorgregio, objectief te kunnen beoordelen. We stellen de behoeften objectief vast en koppelen ze vervolgens aan een geïntegreerd model van zorgvormen.

Onze ouderenzorg moet een beleid van openheid hanteren ten aanzien van de steeds bewustere en mondigere gebruikers.

817. We zetten voorzieningen ertoe aan om hun klachtenmanagement verder uit te bouwen en de communicatie met de gebruiker te verbeteren. De doelgroep van de Woonzorglijn verruimen we tot de gebruikers van thuiszorg, die nu niet over een centraal klachtenmeldpunt beschikken.

Het Brussels Observatorium voor Gezondheid en Welzijn berekende dat ouderen met een andere culturele achtergrond in 2007 al een derde uitmaakten van de Brusselse ouderenpopulatie. Verwacht wordt dat dit aandeel tegen 2020 verder zal stijgen tot ongeveer de helft van de Brusselse ouderen. Veelal gaat het hier om een groep van laaggeschoolde, kwetsbare ouderen die weinig vertrouwd zijn met ons zorgsysteem.

818. De diversiteit van onze bevolking moet zich beter weerspiegelen in ons zorgaanbod. In de regelgeving besteden we meer aandacht aan de diversiteitsproblematiek.

We verwachten dat alle woonzorgcentra met een personeelskader werken dat voldoende garanties biedt voor de zorgkwaliteit, bijvoorbeeld op het vlak van wachttijden voor verzorging en bij dringende zorg. In een aantal woonzorgcentra, vooral in de commerciële sector, loopt dit nog mis. Bovendien doen er zich ook andere problemen voor: een gebrek aan voldoende geschoold

personeel, niet aangepaste infrastructuur, geen aangepast oproepsysteem, geen animatiemogelijkheden, ...

- 819. Wij willen geen winstmaximalisatie in de zorg want dit leidt haast onvermijdelijk tot selectie (keuze voor het bewonersprofiel dat het meeste opbrengt) en een minimale zorgkwaliteit (o.a. door besparingen op de personeelsomkadering).
- 820. De bestaande commerciële woonzorgcentra moeten de nodige garanties geven op het vlak van financiële transparantie en van herinvestering van opbrengsten in zorgkwaliteit.

Vlaanderen telt naar schatting 100.000 mensen met dementie. Verwacht wordt dat dit cijfer tegen 2020 zal opgelopen zijn naar 130.000. Meer dan twee derde van de mensen met dementie woont thuis. Veel dementiepatiënten aarden niet in een grootschalig rusthuis: de aanwezigheidsgraad en mogelijkheden tot communicatie van de zorgverstrekkers zijn niet afgestemd op de noden van deze groep van dementerenden.

- 821. We verfijnen het dementieplan. Dementie vergt een geïntegreerde en multidisciplinaire aanpak. We houden rekening met de diversiteit van onze bevolking. Specifieke aandacht gaat uit naar de jong-dementerenden.
- 822. Het kleinschalig wonen voor personen met dementie bouwen we verder uit, rekening houdend met kostenefficiëntie en kwaliteitsbevordering.

De lange-termijnzorg voor ouderen in woonzorgcentra mag niet worden gemedicaliseerd, het zijn immers geen 'cure' maar 'care'-voorzieningen. Maar heel wat doorverwijzingen van bewoners van woonzorgcentra naar het ziekenhuis (bijvoorbeeld bij dehydratie) zijn vermijdbaar mits een meer doelmatige medische zorg ter plaatse. Gezien het steeds zwaardere zorgprofiel van de bewoners willen we met de uitbouw van een gepaste medische zorgstructuur in de woonzorgcentra kansen bieden op een meer efficiënte en kwaliteitsvolle verzorging dan met de huidige versnipperde aanpak.

- 823. Gespecialiseerde verpleegkundigen (nurse practitioners) inzake ouderenzorg krijgen de regie in handen van het multidisciplinair behandelteam in de woonzorgcentra. Zij plegen overleg met bewoners en familie en werken samen met de huisarts om de levenskwaliteit te optimaliseren en de gevolgen van aandoeningen zo sterk mogelijk te verminderen.
- 824. Voor alle bewoners van het woonzorgcentrum wordt een zorgbehandelplan opgesteld. Dat bestaat uit een medisch behandelplan en een zorgplan, waarvan de doelstellingen op elkaar zijn afgestemd. Bij het opstellen wordt steeds nagegaan of terugkeer naar huis of deeltijds verblijf haalbaar is. In het plan wordt voldoende aandacht besteed aan revalidatie en aan preventieve acties, zoals griepvaccinatie en het voorkomen van zorginfecties (zoals MRSA).

Op het gebied van geneesmiddelen is er in de woonzorgcentra nood aan een gecoördineerde aanpak. Voor de bewoners, met veelal een complex ziektebeeld, is een correct gebruik van geneesmiddelen van primordiaal belang.

825. In het woonzorgcentrum is het aangewezen een geautomatiseerd centraal systeem van geneesmiddelenverstrekking te implementeren, met aanwending van het geneesmiddelenformulair.

We moeten beter scoren in ziektepreventie bij ouderen. Zo bereikt de griepvaccinatie bij ouderen, waarmee je veel zorg kunt besparen, slechts 60 procent van de doelgroep.

826. In de thuiszorg stimuleren we de zorgplanning voor oudere gebruikers op het vlak van preventieve interventies zoals vaccinaties (bijvoorbeeld voor griep) en het voorkomen van chronische en invaliderende pathologieën, zoals diabetes, chronische longaandoeningen, obesitas, ondervoeding of spierverswakking.

5.6 Optimale zorg en bijstand als het levenseinde nadert

Een palliatieve patiënt is een persoon die zich in een vergevorderde of terminale fase van een ernstige, progressieve en levensbedreigende ziekte bevindt. In de periode 2008 - 2012 nam het aantal patiënten waarvoor palliatieve netwerken een begeleiding opstartten met 18 procent toe.

België beschikt over een groot aanbod aan palliatieve zorgstructuren. De hoofdplicht van de palliatieve zorg bestaat er niet in de algemene zorgvormen (zoals eerstelijnszorg, woonzorg, thuiszorg, ...) te vervangen maar wel om deze te ondersteunen en er mee samen te werken.

De palliatieve zorg wordt verder uitgebouwd zodat het aandeel van patiënten die er baat bij hebben ruimer en minder selectief wordt. Zo worden de behoeften aan palliatieve verzorging van mensen met een ernstige chronische aandoening (bijv. hartfalen, longaandoeningen) en dementerenden nog vaak over het hoofd gezien.

827. In de palliatieve zorg staat de patiënt centraal. Iedereen die baat heeft bij palliatieve zorg moet een persoonlijk afgestemd palliatief zorgplan krijgen, dat werkzaam is ongeacht waar de persoon verblijft (thuis, rusthuis, ziekenhuis of palliatieve eenheid). Deze aanpak garandeert de continuïteit in de zorg.
828. Patiënten en hun vertegenwoordigers worden beter geïnformeerd over de mogelijkheden van de patiëntenrechtenwet, het aanbod van palliatieve zorg en de euthanasiewet. Nu is deze kennis meestal beperkt.
829. We maken werk van een aangepast meetinstrument om de palliatieve zorgbehoeften van patiënten te standaardiseren, ook bij kinderen, en zo hun recht

op palliatieve bijstand beter te garanderen. Bovendien is het nodig geschikte kwaliteitsindicatoren voor palliatieve zorg te identificeren.

830. Een basisopleiding palliatieve zorg wordt opgenomen in het curriculum van alle zorgverleners en ook aangeboden als permanente opleiding door de wetenschappelijke verenigingen. De inhoud van deze basisopleiding richt zich op alle zorgbehoeften van de patiënten, waaronder symptoombeheersing, communicatie, sociale problemen en geestelijke behoeften. Daarnaast versterken we de opleidingen voor 'specialised palliative care'.

Momenteel zijn er veel personen die recht hebben op het palliatief zorgforfait die er geen gebruik van maken. Het palliatief forfait is gekoppeld aan andere voordelen, zoals de afschaffing van het remgeld van de palliatieve patiënt voor thuisverpleging, visites van de huisarts en kinesitherapieverstrekkingen.

831. Alle patiënten die recht hebben op het palliatief zorgforfait moeten dat ook werkelijk ontvangen.

De financiering van de thuiszorgequipes moet doorzichtiger worden en mistoestanden (zoals enkel over de telefoon lopende contacten met of over de patiënten) willen we vermijden.

832. Een meer transparante en performante regelgeving voor de subsidiëring van de palliatieve thuiszorgequipes is noodzakelijk.

Door de specifieke zorgbehoeften van de bezoekers van de palliatieve dagcentra moet de omkadering voor deze centra ruimer zijn dan bij bijvoorbeeld de dagverzorgingscentra in de ouderenzorg.

833. De palliatieve dagcentra worden verder uitgebouwd, zowel het aantal locaties (nu zijn er een vijftal in Vlaanderen) als de hoeveelheid beschikbare plaatsen, onder meer in de grote steden. Deze centra moeten een structurele samenwerking ontwikkelen met één of meerdere nabij gelegen (dag)ziekenhuizen.

De rol van de palliatieve zorg in het ziekenhuismilieu is voor **sp.a** cruciaal om de medische hardnekkigheid te doorbreken en om de wens van mensen te vervullen om thuis te kunnen sterven.

834. We bouwen het functioneren van de palliatieve ziekenhusequipes verder uit en waarborgen hun multidisciplinair karakter.

We breiden de euthanasiewetgeving uit

De uitbreiding van de euthanasiewetgeving naar oordeelsbekwame minderjarigen werd mede op initiatief van **sp.a** gerealiseerd. Heel wat andere kwesties raakten echter nog niet geregeld.

- 835. **sp.a** zet zich in om de euthanasiewetgeving ook uit te breiden naar mensen die getroffen zijn door een ongeneeslijke en onomkeerbare hersenaandoening, als ze daarover in een vooraf opgemaakte wilsverklaring hun keuze voor euthanasie te kennen hebben gegeven.
- 836. Een wilsverklaring inzake euthanasie blijft, tenzij ze herroepen wordt, onbeperkt geldig in de tijd. Op de elektronische identiteitskaart wordt geregistreerd over welke wilsverklaringen men beschikt.
- 837. Als een behandelende arts niet aan de euthanasievraag van een patiënt wil voldoen, moet zij of hij de patiënt verplicht doorverwijzen naar een arts die de patiënt wel wil helpen en dit binnen een welbepaalde, korte termijn na het verzoek van de patiënt.

5.7 Werken in de zorg aantrekkelijker maken

De welzijns- en zorgsector is een belangrijke werkgever die 12 procent van de tewerkstelling uitmaakt in Vlaanderen. Voorzieningen die goede zorg willen bieden hebben nood aan een slagvaardige organisatie die een aangename en zinvolle werkplaats biedt voor de medewerkers. Een verbeterde arbeidsorganisatie met optimale mogelijkheden voor elkeen om flexibel en op een kwaliteitsvolle, duurzame en innovatieve manier samen te werken, is dus een must. De arbeidstevredenheid en de betrokkenheid van de werknemers moet omhoog.

- 838. Wij werken aan de ontwikkeling voor de zorgberoepen van een gedegen HR-beleid, minder belastende en transparantere arbeidsschema's en een minder hiërarchische werkplekorganisatie. We creëren meer kansen voor medewerkers om zelf zaken te verbeteren en vernieuwen en samen verantwoordelijkheden op te nemen in zelfsturende teams.
- 839. Een betere taakverdeling en een optimale samenwerking leveren efficiëntiewinsten op en verrijken elke job. Nu is een verpleegkundige 20 procent van de tijd bezig met niet-verpleegkundige taken die ook door een zorgverstrekker kunnen worden uitgevoerd.
- 840. We laten zorgtaken uitvoeren door mensen die daar voldoende competentie voor hebben, maar niet door mensen die overgekwalificeerd en dus ook duurder zijn. Taken van de arts moeten naar de verpleegkundige en van de verpleegkundige naar de zorgkundige.
- 841. Vlaanderen investeert voldoende en solidair in het welzijns- en gezondheidsbeleid zodat de reële zorgbehoeften worden gedekt en het aanbod voldoende wordt uitgebouwd.
- 842. Om zorgvernieuwing te doen slagen, vernieuwen we ook de zorgopleidingen. Onderwijs en praktijk worden beter op elkaar afgestemd en werken meer samen. Ook het beter combineren van leren en werken is essentieel.

- 843. Wie in de zorgsector werkt, moet zich makkelijker kunnen heroriënteren, bijvoorbeeld van een residentiële naar een ambulante werkomgeving. We kiezen voor een brede basisopleiding en docenten die deeltijds in de praktijk werken.
- 844. De verwachte 'verwitting' van de arbeidsmarkt vraagt het faciliteren van herintreders op de arbeidsmarkt, het uitbreiden van het opleidingsaanbod in zorgberoepen, het actief rekruteren van kansengroepen en het stimuleren van mannen om zorgberoepen op te nemen.

5.8 We versterken het Vlaamse zorgbeleid

Het transitiemoment van de zesde staatshervorming is voor **sp.a** een aangrijpingspunt om uitdagingen in de zorg een antwoord te bieden en het zorgaanbod in de komende decennia betaalbaar, toegankelijk en kwaliteitsvol te houden.

sp.a kiest voor een nieuwe start in het uittekenen van een doelmatig beheer van het geheel van de op heden uitgeoefende en de nieuw overgehevelde bevoegdheden. We maken daarbij keuzes in de rol die de diverse betrokken actoren - gebruikers en gebruikersorganisaties, overheid, verstrekkers, ziekenfondsen (zorgkassen) en andere stakeholders - uitvoeren. We trekken daarbij de lijn verder van de fundamentele waarop de federale gezondheidszorg is gebaseerd door een beroep te doen op medebeheer van de stakeholders.

- 845. We tekenen, in samenspraak met de stakeholders, het algemeen zorgbeleid uit aan de hand van de Vlaamse gezondheidsdoelstellingen. We leggen de strategische keuzes vast van het zorgbeleid, met aandacht voor de samenwerkingsverbanden met andere beleidsdomeinen, streven een inclusieve aanpak na en kiezen voor een persoonsgerichte aanpak. Voor de uitvoering van dit beleid doen we beroep op medebeheer van de stakeholders op een hoog niveau.
- 846. Vlaanderen investeert voldoende en solidair in het welzijns- en gezondheidsbeleid zodat de reële zorgbehoeften worden gedekt en het aanbod voldoende wordt uitgebouwd.
- 847. De budgetten voor gezondheidszorg die worden overgeheveld in het kader van de staatshervorming blijven in Vlaanderen voorbehouden voor welzijn en zorg.
- 848. De staatshervorming, die gepaard gaat met de homogenisering van een aantal bevoegdheden, wordt aangegrepen om een administratieve vereenvoudiging door te voeren in hoofd van de gebruiker en de verstrekker.

6 ERVARINGEN DELEN

6.1 Cultuur verbindt ons

sp.a gelooft in de kracht van cultuur en cultuur voor iedereen. Cultuur klopt in het hart van de samenleving, geeft vorm en betekenis aan individu én samenleving. Cultuur bepaalt mee de manier waarop de maatschappij gestalte krijgt, en is dus veel meer dan de spreekwoordelijke kers op de taart. Cultuur verbindt de vorige, huidige en toekomstige generaties met elkaar, stimuleert in grote mate de slagkracht en uitbouw van sociale netwerken en draagt tegelijk bij tot de kritische zin en autonomie van mensen. Allemaal zaken die helpen om moeilijkheden in ons leven te overwinnen.

Wij gaan voor een wereld waar mensen elkaar ontmoeten, zich verenigen, praten en luisteren, maken en smaken, van mening verschillen, activiteiten plannen, zich samen ontspannen. Daar wordt cultuur gemaakt en is ze overal én altijd aanwezig. Cultuur maakt duidelijk wat we delen en legt verbindingen tussen mensen over alle domeinen heen.

Cultuur als voorwaarde voor een open en democratische samenleving

Iedereen moet in contact kunnen komen met cultuur. Voor **sp.a** is cultuur een basisvoorwaarde voor een democratische samenleving, waarin creatieve, zelfbewuste en kritische burgers zich ontplooiën en zich maatschappelijk engageren. Een samenleving die cultuur herleidt tot luxe in tijden van overschot, verliest levenskracht, scheppingskracht en schwung.

- 849. **sp.a** stelt met overtuiging dat moet worden geïnvesteerd in cultuur. De overheid heeft een cruciale rol in de ondersteuning van alle vormen van cultuur.
- 850. We kiezen voor een beleid waarbij iedereen eerlijke kansen krijgt om zichzelf te ontplooiën en waarbij mensen zich kunstzinnig en creatief kunnen uiten of van het cultuuraanbod kunnen genieten. Cultuurbeleid zien we niet los van sociaal beleid en onderwijsbeleid.
- 851. Cultuur gaat voor **sp.a** over het delen van (creatieve) uitdrukkingsvormen, kennis, ervaringen en meningen. Het is een dynamisch systeem waarin we waarden, symbolen en identiteiten creëren en met elkaar confronteren. Cultuur is in die zin noodzakelijk voor de vorming van onze identiteit, voor de ontplooiing van mensen en voor de ontwikkeling van creativiteit. Voor ons zijn identiteiten meervoudig en overlappend.
- 852. Kwaliteit betekent allerminst exclusiviteit voor 'the happy few'. In tegendeel, **sp.a** vindt de bepaling van kwaliteit een zaak van alle betrokkenen, met een grote diversiteit aan smaken, genres en praktijken.
- 853. **sp.a** gaat voor een brede ondersteuning van de culturele sector in alle verscheidenheid, en in de meest brede betekenis. Van amateurtheater tot erfgoedwerk, van kunstacademies tot seniorenfestivals. Het geeft mensen de

creativiteit om maatschappelijke ontwikkelingen en nieuwkomers met de nodige openheid tegemoet te treden én kunstenaars en kunstliefhebbers de nodige ruimte om op eigen ritme en niveau aan de slag te gaan en te ontdekken....

Investeer in cultuur voor iedereen

Met **sp.a** geven we ruimte aan cultuur voor iedereen. Voor ons betekent dit duurzaam investeren in goede infrastructuur en accommodaties, vertrouwen geven en kansen aanreiken om cultuur te beleven en op beleidsniveau de noodzakelijke middelen te voorzien. **sp.a** is voorstander van een sectoroverschrijdend cultuurbeleid. Dit vraagt een totaalvisie, wars van hokjesdenken, met concrete linken naar onderwijs, welzijn of economie.

- 854. In de cultuursector spelen vrijwilligers een cruciale rol. **sp.a** heeft in het verleden al veel gerealiseerd voor de bescherming van vrijwilligers. Ze zijn onvervangbaar en juist daarom vullen we het wettelijke kader optimaal in, zonder een overdaad aan regels. **sp.a** pleit daarom voor een eenvormige regeling voor vrijwilligers die de positieve elementen van de kleine vergoedingsregeling, de vrijwilligersvergoeding en de vergoeding voor occasionele socio-culturele prestaties omvat. We pleiten daarnaast voor een goede omkadering van het vrijwilligerswerk op Vlaams niveau zodat organisaties ondersteund worden in hun vrijwilligerswerking. Daarbij is het van groot belang om misbruik tegen te gaan, zonder dat de goedmenende vrijwilliger daar het eerste slachtoffer van is.
- 855. We nemen de verschillende decreten rond cultuur en erfgoed onder de loep en stemmen ze op elkaar af vanuit het perspectief van de hedendaagse cultuurbeleving. We willen werkzame linken tussen onderwijs, cultuur, toerisme en media. Ook welzijn en tewerkstelling zijn daarbij noodzakelijk.
- 856. **sp.a** gelooft sterk in de kracht en de kwaliteit van de sociaal-artistieke praktijken. Dit zijn kruispunten waar de kunsten actief inhoud krijgen en tegelijkertijd hun emanciperende en creatieve kansen ontplooien. We geven sociaal-artistieke praktijken meer kansen en steun, zodat ze overal in Vlaanderen hun aanbod kunnen openstellen.
- 857. **sp.a** koestert lokale initiatieven en contacten. Zo wil **sp.a** wil meer publieke ruimte benutten door het stimuleren van medebeheer met buurt- en wijkcomités. En we onderzoeken of de aanwezige onderwijs- of culturele infrastructuur niet optimaler kan worden benut, bijvoorbeeld in vakantieperiodes, door lokale culturele organisaties. We koesteren lokale initiatieven en contacten.
- 858. **sp.a** voert een sterk co-communautair cultuurbeleid. We werken aan een sterke culturele relatie tussen de Nederlandstalige en de Franstalige gemeenschap waarbij we ons als een gemotiveerde en ambitieuze partner tonen in de uitvoering van het culturele samenwerkingsakkoord. Bovendien verhogen we de betrokkenheid van de gemeenschappen tegenover Brussel en de federale culturele instellingen.

Cultuur is een basisrecht. Het is aan de overheid om te zorgen dat iedereen ten volle toegang heeft tot cultuur in verschillende vormen. Het is niet aan de overheid om te stellen welke cultuuruitingen te verkiezen zijn. Wel om zo ruim mogelijke keuzes aan te bieden en mensen in alle vrijheid te laten kiezen.

- 859. We werken verder aan een hecht netwerk van instellingen en culturele actoren, met kunstenaars, bemiddelaars en programmamakers, bibliotheken, cultuurcentra, deeltijds kunstonderwijs, dans en muziek. Nieuwe disciplines, stijlen en kunstvormen krijgen de nodige plaats en aandacht.
- 860. **sp.a** gelooft en investeert in een cultureel aanbod voor een zo groot en divers mogelijke groep mensen. We hebben aandacht en respect voor de culturele eigenheid van iedereen.
- 861. We sensibiliseren culturele organisaties en instellingen om zich blijvend open te stellen voor een groot publiek; ongeacht leeftijd, afkomst, woonplaats, opleidingsniveau of kunstvorm.
- 862. **sp.a** gaat voor aangepaste tarieven en een toegankelijke cultuurinfrastructuur. We geven vorm aan een cultuurbeleid dat levende verbanden legt met andere beleidsdomeinen zoals onderwijs, economie of welzijn. We bereiken een groter publiek met aangepaste tarieven, een goed afgestemde communicatie en linken met het openbaar vervoer. **sp.a** pleit ervoor dat de dienstregelingen van De Lijn, de MIVB en de NMBS het mogelijk maken dat iedereen kan participeren aan, meer in het bijzonder avondlijke, cultuuractiviteiten. **sp.a** onderkent de belangrijke sensibiliserende rol die de media kunnen hebben ter promotie van de cultuurparticipatie. Daarom pleiten we er voor dat de openbare omroep voldoende aandacht geeft aan cultuur en dit zowel transversaal, doorheen het reguliere aanbod, als door gerichte en verdiepende programma's. Duidelijke afdwingbare en meetbare afspraken dienen hierover te moeten worden opgenomen in de nieuwe beheersovereenkomst

Cultuur dicht bij u

sp.a ijvert voor nabije cultuur. Nabijheid geeft iedereen de optimale kans om te proeven van diverse cultuurvormen. Een sociaaldemocratisch cultuurbeleid heeft oog voor wat vertrekt van onderuit, van wat leeft in buurten en wijken. Van wat mensen beroert en beklijft. Het zijn veelal de lokale initiatieven die erin slagen jong en oud en diverse etnisch-culturele groepen samen te brengen. De overheid ondersteunt en prikkelt deze initiatieven waar nodig. Daarnaast geven we iedereen de kans om zelf te creëren, om kunstenaar te zijn en daarmee een publiek te bereiken.

- 863. **sp.a** benadrukt het grote belang van goede cultuurinfrastructuur met blijvende aandacht voor openbare bibliotheken, cultuur- en gemeenschapscentra, omringd door een netwerk van verenigingen. Samen waarborgen ze een sterke en brede deelname, overal en in de verschillende stadia van het leven. We stellen daarom

een infrastructuurplan op. Daarnaast zoeken we naar nieuwe invullingen van leegstaande gebouwen zoals kerken, enz.

- 864. Sociaal-artistische praktijken, specifiek gericht op vergeten en achtergestelde groepen, verdienen ondersteuning. Daar bereiken we doelgroepen die anders niet of nauwelijks cultuurbeleving vinden. Deze werkingen staan net in tijden van crisis vaak onder druk. **sp.a** verdedigt deze waardevolle sector. Het sociaal-artistische aanbod verdient een volwaardige plaats in alle geledingen van het cultuurbeleid.
- 865. Investeren in wijken creëert een breed draagvlak voor het gemeenschapsleven. Een overheid die aandacht heeft voor aangename wijken creëert een gezonde voedingsbodem voor cultuur.
- 866. **sp.a** steunt het sociaal-cultureel werk. Willen we daadwerkelijk werk maken van emancipatie, gemeenschapsvorming en ontmoetingen, dan moeten we als maatschappij blijven investeren in deze sector en als coach te werk gaan.

Actief participeren aan cultuur

De overtuiging dat cultuur goed en wezenlijk is voor mens en maatschappij, moet zo veel mogelijk mensen in contact brengen met een zo breed mogelijk cultuuraanbod. Cultuur zorgt voor interculturalisering, want het confronteert mensen met de grenzen van hun eigenheid en schudt hen wakker. Voorwaarden voor een collectieve vooruitgang. Het actuele landschap en het huidige aanbod zijn niet altijd even goed aangepast aan de complexe samenleving.

De participatie, in zijn vele vormen en intensiteiten, kan en moet nog veel groter, breder, diepgaander. Dit gaat veel verder dan een telling van theater- of museumbezoekers, van verkochte toegangskaartjes of cultuurproducten. **sp.a** wil dat mensen vrij kunnen kiezen voor hun eigen uitingen van cultuur. Reële keuzevrijheid gaat over de mogelijkheid om deel te nemen op basis van degelijke informatie, kennis en competenties om te kiezen. Die keuzevrijheid is nooit vanzelfsprekend. Ze wordt in belangrijke mate bepaald door thuismilieu, opleiding en inkomen.

- 867. **sp.a** pakt de ongelijke keuzevrijheid tot cultuur aan door betere sociale condities. Dit vergt accurate communicatie en informatie op maat van verschillende doelgroepen, een aangepaste kostprijs, wegwerken van fysieke en mentale drempels, drempels inzake communicatie, bereikbaarheid, mobiliteit en kinderopvang.
- 868. Een toegankelijke locatie maakt nog geen toegankelijke voorstelling voor mensen met een handicap. Mogelijkheden hier zijn bijvoorbeeld ringleidingen of voetstoelen. **sp.a** ziet dit als onderdeel van het subsidiebeleid. We bekijken of een nieuwe regelgeving met betrekking tot verzekerde toegankelijkheid van publieke evenementen nodig is.
- 869. Voor **sp.a** is een geïntegreerd participatiebeleid nodig dat niet alleen focust op het brede en diverse cultuurveld maar ook op onderwijs, het verenigingsleven, sport en nog zoveel meer domeinen.

870. De lokale overheid speelt een belangrijke rol in het participatiedebat. Het zijn de gemeenten die met lokale actoren zoals scholen, gemeenschapscentra, bibliotheken, deeltijds kunstonderwijs, jeugdvoorzieningen, enz. samenwerkingsverbanden aangaan om vrijetijdsbesteding voor iedereen toegankelijk te maken. Lokaal cultuurbeleid moet also gezien worden als de motor voor een breed en divers participatiebeleid in de regio. Dit kan dus niet beperkt blijven tot het louter inrichten van activiteiten binnen de eigen beheerde culturele infrastructuur zoals cultuur- of gemeenschapscentra, enz.
871. **sp.a** engageert zich voor cultuurbonnen. Een gericht gebruik van deze bonnen biedt mogelijkheden om kennis te maken met cultuuruitingen die onbekend zijn. We zetten structurele samenwerkingen op poten tussen steden en gemeenten, OCMW's en verenigingen van personen in armoede. We rollen het systeem van de Uitpas uit in heel Vlaanderen zodat iedereen op een niet stigmatiserende manier van sport en cultuurlandschap genieten. Specifiek voor jongeren houden we vast aan de 1euro-regeling. Jongeren tot 26 jaar kunnen voor slechts 1 euro musea bezoeken.

Interculturaliteit als opstap naar een gedeelde cultuur

Migratie en (super)diversiteit zijn een vast gegeven in Europa en bij uitstek in Vlaanderen en Brussel. Voor **sp.a** betekent dit een verrijking voor onze samenleving. Tegelijk zijn we niet blind voor de fricties hieraan verbonden. Cultuur kan en moet daarom een belangrijke en bindende rol spelen.

872. We bedden het diversiteitsmodel beter in in het pedagogisch curriculum en de eindtermen van het Vlaamse onderwijs. Naast kennis zijn culturele vaardigheden noodzakelijk zodat jonge mensen creatief 'spelen' met verandering.
873. **sp.a** gelooft in zelforganisaties, verenigingen waar mensen zichzelf organiseren, ook op basis van een gemeenschappelijke etnisch-culturele identiteit. Deze verenigingen bieden kansen om de culturele eigenheid van diverse gemeenschappen te koesteren. Ze vormen noodzakelijke bruggen naar vele andere spelers, niet het minst de overheid.
874. Interculturaliteit veronderstelt contacten tussen verschillende gemeenschappen. Het is een actief en wederkerig proces: stappen zetten naar elkaar, bruggen oversteken, andere invalshoeken durven te hanteren. Daarom moedigt **sp.a** het verenigingsleven verder aan om via samenwerking (tijdelijk of structureel) met andere (culturele) verenigingen stappen te zetten in dit proces.
875. **sp.a** respecteert de expertise van sociaal-culturele organisaties die werken met kansengroepen. We erkennen hen hier meer voor en betrekken hen meer bij het participatiebeleid en roepen ook op om de expertise die bij deze organisaties ontwikkeld is meer te valoriseren in de werking van meer gevestigde culturele – en kunstenorganisaties.

Cultuur doet uw kinderen groeien

Cultuureducatie is een onmisbare schakel. In een complexe en diverse samenleving is het wenselijk om kinderen, jongeren en volwassenen een breed pedagogisch cultuurproject aan te bieden. We gaan door op het ingeslagen pad zoals beschreven in de conceptnota 'Groeien in Cultuur'.

- 876. **sp.a** voegt een nieuwe humane component toe aan de lerarenopleiding. **sp.a** voorziet eveneens meer middelen om culturele activiteiten tijdens de schooluren aan bod te laten komen.
- 877. Cultuureducatie beïnvloedt de motivatie en sociale vaardigheden van onze leerlingen. Elk kind moet binnen het curriculum van het onderwijs een basis aan culturele geletterdheid kunnen opbouwen. Het leert hen beter samenwerken en communiceren. Daarom gaat **sp.a** voor een volwaardige plaats van cultuur in het (basis)onderwijs. We pleiten om de oriëntatie- en initiatielessen, waarvan nu sprake is in het ontwerp van decreet van het Deeltijds Kunstonderwijs, eerder te integreren in het curriculum van het lager onderwijs. Daarnaast wordt samenwerking tussen het onderwijs en het lokaal culturele leven gepromoot en ondersteund. Best practices moeten kunnen worden gespreid en een structurele inbedding krijgen. Daarom gaat **sp.a** voor een volwaardige plaats van cultuur in het (basis)onderwijs. Waar wenselijk gaan we samenwerkingen aan met culturele instellingen, organisaties binnen de amateurkunsten en sociaal-culturele verenigingen.
- 878. **sp.a** zet samenwerkingsverbanden op tussen het dagonderwijs en het deeltijds kunstonderwijs, het hoger kunstonderwijs, alternatieve aanbieders van kunstopleidingen en amateurkunsten. Zo groeien de culturele kennis en vaardigheden bij een zo groot mogelijke groep jongeren. CANON Cultuurcel en ACCE spelen hierin een prominente rol. **sp.a** wil culturele proefprojecten opzetten in de sector van de speelpleinen en van de jeugdbewegingen. Deze projecten worden vrijwillig, zonder verplichting, aan de sector aangeboden, maar zijn specifiek gericht op een brede participatie van kinderen en jongeren die van thuis uit minder kansen hebben tot cultuurparticipatie.
- 879. Om een integraal beleid inzake cultuureducatie te voeren ijvert **sp.a** voor meer beleidsruimte binnen cultuur, voor minder versnippering, meer structurele verankering en structurele bruggen. We starten een nieuwsbrief vanuit de cultuuroverheid, gericht op educatie en toeleiding.

Amateurkunsten: bouwstenen voor cultureel Vlaanderen

Ons amateurkunstenlandschap is zeer rijk en divers. 37 procent van de Vlamingen en Brusselaars beoefenen een artistieke hobby in hun vrije tijd. Ook de frequentie van beoefening is hoog. Deze deelname vertaalt zich ook in een actieve participatie aan het professionele kunstenaarsaanbod. **sp.a** stelt zich tot doel om deze participatiegraad minstens te behouden maar liefst nog te verhogen.

- 880. We blijven de amateurkunsten aanmoedigen en leiden zo veel mogelijk mensen uit zo veel mogelijk milieus naar de amateurkunsten.
- 881. Amateurkunsten hebben nood aan een goed uitgebouwd infrastructuurnetwerk voor voorstellingen, repetities of tentoonstellingen. **sp.a** stelt een strategische aanpak op wijk- en buurniveau voor.
- 882. Cocreaties en coproducties zijn mooie voorbeelden van kwalitatieve ondersteuning en begeleiding tussen de amateurkunsten en de professionele kunsten. **sp.a** ondersteunt samenwerkingsvormen verder en moedigt hen aan.
- 883. **sp.a** hecht veel belang aan de uitwisseling en projectmatige samenwerking over landgrenzen heen. Een evaluatie en eventuele bijsturing van de internationale projectwerking dringt zich op.
- 884. Samen met de sector wensen we een duidelijk beeld te krijgen van de omvang en het bereik van de amateurkunsten. Daartoe is op geregelde tijdstippen wetenschappelijk onderzoek noodzakelijk. Deze onderzoeken maken bijsturing op basis van cijfers en data mogelijk.

Sociaal-cultureel werk bouwt en verrijkt

Middenveldorganisaties waaronder sociaal-cultureel werk hebben een groeiend belang in onze veranderende samenleving: ze bouwen aan sociaal kapitaal en verrijken mensen. Daarenboven hebben deze organisaties een sterke sensibiliserende kracht.

Ze beogen een samenleving die kansen biedt aan mensen om zich te ontwikkelen, om samen plezier te beleven, om ze een stem te geven. Het is vandaag meer dan ooit nodig om deze visie op mens en samenleving, desnoods tegen (politieke) stromen in, luidop te verdedigen.

- 885. We herwaarderen het sociaal-cultureel volwassenwerk. De maatschappelijke effecten vanuit deze sector - integratie, educatie, verdieping, burgerschap,... - zijn niet te onderschatten. Dit wordt bekrachtigd in een hogere (her)financiering van het sociaal-cultureel werk.
- 886. **sp.a** geeft ruimte aan vormingsinstellingen en volkshogescholen om hun rol inzake levenslang en levensbreed leren voluit op te nemen. Projecten als de brede school en proeftuinen worden duurzaam omgezet in beleid.
- 887. **sp.a** ondersteunt sectoroverschrijdende initiatieven zodat de sociaal-culturele sector die samenwerkingen aangaat met andere organisaties en werkvormen. Dit geldt meteen ook voor de verbinding en wisselwerking met jeugdwerk.
- 888. **sp.a** zet de komende legislatuur in op voldoende infrastructuur. We pleiten daarom voor een gezamenlijk handelen van de ministers van Onderwijs en Cultuur om het concept brede school meer te activeren.

889. **sp.a** onderschrijft de klacht van vele verenigingen over de stijgende administratieve lasten. Via uiteenlopende regelgeving wordt het voor vrijwilligers en verenigingen steeds moeilijker, niet alleen om zich juist te informeren maar ook om de risico's van hun engagementen beheersbaar in te schatten. **sp.a** pleit voor een voorafgaande toets om deze toenemende 'regulitis' te begrenzen. **sp.a** wil het voortouw nemen om te zoeken naar een aangepaste regelgeving op maat van kleine sociaal-culturele vzw's waardoor zij niet aan de huidige stringente administratieve lasten onderworpen zijn en toch bescherming kunnen bieden aan diegenen een engagement willen opnemen.
890. Het sociaal-cultureel werk is een bindende factor in onze diverse samenleving. Ze zorgt ervoor dat mensen elkaar ontmoeten. Daarom is het belangrijk dat deze sector een duidelijke plaats krijgt toegewezen tussen vrije markt en overheid. We werken op alle niveaus een kader uit voor sociaal-culturele organisaties.
891. De sociaal-culturele sector werkt innoverend. **sp.a** geeft ruimte aan het verbreden en verdiepen van experiment. We maken ruimte voor sociaal-culturele innovaties door het voorzien van een proeftuinregeling.

Leve de kunstenaar

Zonder kunstenaars geen kunst. Een samenleving waarin kunstenaars de ruimte hebben om hun kritische kijk op de samenleving weer te geven, is een samenleving waarin ruimte is voor dialoog en discussie.

892. **sp.a** vermindert de administratieve en juridische rompslomp voor kunstenaars drastisch.
893. Door een betere en duidelijkere afbakening helpen we misbruiken van het kunstenaarsstatuut uit de wereld. We onderzoeken hoe de 'federale commissie van kunstenaars' hierin een grotere rol kan spelen.
894. **sp.a** streeft naar optimaal evenwicht tussen enerzijds de onvervreemdbare rechten van scheppende en uitvoerende kunstenaars (Sabam, billijke vergoeding, leenvergoeding, ...) en anderzijds een transparant, eerlijk en gemakkelijk systeem om deze te innen. Daarnaast willen we dat een deel van de niet-toegewezen inningen (bijdragen die niet aan een specifieke kunstenaar worden gekoppeld) gaan naar de ondersteuning van beginnend artistiek talent.
895. Via specifieke sensibiliseringscampagnes maken we de consument bewust van het belang van auteursrechten en naburige rechten voor auteurs, uitvoerders, uitgevers en producenten. De verantwoordelijke overheid zorgt ervoor dat de regelgeving ter bescherming van auteursrechten wordt nageleefd, zodat rechthebbenden correct vergoed worden.
896. Een billijke inning en respect voor de intellectuele eigendomsrechten zijn niet tegengesteld aan optimale dienstverlening aan de (her)gebruiker. Wat in een analoge wereld aan het brede publiek kan worden ter beschikking gesteld, moet

ook in de digitale wereld ter beschikking blijven. De uitzonderingen bij het auteursrecht dienen hieraan aangepast. Zo is sp.a voorstander van de verbreding van de leenvergoeding naar digitale publicaties. Zo kunnen bibliotheken naast de boeken ook hun digitale variant uitlenen. Erfgoedinstellingen moeten hun collecties via het web in een niet-commerciële omgeving aan het publiek kunnen tonen. Een black hole op het internet voor hedendaagse kunst en kunst uit de twintigste eeuw is ongewenst. Luisterboeken en andere leesvormen voor blinden en slechthzienden zijn zeer kostenintensief en dienen daarom onder een uitzonderingsregel te vallen.

- 897. Auteurs of hun rechthebbenden die hun intellectuele rechten op lange termijn (tot maximaal 70 jaar na de dood) willen gehonoreerd zien moeten hun oeuvre om de 20 jaar registreren of hun registratie om de 20 jaar herbevestigen. Dat maakt een kosten- en personeelsintensieve zgn. diligent search bij verweesde werken overbodig en moedigt de creatieve industrieën en de erfgoedinstellingen aan de oeuvres te hergebruiken of verregaand te ontsluiten.
- 898. Specifiek voor de audiovisuele sector neemt **sp.a** het voortouw om de taks shelter-regeling grondig aan te passen en verscherpte controles uit te voeren. We gaan na of de regeling kan worden uitgebreid naar andere sectoren zoals podiumkunsten, gamesector, enzovoort. We doen dit in sterke samenspraak met de sector, de investeerders en de overheid. Zo gaan we de strijd aan met de bestaande misbruiken binnen de huidige regeling en willen we beginnende kunstenaars en kunstenuitvoerende organisaties alle kansen bieden om zich te ontwikkelen binnen het landschap. Daarom zorgen we er voor dat binnen het kunstendecreet er voldoende instroom is van nieuwe initiatieven, zowel op het niveau van de werkings- als op het niveau van de projectsubsidies.

Creatief ondernemen geeft ons zuurstof

Creatief ondernemen zit in de lift. Van designers en ontwerpers over productiehuizen tot ICT- en reclamebureaus, allemaal geven ze zuurstof aan onze Vlaamse steden en gemeenten. **sp.a** geeft daarom letterlijk en figuurlijk de nodige ruimte aan creatieve geesten en ondernemers.

- 899. Met het juiste duwtje in de rug kan iedereen ondernemen. We stimuleren de uitbouw van een netwerk van coöperatieve basisaccommodatie voor startende ondernemers. We voorzien ook co-working cheques zodat ze betaalbare infrastructuur zoals bureau- en vergaderruimtes, digitale ondersteuning en een peterschapswerking krijgen.
- 900. We geven jonge aanstormende ondernemers de nodige financiële steun en zekerheid zodat zij risico's kunnen nemen. We stimuleren micro-kredieten en crowdfunding die hen voorzien van een beginkapitaal.

We bewaren wat ons bindt

Investeren in erfgoed is investeren in onze culturele identiteit, in ons collectief geheugen. Erfgoed is een inspiratiebron voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen en draagt bij aan ruimtelijke kwaliteit.

- 901. **sp.a** staat voor een sterk Vlaams beleid inzake erfgoed. Dat beleid inventariseert, stimuleert wetenschappelijk onderzoek en coördineert. We spelen een faciliterende en ondersteunende rol voor eigenaars en gaan een nauwe relatie aan met andere beleidsniveaus.
- 902. Een erfgoedbeleid is een integraal beleid. Daarom brengen we nog meer wisselwerking op gang tussen roerend en onroerend erfgoed.
- 903. **sp.a** faciliteert een grotere betrokkenheid tussen lokale en provinciale besturen, federale en Europese overheid, eigenaars en lokale/regionale erfgoedverenigingen. Dit doen we door convenants tussen de Vlaamse overheid en de lokale overheden af te sluiten waarbij Vlaanderen de trekkende rol op zich neemt.
- 904. Het blijft belangrijk om erfgoed goed te ontsluiten, te inventariseren en toegankelijk te maken voor iedereen. We creëren samen met professionele en vrijwillige krachten een groter draagvlak voor erfgoed. Het Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed speelt hierin een cruciale rol.
- 905. Het Vlaams Instituut voor de digitale Archivering en ontsluiting van het Audiovisueel erfgoed (VIAA) is een belangrijke stap voorwaarts in de efficiënte en duurzame aanpak van de digitalisering en ontsluiting van het audiovisuele materiaal in Vlaanderen. Het materiaal dat het VIAA bewaart en ontsluit moet breed toegankelijk zijn, in het bijzonder via onderwijsinstellingen en openbare bibliotheken. Digitale bewaring en een duurzame maatschappelijke valorisatie van het materiaal vergen een langetermijnvisie en financiële stabiliteit.
- 906. **sp.a** bouwt erfgoedbibliotheken verder uit tot een volwaardige sector binnen het Cultureel-erfgoeddecreet. Ze verdienen een indeling bij het Vlaamse, regionale of lokale niveau.

De bibliotheek van de toekomst

De bibliotheken van de toekomst situeren zich in het hart van de samenleving. Bibliotheken stimuleren de culturele, sociale en economische participatie van burgers. We willen bibliotheken uitdagen om echte gemeenschapscentra te worden waar lezen, ontmoeten en eigentijdse toegang tot informatie voor iedereen kernwaarden zijn.

- 907. **sp.a** blijft een lans breken voor een bibliotheek in de buurt, want bibliotheken leveren kennis aan velen op een toegankelijke manier.

908. **sp.a** is voorstander van een systeem via overheidsindemniteit voor belangrijke bruiklenen aan musea. Op deze wijze stelt de overheid zich garant voor de verzekering van dergelijke bruiklenen en kan de kost voor de organisatie van tentoonstellingen serieus worden ingeperkt.
909. Samen met de sector en de verschillende bestuursniveaus zoeken we naar de bibliotheek van de toekomst: een ontmoetingsplaats waar mensen vrije toegang hebben tot kennis.
910. We maken samen met de bibliotheeksector verder werk van een Vlaams e-boekplatform. Dat platform vereist een duurzame financiering en voorziet in een uitleenmodel voor e-boeken. Ook onderwijsbibliotheken lenen via het platform e-boeken uit aan hun gebruikers.
911. Er werden reeds stappen gezet in de richting van de uitbouw van de digitale bibliotheek in Vlaanderen. Dit vraagt een gezamenlijke aanpak van de verschillende bestuursniveaus. Deze aanpak moet voor **sp.a** snel uitmonden in concrete resultaten en decretale verankering.
912. Het bevorderen van mediawijsheid is een opdracht voor de beleidsdomeinen Onderwijs, Media en Cultuur. In die zin is de oprichting van het kenniscentrum Mediawijs.be een stap vooruit. De rol van bibliotheken, documentatiecentra en archieven binnen het nieuwe netwerk dat nu ontstaat, bakenen we af.
913. **sp.a** maakt werk van een integraal en samenwerkend bibliotheeknetwerk, waarin alle bibliotheektypes (openbare bibliotheken, bibliotheken van universiteiten, hogescholen, overheden, musea, not-for-profit organisaties, ...) samenwerken. Gezien het toenemende belang van levenslang leren, heeft elke burger nood aan toegang tot alle - met overheidsmiddelen gefinancierde - informatie in Vlaanderen. Daartoe zijn afspraken tussen openbare bibliotheken en wetenschappelijke en gespecialiseerde bibliotheken aangewezen. Deze moeten garanderen dat de dienstverlening van de laatste groep aan haar primaire gebruikers (onderzoekers) niet in het gedrang komt, terwijl de burger toch kan beschikken over de informatie die hij nodig heeft. De Vlaamse Vereniging voor Bibliotheek, Archief en Documentatie (VVBAD) is in dit kader een belangrijke partner.
914. We stimuleren musea om de werken uit hun depot te digitaliseren en zo open te stellen voor groot publiek. Dit moet het publiek aanzetten tot een bezoek aan de collectie en het bezoekerstoerisme aanporren.

Internationale culturele uitwisseling inspireert

Een goed cultureel exportbeleid biedt financiële steun en helpt bij het opbouwen van know how en een netwerk in het buitenland. Het gaat om budgetten die niet alleen uit cultuur, maar evenzeer uit economie komen. Bij een succesverhaal ontstaat er een positieve dynamiek waar veel spelers mee van profiteren. Voorbeelden zijn de herdenking van 100 jaar Grote Oorlog of het succes van onze danscompagnies, kledingontwerpers,

We hebben nood aan een gerichter beleid om onze ‘creatieve producten’ actief te ondersteunen in hun export. We evalueren in welke mate internationale werking als ingebed deel van een enveloppenfinanciering de beste methode is om goede resultaten te boeken. Een éénduidig intra-Belgisch topstukkenbeleid, bruikleenverkeer en onderzoek kan de sector ten goede komen. Er is in grotere en beter zichtbare steun nodig om onze toptalenten internationaal onder de aandacht te brengen. Een belangrijk aandachtsgebied is Midden- en Oost-Europa.

915. Onze vertegenwoordigers van de Vlaamse Gemeenschap in het buitenland hebben meer aandacht voor de promotie van onze producties, gezelschappen en kunstenaars met internationale kwaliteit. Een culturele attaché wordt op elke diplomatieke post waar de Vlaamse Gemeenschap vertegenwoordigd is aangeduid en geresponsabiliseerd. Een internationaal cultuurbeleid moet aan onze kunstenaars alle kansen bieden om zich te presenteren op de relevante internationale platformen. **sp.a** pleit dan ook voor een ruime betoelaging van de pot van internationale reis- en verblijfsubsidies. Bovendien moeten deze subsidies voldoende flexibel, d.w.z. ook inspelend op onverwachte opportuniteiten, kunnen worden ingezet om internationale kwaliteit te stimuleren.
916. Voor **sp.a** is het belangrijk dat Vlaanderen gefocust investeert in een beperkt aantal topgezelschappen. Die moeten meespelen in de internationale culturele A-ploeg. Deze doelstelling vraagt scherpe keuzes en prioriteiten, want een teveel aan “grote” instellingen maakt hen allemaal klein.
917. Culturele uitwisseling is nooit eenrichtingsverkeer. Dat maakt het inspirerend en verrijkend. Vlaanderen ontwikkelt op een actieve manier culturele partnerships met de grensregio's en staat open voor culturele uitingen uit de hele wereld.
918. Vlaanderen maakt werk van de ratificatie, optimalisering en implementatie van de UNESCO Conventie voor culturele diversiteit. Vlaanderen kan hierin als relatief kleine regio en taalgemeenschap een voortrekkersrol spelen voor andere landen en regio's die zich in een gelijkaardige en vaak precaire situatie bevinden.
919. We maken van Vlaanderen een bloeiende circusregio maken, met een breed cultureel draagvlak en optimale ontwikkelingskansen. Enerzijds stimuleert we artiesten en gezelschappen, docenten, circusateliërs en jonge beoefenaars om zowel artistiek als pedagogisch de grenzen continu te verleggen. Anderzijds zorgt we er mee voor dat circus bij publiek, media, beleidsmakers en culturele actoren als volwaardige kunstvorm wordt beschouwd. We zorgen voor sterke impulsen die de creatie en verspreiding van de Vlaamse circuskunst stimuleert.

6.2 Een volwaardige plaats voor jongeren in onze samenleving

sp.a geeft ruimte aan kinderen en jongeren en maakt zo mee de toekomst. De essentie van jeugdbeleid is het ondersteunen en ontwikkelen van instrumenten die het geloof van kinderen en jongeren in hun eigen mogelijkheden versterken. We gaan daarbij uit van wat kinderen wel kunnen,

in plaats van wat ze niet, of minder goed kunnen. Om hun eigen grenzen te verleggen, en de grenzen tussen mensen in de samenleving, en zo de grenzen van de samenleving zelf.

Er is een heel brede groep mensen betrokken bij het jeugdbeleid. Dat bewijst dat jeugd nog altijd een belangrijk beleidsdomein is, maar het zorgt er ook voor dat al die mensen goed moeten samenwerken om tot goede resultaten te komen.

Toegang tot informatie voor alle jongeren

Jongeren, zelfs kinderen, hebben vandaag meer dan ooit toegang tot informatie, én tegelijkertijd toegang tot meer informatie dan gevraagd of dan goed is. Via zoekmachines, sociale media, thuis, in elk publiek gebouw, op elke straathoek, op smartphones, ... een tsunami aan informatie. Sociale media versterken die trend. Facebook nodigt mensen uit, maar sluit ze ook uit. Facebook deelt soms informatie die je niet wil delen. Voor altijd. Sociale media worden dan asociale media. Jongeren hebben soms nood aan een handleiding voor het zoeken zelf. Met informatie die betrouwbaar is en begrijpbaar. Met enkel goede recepten, met de beste ingrediënten.

De informatieprikkelers naar jongeren toe zijn enorm. Alle kinderen en jongeren moeten daarom toegang hebben tot goede jeugdinformatie die hun keuzemogelijkheden en -processen versterkt. **sp.a** zet nog meer in op informatie op maat van de doelgroep.

920. **sp.a** richt een uniek aanspreekpunt op voor alle relevante informatie voor kinderen en jongeren, naar analogie met het huidige nummer 1700 van de Vlaamse overheid. Een '1700 junior'. De backoffice van deze 1700JUNIOR wordt bemand door medewerkers van 1700JUNIOR maar met informatie aangeleverd door jongerengids.be en het uniek loket rond informatie kinderrechten. Kinderen en jongeren krijgen via chat, telefoon, online, ... op hun maat informatie of worden juist doorgestuurd.
921. **sp.a** organiseert een informatiebeurs voor alle 18-jarigen op diverse plaatsen in Vlaanderen en België. Deze beurs bundelt alle noodzakelijke informatie die jongeren nodig hebben om verder te studeren, te starten met werken, alleen te gaan wonen, fiscaliteit, ... Het doel is om jongeren informatie te bezorgen over de verschillende beleidsvelden van de Vlaamse en federale Overheid heen (Onderwijs, Jeugd, Werk, Welzijn, Wonen, financiën, Defensie, ...). Als inspirerend voorbeeld gelden de Studietoelageninformatiedagen. We geven speciale aandacht aan leerlingen uit het deeltijds onderwijs en het buitengewoon onderwijs. We maken daarnaast werk van een online kruispuntbank voor jongeren waar zowel jongeren als de bevoegde instanties snel informatie kunnen opvragen.
922. **sp.a** labelt kwaliteitsvolle jeugdinformatie. Alle Vlaamse jeugdinformatieproducten dienen dit label na te streven. Ook lokale overheden en commerciële actoren kunnen het gebruiken indien zij kwaliteitsvolle informatieproducten produceren. Naast het gebruik ervan, is het nodig jongeren te informeren over het bestaan van dit label en ervoor te zorgen dat het ook echt impact krijgt. Kinderen, tieners en jongeren krijgen daarbij een actieve rol.

923. **sp.a** maakt nog meer werk van een jeugd- en jongerenjournaal op VRT én commerciële zenders.
924. We ondersteunen lokale diensten bijkomend in hun jeugdinformatiebeleid. Lokale besturen zitten dicht bij jongeren en kinderen, en communiceren vaak in rechte lijn met hen. Nochtans is het ook voor hen niet altijd eenvoudig om de gepaste informatie bij de gepaste jongeren te krijgen, zeker als het gaat over maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren.

Nieuwe media zijn niet meer weg te denken uit het leven van jongeren. Hun alomtegenwoordigheid en hun complexiteit vragen ook om het nodige kritische inzicht en om strategische en praktische vaardigheden. Naast fenomenale kansen bieden media en voornamelijk dan de zogenaamde 'nieuwe' media ook een aantal bedreigingen: voor de privacy, voor nieuwe vormen van grensoverschrijdend seksueel gedrag, voor nieuwe vormen van verslaving, voor misbruik, Er zijn technische filters, er zijn campagnes voor ouders, maar de meest efficiënte manier om zowel met de kansen als de bedreigingen van de nieuwe media om te gaan is een beleid te ontwikkelen gericht op 'empowerment'. Kinderen en jongeren kennen en gebruiken de media als een positief en emanciperend instrument in hun leven.

925. **sp.a** schenkt binnen het mediawijsheidbeleid bijzondere aandacht aan de meest kwetsbaren in onze samenleving. We hebben daarbij oog voor eventuele uitsluitende mechanismen. Net zoals bij het leren van een taal, start het proces van mediacompetenties op zeer jonge leeftijd.
926. Jongeren worden door het onderwijs opgeleid tot kritische burgers die zelf keuzes kunnen maken op basis van de aangereikte informatie. Daarom brengen we jongeren mediawijsheid bij via het onderwijs. We stimuleren en verhogen de nodige competenties door het verder verankeren van media- en beeldgeletterdheid in het onderwijscurriculum en vormingsaanbod van leerkrachten.

Bouwen aan ruimte voor kinderen en jongeren

sp.a maakt werk van meer fysieke en mentale ruimte voor jongeren. Publieke ruimte is schaarser geworden, niet alleen in de grootstad maar ook in onze dorpen en gemeenten. De ruimte is opgevuld met gemeenschapsinfrastructuur, met stadswoningen of kavels, met pleinen, ... en af en toe met ruimtes voor jongeren. Te weinig, vinden wij. Kinderen en jongeren hebben recht op een eigen ruimte, letterlijk en figuurlijk. Lokaal jeugdbeleid is ruimte geven aan jongeren, voor ontmoetingen, om zich uit te leven, maar ook om samen verantwoordelijkheid op te nemen. Het is een evenwicht tussen het helpen van jongeren om hun eigen projecten te realiseren, en het zelf ontwikkelen van een aanbod waar jongeren aan kunnen en willen deelnemen. Een goed jeugdbeleid slaagt vaak waar onderwijs soms tekort schiet: het vertrekt van wat kinderen en jongeren wel kunnen en doen, niet van wat ze niet kunnen of verkeerd doen. Je mag proberen en mislukken. Een goed jeugdbeleid moet sommige kinderen ook letterlijk de ruimte bieden die ze thuis niet vinden: ruimte om lawaai te maken, maar evengoed een stille ruimte om een huistaak te maken, een computer met

internetverbinding, ... De kansen in de verplichte, formele tijd (school, werk) worden immers in grote mate bepaald door de ruimte die kinderen krijgen in de vrije, informele tijd (gezin, vrienden...).

- 927. **sp.a** zorgt ervoor dat jongeren kunnen spelen in een groene omgeving. We doen dit door meer groen en bos in te planten in steden én platteland, door speelbossen te creëren, door jeugdlokalen in groene omgevingen te behouden. Spelen – en dan vooral buiten spelen – is noodzakelijk voor de fysieke en sociale ontwikkeling van kinderen. Maar buiten spelen blijkt in de woonomgeving van kinderen van vandaag niet meer zo alledaags. **sp.a** wil daarom het concept van speelweefsel verder promoten.
- 928. **sp.a** werkt aan meer groene, creatieve en uitdagende speelruimte op school. Daarbij is ook de relatie van de school met de schoolomgeving belangrijk. We zetten in op openbare uitdagende, speelruimte (bossen, parken, spelotheken...) en een kindvriendelijk pad tussen school en deze openbare speelruimtes. Waar scholen aan openbare speelruimte grenzen, onderzoeken we op welke manier deze op een veilige manier kunnen gebruikt worden tijdens de pauzes of buitenschoolse opvang.
- 929. Samen met onderwijsverstrekkers stellen we speelplaatsen tijdens de vakanties en in het weekend open.
- 930. **sp.a** promoot het concept brede school zodat een netwerk van zorg, opvoeden, leren en ondersteuning rond kinderen en jongeren wordt opgezet. De centrale plek van de school in het netwerk verwijst naar de centrale plek die een school inneemt in de leef- en belevingswereld van kinderen en jongeren. Naar de impact van de school op de buurt, en naar de doelstelling om via een herstel van de relatie tussen school en buurt het welbevinden van kinderen te versterken
- 931. **sp.a** voert een kindvriendelijk stedenbeleid met de rechten van het kind als uitgangspuntenbeleid en waarin participatie een centrale plaats inneemt. We geven aan welke steden een kindvriendelijk beleid voeren zodat alle burgers een goed zicht krijgen waar het goed wonen is voor alle kinderen.

Alle jongeren een gelijke kans op jeugdwerk

Onze samenleving wordt steeds meer heterogeen. Diversiteit wordt de regel, en is niet langer de uitzondering, zeker bij de jongste leeftijdsgroepen: kinderen en jongeren. Van de kinderen die in 2009 geboren zijn, heeft 21,9 procent een moeder van vreemde origine.

Diversiteit is onlosmakelijk verbonden met het brede jeugdbeleid; beide worden dan ook best aanvullend en aansluitend opgemaakt. Dit impliceert dat er blijvend moet ingezet worden op diversiteit in het andere vrijetijdsaanbod zoals sport, cultuur en media, op de rol die andere actoren zoals onderwijs, welzijn, preventie, buurtwerk, ... spelen in het leven van kinderen en jongeren, op een diverse jeugdbil bij infrastructuur en op de sensibilisering van de brede samenleving over het belang van vrije tijd voor alle kinderen en jongeren.

Diversiteit plaatst de jeugdsector voor nieuwe uitdagingen. Diversiteit is namelijk niet op een evenredige wijze binnen het jeugdwerk terug te vinden: kinderen en jongeren uit verschillende doelgroepen nemen niet in dezelfde mate deel aan het jeugdwerk. Kinderen en jongeren hebben uiteraard de vrijheid om hun vrije tijd zelf in te vullen zoals zij willen en het is niet de ambitie om alle kinderen en jongeren te laten deelnemen aan het jeugdwerk. Wél moet Vlaanderen zich als doel stellen alle kinderen en jongeren gelijke kansen te geven om deel te nemen aan het jeugdwerk, ongeacht hun achtergrond en thuissituatie. Evident is dat niet: het gaat hier immers niet alleen over verschillen in achtergrond en taal maar evengoed over jongeren met een (mentale/fysieke) beperking. Daarbij komt nog dat elke jeugdorganisatie zijn of haar eigenheid heeft. Voor **sp.a** is dat een rijkdom. Een goede diversiteitsaanpak houdt in dat er op alle levensdomeinen tegemoet wordt gekomen aan de behoeften van alle kinderen en jongeren. Dat vraagt een integrale aanpak, zeker naar doelgroepen toe. We gaan beleidsoverschrijdend en inclusief aan de slag. Door op zoveel mogelijke domeinen samen te werken geven we ieder kind gelijke ontwikkelingskansen. Dat wil zeggen dat we niet enkel moeten zorgen voor een job voor de ouders maar dat we ook op het vlak van onderwijs, vrijetijdsinvulling, huisvesting, ... maatregelen nemen.

932. Om gelukkige, gezonde volwassenen te krijgen heb je families, leraars, jeugdwerkers, ondernemers, bemiddelaars en beleidsmakers nodig die mee de verantwoordelijkheid opnemen voor kinderen en jongeren. De noodzaak aan een beleidsdomeinoverschrijdende visie over kinderen en jongeren is daarbij een minimum. Met deze doelstelling zetten we de uitdrukking 'it takes a village to raise a child' in de verf. Vanuit het pedagogisch inzicht dat er verschillende opvoeders bestaan in onze maatschappij en vanuit de visie dat die vanuit een gedeelde pedagogische visie aanvullend werken, stellen we vast dat er in die 'village' ook sprake is van een 'pedagogische civil society'.

Het gaat over de verantwoordelijkheid die mensen die in eerste lijn met kinderen en jongeren werken (leerkrachten, welzijnswerkers, jeugdwerkers...) maar evengoed buurtbewoners, vrienden en familieleden opnemen, tegenover kinderen en jongeren in onze samenleving. Dat is een belangrijk engagement, niet alleen voor die individuele kinderen en jongeren, maar voor onze maatschappij als geheel.

933. We zetten breed in op het creëren van mogelijkheden voor en stimuleren van burgers (ook kinderen en jongeren) om zich positief in te zetten voor kinderen en jongeren. Het geloof in de eigen kracht van kinderen en jongeren, speelt hierin een cruciale rol: het gaat er om te vertrekken vanuit wat kinderen en jongeren kunnen veeleer dan vanuit een denken rond wat ze niet kunnen.
934. Diversiteit speelt binnen jeugdwerk een cruciale rol. Het verenigingsleven is een hefboom tot sociale ontwikkeling. Jeugdwerk vertrekt immers van de sterkten van kinderen en jongeren. Daarom is het de doelstelling om zoveel mogelijk jongeren met verschillende achtergronden te verenigen in jeugdwerk. Als dat onmogelijk is kunnen jeugdvereniging zich specifiek richten tot kansengroepen. Jeugdverenigingen zouden immers een weerspiegeling moeten zijn van hun omgeving.

935. Een jeugdorganisatie dient zich binnen de eigen grenzen open te stellen naar alle kinderen en jongeren. **sp.a** ondersteunt jeugdwerkorganisaties verder in het herkennen en wegwerken van drempels. Samen met jeugdorganisaties gaat **sp.a** aan de slag om eventuele drempels op het vlak van financiën, fysieke toegang, informatie, begeleidershouding, ... weg te werken. Dit maakt het mogelijk om alle kinderen en jongeren die willen deelnemen aan het jeugdwerk, hier ook effectief de kans toe te bieden, ongeacht hun achtergrond.
936. **sp.a** werkt aan een verdere verbreding van het bestaande aanbod dat werkt met verschillende doelstellingen, verschillende werkwijzen en verschillende doelgroepen. **sp.a** ondersteunt de jeugdsector in het opstarten en ondersteunen van dat aanvullend aanbod. Het totale aanbod moet divers zijn zodat het aansluit bij de (culturele) beleving van elke kind of jongere. De overheid staat garant dat er een voldoende groot en divers aanbod bestaat, zodat elk kind of jongere die dit wil een jeugdwerkvorm en -aanbod vindt dat bruikbaar is. De overheid kan hierbij in eerste instantie inzetten op het ondersteunen en mogelijk maken van initiatieven die spontaan groeien vanuit jongeren of bestaande jeugdorganisaties. Als dit niet spontaan groeit, dient de overheid zelf initiatief te nemen om aanvullend een aanbod te ontwikkelen.
937. **sp.a** stimuleert lokale overheden, reikt hen kennis en methodieken aan en geeft gericht impulsen zodat zij zelf een aanvullend aanbod ontwikkelen. Vanuit de Vlaamse overheid blijven we lokale overheden algemeen sensibiliseren, door cijfers, kennis en methoden te voorzien en door gericht impulsen te geven aan een aantal prioriteiten.
938. Een internationale ervaring verruimt de blik op de wereld, de kijk op zichzelf en draagt zo bij tot de versterking van het individu en de groep. **sp.a** wenst jongeren meer internationale ervaring te laten opdoen. Binnen de schoolcontext of via internationale uitwisseling in groepsverband wordt deze drempel sterk verlaagd. Door het bijkomend inzetten op uitwisselingen in groep zullen meer maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren deelnemen.
939. **sp.a** wil één toegangspoort voor internationale uitwisseling van kinderen en jongeren binnen en buiten schooltijd. Kinderen en jongeren met de minste kansen krijgen prioriteit.
940. **sp.a** stimuleert jeugdorganisaties om armoede uit de wereld te helpen door samen te werken met diverse beleidsniveaus, zoals Jeugd en Welzijn.
941. We maken jeugdorganisaties en hun aanbod meer bekend bij ouders. Ouders zijn belangrijke partners van het jeugdwerk. We erkennen hen als stakeholder binnen het jeugdbeleid. Veel ouders weten echter niet wat een jeugdvereniging is. Daarom informeren we ouders over jeugdwerk, wie ze zijn en wat ze doen.

We geven jongeren een stem

Eén derde van de Vlaamse bevolking is jonger dan dertig jaar. Kinderen en jongeren tellen dus letterlijk mee. Maar slechts één derde van hen heeft ook een effectieve stem, de rest zit als het ware in de wachtkamer van de democratie. Dat betekent dat met deze kinderen en jongeren rekening moet gehouden worden via de stem van volwassenen, en dat die volwassenen de plicht hebben hen te horen. Overheden moeten kinderen en jongeren daarvoor een stem geven. Er is nog een lange weg te gaan is op het vlak van (beleids)participatie. Daarom maakt **sp.a** de komende jaren verder werk van inspraak en participatie van kinderen en jongeren, want jong geleerd is oud gedaan. Participatie mag geen doekje voor het bloeden zijn maar heeft wel degelijk een maatschappelijke meerwaarde. Participatie draagt bij tot meer kwaliteitsvolle beleidsbeslissingen en de verhoging van de legitimiteit van een beleid.

- 942. We verzamelen kennis en expertise over participatie van kinderen en jongeren en verhogen de competenties van jeugdwerkers en beleidsmedewerkers zodat participatieprojecten tot duurzame resultaten leiden.
- 943. Om te participeren hebben jongeren de juiste competenties nodig. Daarom geven we hen meer maatschappelijke en politieke vorming in het formele onderwijs. We maken van maatschappelijke en politieke vorming een lesonderdeel in de lerarenopleiding zodat leerkrachten voldoende kennis, vaardigheden en attitudes hebben om deze vorming te geven. We betrekken daarbij ook de jeugd- en middenveldorganisaties.
- 944. **sp.a** verdedigt het belang van participatie van kinderen, jongeren en hun organisaties op lokaal, Vlaams en Europees niveau. We zien de jeugdraad als een officiële draaischijf voor de mening van kinderen, jongeren en hun organisaties. Het is belangrijk dat elke jeugdraad actief op zoek gaat naar de mening van kinderen, jongeren en hun organisaties. Het is de taak en de plicht van elke jeugdraad om aan die tafels te zitten die direct of indirect impact hebben op de leefwereld van kinderen en jongeren. We mogen daarbij zeker de meest kwetsbaren in onze samenleving niet vergeten. Het is de taak van de politiek om jeugdraden op tijd en uitvoerig te raadplegen en hun beslissing grondig aan de jeugdraad te motiveren.
- 945. **sp.a** installeert een kinderrechtencommissaris in Brussel en op federaal niveau. Het is van groot belang dat de federale kinderrechtencommissaris in volle onafhankelijkheid zijn werk kan doen. Deze federale en Brusselse kinderrechtencommissaris moet jaarlijks net als zijn Vlaamse collega verslag uitbrengen over de tekortkomingen in het kinderrechtenbeleid en dit signaleren aan de diverse parlementen.

Beeldvorming over en door jongeren

We geloven dat kinderen en jongeren zelf ook belangrijke mediamakers zijn. Hoewel kinderen en jongeren over heel wat kennis en vaardigheden beschikken en verschillende jongeren waardevolle nieuwselementen presenteren, wordt daar door de traditionele media weinig aandacht aan besteed. Nochtans zijn dergelijke bijdragen van belang voor de bredere beeldvorming rond kinderen en jongeren in de samenleving. Gezien de voorsprong van sommige kinderen en jongeren in de omgang met media-instrumenten en gezien hun onbevangen en toch kritische kijk op de wereld bieden zij als mediamakers een verrijkend en noodzakelijk perspectief.

- 946. **sp.a** wil jongeren verder ondersteunen en stimuleren om te werken aan een zo correct mogelijke beeldvorming met aandacht voor onder andere diversiteit, genderstereotypes, ... In Vlaanderen leven meer dan 1.200.000 minderjarigen. Elk met hen eigen verhaal, ideeën, smaak, karakter, voorkeuren, afkomst. Zo'n grote groep kent heel wat verschillen. Het is onmogelijk om die groep onder één noemer te vatten. Het is dan ook belangrijk dat de diversiteit van deze groep wordt gerespecteerd.
- 947. **sp.a** pleit voor initiatieven zoals de buitenspeeldag, de hangman,... om tegengas te bieden.
- 948. **sp.a** gaat met journalisten in debat over beeldvorming van kinderen en jongeren in de media. We vragen hen om kinderen en jongeren zelf aan het woord te laten, hen op een diverse manier in beeld te brengen en het niet vermelden van volledige namen van minderjarigen consequenter en uniform toe te passen

We geven vrijwilligers alle ruimte

Jeugdwerk speelt een belangrijke rol in de realisatie van beleidsdoelstellingen met betrekking tot het versterken van het sociale weefsel, het vorm geven aan democratisch burgerschap, het bevorderen van levenslang en levensbreed leren, het constructief leren omgaan met diversiteit. **sp.a** is fier op een rijke en gedifferentieerde jeugdsector, met een brede waaier aan structureel gesubsidieerde jeugdwerkvormen. Bovendien zien we ook voortdurend nieuwe initiatieven en innovatieve jeugdprojecten opduiken, en dit op alle beleidsniveaus. Het unieke gegeven dat jonge mensen deze projecten en organisaties runnen, maakt het jeugdwerk in Vlaanderen zo bijzonder.

Vrijwilligers hebben voor de samenleving een onmiskenbare meerwaarde die veel meer is dan een grote economische waarde. Vrijwilligerswerk versterkt de verbondenheid, vergroot het sociaal kapitaal, bouwt netwerken uit en vormt daardoor het cement van een goed werkende democratische samenleving. Via dat belangeloze engagement zijn solidariteit en participatie geen holle woorden, maar concrete daden. Een samenleving moet het vrijwilligerswerk koesteren, omdat het bijdraagt tot de persoonlijke ontplooiing van iedere vrijwilliger. We willen dit engagement niet beknotten door een teveel aan regels.

- 949. Politiek moet engagement faciliteren, niet onmogelijk maken. We engageren ons om de vier soorten regulitis of overregulering zoals aangegeven door de

jeugdsector aan te pakken. Concreet gaat het over kampenregulitis, lokalenregulitis, fuifregulitis en organisatieregulitis.

- 950. **sp.a** maakt werk van een geïntegreerde Vlaamse toets waarin ook een planlasttoets voor verenigingen wordt opgenomen.
- 951. Jongeren en hun organisaties blijven in Europa een apart budget en apart hoofdstuk verdienen. We blijven jeugdwerk als doel op zich waarborgen. Dit geldt heel zeker ook voor Europa.
- 952. Het jeugdwerk en bij uitbreiding het verenigingsleven staan sterk in Vlaanderen. **sp.a** ontwikkelt met jongeren én het middenveld een gedeelde visie over de waarde van engagementen en vrijwilligerswerk voor kinderen, jongeren en de samenleving. De rol van het jeugdwerk in de samenleving krijgt hierin een expliciete plaats.
- 953. Belgische, Vlaamse en Brusselse jongeren die zich inzetten buiten Vlaanderen zijn economische en culturele ambassadeurs van Vlaanderen en Brussel. Zij krijgen daarvoor de nodige erkenning, waardering en stimulansen.
- 954. **sp.a** werkt aan de toekomstambities van het jongerenpact 2020 en maakt zo van Vlaanderen, Brussel en Europa een betere plaats voor kinderen en jongeren om te leven.

Jeugdcultuur voor alle kinderen en jongeren

Er zijn nog kinderen en jongeren die hun eerste cultuurbeleving nog moeten meemaken. Cultuurbeleving is slechts voor een beperkte groep mensen een vanzelfsprekendheid. Kunnen kiezen voor cultuur is een recht. Niet kunnen kiezen is een vorm van uitsluiting. Maar net als kinderen en jongeren duldt cultuurbeleving geen gebiedende wijs. En laat dat nu nét de uitdaging zijn. De relatie cultuur, jeugd en onderwijs ligt **sp.a** nauw aan het hart. Waar onderwijs gericht is op het bijbrengen van kennis en feiten, stimuleert cultuur jongeren om zekerheden los te laten en creatief om te gaan met die kennis. De generatie Vlamingen van morgen zal diverser zijn dan die van vandaag. Cultuur leert bij uitstek omgaan met verschillen.

- 955. **sp.a** ontwikkelt een beleid rond jeugd- en jongerencultuur. Jeugd en jongerencultuur vullen we breed in. Voor ons gaat het over zowel de leefwereld van kinderen en jongeren als de jeugdartistieke invulling van het begrip. We voeren een beleid waarbij kinderen en jongeren worden aangemoedigd om met creatieve middelen meer grip te krijgen op hun leefwereld. Het kan hierbij gaan om artistieke expressievormen, maar ook om allerlei vormen van jeugdcultuur. Een jeugdcultureelbeleid moet meer doen dan kinderen en jongeren naar het reeds bestaande aanbod binnen de culturele sector leiden. We stimuleren cultuurhuizen, culturele centra, kusntencentra, ... om ook 'aan jongeren te doen'. Bijvoorbeeld door een specifiek cultuurprogramma voor en door jongeren.

6.3 Samen sporten schept een band

Sport geeft een goed gevoel, het geeft goesting in het leven. Sport en bewegen zijn gezond, voor lichaam en geest, en genereren betrokkenheid tussen jong en oud, arm en rijk, oude en nieuwe Belgen. De maatschappelijke opbrengsten van een sportief land zijn groot - daarom is sport bij uitstek een domein waar een sportgevoelige overheid het verschil kan maken. Door gericht te investeren in mensen en infrastructuur, door te prikkelen en het goede voorbeeld te geven, door te dromen en te doen dromen.

De kracht van sport, van mensen en hun projecten, vindt **sp.a** in het rijke en uiteenlopende verenigingsleven. Samen sporten levert onmisbaar sociaal kapitaal. Sport brengt ook op voor lichamelijke en mentale fitheid, en een betere gezondheid. Samen sporten betekent ook dat honderdduizenden Vlamingen elkaar vinden, om eigen sportprojecten uit te tekenen, maar ook om samen te denken over sportbeleid en, vaak onrechtstreeks, over belangrijke maatschappelijke uitdagingen.

Iedereen sportief in een sterk sportlandschap

sp.a wil samenwerking inbakken in de dagdagelijkse sportwerking en sportcultuur. Lokale en provinciale besturen hebben alleen maar te winnen bij een intensief partnerschap met sportclubs en sportfederaties, met jeugdbewegingen en scholen, en met de lokale bewoners – en omgekeerd. De groeiende schotten tussen sportclubs en lossere sportverbanden zoals buurtsport weerspiegelen en versterken sociale ongelijkheden. Wij willen beide sporen opnieuw veel dichterbij elkaar brengen door sportfederaties en sportclubs aan te moedigen veel innovatiever na te denken over hoe zij zich sociaal organiseren en engageren. Openstaan voor andere vormen van binding en nieuwe vormen van sporten, maar tegelijkertijd blijven inzetten op kwaliteitsvolle begeleiding en infrastructuur.

956. Om nog meer mensen nog beter te doen sporten, verlaagt **sp.a** actief de drempels voor sportparticipatie. Dit doen we door sportclubs en lossere sportverbanden dichterbij elkaar te brengen. De sport en vooral de sporters hebben alleen maar te winnen bij flexibelere en eenvoudigere dwarsverbanden tussen alle aanbieders van sport. Lagere financiële, culturele en praktische drempels nodigen iedereen uit tot sporten. We doen daarbij een extra inspanning om mensen in armoede, etnisch-culturele minderheden en alleenstaande ouders te bereiken. Met het letterlijk effenen van fysieke drempels opent elke sportclub de deuren voor alle sporters met of zonder handicap. Concreet versterken we het 'Decreet lokaal sportbeleid' om een nog bredere sociale en culturele participatie te realiseren. Vooral buurtsport, waar samen sporten, gemeenschapsvorming en nabijheid samenkomen, krijgt hierbij speciale aandacht.
957. Steeds meer mensen bewegen en sporten buiten de traditionele sportclub. Vrijetijd lopen, fietsen of wandelen, maar evengoed buurtsporten die overal tot bloei komen. Onze sportfederaties hebben dit nog onvoldoende opgepikt. Met een vernieuwd 'Decreet op de sportfederaties' wil **sp.a** impulsen geven aan innovatieve initiatieven binnen de sport. We willen samenwerking tussen de

verschillende actoren stimuleren door de discriminatie af te bouwen tussen de verschillende sporten en hun organisatievormen (unisport vs. recreatief). Geholpen door een duidelijkere en eenvoudiger regelgeving zorgen de federaties zo nog beter voor kwaliteitsbewaking, en sporttechnische en zakelijke ondersteuning. In eenzelfde beweging herijken we de doelstellingen van BLOSO, zodat het nog beter haar ondersteunende rol kan opnemen.

958. Om jongeren aan het sporten te krijgen laten we vandaag te veel kansen liggen. Sportclubs en scholen zijn beide vragende partij, maar toch slagen we er onvoldoende in ook vlak na de schooluren sport en school samen te brengen. Met meer en beter georganiseerde sport na de schooluren (via sportclub, jeugdbeweging of lichte structuur) wint iedereen: kinderen, ouders, sportbegeleiders, onze samenleving. De lokale besturen moeten samen met sportclubs, sportfederaties en scholen nog sterker inzetten op naschools sporten op school als concrete invulling van de brede school. Met het door **sp.a** gevraagde nieuwe statuut voor sportbegeleiders krijgen alvast de sportclubs een belangrijke hefboom om op meer flexibele manier kwalitatieve sportbegeleiding aan te bieden.
959. Sport echt toegankelijk maken voor personen met een handicap gaat verder dan het wegnemen van fysieke hindernissen. Binnen G-Sport wil **sp.a** duidelijke keuzes maken: voor meer inclusieve deelname van personen met een handicap aan reguliere sportclubs, voor de integratie van G-Sport in de sportfederaties maar met het behoud van handicap-specifieke federaties (voor boccia of torbal), voor een sterk ondersteunend en faciliterend Steunpunt G-Sport Vlaanderen, voor meer en betere begeleiders van G-sporters, en bovenal inzetten op de scholen door het veel breder uitrollen van inspirerende projecten zoals het Antwerpse MoVe.
960. Lokale besturen, sportclubs en sportfederaties ontwerpen in georganiseerd overleg het fysieke sportlandschap van morgen. Ze zetten daarbij maximaal in op renovatie, hergebruik, en meervoudig gebruik van kwaliteitsvolle infrastructuur, samen met de Vlaamse overheid, de lokale bedrijfswereld en andere partners zoals scholen en non-profit organisaties. Enkel zo maken we de broodnodige investeringen budgettair haalbaar en zorgen we voor een maximale benutting van de bestaande sportinfrastructuur. Met een klantvriendelijk en soepel vergunningenbeleid en een meer sportvriendelijk beleid van ruimtelijke ordening vervult **sp.a** de noodzakelijke voorwaarden voor een betere sportinfrastructuur.

De sportvereniging van morgen moet nog meer lokaal mensen bereiken en raken en goesting geven om te sporten. Dit vraagt om een andere ondersteuning dan voor de sportclub van gisteren. Een oudere generatie, vooral mannelijke, vrijwilligers die hun club met hart en ziel en dag in dag uit draaiende hielden, maakt plaats voor meer selectief en sneller wisselend engagement. Om dit engagement naar de sportclubs te kanaliseren, is een betere juridische en fiscale omkadering van vrijwilligers, trainers en scheidsrechters absoluut noodzakelijk. Daarbovenop wil **sp.a** ook alle andere regelgeving waaraan clubs en verenigingen onderworpen zijn kritisch evalueren en veel doorzichtiger maken.

961. Ook in het verenigingsleven ziet **sp.a** de overheid als een klantvriendelijke dienstverlener. Door veel beter gebruik te maken van de vele gegevens die de verschillende overheidsdiensten al in hun bezit hebben, verkleinen we de administratieve lasten. Door meer transparantie in de regelgeving en toepassing van onder andere SABAM en de billijke vergoeding, betaalt iedereen rechtvaardige bijdragen.
962. Het verenigingsleven in de sport- en socio-culturele sector kreunt onder de fiscaal-administratieve verplichtingen. **sp.a** engageert zich om de vrijstelling van btw-plicht voor vzw's verder op te trekken naar €25.000.
963. **sp.a** creëert een nieuw statuut voor sportbegeleiders, zoals trainers en scheidsrechters, en soortgelijke functies in het socio-culturele werk. De krachtlijnen van dit statuut zijn dat het een billijke vergoeding toestaat met minimale administratieve lasten en een beperkte, forfaitaire heffing van RSZ en bedrijfsvoorheffing. Zo maakt dit statuut zwarte of grijze arbeid wit, met een betere bescherming van de begeleiders en, omdat zo ook werk gecreëerd wordt, een positieve impact op de begroting tot gevolg.

We investeren in waardevol topsport

Succesvolle topsporters zijn een hefboom voor meer sport, vraag dat maar aan onze lokale tennis-, hockey- of volleybalclubs. Vele onder hen zijn ook rolmodellen naast het sportveld, of zouden dat toch moeten zijn. Daarom is topsport zo belangrijk voor **sp.a**. Succesrijke topsporters bezielen niet enkel duizenden vrijetijdssporters. Door kernwaarden als respect en doorzettingsvermogen een herkenbaar gezicht te geven, dagen zij elk van ons uit om het beste van onszelf te geven.

964. Voor **sp.a** draait sport om respect. Respect voor mede- en tegenspelers, voor officials en publiek, voor iedereen in de samenleving. Dit geldt voor alle niveaus, maar bovenal voor topsporters. Zij doen immers veel meer dan mensen inspireren om te gaan sporten. Sportvedetten zijn ook voor velen, al dan niet terecht en niet het minst voor onze jongeren, een voorbeeld op en naast het sportveld. Wij willen topsporters, sportfederaties en sportclubs veel sterker aanspreken op deze voorbeeldrol. Scheidsrechters beïnvloeden en uitschelden, valselijk fouten uitlokken, regelrechte of verdoken discriminatie, doping: dit alles staat haaks op verantwoordelijkheid, respect, eerlijkheid en fairplay, en heeft voor ons geen plaats in sport of de samenleving. Binnen de marges van het decreet medisch en verantwoord sporten moet de overheid nog meer het goede voorbeeld stellen en afdwingen, onder meer door jeugdsportclubs beter inhoudelijk te ondersteunen over ethische thema's.
965. **sp.a** moedigt sportclubs nog sterker aan om in de jeugdwerking te investeren. Geïnspireerd door het jeugdfonds in het Vlaamse basketbal, maar uiteraard met respect voor de verschillen tussen sporttakken, pleiten wij voor interne solidariteitsfondsen die de opleidingsvergoeding loskoppelen van de

transfermarkt. Zo wordt het vrij verkeer van spelers gerespecteerd, maar krijgen clubs toch een eerlijke vergoeding en ontstaat een belangrijke herverdeling tussen clubs. Hiermee samenhangend trekken we het minimumloon op voor spelers die afkomstig zijn van buiten de EU, en dit naar 150 procent van het gemiddelde loon van de twintig duurste spelers per ploeg.

966. In dezelfde beweging wil **sp.a** een nog betere professionele begeleiding en opleiding van beroeps- en topsporters voor, tijdens en na hun carrière. Tijdens de topsportopleiding, zodat topsporters al heel vroeg leren hun uitzonderlijke attitudes – doorzettingsvermogen, de wil om te winnen, stressbestendigheid – te versterken met nuttige vaardigheden voor een succesvolle tweede loopbaan na(ast) de sport. Tijdens en na hun actieve carrière met behulp van gerichte bijscholingen en loopbaancoaching, maar ook met een verbeterd topsportstatuut dat de kans geeft om topsport en (deeltijds) werk flexibel te combineren en zo ervaring buiten de sport op te bouwen. De succesvolle projecten rond loopbaanbegeleiding voor Olympische atleten zijn hierbij een goed voorbeeld voor andere sporttakken.

De twaalfde man

967. **sp.a** wordt een echte twaalfde man in de sport. **sp.a** neemt haar engagement tegenover de sportwereld ernstig. Al onze lokale bestuurders onderschrijven de noodzaak van blijvende investeringen in sport. Bij het nationale sportklankbord van de partij kan iedereen terecht met de meest uiteenlopende vragen rond sport.

6.4 Toerisme in Vlaanderen voor iedereen

De toeristische sector is een belangrijke motor van economische groei en tewerkstelling in Vlaanderen. De sector biedt ondernemers heel wat kansen en stelt bovendien vaak mensen zonder of met een laag diploma te werk. Maar we vernauwen toerisme niet tot de halfjaarcijfers van de sector. Toerisme ontspant, brengt mensen met elkaar in contact, levert nieuwe ervaringen en inzichten op en verdiept het gezinsleven. Toerisme doet natuur en cultuur beleven. Toerisme is belangrijk voor de positieve uitstraling van ons land, onze regio of onze stad in de rest van de wereld. Om al deze redenen zet **sp.a** in op de ontwikkeling, promotie en kwaliteitsbewaking van de sector. Ons toerismebeleid heeft ook een sociale ambitie. In een moderne samenleving kan het niet zo zijn dat toerisme het privilege is van mensen met hoge inkomens. Toegankelijk toerisme voor iedereen moet ervoor zorgen dat niemand wordt uitgesloten.

De ontwikkeling van het toerisme gebeurt door verschillende entiteiten en door bijzonder veel actoren, publiek en privaat. **sp.a** gaat voor een model waar samenwerken en het bundelen van de krachten het verschil maakt.

968. **sp.a** staart zich niet blind op het label 'Vlaanderen'. De belangen van het toerisme overstijgen onze staatsstructuur. De situatie van vandaag waarbij de verschillende

entiteiten in ons land elk op zichzelf werken en promotie voeren, schept verwarring bij de buitenwacht en zorgt soms voor meer na- dan voordelen.

- 969. **sp.a** gaat daarom voor een sluitend samenwerkingsakkoord tussen de Gewesten en de Gemeenschappen om ons land en onze wereldbekende hoofdstad Brussel optimaal als toeristische bestemming te promoten. Brussel verdient extra aandacht als belangrijkste toeristische bestemming en locomotief voor de rest van Vlaanderen.
- 970. Alle toeristische actoren worden betrokken in een participatief beleid bij de planning en de uitvoering. We kiezen niet voor een verambtelijk toerismebeleid van bovenaf bepaald.

Een slagkrachtige marketing in het buitenland

Het aantal toeristische aankomsten in onze regio blijft stijgen wat haar aantrekkelijkheid bewijst. Mensen (telkens opnieuw) laten kennismaken met Vlaanderen, zijn vermaarde kunststeden en deelregio's en Brussel vergt een voortdurende inspanning. De uitbouw van nieuwe vormen van toerisme houdt de sector dynamisch. De sector verdient een meer slagkrachtige marketingaanpak en de noodzakelijke inspraak in het beleid.

- 971. De marketingaanpak van Toerisme Vlaanderen moet in de eerste plaats uitgaan van de drie macro-bestemmingen: kunststeden, de kust en de Vlaamse regio's. Het internationaal marketingplan van Toerisme Vlaanderen met zijn vier productlijnen (eet-, drink- en tafelcultuur; erfgoed en kunst; mode; wiel- en fietscultuur) mag de marketing voor de bestemmingen zelf niet in het gedrang brengen.
- 972. De mondialisering vormt voor Vlaanderen als kleine bestemming zowel een bedreiging als een kans. We mogen de boot van de groeilanden dus niet missen. **sp.a** zet de buitenlandmarketing van Toerisme Vlaanderen hier versterkt op in. Intra-Europese samenwerkingsverbanden bieden belangrijke kansen.
- 973. Met Brussel als trekker moet Vlaanderen, als hart van Europa, zich nog sterker op het MICE-toerisme (*meetings, incentives, conferencing* en *exhibitions*) gaan profileren. De kunststeden Brugge, Gent, Antwerpen en Leuven spelen hier een hoofdrol maar ook andere centrumsteden hebben op dit vlak grote troeven. Naast een gerichte marketingaanpak bouwen we ook de MICE-infrastructuur verder uit.
- 974. **sp.a** zet met een versterkt evenementenbeleid Vlaanderen verder op de kaart als trendsettende en eigentijdse regio. Via intense samenwerking en gerichte acties vanuit Toerisme Vlaanderen met onder meer grote muzikfestivals kunnen we Vlaanderen als bestemming beter promoten.

We stimuleren de kritische sector

We ondersteunen blijvend de opstart van waardevolle toeristische projecten in Vlaanderen en Brussel. De impulsprogramma's blijven hiervoor een goed instrument.

975. De impulsprogramma's vertrekken vanuit effectieve strategische plannen. Dit is belangrijk om de middelen van de Vlaamse overheid effectief te richten op de prioriteiten die van onderuit en in samenwerking tussen de lokale publieke en private actoren worden geformuleerd. Daarnaast stellen we een gemengde adviescommissies samen voor alle impulsprogramma's. Dit garandeert een grote betrokkenheid en een groot draagvlak van de toeristische sector en van projecten die beantwoorden aan reële noden van de toeristen.
976. Naast de drie impulsprogramma's gericht op de macro-bestemmingen, ontwikkelen we ook op een flexibele manier projecten voor heel Vlaanderen.

We investeren in het toeristische ondernemerschap

Bijna 8 procent van de ondernemers in Vlaanderen werkt in de toeristische sector. Deze ondernemers verdienen dan ook een dienstbare overheid. We kennen erkenningen en vergunningen sneller toe en zorgen dat subsidies terecht komen bij de juiste projecten. De verbetering van de kwaliteit van de sector en administratieve vereenvoudiging gaan perfect samen.

977. Alle overheidsniveaus werken samen om een slagkrachtig flankerend beleid te voeren dat ondernemers in de toeristische sector ondersteuning en diensten biedt om te ondernemen.
978. In de toeristische sector pakken we deloyale concurrentie uit binnen- en buitenland aan.
979. We behouden het logiesdecreet om de kwaliteit van logies te bevorderen, te stroomlijnen en te bewaken. We evalueren de bijhorende administratieve rompslomp.
980. De toeristische sector is de sector bij uitstek waar creativiteit en ondernemerschap samenkomen wat betreft producten, dienstverlening en marketing. Toerisme Vlaanderen helpt de innovatiecapaciteit in de sector op te krikken en tot innovatie aan te zetten.
981. **sp.a** kiest voor een toeristische sector die duurzaamheid cultiveert en promoot.

Toerisme sluit niemand uit

sp.a staat voor een sociaal toeristisch beleid. Iedereen moet de kans hebben om op uitstap en op vakantie te gaan; vooral ook jongeren, kansarmen en personen met een handicap of beperkte mobiliteit.

982. De voorbije jaren realiseerden we dat ongeveer 30.000 mensen extra de weg vonden naar een goedkope vakantie door het Steunpunt Vakantieparticipatie. **sp.a** wil nog veel meer mensen bereiken, ook in economisch moeilijker tijden. We bouwen daarom het Steunpunt Vakantieparticipatie verder uit zodat meer mensen in armoede hierop een beroep kunnen doen. We maken werk van een grotere

bekendheid van het Steunpunt en van meer promotie en sensibilisering rond sociaal toerisme bij de private sector. Daarbij mikken we op een zo groot mogelijke diversiteit in het aanbod.

- 983. We investeren verder in de uitrol van Rap op Stap over heel Vlaanderen en bereiken zo veel mogelijk mensen in armoede. We zoeken naar mogelijke afstemming tussen Rap Op Stap en de uitrol van de UitPAS.
- 984. Toegankelijk toerisme sluit niemand uit. **sp.a** ondersteunt de uitbouw van initiatieven om de toegankelijkheid voor personen met een handicap en met een beperkte mobiliteit te bevorderen. We maken werk van de sensibilisering en promotie rond de erkenning 'Toerisme voor Allen' – met bijhorende subsidiëring en de toegankelijkheidslabels bij de ganse toeristische sector. Toegankelijkheid blijft bij toeristische investeringen een belangrijk aandachtspunt. Voor de sector biedt dit kansen op seizoensverbreding.
- 985. Ook jongeren verdienen een voldoende groot, kwaliteitsvol en betaalbaar aanbod. **sp.a** zet de inhaaloperatie wat betreft de verblijfsinfrastructuur voor jongeren verder en waakt over de kwaliteit van het bestaande en toekomstige aanbod.

We herdenken 100 jaar Grote Oorlog

Het project Grote Oorlog 2014-2018 biedt niet alleen een ideaal kader om de geschiedenis en de universele boodschap van vrede blijvend weerklank te geven maar ook om meer internationale bezoekers aan te trekken.

- 986. Aan de vooravond van de herdenking moeten aangehouden inspanningen van de overheid, de private sector en particulieren dit toeristisch potentieel op een duurzame wijze benutten, ook na 2018. Hierbij verliezen we de symbolische en sociale ambities niet uit het oog.
- 987. Om het erfgoed van WO I duurzaam te verankeren, engageren we ons ten volle om het door de huidige Vlaamse regering opgestarte UNESCO-dossier tot een goed einde te brengen.
- 988. In het kader van de herdenkingen stimuleren we de jeugd om hun eigen geschiedenis te leren kennen. De komende vier jaar zet Toerisme Vlaanderen dan ook in op het tastbaar maken van een eigen stuk geschiedenis via scholen, jeugthuizen en jongerenbewegingen. Het oorlogsverhaal moet op een persoonlijke manier verteld en beleefd kunnen worden, zonder de geschiedenis te politiseren en steeds gelinkt aan de Europese vredesgedachte.

6.5 Iedereen toegang tot kwaliteitsvolle media

Vrije, kritische, pluralistische en goed draaiende media zijn onmisbaar voor een democratische samenleving. Media bezorgen burgers de informatie die zij nodig hebben, leveren hen opinies, kritische stemmen, sociale contacten en ontspanning. Media maken ook een wederwoord mogelijk.

Daarom is het essentieel dat elke persoon, zonder uitzondering, toegang heeft tot een divers en kwaliteitsvol media-aanbod. En dat hij de vaardigheden heeft om met dat media-aanbod om te gaan.

Journalistiek neemt een erg belangrijke plek in binnen de media. Om deze nieuwsmedia de kans te geven hun rol in de democratie te vervullen, moeten zij voldoende onafhankelijk kunnen werken. Tegelijkertijd moet de overheid een kader aanbieden om eerlijke concurrentie tussen de mediaspelers mogelijk te maken en om kwaliteit, pluralisme en diversiteit van het aanbod, inclusief het journalistieke aanbod, te waarborgen.

Media is een breed begrip. Traditioneel gaat het om radio, televisie en print. Steeds meer echter zien we de grenzen van het mediabegrip verruimen naar internet, sociale media en games. Ook de distributeurs hebben erg aan belang gewonnen.

Het internet zorgt voor veel mogelijkheden om media aan te bieden en te delen. De alomtegenwoordige digitale media brengen kansen voor meer maatschappelijke betrokkenheid in het eigen sociale netwerk en daarbuiten. Een keerzijde is dat mensen kwetsbaar zijn voor bijvoorbeeld cyberpesten en schending van hun privacy. De recente schandalen rond privacyschending door Google en Facebook tonen de noodzaak aan van een duidelijk kader dat scherp stelt welke gegevens om welke redenen worden bijgehouden en door wie.

989. Vrije, pluralistische en kritische media zijn onmisbaar voor een democratische samenleving. **sp.a** wil daarom een beleid voeren dat enerzijds de onafhankelijkheid van de media garandeert en er anderzijds toe bijdraagt dat een divers en kwalitatief aanbod mogelijk blijft door publieke en private spelers en dit voor iedereen in Vlaanderen.
990. Het realiseren van een kwaliteitsvol aanbod weerspiegelt zich onder meer in het stimuleren van de diversiteit, creativiteit en innovatie van het aanbod, met aandacht voor het grote belang van deontologie en ethiek. Een ondersteuningsbeleid blijft dan ook noodzakelijk. Voor de realisatie van kwaliteitsvolle Vlaamse tv-reeksen versterken we het Mediafonds. Om de groei van de gamesector in Vlaanderen te stimuleren en een vernieuwend onderwijsaanbod te realiseren via educatieve games, krijgt het Gamefonds meer middelen. Om de mediasector samen te laten innoveren, is er een rol weggelegd voor het Media-innovatiecentrum MiX.
991. De maatschappelijke diversiteit op het gebied van gender, afkomst, ideologische overtuiging en handicap moet weerspiegeld worden in de media. In de toekomstige beheersovereenkomst met de openbare omroep blijft diversiteit een speerpunt, zodat iedereen die in Vlaanderen woont zich in zijn/haar VRT herkent. Ook private media worden gestimuleerd om verhoogde aandacht te hebben voor een diversiteitsbeleid dat een verschil maakt. Daarbij moet er bijzondere aandacht zijn voor een niet-stereotiepe beeldvorming. Diversiteit is ook een concreet actiepunt bij het tewerkstellingsbeleid van de Vlaamse media.
992. Mediapluralisme is zeer belangrijk in een democratie. **sp.a** is tegen een verdere, ongebreidelde mediaconcentratie. Monitoring moet duidelijk maken of een

toenemende concentratie niet leidt tot een inhoudelijke verschraling van de diversiteit van het aanbod.

- 993. De leefbaarheid van de creatieve sector staat voorop. Dit impliceert dat we strijden voor evenwichtige verhoudingen tussen de publieke en private mediaspelers. We pleiten voor samenwerking tussen de diverse actoren en handelen tegen ongezonde machtsverhoudingen tussen mediaspelers.
- 994. **sp.a** erkent het belang van de Vlaamse omroepen in het medialandschap. Daarom kennen we de Vlaamse omroepen die investeren in Vlaamse producties en een bepaald percentage aan Vlaamse producties brengen, een gegarandeerde distributie toe.
- 995. **sp.a** gelooft in het creatief talent in Vlaanderen. Het is belangrijk dat individuen hun talenten kunnen ontplooiën in correcte werkomstandigheden en dat er ruimte is voor grote en kleine spelers. We zetten daarom in op talentmanagement en steun voor opleidingen. Tegelijk zien we toe op een billijke en transparante rechtenverwerving.
- 996. Iedere burger heeft recht op toegang tot een kwaliteitsvol en pluriform media-aanbod. **sp.a** maakt daarom media toegankelijk voor iedereen op een betaalbare en eenvoudige manier. Alle kwaliteitsnieuws mag in geen geval verdwijnen achter dure betaalmuren. Dit zou leiden tot een onaanvaardbare nieuwe sociale kloof. Het lineair VRT-televisieaanbod blijft daarom ook gratis toegankelijk via DVB-T. De VRT-websites, inclusief deredactie.be, verdwijnen niet achter een betaalmuur.
- 997. Iedere burger heeft recht op een internetaansluiting. Dit basisinternet maakt deel uit van het grondrecht op informatievergaring. Het is immers steeds moeilijker essentiële informatie te vergaren, een mening te vormen, een sociaal netwerk uit te bouwen of werk te zoeken zonder die toegang tot het web. Dit basisinternet wordt concreet gewaarborgd door iedereen een minimale thuisaansluiting te voorzien.
- 998. **sp.a** verdedigt het principe van netneutraliteit. Dit principe zorgt ervoor dat het internetnetwerk er voor iedereen is. Het zorgt ervoor dat er geen duaal internet ontstaat met enerzijds een elitair, kostelijk en versneld internet en anderzijds een vertraagd basisinternet.
- 999. **sp.a** is tegen het ongeoorloofd verkopen van persoonlijke gegevens, of het ongebreideld en ondoorzichtig bijhouden en delen ervan. Daarom is een duidelijk afsprakenkader gebaseerd op redelijkheid en transparantie belangrijk. **sp.a** steunt ten volle de recente initiatieven in het Europees Parlement die de privacy van de Europese internetgebruiker beschermt tegen de nieuwe soorten online inbreuken door bedrijven of overheden. Alleen wanneer een inmenging in de privacy van de internetgebruiker strikt noodzakelijk is in een democratische samenleving, is het bijhouden van private surfinformatie geoorloofd. **sp.a** geeft uitvoering aan de nieuwe Europese privacywetgeving op een wijze die de privésfeer van de surfer en telefoongebruiker zo goed mogelijk beschermt. Het parlement moet de controle op de politiediensten en de inlichtingendiensten versterken wat betreft de

algemene monitoring van de samenleving (in tegenstelling tot de gerichte opvolging van de bepaalde personen of groepen). De sp.a wenst zich uitdrukkelijk te verzetten tegen een globale algemene monitoring van alle online verkeer of handelingen door inlichtingendiensten waarvan de gegevens jarenlang worden bijgehouden om zelf nadien eventueel bepaalde gegevens te kunnen terugvinden maar waarbij ondertussen een massa gegevens van totaal onschuldige personen werden verzameld.

De mediagebruiker staat centraal

De mediagebruiker staat centraal in het mediabeleid. De media dragen optimaal bij tot het informeren, emanciperen en vermaken van de gebruikers. We spreken bewust over de 'gebruiker', in plaats van de 'consument' omdat een mediagebruiker meer is dan een passieve consument.

1000. **sp.a** wil dat gebruikers in staat zijn om hun weg te vinden in het overweldigende media-aanbod. Daartoe zijn een aantal vaardigheden vereist, die niet altijd vanzelf komen. We leren iedereen die mediavaardigheden aan. Hier is een belangrijke rol weggelegd voor het kenniscentrum Mediawijs.be. Dat centrum krijgt alle kansen om zijn werking verder te ontplooien. Op die manier worden de vele organisaties in het veld ondersteund om hun werk naar de gebruiker kwaliteitsvoller en met meer slagkracht uit te voeren.
1001. Bijzondere aandacht bij het aanleren van mediavaardigheden gaat naar de doelgroep kinderen en jongeren. Zij moeten zich ten volle en op een veilige manier kunnen ontplooien op het web.
1002. We besteden ook voldoende aandacht aan kwetsbare doelgroepen zoals senioren, mensen in armoede en mensen met een beperking. Het is daarbij belangrijk dat ook andere sectoren mediawijsheid implementeren. We denken dan vooral aan welzijn en inburgering.
1003. Mediawijsheid krijgt een verankerde plaats in het onderwijs. Zowel vanuit emancipatorisch als vanuit pedagogisch perspectief is het noodzakelijk dat deze competenties vervat zitten en dus verankerd worden in de eindtermen van het (leerplicht)onderwijs. We besteden hieraan expliciete aandacht in de lerarenopleidingen én in het nascholingsaanbod voor leraren. Ook in het vormingsaanbod buiten onderwijs krijgen mensen groei- en ontwikkelingskansen rond mediawijsheid.
1004. **sp.a** zet blijvend in op het verder toegankelijk maken van media voor personen met visuele of auditieve beperking, ook in Vlaamse Gebarentaal.
1005. Iedereen moet toegang hebben tot de media. Dit betekent ook de toegang garanderen voor zij die nog geen digitaal tv-abonnement hebben. **sp.a** pleit ervoor dat een analoge switch-off pas gebeurt wanneer minstens 95 procent van de Vlaamse bevolking een digitaal tv-abonnement heeft.

Een sterke openbare omroep

sp.a is voorstander van een sterke publieke omroep die er voor iedereen is en waarin iedereen zich herkent. VRT werkt gemeenschapsversterkend doorheen haar eigen werking en via haar aanbod. De openbare omroep krijgt de kans om zich op alle relevante mediaplatformen te ontwikkelen. Ze behoudt een gemengde financiering.

- 1006. Bij de openbare omroep staat de publieke opdracht centraal, dat wil zeggen: nieuws en duiding, educatie, kunst en cultuur en diversiteit. Eén van de wezenlijke taken van VRT is om aandacht te besteden aan datgene wat in een commerciële mediaomgeving minder evident aan bod komt, zoals onderzoeksjournalistiek, berichtgeving over kleine sporten en kunst. VRT zet in op maatschappelijk verantwoord ondernemen en samenwerking.
- 1007. De openbare omroep blijft naast Eén en Canvas een derde net aanbieden. Daardoor hebben kinderen de garantie op een reclamevrij en kwalitatief ononderbroken aanbod. Op die manier blijft een aanbod op maat voor en door jongeren gegarandeerd, net als een meer uitgebreid aanbod op het vlak van cultuur en kleine sporten.
- 1008. VRT werkt marktversterkend ten aanzien van de particuliere spelers op de mediamarkt. Daartoe stelt VRT zich coöperatief op tegenover andere spelers, door samen te innoveren, door samen te werken met de geschreven pers, en ten slotte door te investeren in vernieuwende, creatieve producties in de Vlaamse audiovisuele productiesector.
- 1009. Het VRT-archief wordt verder gedigitaliseerd, bewaard en ontsloten voor het onderwijs en het brede publiek. Het Vlaams Instituut voor de digitale Archivering en ontsluiting van het Audiovisueel erfgoed (VIAA), opgericht in 2013, is daarin een belangrijke en noodzakelijke partner. VIAA krijgt in de komende beleidsperiode een structurele verankering, met de nodige financiële stabiliteit.

Kwaliteitsvolle informatie voor een groot publiek

Vrijheid van informatie, zowel voor de verstrekkers als voor de ontvangers, is een cruciaal goed. Niet enkel als individueel mensenrecht, maar ook in het belang van de democratie. De digitale revolutie heeft de journalistiek radicaal veranderd. Nooit circuleerde zoveel informatie als vandaag. Mensen hebben veel meer dan voorheen de mogelijkheid om zelf informatie te verspreiden of er te ontvangen. In die informatievloed moet kwaliteitsvolle informatie voldoende kansen krijgen en tot bij een groot publiek geraken. Het gaat om informatie die professioneel wordt geleverd, die betrouwbaar en evenwichtig is, of die zonder professionele journalistiek niet openbaar zou worden.

- 1010. **sp.a** voert een beleid dat kwaliteit in journalistiek ondersteunt. Dit impliceert dat er zowel aandacht gaat naar de noden van onze mediabedrijven, als naar die van de individuele journalisten die er werken. Voor de mediabedrijven betekent dit een blijvende investerings-, opleidings- en innovatiesteun in functie van pluralisme

en kwaliteit van het nieuwsaanbod. Voor de journalisten ijveren we voor goede arbeidsvoorwaarden. **sp.a** benadrukt het belang van een goed werkende Mediacademie met een uitgebreid naschools opleidingsaanbod voor mediaprofessionals, en in de verdere uitwerking en verankering van het sociaal charter van de audiovisuele sector, dat een uitbreiding krijgt naar de geschreven perssector.

- 1011. De lage BTW-tarieven voor kranten en de voordeeltarieven voor de postbedeling, zijn belangrijke vormen van overheidssteun die ervoor zorgen dat kranten goedkoop bij de mensen komen. **sp.a** zet deze maatregelen verder zodat boeiende kranten aan een betaalbare prijs worden gemaakt en verdeeld. **sp.a** gaat het gesprek aan over de voorwaarden die aan deze voordelen kunnen worden gekoppeld om zo bijvoorbeeld correcte arbeidsvoorwaarden te verankeren.
- 1012. **sp.a** creëert budgettaire ruimte voor het ondersteunen van digitale kranten en nieuwe kwaliteitsvolle journalistieke projecten. Dit geldt ook voor de ondersteuning van kwalitatief hoogstaande, maar economisch niet rendabele onderzoeksjournalistiek via onder meer het Fonds Pascal Decroos.
- 1013. **sp.a** is voorstander van het blijvend verankeren van de Code voor de Raad voor Journalistiek en de erkenning van de Raad voor Journalistiek, en van de onafhankelijkheid van redacties als voorwaarden voor subsidiëring van nieuwsmedia.

Radio en regionale omroepen, dicht bij u

- 1014. **sp.a** erkent de verbindende rol die lokale radio's vervullen in de samenleving. Een nieuw FM-radiofrequentieplan garandeert een aanbod waarbij er voor elke luisteraar wat wils is. **sp.a** zet in op een economisch leefbare radiosector. Het potentieel bereik en de schaalgrootte van lokale radio's moeten voldoende groot zijn.
- 1015. Radio is een uitstekend medium voor creatieve zelfexpressie door jongeren. Jongeren die radio willen (leren) maken, kunnen rekenen op ondersteuning.
- 1016. Lokaal en regionaal nieuws, dichtbij de mensen, is erg belangrijk. Regionale televisie is zeer toegankelijk en heeft hier een belangrijke rol in te spelen. De regionale omroepen moeten het nieuwe wettelijke kader aangrijpen om lokaal en regionaal nieuws te brengen op een manier die alle lagen van de bevolking aanspreekt. Ze moeten waar nodig zichzelf herorganiseren met het oog op maximale efficiëntie, en goede kijk- en waarderingscijfers.

7 IEDEREEN DOET MEE

7.1 Inleiding: Samenleven met respect voor elkaar

Wanneer u door de straten van onze steden en gemeenten wandelt, dan valt snel de enorme verscheidenheid van onze bevolking op: jong en oud, vrouw en man, oud- en nieuwkomer, met en zonder handicap. Het zijn allemaal gezichten van onze samenleving. Deze diversiteit is een troef, maar ook een uitdaging. Het maakt onze wereld interessanter en rijker, maar tegelijkertijd ook complexer en uitdagender. Nog te vaak leven mensen met een verschillende achtergrond naast in plaats van mét elkaar en denken we in steriele termen van 'wij' versus 'zij'. Wij passen voor dit model van wantrouwen, populisme en uitsluiting, en kiezen resoluut voor een model van samenleven met wederzijds respect voor elkaars eigenheid.

We streven naar een wereld waarin iedereen zichzelf kan zijn en zijn geluk kan nastreven. Enkel bij wederzijds respect voor elkaars eigenheid zijn mensen bereid om te participeren aan de samenleving en bij te dragen aan de welvaartsstaat. Het is onaanvaardbaar dat vrouwen nog steeds een vijfde minder verdienen dan mannen. We accepteren het niet dat mensen de toegang tot een dancing geweigerd worden of een job niet krijgen, enkel omwille van hun huidskleur, hun religieuze overtuiging of de geboorteplaats van hun ouders. We tolereren het niet dat twee jongens die op straat hand in hand lopen fysiek of verbaal aangevallen worden. En nog te vaak is een handicap een beperking in onze maatschappij. **sp.a** treedt dan ook hard op tegen discriminatie op basis van gender, huidskleur, etnisch-culturele achtergrond, levensbeschouwing, seksuele voorkeur, leeftijd of handicap.

Centraal in onze aanpak staat dat wie in ons land verblijft, deelt in zowel de rechten als plichten verbonden aan onze welvaartsstaat. Wie niet in ons land mag blijven, bereiden we voor om terug te keren. Van diegenen die wachten op een beslissing over hun verblijf, versterken we de weerbaarheid. Een weerbaarheid gericht op een duurzame toekomst, hetzij in ons land, hetzij in het land van herkomst.

sp.a wil niet enkel een goed leven voor iedereen in ons land, maar ook voor ouders en hun kinderen elders in de wereld. Een wereld waarin een aantal mensen vooruit gaan en anderen achteruit, staat stil. Zo'n model willen we niet. We nemen het niet dat vandaag nog steeds 1,4 miljard mensen in extreme armoede leven terwijl de vermogens van de honderd rijkste personen ter wereld samen de armoede tot vier keer toe kunnen beëindigen. We tolereren niet dat mensenrechten op veel plaatsen geschonden worden en dat miljoenen mensen vandaag gebukt gaan onder de dreiging van gewapend conflict. **sp.a** pakt de problemen aan die aan de grond van conflicten en crisissen liggen, door in te zetten op wereldwijde economische en sociale ontwikkeling. We sparen onze aarde zoveel mogelijk en geven iedereen gelijke kansen om zichzelf te ontplooiën. We beheersen vluchtelingenstromen beter en vangen meer vluchtelingen op in hervestigingsprogramma's eens een crisissituatie zich voordoet. Hiermee zetten België en Europa een belangrijke stap naar de verdere realisatie van een gemeenschappelijke Europees asiel- en migratiebeleid.

7.2 De strijd tegen discriminatie: iedereen is gelijk

Alle mensen in onze samenleving zijn gelijk. We staan voor een maatschappij waarin iedereen zichzelf kan zijn. Enkel met wederzijds respect voor elkaars eigenheid is iedereen bereid om te participeren aan de samenleving en bij te dragen aan de welvaartsstaat. **sp.a** wil dan ook hard optreden tegen discriminatie op basis van gender, leeftijd, huidskleur, etnisch-culturele achtergrond, levensbeschouwing, seksuele voorkeur of handicap. Discriminatie op de arbeidsmarkt, op school, in het uitgaansleven, door de politie, op de huisvestingsmarkt of op andere terreinen is ontoelaatbaar. We bestrijden het met alle mogelijke middelen. De gedachten in ons land zijn vrij, maar concrete handelingen mogen niet tot uitsluiting leiden of aanzetten tot haat en geweld. We gaan voor een antidiscriminatiebeleid mét tanden. Voor de concrete maatregelen die discriminatie op de arbeidsmarkt en de woningmarkt bestrijden, verwijzen we graag naar de onderdelen in dat specifieke deel van het verkiezingsprogramma. De andere resoluties vindt u hieronder.

1017. We verwachten veel van het Interfederaal Centrum voor Gelijke Kansen en de Strijd tegen Discriminatie en Racisme dat begin 2014 dankzij **sp.a** werd opgericht. Dit Centrum zal, anders dan vandaag, ook in rechte kunnen optreden tegen inbreuken op de regionale regelgeving. We willen dat de bestaande Meldpunten Discriminatie versterkt worden als lokale antennes van dit Centrum. We streven naar laagdrempelige meldpunten en ondersteunen dan ook de actieve bekendmaking van deze meldpunten. Bij de melding van discriminatie is het belangrijk om blijvend samen te werken met het middenveld, dat ook vaak meldingen ontvangt. De nabijheid van lokale meldpunten ondersteunt ook lokale besturen in een gelijke kansen- en antidiscriminatiebeleid.
1018. Meldingen van discriminatie bij het Interfederaal Centrum dienen consequent opgevolgd te worden. **sp.a** wil dat het Centrum hiervoor juridisch bindende praktijkteksten kan uitvoeren. Wanneer deze praktijktesten op een vermoeden van discriminatie wijzen, start het Centrum vervolgens een bemiddelingsprocedure op en/of stapt ze naar de rechter. Er is bovendien meer prioriteit nodig voor de vervolging van racistische of discriminerende handelingen.
1019. Begin 2014 werd ook het federaal Centrum - dat focust op migratie, de grondrechten van vreemdelingen en de strijd tegen mensenhandel - boven de doopvont gehouden. Grondrechten zijn evenwel niet uitsluitend een 'federale' opdracht. **sp.a** wil daarom dat ook dit Centrum 'interfederaal' wordt.
1020. Discriminatie in de horeca is onaanvaardbaar: iedereen moet ongeacht etnisch-culturele afkomst, geslacht, seksuele voorkeur of handicap op café, restaurant of naar een dancing kunnen gaan. We veralgemenen het systeem van verplichte incidentmelding aan de lokale politie en van verplichte camerabewaking naar alle horecazaken met portiers. Hierdoor kunnen bewakingsagenten hun versie van de feiten doen en zijn ze meer beschermd tegen ongegronde klachten, terwijl slachtoffers een objectief gegeven in handen krijgen waarop ze een beroep kunnen doen bij een klacht bij de politie.

1021. De overheid dient het goede voorbeeld te geven. Hoewel de diversiteit bij de overheid geleidelijk stijgt, zijn vrouwen in managementfuncties, etnische minderheden en personen met een handicap nog sterk ondervertegenwoordigd bij overheidsdiensten. In plaats van de bestaande streefcijfers te verlagen of de meetmethodes aan te passen, wil **sp.a** ambitieuzere streefcijfers voor de in- en doorstroom bij de overheid. Om deze streefcijfers te halen, kunnen vacatures bijvoorbeeld meer naar specifieke doelgroepen gecommuniceerd worden of kunnen personeelsverantwoordelijken meer gesensibiliseerd worden. Bij de evaluatie van leidinggevende ambtenaren wordt er gekeken in welke mate ze de streefcijfers van hun entiteit behalen.
1022. Bij overheidsfuncties bestaat het onderscheid tussen contractuele en statutaire functies. Terwijl de contractuele functies voor iedereen openstaan, komen voor de statutaire functies (met vaak betere arbeidscondities) enkel de burgers van de Europese Economische Ruimte in aanmerking. We willen dat ook statutaire functies, voor zover deze geen uitoefening van het openbaar gezag inhouden, zonder nationaliteitsbeperking worden opengesteld voor een ieder die aan de functievereisten voldoet.
1023. **sp.a** wil dat een diversiteitsbeleid met bindende streefcijfers als clause wordt opgenomen bij overheidsopdrachten en beheersovereenkomsten. Al wie veroordeeld wordt voor inbreuken op de discriminatiewetgeving wordt uitgesloten van procedures voor overheidsopdrachten en beheersovereenkomsten, tenzij ze overtuigend kunnen aantonen ze hun personeelsbeleid verbeterd hebben.
1024. Onderzoek wijst uit dat bepaalde selectietesten ongewenste effecten inhouden voor kandidaten van vreemde afkomst (dit is 'adverse impact'). Overheden moeten sensibiliseren rond deze problematiek en indien nodig via regelgeving deze vorm van discriminatie terugdringen. In eigen selecties moet de Vlaamse overheid zorgen voor aanpaste selectiemethoden.
1025. Iedereen heeft het recht zijn of haar culturele identiteit naar eigen democratisch inzicht te beleven. Het verheffen van een monoculturele Vlaamse, Belgische of andere identiteit tot een politiek beginsel leidt tot een eng, uitsluitend nationalisme. Identiteiten zijn meervoudig en overlappend. Zolang men bereid is op een democratische manier te participeren aan onze gedeelde maatschappij mag iedereen zich verbonden voelen met wat hij/zij wil.

7.3 Investeren in samenleven

Nog te vaak leven mensen met een verschillende achtergrond naast in plaats van mét elkaar en denken we in steriele termen van 'wij' versus 'zij'. Deze breuklijnen ondermijnen de solidariteit. Daar wordt niemand beter van. We passen voor dit samenlevingsmodel van segregatie en uitsluiting. We willen net actief investeren in meer samen-leven. In plaats van te focussen op de verschillen tussen mensen, wil **sp.a** de sociale cohesie en verbondenheid versterken door in te zetten op de waarden en normen die iedereen in onze samenleving moet delen. We willen 'wij' en 'zij' overstijgen door de

creatie van een nieuwe 'ons'. Dit doen we bijvoorbeeld door een vak burgerschapseducatie in het onderwijs, buurtgebonden activiteiten of door ondersteuning van het verenigingsleven.

1026. **sp.a** is voorstander van de invoering van een algemeen vormend vak over burgerschap, levensbeschouwing en ethiek in het onderwijs. In dat vak brengen we jongeren democratische en interculturele attitudes en vaardigheden bij en leren we ze de basiselementen van de verschillende levensbeschouwingen. Dit cultureel-maatschappelijke vak kan naast de bestaande levensbeschouwelijke vakken aangeboden worden. De concrete invulling van dit burgerschapsvak laten we uiteraard over aan de autonomie van de inrichtende machten en de leerkrachten.
1027. We streven via buurtinitiatieven en het lokale middenveld naar betere relaties tussen de bevolkingsgroepen in een gemeente of een stad. Dat gaat over de ontmoeting tussen zowel laag- en hoogopgeleiden, oud- en nieuwkomers, jongeren en ouderen, als tussen vele andere bevolkingsgroepen. In de wijken kunnen mensen nieuwe banden smeden die ook andere vormen van solidair gedrag ondersteunen. Bij voorkeur dienen deze buurtinitiatieven een breder maatschappelijk doel (zoals buurtgebonden sociale tewerkstelling, kinderopvang, sportactiviteiten, stadsmoestuintjes en buurtinspraak).
1028. Het verenigingsleven is de plaats bij uitstek om met diversiteit te leren omgaan. We ondersteunen verenigingen voor etnisch-culturele minderheden, holebi's, vrouwen en mensen met een handicap. Deze verenigingen halen vaak achtergestelde minderheden uit hun sociaal isolement en vormen een brugfunctie naar de scholen, hulpdiensten, de overheid en de rest van de samenleving. We geloven sterk in deze emancipatie van onderuit. Via gerichte subsidies stimuleren we ook de samenwerking tussen verenigingen. Ontmoeting en open discussie staan hierin centraal. Sportverenigingen bieden bij uitstek de mogelijkheid om mensen met verschillende etnische achtergronden op een positieve manier samen te brengen. We willen hen dan ook aanmoedigen om te streven naar diversiteit in hun ledenwerving en initiatieven daartoe bijgevolg financieel, logistiek en methodisch ondersteunen.
1029. Onbekend maakt onbemind. We pleiten voor een genuanceerde en correcte beeldvorming in de media over gender en diversiteit, migratie, mensen met een handicap, ouderen, holebi's en andere kansengroepen in Vlaanderen. De media moeten tot een evenwichtige weerspiegeling van de bevolking in hun personeelsbestand komen. In zowel amusements- als informatieve programma's dient er bovendien aandacht te zijn voor deze evenwichtige vertegenwoordiging en voor een genuanceerde beeldvorming. Bij de publieke omroep wordt de voortgang op deze vlakken jaarlijks gemonitord door een externe, onafhankelijke organisatie. Private media worden via sensibilisering en gerichte subsidies gestimuleerd om diversiteit te ondersteunen.

7.4 Vrouwen en mannen zijn gelijk

Op zowat alle maatschappelijke domeinen hebben vrouwen als groep nog altijd een achtergestelde positie in vergelijking met mannen. Dit is een fundamentele onrechtvaardigheid die tot gevolg heeft dat niet elk talent optimaal ontwikkeld en ingezet wordt in onze samenleving. Een samenleving waarin vrouwen en mannen als groepen gelijk participeren, daar wordt iedereen beter van.

1030. Iedereen is gelijk, maar toch worden vrouwen en mannen vaak anders behandeld. Kijk maar naar de reclame, waar vrouwen en mannen nog steeds als wezens van andere planeten worden behandeld. Speelgoed voor meisjes is roze en vaak gericht op zorgtaken. Jongens doen daar niet aan mee. Die ravotten in de tuin, terwijl meisjes luiers verversen van hun speelgoedbaby. Heel de samenleving zit vol met valkuilen als deze. Daarom is het belangrijk dat we verder inzetten op het maken van een 'genderklik' (www.genderklik.be).
1031. In 2012 werd in het Vlaamse onderwijs een charter ondertekend door alle onderwijspartners. Met dit charter engageren alle scholen zich om een integraal beleid te voeren voor de gender- en holebithematiek. Vanaf schooljaar 2014-2015 worden verschillende proeftuinscholen opgericht die een genderneutraal en holebi-bewust beleid voeren. In de klas, op de speelplaats, in de leraarskamer. **sp.a** wil dat na dat schooljaar het project geëvalueerd wordt, bijgestuurd waar nodig en verder uitgediept en verbreed naar alle scholen.

De socio-economische positie van vrouwen blijft achter op die van mannen. Nochtans studeren steeds meer vrouwen af aan hogescholen en universiteiten. Vaak met betere resultaten dan hun mannelijke studiegenoten. Toch zet zich dat te weinig door in het beroepsleven. Vaak besluiten vrouwen om minder te gaan werken of (al dan niet tijdelijk) zelfs helemaal te stoppen met werken om zorgtaken in het gezin op te nemen. Al te vaak staat men daarbij niet stil bij de gevolgen op langere termijn, bij een echtscheiding of bij pensionering. Zorg opnemen voor een gezin is natuurlijk niet het probleem. Daar later voor gestraft worden, is dat wel.

1032. Via notariële clausules die tijdens de vorige Vlaamse legislatuur werden uitgewerkt, kan een aantal financieel nadelige gevolgen aangepakt worden. **sp.a** wil verder bekijken welke wetgevende maatregelen nodig zijn om ongelijkheden in dit verband weg te werken.
1033. Het kan niet dat vrouwen voor dezelfde functie en het zelfde aantal uren werk nog altijd minder verdienen dan hun mannelijke collega's. Om het probleem per onderneming zichtbaar te maken, vermeldt elke onderneming de relevante gegevens in de sociale balans. Ook de verschillen qua extralegale voordelen worden per onderneming zichtbaar gemaakt. Ondernemingen die niet werken met genderneutrale functieclassificaties of ondernemingen die discrimineren bij de toekenning van aanvullende voordelen of opleidingen kunnen geen steunmaatregelen krijgen.
1034. De combinatie werk en gezin verbeteren we door het recht op ouderschapsverlof uit te breiden. De uitkering wordt verhoogd en belast als loon, zodat het effectief

opnemen van de ouderschapsverlof ook voor laagverdieners en eenoudergezinnen een reëel recht wordt. We promoten ouderschapsverlof bij mannen, zodat zij er meer gebruik van maken. We geven effectief alleenstaande ouders het recht twee extra maanden te nemen. We stimuleren de sociale partners en werkgevers om samen aandacht te hebben voor de werk-privébalans van de werknemers via aangepaste werktijden (bijvoorbeeld glijdende werkuren), een vooruitstrevende IT-omgeving voor thuiswerkers en een proactief competentiebeleid met polyvalente werknemers, die werk van collega's kunnen overnemen. We hebben daarbij oog voor mogelijke negatieve effecten en stimuleren een participatieve ontwikkeling van deze regelingen.

1035. De toekenning van het onderhoudsgeld wordt geoptimaliseerd door DAVO (Dienst voor Alimentatievorderingen) vooruitstrevender en efficiënter te laten werken. We trekken de inkomensgrens om voorschotten van DAVO te krijgen drastisch op en verhogen die voorschotten.
1036. In de gezondheidszorg besteden we meer aandacht en middelen aan aandoeningen die enkel vrouwen treffen (zoals bijvoorbeeld endometriose, een aandoening aan de baarmoeder).
1037. Om te voldoen aan de Belgische wetgeving ter vervrouwelijking van de raden van bestuur waardoor er vanaf 2017 een aanwezigheid is van minstens 1/3e vrouwen in de raden van bestuur van beursgenoteerde ondernemingen én de Europese richtlijn over de aanwezigheid van minimaal 40 procent vrouwen in bestuursraden van beursgenoteerde bedrijven tegen 2020 stellen we een actieplan op. Op middellange termijn moeten we de ambitie hebben om te gaan naar een 50/50-verhouding vrouwen en mannen in de bestuursraden. Een reeks maatregelen moet deze ambitie zo snel mogelijk in de praktijk brengen in België. Bedrijven moeten aantonen hoe ze aan deze verplichting invulling geven.
1038. Op dit ogenblik is de bescherming tegen discriminatie op basis van geslacht nog niet georganiseerd volgens onze internationale verplichtingen. Het statuut van het huidige Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen beantwoordt niet aan de vereisten inzake onafhankelijkheid. Er is een leemte op het vlak van de strijd tegen discriminatie op basis van geslacht bij gemeenschaps- en gewestbevoegdheden. Net zoals intussen is gebeurd voor het CGKR wil **sp.a** dat de volgende regeringen ook inzake geslacht tot een gezamenlijke oplossing komen.

7.5 Holebi's en transgenders: iedereen kan zichzelf zijn

Misschien lijkt het wel alsof holebi zijn in België en Vlaanderen geen issue meer is. Hoewel ook wij hier en daar onze wetgeving nog moeten verbeteren, kunnen we met recht en reden trots zijn op ons wettelijk kader. Binnen dat kader behoren we immers tot de koplopers. Helaas kun je met een paar wetten niet ongedaan maken wat vele decennia scheefgegroeid is. Holebi's worden nog altijd geconfronteerd met een gebrek aan aanvaarding, met uitsluiting, achterstelling of zelfs geweld. Het blijft dan ook moeilijk om zich te outen als holebi: op school, als student, op het werk, op het politiekantoor waar je aangifte wil doen of in het woon- en zorgcentrum waarin je opgenomen werd.

sp.a staat voor een maatschappij waarin iedereen zichzelf kan zijn. Enkel bij wederzijds respect voor elkaars eigenheid is iedereen bereid om te participeren aan de samenleving en bij te dragen aan de welvaartsstaat.

De aanvaarding van holebi's en transgenders blijft dan ook een belangrijke maatschappelijke uitdaging. Op alle beleidsniveaus en -domeinen is er nood aan initiatieven die de maatschappelijke positie en aanvaarding van holebi's bevorderen. Bij beleidsinitiatieven en onderzoek moet er bovendien voldoende aandacht besteed worden aan 'vergeten', uitgesloten of kwetsbare subgroepen. Zo wordt er bijvoorbeeld weinig onderzoek gedaan naar de situatie op socio-economisch vlak, op vlak van relationeel geweld en op vlak van gezondheid van lesbiennes, terwijl zij toch de helft van de holebipopulatie uitmaken. Ook aan extra kwetsbare groepen zoals oudere holebi's, holebi's met een handicap, allochtone holebi's en transgenders moeten we in het holebi-beleid maar ook op andere beleidsdomeinen voldoende aandacht besteden.

Tot slot mogen we niet vergeten dat elders in de wereld het zowel op wettelijk als op maatschappelijk vlak bijzonder gevaarlijke tijden zijn voor holebi's.

1039. We lossen de problemen rond het adoptieverlof voor holebi's op en maken het mogelijk voor mee-moedersmoeders om hun kind te erkennen, net zoals papa's dat kunnen.

De Wet op de transseksualiteit uit 2007 vereist dat mensen zware medische ingrepen moeten ondergaan en onomkeerbaar onvruchtbaar moeten zijn vooraleer ze officieel van geslacht kunnen veranderen. Dit is in strijd met de Yogyakartaprincipes - een reeks principes opgesteld door internationale experts mensenrechten - die stellen dat niemand verplicht mag worden medische ingrepen te ondergaan vooraleer die persoon wettelijke erkenning krijgt voor haar of zijn genderidentiteit.

1040. We passen de Wet op de transseksualiteit aan zodat die niet langer in strijd is met de relevante mensenrechtelijke bepalingen. Op officiële documenten is er de optie om geen geslacht aan te duiden.
1041. Principieel vinden we dat mannen die seks hebben met mannen bloed mogen geven. Dezelfde voorwaarden en uitsluitingsperiode omwille van risicogedrag dienen te gelden voor bloedgeven.
1042. In 2012 werd in het Vlaamse onderwijs een charter ondertekend door alle onderwijspartners. Met dit charter engageren alle scholen zich om een integraal beleid te voeren over de gender- en holebithematiek. Vanaf schooljaar 2014-2015 worden verschillende proeftuinscholen opgericht die een genderneutraal en holebi-bewust beleid voeren. In de klas, op de speelplaats, in de leraarskamer. **sp.a** wil dat na dat schooljaar het project geëvalueerd wordt, bijgestuurd waar nodig en verder uitgediept en verbreed naar alle scholen.
1043. Het holebi- en (trans)genderthema nemen we op in de leerplannen voor alle leeftijden, ook in het hoger onderwijs. De onderwijskoepels en

schoolgemeenschappen moeten individuele leerkrachten stimuleren om een cultuur van openheid te creëren rond het holebi- of gendervariant-zijn van leerlingen en leerkrachten. Het thema moet integraal deel uitmaken van de lerarenopleiding. Er is nood aan voorlichting en sensibilisering over het genderthema. Officiële documenten op de scholen moeten genderneutraal worden gemaakt.

1044. In 2012 namen er bijna 13.000 atleten deel aan de Olympische Spelen in Londen. Net geen 20 waren openlijk holebi. Het taboe om zich te outen in de sport - amateur en professioneel - is zeer groot. Daarom werd in 2012 met alle voetbalpartners een actieplan uitgewerkt met zeer concrete maatregelen. **sp.a** wil in andere sporttakken soortgelijke plannen.
1045. Holebi-jongeren denken vaker aan zelfdoding en ondernemen meer suïcidepogingen dan hun heteroseksuele leeftijdsgenoten. Dit geldt nog meer voor jonge lesbiennes, bi-meisjes en transgenders. In het welzijnsbeleid in het algemeen en het suïcidebeleid in het bijzonder dient bijzondere aandacht besteed te worden aan deze groepen.
1046. Lesbiennes vinden minder gemakkelijk de weg naar preventieve geneeskunde en hebben daardoor specifieke problemen op het vlak van seksuele gezondheid (o.a. een verhoogd risico op borst- en baarmoederhalskanker). Bij het opzetten van acties op het vlak van seksuele gezondheid is er specifieke aandacht nodig om hen te bereiken en hen bijvoorbeeld te wijzen op het belang van gynaecologisch onderzoek.
1047. In 2012 werd het Transgender Infopunt opgericht. Het heeft sindsdien zijn waarde bewezen. Het ontvangt dagelijks vragen van wie rechtstreeks of onrechtstreeks met transgenderisme betrokken raakt: betrokkenen zelf, ouders, familie, vrienden, collega's, werkgevers. Kortom, iedereen doet een beroep op het Infopunt. **sp.a** wil dit Infopunt ook in de volgende legislatuur bestendigen.
1048. De samenwerking in het kader van het recentelijk gelanceerde HIV-plan gaat voort zodat dit plan optimaal uitgevoerd wordt.
1049. **sp.a** wil dat het interfederaal actieplan tegen homo- en transfobie tijdens de volgende legislatuur verder uitgevoerd wordt. Dit houdt onder meer in dat op alle betrokken bestuursniveaus ambtenaren aangeworven of aangeduid worden die de uitvoering van dit plan in de praktijk waarmaken.
1050. Personen die wegens hun seksuele geaardheid, genderidentiteit of -expressie van hun vrijheid beroofd, vervolgd, veroordeeld of geestelijk of lichamelijk gefolterd worden, moeten voor **sp.a** internationaal erkend worden als politieke gevangene of politieke vluchteling. De inspanningen die België al leverde op het vlak van specialisatie en expertise inzake seksuele geaardheid of genderidentiteit of -expressie bij de erkenning van politieke vluchtelingen moeten we behouden.
1051. We hebben in eigen land intussen al heel wat goede wetten en initiatieven die een gelijke behandeling van holebi's nastreven. We werken actief mee om deze gelijke

behandeling ook ingang te doen vinden in landen waar gelijke rechten in verdrukking komen. **sp.a** wil dat België de Europese Richtlijn inzake discriminatie blijft verdedigen en druk uitoefent om ze op de agenda te krijgen en ze te laten goedkeuren. Alle teksten, verdragen of internationale richtlijnen die discriminatie verbieden, moeten volgens **sp.a** seksuele geaardheid en genderidentiteit of -expressie expliciet opnemen als ongeoorloofde discriminatiegrond. Tot slot wil **sp.a** dat de overheden in ons land de gelijke behandeling van holebi's en gendervariante personen opnemen in onderhandelingen en contacten met landen waar holebiseksualiteit nog strafbaar is of waar holebi's en gendervariante personen nog vervolgd worden.

7.6 Seksuele en reproductieve gezondheid en rechten

Het uitgangspunt van **sp.a** voor seksualiteit is dat elk mens recht heeft op een optimale seksuele en reproductieve gezondheid en het recht heeft om haar of zijn seksualiteit vrij van dwang, discriminatie of geweld te beleven. Dat impliceert meteen dat seksuele gezondheid meer is dan de afwezigheid van seksgerelateerde ziektes en het voorkomen van risico's zoals ongeplande zwangerschappen, seksueel grensoverschrijdend gedrag of seksueel overdraagbare aandoeningen. Dat alles vertaalt zich in een positieve, respectvolle benadering van seksualiteit en seksuele relaties.

1052. **sp.a** heeft samen met andere progressieve krachten gestreden voor een laagdrempelige toegang tot voorbehoedsmiddelen en voor veilige abortus. We blijven waken over deze verworvenheden zoals de terugbetaling van anticonceptie voor min 21-jarigen en zetten verdere stappen in de kwaliteitsvolle omkadering van abortus.
1053. We verbieden het commercieel draagmoederschap.
1054. We verbieden seksuele handelingen in een zorgrelatie tussen een arts of een andere zorgverstreker of hulpverlener en diens patiënt of cliënt.
1055. We zorgen ervoor dat iedereen toegang heeft tot onbevooroordeelde informatie over seksuele gezondheid en tot diensten voor seksuele gezondheid. Huisartsen hebben daarbij een cruciale functie. Zij moeten met hun patiënten een respectvol gesprek op gang kunnen brengen over seksuele disfuncties, passende anticonceptie, een adequate opsporing van soa en signalen van seksueel grensoverschrijdend gedrag om zo de seksuele gezondheid te bevorderen. Aandacht hiervoor in de opleiding en bijscholing van huisartsen is een vereiste.
1056. Ook kinderen en jongeren hebben recht op informatie, vorming en aangepaste dienstverlening op het vlak van seksuele gezondheid. We moeten voldoende aandacht geven aan hun noden. Instellingen en organisaties in de integrale jeugdhulp, de kinderopvang, het jeugdwerk, de gezondheidssector, de sportsector en het onderwijs moeten een beleid uitwerken dat de seksuele ontwikkeling van kinderen en jongeren bevordert en bijdraagt tot een betere preventie, detectie en aanpak van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Het 'Raamwerk Seksualiteit en Beleid' dat Sensoa uitwerkte, biedt de ideale leidraad.

1057. Ook andere kwetsbare groepen, zoals bijvoorbeeld mensen met een handicap, vluchtelingen, nieuwkomers of mensen met psychiatrische problemen, hebben recht op informatie, vorming en aangepaste dienstverlening op het vlak van seksuele gezondheid. En ook in deze sectoren is er nood aan een instrument om beleid op vlak van seksualiteit vorm te geven.
1058. We zorgen ervoor dat het onderdeel seksuele gezondheid daadwerkelijk behandeld wordt in inburgeringscursussen.
1059. Specifiek met betrekking tot nieuwkomers, asielzoekers en mensen zonder verblijfsstatuut verzekeren we de toegang tot reguliere diensten. Zo kunnen ook zij rekenen op een veilige abortus, zwangerschap, bevalling, preventie, behandeling van soa's, levensnoodzakelijke hiv-remmers en aangepaste hulpverlening bij seksueel geweld.
1060. We concretiseren het gecoördineerd interfederaal hiv-plan 2014-2019 en voeren het op alle betrokken beleidsniveaus uit. Daarbij streven we ernaar om nieuwe hiv-infecties zoveel mogelijk te vermijden. Omdat in Vlaanderen hiv vooral voorkomt bij homomannen en Sub-Saharaanse Afrikaanse migranten zetten we specifieke acties op voor beide groepen. We blijven ook organisaties steunen die op het terrein interventies opzetten naar sekswerkers of naar mensen die drugs inspuiten.
1061. Wie hiv heeft, moet niet alleen medisch opgevolgd, maar ook psychosociaal ondersteund worden. Dat vereist onder meer informatie op maat, gespecialiseerd advies en lotgenotencontact. We blijven hierop inzetten want het verlaagt de drempels naar reguliere en gespecialiseerde zorg. Het is ook belangrijk omdat het mensen met hiv ondersteunt in hun therapietrouw en hun intentie om veilig te vrijen. Zo vermijden we nieuwe infecties.
1062. Mensen met hiv worden regelmatig geconfronteerd met moeilijkheden en zelfs discriminatie als het gaat om de toegang tot algemene medische dienstverlening, diverse verzekeringen of werk. Solidariteitscampagnes en trainingen in bedrijven, scholen, diensten en hulpverleningsinstellingen moeten onnodige angst en onwetendheid wegnemen en zo bijdragen tot een solidair klimaat waar mensen met hiv niet langer gestigmatiseerd of gediscrimineerd worden.
1063. In het kader van gezondheidspromotie moet Vlaanderen voldoende middelen blijven voorzien voor een partnerorganisatie op het vlak van seksuele gezondheid.
1064. We blijven investeren in onderzoek op het vlak van seksuele en reproductieve gezondheid en rechten.
1065. Seksuele en reproductieve gezondheid en rechten, met inbegrip van de aanpak van hiv/aids en de toegang tot veilige abortussen en zwangerschapsopvolging, moeten een prioriteit vormen voor de Vlaamse en federale internationale samenwerking. Zo vernieuwen we het samenwerkingsakkoord met UNFPA, UNAIDS, de Wereldgezondheidsorganisatie en het Wereldwijde Fonds ter Bestrijding van AIDS, Tuberculose en Malaria (Global Fund) op federaal niveau....

We blijven ook inzetten op de ontwikkeling van expertise rond seksuele en reproductieve rechten en gezondheid bij de bevoegde diensten. Zo kan er bij de beoordeling en opvolging van ontwikkelingsprojecten en -programma's, ook buiten de gezondheidssector, meer aandacht naar gaan.

7.7 Een gewoon leven met een handicap

Personen met een handicap zonder beperkingen volwaardig laten deelnemen aan de samenleving, daar streeft **sp.a** naar. België ratificeerde in 2009 het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap. Kernelementen uit dit verdrag zijn inclusie en zelfbeschikking. We moeten nu de daad bij het woord voegen. Net als iedereen willen personen met een handicap in vrijheid een goed leven uitbouwen. Net als iedereen hebben zij talenten, verwachtingen en dromen. Net als iedereen willen zij studeren, werken, sporten of alleen wonen. Net als iedereen willen ze met vrienden op café gaan, een concert bijwonen, deelnemen aan het verenigingsleven. Dat vergt inspanningen. Van de persoon met een handicap zelf, maar ook van de samenleving. De samenleving moet zich zo organiseren dat mensen met een handicap ook *kunnen* deelnemen.

Daarom moet onze samenleving integraal toegankelijk zijn. Want niemand mag drempels ervaren. Het principe van Universal Design maakt dit duidelijk. Dit gaat evenwel verder dan alleen fysieke toegankelijkheid. Ook de drempels naar informatie en participatie moeten verdwijnen. Integrale toegankelijkheid is essentieel voor een inclusieve, niet-discriminerende maatschappij.

Een handicap brengt vaak extra zorgen met zich mee. Ieder van ons kan met een handicap geconfronteerd worden. Niemand verwacht een handicap bij de geboorte van een kind of denkt aan een blijvende beperking na een ernstig ongeval of ziekte. Het gebeurt meer dan iedereen denkt. Volgens recentelijk onderzoek van de Europese Commissie heeft 1 op de 6 inwoners van de Europese Unie een milde tot ernstige handicap. Die meerkost en extra zorgnood moeten we als samenleving solidair dragen.

Het leven van personen met een handicap wordt, net als bij iedereen, door vele domeinen geraakt. Vele van de principes in deze tekst vinden dan ook vertaling in andere hoofdstukken. We staan dan ook stil bij personen met een handicap in andere domeinen: werk, onderwijs, wonen, mobiliteit, cultuur, sport, media en discriminatie.

Een samenleving op maat ook van mensen met een handicap

Personen met een handicap zijn mensen zoals u en iedereen. Ook zij willen gewoon leven. Een warme samenleving sluit geen mensen uit. Mogen en kunnen deelnemen aan de samenleving is een mensenrecht.

1066. Het VN-verdrag vormt de basis voor het Vlaams, Belgisch en Europees beleid m.b.t. personen met een handicap. **sp.a** zet deze rechten om in regelgeving en beleid. Bij elke nieuwe regelgeving en beleid zal bovendien de impact ervan op personen met een handicap beoordeeld en gemotiveerd worden.

1067. We garanderen een toegankelijke samenleving door het principe van 'Universal Design' te promoten. De overheid geeft hier het goede voorbeeld. Ook voor private openbare gebouwen en locaties willen we de integrale toegankelijkheid verbeteren. Daarom geven we bouwheren vouchers waarmee zij toegankelijkheidsadvies kunnen inwinnen bij de stichting Toegankelijk Vlaanderen. Zo worden bijvoorbeeld ook meer winkels en horecazaken toegankelijk.
1068. In Vlaanderen voorziet de zogenaamde Toegankelijkheidsverordening aan welke voorwaarden nieuwe of vernieuwde gebouwen met een publieke functie moeten voldoen. **sp.a** wil de kracht van deze regelgeving verder uitbreiden. Ook niet plan-aflaesbare, maar even noodzakelijke, aanpassingen - zoals bijvoorbeeld het gebruik van braille, een blokkeringsmogelijkheid voor automatisch sluitende deuren of lichtgevende brandalarmen - nemen we in de regelgeving op. We verhogen de deskundigheid van wie met de Verordening werkt, en breiden de controle- en sanctioneringsmogelijkheden uit.
1069. De huidige regelgeving voorziet alleen in toegankelijkheidsvoorwaarden bij nieuwe of vernieuwde gebouwen. **sp.a** wil dat onze samenleving op 'korte' termijn toegankelijk wordt. Daarom breiden we de regelgeving uit met minimale normen waaraan alle bestaande gebouwen moeten voldoen, met bijzonder aandacht voor bioscopen en pretparken. We beseffen dat dit geen werk is dat op een-twee-drie gerealiseerd zal zijn, maar een gefaseerde aanpak verdient.
1070. Het volstaat natuurlijk niet dat alleen gebouwen integraal toegankelijk zijn. Ook het openbaar domein en het openbaar vervoer moet dat zijn. Je bent bijvoorbeeld niets met een toegankelijke bakker als je daar niet geraakt. Daarom moeten wegen, pleinen, parken en speeltuinen eveneens toegankelijk zijn. **sp.a** wil dwingende regels uitwerken die bij de aanleg van het openbare domein toegepast worden. Ook moet elke gemeente tegen 2018 een toegankelijkheidsplan voorleggen. Daarin moeten gemeenten rapporteren over de toegankelijkheid en de oplossingen die ze zullen bieden.
1071. Toegankelijkheid beperkt zich niet tot de fysieke omgeving. Overheidsdiensten en bedrijven die essentiële dienstverlening bieden (zoals BPost, banken, telecom- en nutsbedrijven) moeten al hun informatie op toegankelijke wijze beschikbaar maken. Bijzondere aandacht dient hier te gaan naar personen met een auditieve of visuele handicap en personen met een verstandelijke beperking.
1072. Websites van overheden moeten toegankelijkheid zijn voor mensen met een handicap. Dat is vandaag al het geval, maar vaak wordt deze verplichting niet nageleefd. Dat moet anders en beter. **sp.a** wil dat de verschillende regeringen maatregelen nemen om deze toegankelijkheid sterker te waarborgen. Het is eveneens noodzakelijk dat alle andere websites die informatie in het Nederlands verstrekken, toegankelijk zijn. In eerste instantie willen we daarover met de webdesigners zelf tot afspraken komen. Als dat geen effect heeft, is dwingende regelgeving nodig. **sp.a** wil hier ook Europees mee aan de kar trekken.

1073. De overheid heeft een voorbeeldrol in de totstandkoming van een integraal toegankelijke samenleving. Daarom moeten verschillende overheden natuurlijk alle eigen infrastructuur, informatie en communicatie voor een zo divers mogelijk publiek toegankelijk maken. Maar evenzeer moet het subsidiebeleid een hefboom worden. Daar waar we gemeenschapsmiddelen ter beschikking stellen voor infrastructuurwerken lijkt het evident dat deze nieuwe (of te vernieuwen) infrastructuur niet alleen de basisnormen van de Toegankelijkheidsverordening respecteert, maar een integrale toegankelijkheid nastreeft. Of nog: als evenementen subsidies ontvangen, verwachten we ook dat iedereen kan meedoen. Kortom, aan steun door de overheid mogen we best voorwaarden koppelen die toegankelijkheid voor iedereen garanderen.
1074. De persoon met een handicap zelf is de expert bij uitstek. Deze expertise moet in het beleid worden structureel aangewend. Het 'niets over ons zonder ons'-principe garandeert dat personen met een handicap betrokken worden bij het beleid. Zowel nationaal, Vlaams als lokaal. Wij pleiten voor goed werkende adviesraden voor personen met een handicap op gemeentelijk, Vlaams en Federaal niveau.

Een waardig leven met een volwaardig inkomen

Ook personen met een handicap willen in de eerste plaats werken. Toch is dat niet altijd voor iedereen mogelijk. In dat geval zijn ze aangewezen op een vervangingsinkomen. Uit het Handilab-onderzoek van de KULeuven uit 2012 blijkt dat een groot deel van de mensen met een tegemoetkoming voor personen met een handicap moet rondkomen met een inkomen onder de Europese armoedegrens. De huidige tegemoetkomingen dekken de kosten van een handicap onvoldoende. Niemand kan waardig leven zonder een volwaardig inkomen.

1075. Personen met een handicap verdienen extra steun op de arbeidsmarkt. Werkgevers moeten inspanningen leveren door het doorvoeren van redelijke aanpassingen. De tegemoetkoming voor de aanpassing van de werkpost voor personen met een arbeidshandicap en de Vlaamse Ondersteuningspremie moeten hierbij helpen. Tot slot moet ook de VDAB personen met een handicap aangepaste ondersteuning bieden.
1076. Mensen met een handicap, die niet kunnen werken, verdienen inkomenszekerheid. We moeten vermijden dat ze terechtkomen in een pingpongspel tussen een werkloosheids-, een ziekte- of een handicapspecifieke uitkering. De administratieve procedure willen we vereenvoudigen en de betrokken instellingen moeten de nodige informatie uitwisselen. We moeten vermijden dat mensen met een handicap maanden moeten wachten op een inkomen.
1077. Het stelsel van uitkeringen voor personen met een handicap moeten we volledig herzien. Dit doen we in samenwerking met de Nationale Hoge Raad voor Personen met een Handicap. Elke persoon met een handicap moet minstens over een inkomen beschikken boven de armoedegrens. De inkomensvervangende tegemoetkoming (IVT) moet minstens boven de armoedegrens liggen. Een handicap hebben mag niet gelijk staan aan leven in armoede.

- 1078. De integratietegemoetkoming (IT) dient om de meerkost van een handicap te compenseren. Het is dan ook logisch dat iemand die tegemoetkoming onverkort behoudt, wanneer hij of zij gaat werken of samenwonen.
- 1079. De evaluatie van de zelfredzaamheid bij de toekenning van de IT is omstreden en leidt vaak tot discriminatie. Zo is het voor iemand in een rolstoel eenvoudiger om een mobiliteitsbeperking aan te tonen dan voor een persoon met een verstandelijke beperking. De beoordeling moet via multidisciplinaire evaluatie gebeuren. Niet alleen medische, maar ook sociale en psychische factoren worden meegenomen. Zo vermijden we discriminatie.
- 1080. Weten waar u recht op hebt, is niet altijd eenvoudig. Sociale en fiscale voordelen die gepaard gaan met een handicap zijn vaak verspreid over vele domeinen en bestuursniveaus. Daarom pleiten wij voor één laagdrempelig loket waar u toegankelijke informatie krijgt over alle bestaande voordelen. Voordelen kennen we, zoals nu al vaak het geval is, maximaal en automatisch toe.

Mensen met een handicap, een maatschappelijke verantwoordelijkheid

Ieder van ons kan geconfronteerd worden met een handicap. Niemand voorspelt de geboorte van een kind met een handicap of een blijvende beperking na een ziekte of ongeval. We zijn allemaal even kwetsbaar. Daarom is het belangrijk dat we de extra zorg die gepaard gaat met een handicap solidair dragen. Alleen door deze verantwoordelijkheid samen op te nemen, zijn we zeker dat ook wij hulp krijgen wanneer we het nodig hebben.

Onzekerheid knaagt aan mensen. Verdere inspanningen om op alle zorgvragen een antwoord op maat te bieden, blijven nodig. De wachtlijsten zijn schrijnend. Vooral ouders van kinderen met een beperking vragen niet altijd onmiddellijk een plaats, maar willen gerustgesteld worden dat er een plaats zal zijn wanneer nodig. In de huidige systemen is dat zelden mogelijk. Nochtans is dit het voorbeeld bij uitstek waar contextgericht werken – met verschillende zorgvormen gecombineerd – vaak leidt tot oplossingen die niet noodzakelijk residentieel zijn.

Belangrijk is dat we de persoon met een handicap zelf centraal stellen. Ook zij willen hun leven zelf kunnen bepalen. Het is de persoon zelf, al dan niet ondersteund, die de sturing van zijn of haar zorg op zich neemt.

- 1081. Leven in de onzekerheid dat zorg voor je kind, broer of zus er zal zijn wanneer nodig, is onaantvaardbaar. **sp.a** wil een investeringsplan uitwerken om een echte zorggarantie uit te werken, een zorggarantie die zekerheid biedt.
- 1082. Ondersteuning moet in de eerste plaats de autonomie van de persoon met een handicap vergroten. De evolutie naar meer zelfregie zetten we voort. De financiering moet altijd gebonden zijn aan de persoon met een handicap, en hem of haar in staat stellen zijn of haar leven zelf in te richten. Zo komen we tot echte zorg op maat.
- 1083. De sector voor personen met een handicap moet zich heruitvinden. De huidige barrières staan zorg op maat in de weg. Samenwerking tussen verschillende sectoren (bv. tussen de reguliere diensten en de handicap specifieke zorg) is nodig

om iedereen de meest geschikte zorg te geven. Als het aankomt op maatwerk maakt samenwerken het verschil.

1084. De zorg voor de persoon met een handicap blijft een maatschappelijke verantwoordelijkheid die we solidair moeten opnemen. De overheid moet zorgen voor voldoende aanbod, dat kwaliteitsvol en financieel toegankelijk is. Een aanbod waarbij sociaal ondernemerschap centraal staat. In de zorgsector komt het belang van de gebruiker altijd op de eerste plaats.
1085. Wanneer mantelzorgers samen met de persoon met een handicap beslissen om de zorg of een gedeelte hiervan op zich te nemen, moeten zij ondersteund worden. Dit ontslaat de maatschappij echter niet van haar verantwoordelijkheid. Niemand mag verplicht zijn alle zorg op zich te nemen. Net zo min mag de persoon met een handicap verplicht zijn om zijn netwerk volledig uit te putten alvorens toegang te krijgen tot meer gepaste hulp.
1086. Voor sociale integratie zijn hulpmiddelen essentieel. Vandaag loopt de toekenning of terugbetaling van hulpmiddelen nog veel te stroef. De procedure is vaak lang en complex. Daarenboven moeten we ook innovaties in de hulpmiddelensector vlugger meenemen bij de toekenning en terugbetaling. Door een globale herziening van het hulpmiddelenbeleid moet iedereen die hier nood aan heeft vlot beschikken over de nodige en adequate hulpmiddelen.

7.8 Etnisch-culturele diversiteit, een meerwaarde voor ons allemaal

Nederlandse taalbeheersing

Een goede beheersing van het Nederlands is cruciaal voor de sociaaleconomische emancipatie van anderstaligen en om samen te leven in diversiteit. Maar Nederlands moet een taal van 'willen en kunnen' zijn, in plaats van een taal van 'moeten en niet mogen'. Een goede beheersing van het Nederlands betekent niet dat anderstaligen hun moedertaal niet langer mogen leren of gebruiken. Meertaligheid is een troef en geen handicap in onze samenleving.

1087. We steunen de basisopleiding Nederlands in het verplichte inburgeringstraject en pleiten om hiervoor voldoende onderwijsmiddelen vrij te maken. De nieuwe regeling is in de praktijk echter niet werkbaar voor minder taalgevoelige anderstaligen. Na verschillende mislukte pogingen vallen zij uit de boot en worden ze letterlijk als 'uitgeleerden' gebrandmerkt. Op die manier is het inburgeringstraject eerder een instrument van uitsluiting dan van integratie. **sp.a** wil maatwerk: Nederlandse taaltrajecten moeten al in een vroeg stadium gecombineerd worden met een andere opleiding, werk of vrijwilligerswerk. Deze flexibele trajecten geven minder taalgevoelige anderstaligen de kans om Nederlands op hun tempo aan te leren, zonder dat ze hiervoor gesanctioneerd worden.

1088. De onthaalbureaus en de stedelijke en provinciale integratiecentra leveren momenteel op lokaal niveau maatwerk met oog voor de lokale uitdagingen en het specifieke profiel van de aanwezige migrantengemeenschappen. We zijn niet gewonnen voor de hervorming die de integratie-en inburgeringssector in een eenvormig Vlaamse keurslijf wil duwen en de expertise en de stem van het middenveld negeert en doet verdwijnen. Bovendien zal de hervorming handen vol geld kosten met als resultaat dat minder mensen op het terrein aan integratie zullen werken. Iedere hervorming van de sector moet in functie van maatwerk gebeuren én in overleg met de lokale organisaties en het middenveld.
1089. Een goede beheersing van het Nederlands is cruciaal bij de uitoefening van een job. Maar niet alle jobs vereisen hetzelfde niveau qua taalbeheersing op het vlak van spreken, luisteren, schrijven en lezen. De huidige regels voor overheidsfuncties zijn momenteel te rigide waardoor ze eerder een belemmering dan een springplank voor de integratie van anderstaligen vormen. **sp.a** wil de taalcriteria en -testen voor jobs meer functiespecifiek. De overheid moet hier het goede voorbeeld geven.
1090. We willen informeel leren in het vrijwilligerswerk, op de werkvloer en in de vrije tijd meer promoten. Werkgevers worden door de overheid beter ondersteund om cursussen Nederlands of taalcoaching op de werkvloer aan te bieden. Het sociaal-culturele middenveld wordt meer gestimuleerd om interculturele ontmoetingen te organiseren met Nederlands als spreektaal.
1091. **sp.a** wil dat de moedertaal van anderstaligen op een positieve manier op school, in de buitenschoolse opvang of bij jeugdwerk aan bod komt, zonder het leren van Nederlands in de weg te staan. Hoe vroeger men hiermee begint, hoe beter (bv. leren tellen of het zingen van liedjes in zowel het Nederlands als in de andere talen in de klas aanwezig). Dat is voor alle kinderen in de klas, in de opvang of op het speelplein een verrijking.
1092. Bibliotheken sporen we aan een collectie aan te leggen met klassiekers uit de Nederlandse literatuur vertaald naar andere talen (bv. bibliotheek van Babel in Antwerpen). Op die manier brengen we nieuwkomers in contact met het Nederlandstalige erfgoed. Dit staat de beheersing van het Nederlands niet in de weg. Wie boeken leest, is sowieso geïnteresseerd in taal en dus ook in het leren van Nederlands.
1093. We kunnen niet verwachten dat nieuwkomers meteen vloeiend Nederlands spreken en begrijpen. Het is voor ons essentieel dat nieuwkomers voor basisdiensten kosteloos een beroep kunnen doen op sociale tolk- en vertaaldiensten (bv. communicatie naar anderstalige ouders van leerlingen, communicatie naar anderstalige patiënten of cliënten bij huisdokters, ziekenhuizen of andere welzijns- en zorgcentra).

De meerwaarde van diversiteit

Diversiteit betekent een grote meerwaarde voor de maatschappij. Migranten zijn vaak jonge, ondernemende mensen die bereid zijn om door hard te werken elders een nieuw leven op te bouwen. Ze brengen originele ideeën, de kennis van vreemde talen en een uitgebreid, transnationaal netwerk met zich mee. Niet zelden vertaalt dit zich in nieuwe handelszaken die in arme buurten een hoopvolle economische dynamiek creëren. Als samenleving komt het er dus op aan om dit potentieel maximaal te benutten. Dat kan bijvoorbeeld door efficiënter diploma's en competenties van nieuwkomers te (h)erkennen. Dat is niet enkel in het belang van de sociaaleconomische emancipatie van de nieuwkomers zelf. Daar wordt de hele samenleving beter van.

1094. Te weinig nieuwkomers laten hun buitenlandse diploma's erkennen. Hierdoor verliezen we als maatschappij veel talent. **sp.a** wil doorgaan met ons beleid dat gericht is op een vlottere, meer efficiënte en meer bekende erkenningsprocedure van buitenlandse diploma's. Om een snellere toegang tot de arbeidsmarkt te verwezenlijken, om oude en nieuwe arbeidsmigranten sneller te activeren moeten we het huidige erkenningssysteem op Europees niveau meer harmoniseren en uitbreiden tot diploma's van derde landen.
1095. Het ondernemerschap van etnisch-culturele minderheden moet verder gestimuleerd worden. We stellen vast dat zij moeilijker toegang vinden tot kapitaal, reguliere ondernemersnetwerken en relevante overheidsinitiatieven. Ook de regelgeving is voor nieuwkomers vaak een kluwen. Het is de taak van alle overheden om steunmaatregelen concreet en begrijpelijk te maken voor alle (kandidaat-)ondernemers. Daarnaast kunnen gemengde netwerken van ondernemers een vorm van peterschap opnemen voor nieuwkomers en kansengroepen, niet het minst voor financiering en regelgeving.

De seculiere samenleving

sp.a waarborgt de scheiding tussen kerk en staat. Dat betekent dat de dienstverlening van de overheid gebaseerd is op duidelijke en democratisch tot stand gekomen regels. Tegelijkertijd betekent de scheiding tussen kerk en staat ook dat burgers hun religieuze of levensbeschouwelijke overtuiging mogen beleven en uitdragen. Godsdienstvrijheid is echter niet absoluut: vrijheid stopt waar deze van de andere begint. We mogen niet tolerant zijn voor intolerantie. Zeker de radicalisering, waaronder de groeiende islamofobie, anti-semitisme, religieus fanatisme en neo-nazisme, baart ons zorgen.

1096. Overheidsgebouwen moeten de neutraliteit van deze dienstverlening uitstralen. Daarom worden in overheidsgebouwen geen religieuze of levensbeschouwelijke tekens gehangen of geplaatst.
1097. Godsdienstvrijheid geldt ook voor overheidsambtenaren. **sp.a** laat ambtenaren die geen functiekledij dragen toe om religieuze en levensbeschouwelijke tekenen op de werkvloer te dragen. Wanneer wel gekozen wordt voor functiekledij kan er, afhankelijk van de aard van de functie en in overleg met het personeel, rekening

gehouden worden met de persoonlijke voorkeuren van de betrokken werknemers. In tegenstelling tot gebouwen kan men personen immers niet neutraliseren. Het zogenaamde 'vermoeden van partijdigheid' berust op vooroordelen waaraan de overheid niet mag toegeven. De beste remedie tegen wederzijdse vooroordelen is een correcte dienstverlening, door een ambtenarenkorps dat zichtbaar de diversiteit binnen onze samenleving weerspiegelt.

1098. Principieel zijn we voorstander dat leerlingen zelf in alle vrijheid kunnen kiezen om binnen de school al dan niet religieuze of levensbeschouwelijke tekenen te dragen. Maar die vrijheid is onderworpen aan een aantal voorwaarden, waaronder het zichtbaar blijven van het gezicht, de deelname aan georganiseerde sportieve of culturele lessen en activiteiten, en de regels van veiligheid (bij bediening van machines) respecteren.
1099. In de strijd tegen radicalisering wil **sp.a** haatdragende speeches en internetfora opsporen en sanctioneren. Daarnaast willen we ook de voedingsbodem voor radicalisering wegnemen. Dat betekent dat we de torenhoge werkloosheid in bepaalde wijken, de schooluitval, de structurele discriminatie en de feitelijke segregatie aanpakken.
1100. In onze steden groeit de aanhang van onverdraagzame religieuze stromingen. We ondersteunen enkel die religieuze stromingen die de principes van onze democratische, seculiere rechtsstaat onderschrijven. Zij verdienen een waardige plaats binnen onze maatschappij.
1101. Onlangs keurde **sp.a** de opleiding 'islamitische theologie en godsdienstwetenschappen' goed waardoor imams en islamconsulenten een academische vorming in Vlaanderen krijgen met aandacht voor tekstinterpretatie, discussie en interculturaliteit. We willen op dit elan voort gaan door academische werken van progressieve islamgeleerden in het buitenland naar het Nederlands te vertalen. Het Vlaams Fonds voor de Letteren kan hier budget voor vrijmaken.

7.9 Asiel en migratie: een menswaardig bestaan voor iedereen

Mensen verlaten niet zomaar familie, vrienden en geboorteland om elders helemaal opnieuw te beginnen. Migranten zijn in de eerste plaats mensen die op zoek zijn naar een beter leven. Want migratie is onlosmakelijk verbonden met de ongelijke verdeling van de welvaart in de wereld. Zolang er ongelijkheid is, zolang er verschillen in levensstandaard zijn, zolang er mensen zijn die geconfronteerd worden met onderdrukking en gewapende conflicten of milieurampen,... zal er migratie zijn. De meeste migranten geraken niet ver en blijven noodgedwongen ergens in de regio. Vaak in moeilijke, soms in mensonwaardige levensomstandigheden. Een wereld waar de enen vooruit gaan en de anderen achteruit, groeit niet maar staat stil. Zo'n model willen we niet. Wij ijveren voor een beleid dat welvaart schept voor de migrant op zoek naar een betere toekomst. Zowel voor onze samenleving als voor het land van herkomst. Daarom organiseren we ons migratiebeleid op een rechtvaardige manier. We zorgen ervoor dat ons asiel- en migratiebeleid en ons internationale beleid coherent zijn en elkaar versterken. We zetten in op duurzame ontwikkeling,

en rechtvaardigheid op sociaal, economisch en ecologisch vlak. We voeren een beleid van ontwapening en gaan de strijd aan tegen armoede. We moeten dit samen doen, want alleen zo kunnen we het tij keren.

Behalve preventieve maatregelen en ondersteuning in de herkomstlanden willen wij een volwaardig beschermingsbeleid. Helaas kunnen we niet iedereen opvangen. Ons beleid moet er een zijn van zo goed mogelijke bescherming.

Ook armoede kan een reden zijn om een land te verlaten. Economische migratie is niet dé oplossing, maar het correct inzetten van talenten en creativiteit van nieuwkomers kan innovatie en welvaart scheppen. Economische migratie kan mensen aan een baan helpen, kan tekorten op de arbeidsmarkt wegwerken en zo bijdragen tot economische groei en werkgelegenheid voor ons allen. Trouwens, wie werkt, staat sneller op eigen benen, voelt zich beter, neemt deel aan en draagt bij tot de samenleving.

Tegelijk mogen we niet blind zijn voor misbruiken van bepaalde migratiekanalen. Asiel- en aanverwante procedures mogen geen achterpoortje zijn om onrechtmatig in ons land te verblijven. Arbeidsmigratie mag niet leiden tot oneerlijke concurrentie en sociale fraude. Centraal in onze benadering staat dat wie in ons land verblijft, niet beschouwd wordt als migrant, maar als burger. Dat betekent dat wie hier verblijft, deelt in zowel de rechten als plichten van onze welvaartsstaat. Wie niet in ons land mag blijven, bereiden we voor om terug te keren. Van diegenen die wachten op een beslissing over hun verblijf, willen we de weerbaarheid versterken. Een weerbaarheid gericht op een duurzame toekomst, hetzij in ons land, hetzij in het land van herkomst.

Enkel op deze manier kan iedereen erop vooruitgaan. Want aan vooruitgang werk je samen mét iedereen en in het voordeel van iedereen.

Rechtszekerheid voor iedereen

De vreemdelingenwet is een ondoorzichtig kluwen. Deze ondoorzichtigheid leidt tot oneigenlijk gebruik van rechtsmiddelen en geeft de vreemdeling het gevoel aan willekeur te worden blootgesteld. Door de efficiëntie en kwaliteit van de procedures te verhogen, kunnen we snel maar zorgvuldig bepalen wie mag blijven. Dit zorgt voor meer rechtszekerheid en zorgt voor een betere samenwerking: het geeft een houvast voor de aanvrager én de migratiediensten. Enerzijds zullen beter geïnformeerde advocaten en begeleiders correcter advies kunnen geven over welke procedure (geen) kans op slagen heeft. Anderzijds zal een goed begrip de kans op een vrijwillige terugkeer vergroten.

1102. Wij willen een grondige herschrijving van het migratiewetboek. Bij de codificatie moet er bijzondere aandacht uitgaan naar kwetsbare personen. De eenvormigheid en transparantie zorgen voor rechtsgelijkheid en meer rechtszekerheid, zowel voor de migrant als voor de overheid.
1103. Effectieve toegang tot juridische bijstand vanaf de aankomst en een structurele ondersteuning met kwalitatieve juridische bijstand is noodzakelijk. Het is essentieel dat vreemdelingen, juridische raadgevers, sociaal assistenten en alle betrokken actoren goed op de hoogte zijn van het vreemdelingenrecht. Een

duidelijke informatieverstrekking resulteert in een correct en meer efficiënt gebruik van bestaande procedures. Het vergroot ook het begrip en de aanvaarding voor (on)mogelijkheden tot migratie bij de rechtzoekende.

1104. Asielaanvragen moeten binnen een korte termijn, kwaliteitsvol en op een gelijke manier behandeld worden. Als de bevoegde instanties tijdig juiste beslissingen nemen, vermijden we een stimulans voor de asielzoeker om het verblijf in België te rekken.
1105. Ons beleid op asiel en migratie wordt gemaakt op basis van pertinente migratie-informatie. Daarvoor zullen we meer investeren in een zo volledig en gedetailleerd mogelijke gegevensverzameling. Statistieken worden opgesplitst naar geslacht. Alle actoren die databronnen beheren of verwerken treden regelmatig in overleg en bespreken de best mogelijke rapportering inzake migratie. Daarnaast gaat meer aandacht en onderzoek uit naar de impact van de ingevoerde maatregelen.

We pleiten voor een humaan, volwaardig en efficiënt beschermingsbeleid

Ons beschermingsbeleid gaat verder dan enkel een asielbeleid. Wiens nationaliteit niet bepaald is en wie door geen enkele staat als ingezetene beschouwd wordt of bij wie uitwijzing door omstandigheden onmogelijk of onmenselijk is, moet de kans krijgen wettig in ons land te verblijven. Humanitaire hulp blijft voor ons een morele plicht. België en de Europese Unie vangen slechts een fractie van de vluchtelingen uit oorlogsgebieden op die door de buurlanden worden opgevangen. Voor mensen die internationale bescherming zoeken, bestaat er zo goed als geen manier om op wettige wijze naar Europa te komen. Ons land en de Europese Unie als geheel moeten de vluchtelingenstromen beter beheersen. Behalve hulp aan de regio moeten we meer vluchtelingen opvangen via hervestigingsprogramma's. Hiermee zetten België en Europa een belangrijke stap naar de verdere totstandkoming van een gemeenschappelijk Europees asiel- en migratiebeleid. Dezelfde asielprocedures en beschermingsstandaarden in de hele Europese Unie zorgen voor een evenwichtige spreiding van asielzoekers en migranten.

1106. Wij onderschrijven het non-refoulement-beginsel (het verbod om een vreemdeling terug te sturen naar het land waar zijn of haar leven of vrijheid wordt bedreigd). De Dienst Vreemdelingenzaken, het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen en de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen voeren een grondig en nauwkeurig onderzoek naar het risico op schending van artikel 3 EVRM (Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens) bij de effectieve uitzetting van een afgewezen asielzoeker. Geweigerde asielzoekers voor wie er alsnog wordt vastgesteld dat er een risico op schending van artikel 3 EVRM bestaat in geval van verwijdering naar het land van herkomst, krijgen een verblijfsvergunning.
1107. De procedure tot erkenning van het statuut van staatloze moet beter. Een efficiëntere procedure biedt de mogelijkheid een verblijfsstatus te krijgen in geval van nood aan bescherming of bij gebrek aan geldig verblijfsalternatief. Het CGVS wordt bevoegd voor de toekenning van het statuut van staatloze en de RVV wordt in volle rechtsmacht bevoegd voor het beroep. België ratificeert het VN Verdrag van 1961 tot beperking van staatloosheid.

1108. Inzake de hervestiging van vluchtelingen pleiten we voor een meer uitgebreid en gecoördineerd Europees beleid. Daarnaast moet België een structureel hervestigingsprogramma realiseren om systematisch meer vluchtelingen te hervestigen. Om oorlogsvluchtelingen toegang tot België te verzekeren, om een snelle oplossing te bieden aan dringende humanitaire crisissen en om buurlanden van landen in oorlog te ontlasten, willen we de humanitaire toelatingsprocedure van de UNHCR (Hoog Commissariaat voor de Vluchtelingen van de Verenigde Naties) inzetten. Het betekent dat vluchtelingen veilig kunnen overkomen en een tijdelijk verblijfsrecht voor oorlogsvluchtelingen krijgen. Voor hen willen we ook gezinshereniging mogelijk maken.
1109. Europa moet van haar solidariteit een werkbaar systeem maken. Behalve een volwaardig nationaal asielbeleid is er dringend nood aan een gemeenschappelijk Europees asielbeleid. Door gebrek aan harmonisatie van het asielbeleid op Europees niveau is er een zeer ongelijke spreiding van migranten over de lidstaten. Er komt een betere samenwerking tussen de lidstaten voor de gemeenschappelijke buitengrenzen. De lidstaten zijn solidair in de opvang van vluchtelingen die daar toekomen. Het asielbeleid wordt in heel de Unie op gelijke wijze geïmplementeerd. Er komt een Europees mechanisme voor de eerlijke verdeling van asielaanvragen aan de buitengrenzen. België speelt een voortrekkersrol in de Europese Ondersteuningsbureaus voor Asiel (EASO en EPRA). Deze onafhankelijke centra reiken de lidstaten instrumenten aan om hun asielsystemen en beschermingsstandaarden te verbeteren.

Een kwaliteitsvolle opvang en trajectbegeleiding

De opvang voor asielzoekers moet een optimale samenstelling van de verschillende opvangvormen omvatten, dat nauw aansluit bij de noden van de asielzoeker. In afwachting van een beslissing mogen we asielzoekers en andere opvanggerechtigden niet aan hun lot overlaten. We pleiten voor een intensieve begeleiding van bij hun aankomst tot hun eventuele terugkeer, gericht op een duurzame toekomst. Vreemdelingen moeten sneller toegang krijgen tot (vrijwilligers)werk. Wie werkt, staat sneller op eigen benen, voelt zich beter, neemt deel aan en draagt bij tot onze samenleving.

Een minderheid van de asielaanvragen wordt vandaag goedgekeurd. Daarom vormt een daadwerkelijk en consequent terugkeerbeleid een noodzakelijk sluitstuk van elk rechtvaardig migratiebeleid. Wij steunen het principe van de begeleide, vrijwillige terugkeer, gericht op een duurzame toekomst in het land van oorsprong of een ander land. Detentie en gedwongen uitwijzing zorgen zelden voor een duurzame oplossing en zijn slechts een laatste schakel. Mensen die daarentegen een gevaar vormen voor de openbare orde zullen dankzij een betere samenwerking met de landen van herkomst, sneller geïdentificeerd en teruggestuurd worden.

1110. Er komt een herziening van het opvangmodel waarbij een korte evaluatieperiode de overheid toelaat na te gaan welke opvang voor de asielzoeker het meest aangewezen is.
1111. Er moeten voldoende opvangplaatsen zijn voor alle opvanggerechtigden, aangepast aan hun noden. Deze opvang is qua middelen en capaciteit flexibel,

zodat effectief ingespeeld wordt op de steeds wijzigende samenstelling en instroom.

1112. Via korte beroepsopleidingen, cursussen en informatiesessies willen we de zelfredzaamheid van asielzoekers vergroten. Asielzoekers die al drie maanden in de procedure zitten, krijgen toegang tot de arbeidsmarkt. Voor asielzoekers - en bij uitbreiding al wie een geldige verblijfsvergunning heeft of opvang geniet - wordt vrijwilligerswerk mogelijk gemaakt.
1113. We pleiten voor een begeleide, vrijwillige terugkeer. De vrijwillige terugkeer moet geïntegreerd worden in een intensieve begeleiding van de asielzoeker vanaf het ogenblik van zijn asielaanvraag, die zowel een verblijfs- als terugkeertraject omvat. De vrijwillige terugkeer mag niet enkel gelden na een negatieve beslissing op het einde van een asielprocedure, maar moet een voortdurend aanwezige optie blijven tijdens het hele verblijf. Ze wordt daarom best geïntegreerd in het begeleidingstraject van de reguliere opvangstructuur. De opvang en terugkeer vraagt een intensieve samenwerking tussen de bevoegde instanties. De samenwerking wordt opgenomen in taakomschrijvingen van alle betrokken actoren.
1114. Het aanbod voor vrijwillige terugkeer moet zowel kwalitatief als kwantitatief uitgebreid worden voor alle verblijfzoekers. Kwalitatief door het aanbod van de verschillende reïntegratiepartners te stroomlijnen en transparante procedures uit te werken. Kwantitatief door nieuwe projecten op te starten in landen van herkomst of samen te werken met andere landen die gelijkaardige ondersteuningsprogramma's hebben.
1115. Gezinnen zonder wettig verblijf genieten van hun recht op opvang en krijgen een trajectbegeleiding waarin zowel verblijf als terugkeer worden behandeld. Deze begeleiding wordt met de betrokken minderjarigen en zijn/haar ouders binnen de drie maanden opgesteld, conform de regelgeving. In deze trajectbegeleiding wordt rekening gehouden met het hoger belang van het kind.
1116. De opsluiting van gezinnen met kinderen in de gesloten centra wordt uitdrukkelijk uitgesloten door de wet.
1117. Opsluiting in een gesloten centrum komt enkel in aanmerking als minder dwingende alternatieven geen resultaat opleveren. Vreemdelingen die opgesloten zijn, moeten de bescherming van alle andere fundamentele rechten blijven genieten. Er wordt voor elke situatie nagegaan of de opsluiting in verhouding staat tot het nagestreefde doel en of de maatregel billijk is ten aanzien van de individuele situatie. Kwetsbare personen krijgen een passende begeleiding.
1118. Vreemdelingen die asiel aanvragen aan de grens, hebben dezelfde rechten en toegang tot procedures als andere aanvragers op het grondgebied. Asielzoekers mogen niet gedurende hun hele asielprocedure worden vastgehouden. Enkel voor de periode nodig voor de identificatie.

- 1119. Het recht op een effectief rechtsmiddel en toegang tot een kwalitatieve juridische bijstand voor vreemdelingen in detentie moet gevrijwaard worden.
- 1120. We verbeteren de klachtenregeling in gesloten centra door deze onafhankelijk te maken en de effectiviteit te verhogen.
- 1121. Wanneer politiediensten personen die hier onwettig verblijven en een gevaar voor de openbare orde vormen, arresteren, brengen ze die prioritair naar een gesloten centrum. Zij zullen door de dienst Vreemdelingenzaken bij voorrang naar het land van herkomst worden teruggestuurd.

Een duurzame oplossing voor (niet-begeleide) minderjarige vreemdelingen

Steeds meer jongeren verlaten hun land van oorsprong. De meeste komen op hun eentje naar hier, zonder bescherming van ouder of voogd. Als samenleving moeten we zorgvuldig waken over toekomst van deze kwetsbare minderjarigen. Zij zijn de volwassenen van morgen en dus onze toekomst. Wij willen snelle, billijke en kwaliteitsvolle procedures voor minderjarigen. Bij elke beslissing over het verblijf wordt er vertrokken vanuit de noden en het hoogste belang van het kind. Procedures waarbij kinderen betrokken zijn, krijgen voorrang. Tijdens hun verblijf moeten alle minderjarigen aangepaste opvang en begeleiding krijgen. Niet-begeleide minderjarigen die al lange tijd in België verblijven, moeten bij meerderjarigheid hier kunnen blijven. Indien de minderjarigen hier niet kunnen blijven, worden ze zo goed mogelijk en met de nodige schoolcertificaties voorbereid op een duurzaam levensproject in het land van oorsprong of een ander land.

- 1122. Niet-begeleide minderjarige vreemdelingen hebben momenteel het recht om tot hun achttiende verjaardag in België te blijven. Principieel zijn we voorstander om die mensen ook na hun achttiende zoveel mogelijk een duurzaam verblijf in ons land te verlenen. Om te vermijden dat jongeren die al langere tijd in België verblijven en geïntegreerd zijn toch nog uitgewezen worden, willen we dat de NBMV zijn of haar bijzonder verblijfsstatuut kan combineren met een aanvraag voor een andere procedure.
- 1123. In afwachting van een beslissing moet er voor deze minderjarigen aangepaste opvang zijn, ongeacht hun statuut of afkomst. Voor de opvang en doorstroming moeten de federale instellingen, de gemeenschappen en OCMW's beter samenwerken. Er komt een officieel samenwerkingsprotocol dat we in de praktijk omzetten .
- 1124. Alle - ook uit de Europees Economische ruimte - niet-begeleide minderjarigen krijgen een gespecialiseerde en onafhankelijke voogd tot hun 18de. Hiervoor organiseren we voldoende oproepen en opleidingen. Er komt een expertisecentrum waar voogden terecht kunnen voor informatie en begeleiding. Voogden krijgen de kans om zich in een bepaald thema te specialiseren. De procedure om van voogd te veranderen wordt verbeterd.

1125. Wanneer snel duidelijk is dat de duurzame oplossing voor de NBMV een verblijf in België is, wordt er meteen een BIVR (Bewijs van Inschrijving in het Vreemdelingenregister) van onbepaalde duur afgegeven.
1126. De Dienst Vreemdelingenzaken motiveert bij elk dossier individueel haar beslissing om geen BIVR af te leveren of een A-kaart te verlengen. Uit deze beslissing moet duidelijk de belangenafweging blijken die de beslissing is voorafgegaan.
1127. Wanneer de Dienst Vreemdelingenzaken een bevel tot terugbrenging aflevert, maar de jongere verkiest tot zijn 18 jaar in België te verblijven, schrijft DVZ hem of haar in in het wachtregister.
1128. Minderjarigen die met of zonder gezin in België aankomen, moeten snel uitsluitel krijgen over hun toekomst. Zij krijgen voorrang in de procedure. Uitstel kan leiden tot psychologische en emotionele schade wat niet in het belang van het kind is.
1129. NBMV en begeleide minderjarigen blijven vaak na hun 18de in België, al dan niet onwettig. Indien zij op dat moment een regularisatieaanvraag in eigen naam indienen, worden zij altijd geacht zich in buitengewone omstandigheden te bevinden, wat betekent dat het 'onmogelijk of bijzonder moeilijk' is voor de jongere een verblijfsaanvraag in te dienen vanuit het land van herkomst.
1130. Bij elke beslissing over het verblijf wordt er vertrokken vanuit de noden en het hoogste belang van het kind. Hiervoor houden we rekening met kindspecifieke informatie. Daarnaast mag de beslissing tot afwijzing of tot intrekking van het verblijfsrecht niet alleen afhankelijk zijn van het criterium 'fraude vernietigt alles'. De fraude gepleegd door de ouders mag niet automatisch leiden tot een negatieve verblijfsbeslissing voor de kinderen wanneer zij bij meerderjarigheid in eigen naam een aanvraag indienen.
1131. Onderwijs is heel belangrijk voor een duurzame toekomst voor minderjarigen. Daarom krijgen begeleide minderjarigen bij een negatieve beslissing de kans om hun schooljaar af te ronden. Niet-begeleide minderjarigen krijgen ook na de leeftijd van 18 jaar de mogelijkheid om hun opleiding af te maken. Certificaties worden meegegeven zodat ze in het land van herkomst de nodige onderwijsbewijzen kunnen voorleggen.
1132. Bij een terugkeer van de minderjarige wordt in samenwerking met betrouwbare partners een degelijk sociaal onderzoek gedaan in het land van herkomst. Dit wil zeggen dat voldaan wordt aan de garanties inzake opvang, verzorging en veiligheid van de minderjarige. Indien aan de garantie voor een duurzame terugkeer niet voldaan is, moet de beslissing om terug te keren herzien worden.

Huwelijksmigratie en gezinshereniging

Huwelijksmigratie en gezinshereniging vloeien voort uit fundamentele vrijheden van mensen om te trouwen met hun partner naar keuze en samen te leven met hun gezin. Wij verdedigen deze vrijheden maar zonder de belangen van de samenleving uit het oog te verliezen. We stellen vast dat immigratiehuwelijken niet altijd van een leien dakje lopen. Tijdens de eerste jaren is de

partnermigrant bijvoorbeeld sterk afhankelijk van de andere partner, wat tot veel moeilijkheden en in bepaalde gevallen zelfs tot uitbuiting leidt. We willen de talenten die nieuwkomers meebrengen verzilveren zodat wij allemaal samen aan onze welvaart bouwen. Soms is er ook sprake van misbruik: mensen die via een schijnhuwelijk in België een verblijfsrecht bekomen. De gemeenschappen in België zijn zich in toenemende mate bewust van deze zaken, met een dalende populariteit van huwelijksmigratie tot gevolg. Deze bewustwording moet verder ondersteund worden. Onze maatregelen zijn emanciperend, niet beperkend. Zij verzekeren de mogelijkheden van beide partners, en hun kinderen, om hier een toekomst met perspectief op te bouwen.

1133. We verdedigen het recht op huwelijksmigratie en gezinshereniging. Mensen moeten op een bewuste en vrije manier kiezen om al dan niet met iemand uit het buitenland te trouwen of ongehuwd samen te wonen. Maar we moeten ook misbruik tegengaan. Daarom moeten we goede informatie verstrekken aan wie geconfronteerd wordt met schijn-samenwonen, schijnhuwelijken en gedwongen huwelijken. Om het fenomeen beter te bestrijden willen we nauwkeurig en toegankelijk cijfermateriaal. In samenwerking met het middenveld zetten we in op een verdere sensibilisering rond voor- en nadelen van huwelijksmigratie. Slachtoffers van partnergeweld die in het kader van huwelijksmigratie naar ons land kwamen, behouden in principe hun verblijf als familielid van een vreemdeling.

Economische migratie

Armoede kan mensen ertoe leiden hun land te verlaten. Migratie is ook een uiting van ambitie om een zo goed mogelijk leven te leiden. Dat recht kunnen we mensen niet ontfagen. De arbeidsmarkt wordt steeds internationaler. Talenten en creativiteit van nieuwkomers correct inzetten, schept innovatie en welvaart. Economische migratie is niet dé oplossing, maar kan mensen aan een baan helpen, kan tekorten op de arbeidsmarkt wegwerken en zo bijdragen tot economische groei en werkgelegenheid. Het komt er op aan om met gedegen arbeidsmarktonderzoek op regelmatige basis opportuniteiten in te schatten en een duurzaam arbeidsmigratiebeleid te voeren. Aangezien binnen Europa vrij verkeer van personen en diensten geldt, waardoor EU-burgers in België kunnen werken of diensten aanbieden, is het logisch om eerst zoveel mogelijk de intra-Europese arbeidsmigratie te benutten. Arbeidsmigratie van buiten de EU kan een sluitstuk vormen.

1134. Maatregelen inzake (arbeids)migratie gaan gepaard met een sterke inzet op activering, opleiding en mobiliteit van de aanwezige potentiële beroepsbevolking, met antidiscriminatie-maatregelen die afdwingbaar zijn .
1135. Om efficiënt in te spelen op de behoeften blijft arbeidsmarktonderzoek, dat nagaat of de vacature niet vanop de eigen arbeidsmarkt kan worden ingevuld, de basis van arbeidsmigratiebeleid. We hanteren flexibele lijsten van knelpuntberoepen en economische prognoses om tegemoet te komen aan structurele arbeidsmarkttekorten. Deze dynamische en zorgvuldig gecontroleerde lijst bevat zowel banen voor hoog- als laaggeschoolden.
1136. Het Europees economisch migratiebeleid moeten we harmoniseren. We maken van de Europese Blauwe Kaart, de Europese arbeidsvergunning voor hooggeschoolden, een uniform en geharmoniseerd systeem. Zo kunnen deze

mensen vrij werken en wonen in de Unie en lidstaten. Circulaire migratie, zoals seizoensarbeidsmigratie waarbij mensen een deel van het jaar werken in een land en vervolgens verhuizen naar een ander land, vraagt een sterk juridisch kader om die mobiliteit te regulariseren en te controleren. Maar ook om de rechten en bescherming van de migranten zelf te vrijwaren.

1137. Vlaanderen moet manieren ontwikkelen voor regelmatige monitoring, follow-up en een betere begeleiding van individuele migranten met betrekking tot werk en integratie. Dit is de enige garantie dat beleidsmaatregelen op de werkelijkheid kunnen geïjkt worden
1138. Gezien de bevoegdheid over de tewerkstelling van buitenlandse werknemers naar de gewesten gaat en verblijf een federale aangelegenheid blijft, zijn sluitende afspraken tussen de verschillende bevoegdheidsniveaus en samenwerking tussen de verschillende inspectiediensten essentieel.
1139. (Arbeids)migratie moet dringend ingebed worden in een duurzaam sociaal luik. Hierdoor kunnen we sociale uitbuiting, oneerlijke concurrentie en frauduleuze praktijken in het kader van arbeidsmigratie beter aanpakken. Migrantten moeten aan dezelfde arbeidsvoorwaarden kunnen werken en van dezelfde sociale bescherming genieten als iedere andere werknemer. Om deze arbeidsvoorwaarden effectief afdwingbaar te maken, zetten we meer in op inspectie en sanctionering. Rechten en plichten moeten duidelijker zijn. Samenwerking met organisaties die dagelijks contact hebben met arbeidsmigrantten is nodig.
1140. Een actief migratiebeleid moet proberen arbeidsmigratie te organiseren op basis van partnerschapsakkoorden. Zo kunnen we brain-drain omzetten in brain-exchange. We pakken de braindrain sectoraal aan en voeren vertrekbeperkingen of rekruteringscodes in voor sectoren die erg belangrijk zijn voor de landen van herkomst. We creëren charters met aandacht voor transparantie van procedures en rekruteringspraktijken, taal, onthaal en huisvestingsmogelijkheden. In samenwerking met de migrant en het herkomstland zoeken we naar manieren om kennis en middelen van de migrant in het ontvangstland op een efficiënte manier aan te wenden in het land van herkomst. Parallel moeten we ook samenwerken om mensenhandel uit te sluiten en kunnen we terugnameclausules voor clandestiene migrantten opnemen in de partnerschapsakkoorden. De werknemersbescherming moet maximaal gegarandeerd worden.
1141. België ratificeert en past de UNO conventie 'Rechten van arbeidsmigrantten en hun families' en de internationale Arbeidsorganisatie (ILO)conventie inzake huispersoneel toe.
1142. Inzake mensenhandel hanteren we een multidisciplinaire aanpak. De federale gespecialiseerde politie-eenheden en de lokale politie werken nauw samen. We versterken de internationale samenwerking. Er komt een wettelijke verankering van preventiemaatregelen, opleidingen, opvangcentra en bescherming van slachtoffers. Tijdens de opleidingen worden de eerstelijnsdiensten bewust

gemaakt van de problematiek van mensenhandel en -smokkel. We leren ze ook aandacht te hebben voor de (mogelijke) vluchtelingenstatus van slachtoffers van mensenhandel. Er is een goede afstemming met de organisaties die dagelijks met mensenhandel in contact komen. We zorgen voor meer middelen in de opsporing van criminele organisaties die zich toeleggen op uitbuiting.

7.10 België en Vlaanderen in de wereld

De wereld wordt kleiner en landen zijn steeds nauwer met elkaar verbonden. Wat gebeurt op het wereldtoneel is geen ver-van-mijn-bed-show. De economische crisis is wereldwijd, klimaatverandering is grensoverschrijdend en gewapende conflicten brengen vluchtelingenstromen op gang. Het buitenlandbeleid van de federale en deelstaatregeringen mag niet alleen gericht zijn op de verdediging van onze belangen in de wereld. Volgens **sp.a** moet het ook onze sociaaldemocratische waarden van vrijheid, gelijkheid en sociale rechtvaardigheid verdedigen in de rest van de wereld.

Meer kinderen gaan naar school, meer mensen hebben toegang tot drinkbaar water en gezondheidsvoorzieningen. Hoopgevend. Maar nog steeds leven 1,4 miljard mensen in extreme armoede, terwijl de vermogens van de honderd rijkste mensen ter wereld samen de armoede tot vier keer kunnen beëindigen. Mensenrechten zijn op veel plaatsen evenmin een vanzelfsprekendheid: in Rusland blijft de repressie tegen politieke militanten en holebi's groot, in grote delen van Afrika is het levensgevaarlijk homo te zijn en de VS voert nog steeds de doodstraf uit. Zelfs een veilige leefomgeving blijft vandaag voor veel mensen een utopie.

sp.a wil niet alleen een waardig leven voor allen, hier en elders maar wil er ook voor zorgen dat volgende generaties kunnen genieten. De economische en sociale ontwikkeling waar wij voor staan, bestaat erin ons milieu en onze aarde zo veel mogelijk te sparen. We willen met andere woorden duurzame ontwikkeling. Door een coherent en ambitieus buitenlandbeleid waarbij diplomatie, handel, ontwikkelingssamenwerking en defensie elkaar aanvullen en versterken, kunnen we de mogelijkheden van de mondialisering in goede en eerlijke banen leiden. Alleen zo kan iedereen er de vruchten van plukken.

Internationale samenwerking is het sleutelwoord om de ongelijkheid tussen Noord en Zuid, maar ook binnen landen, aan te pakken. Als kleine speler zoekt België zijn weg in een veranderend wereldtoneel. Belangrijke nieuwe spelers uit Azië (China en India), Latijns-Amerika (Brazilië) en Afrika (Zuid-Afrika en Nigeria) hebben een aanzienlijke economische macht en spelen ook politiek mee. De mondiale economische en geopolitieke machtsverhoudingen zijn voortdurend onderhevig aan verandering.

De Europese Unie geeft ons de mogelijkheid om de Belgische belangen in het buitenland en fundamentele waarden op een efficiëntere manier te verdedigen. Ons buitenlands beleid moet de rol van Europa versterken in een multipolaire wereld. Een proactief en uitgesproken Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid moet van de EU een constructieve wereldspeler maken die met één stem spreekt.

Een solidaire wereld met meer gelijkheid en minder armoede, een veiligere en meer vrije wereld is mogelijk. Daar geloven we in, daar gaat **sp.a** voor. Ons uitgangspunt blijft: of je wieg nu in Bamako, Brussel of Bogota staat, iedereen heeft recht op een menswaardig bestaan en meer nog: een goed leven.

Mensenrechten en sociale bescherming zijn de kern van ons buitenlandbeleid

sp.a zet mensenrechten en sociale bescherming centraal in haar internationale agenda. Deze normen moeten ons buitenlands beleid en ontwikkelingsbeleid, maar ook ons handels- en veiligheidsbeleid actief en effectief vormgeven. Tegelijkertijd worden ze naar voren geschoven als belangrijkste doelstellingen op verschillende beleidsdomeinen en -niveaus.

Mensenrechten zijn universeel, ondeelbaar en onvervreemdbaar. Ze gelden overal ter wereld, voor iedereen. Respect voor de rechten van de mens is niet enkel een waarde op zichzelf. De realisatie van mensenrechten draagt onmiskenbaar bij tot de ontwikkeling. De bevordering van deze rechten in instabiele landen vergroot ook de veiligheid en het toekomstperspectief van mensen wereldwijd.

1143. Elke regering moet de mensenrechten respecteren en de internationale gemeenschap heeft de plicht om landen te helpen om te voldoen aan verplichtingen inzake mensenrechten. Ons buitenlands beleid en ontwikkelingssamenwerking, en bij uitbreiding alle beleidsdomeinen en -niveaus in ons land, moeten bijdragen tot de promotie van de volledige set mensenrechten, met bijzondere aandacht voor de rechten van het kind. Zowel burgerlijke, politieke, economische, sociale als culturele rechten, maar ook de minder gekende derde en vierde generatie rechten: het recht op duurzame ontwikkeling, het recht op vrede, het recht op een gezond milieu, het recht op waardig werk.
1144. Ons land neemt het voortouw in de strijd voor de wereldwijde afschaffing van de doodstraf, de bescherming van de rechten van vrouwen, kinderen, holebi's en mensenrechtenverdedigers, de strijd tegen elke vorm van discriminatie, de strijd tegen straffeloosheid en de strijd voor waardig werk. De EU en alle lidstaten moeten efficiënt gebruik maken van het hele instrumentarium - van positieve actie over diplomatie tot doelgerichte sancties (die de verantwoordelijken moeten raken maar niet de bevolking) - om krachtadig op te treden tegen mensenrechtenschendingen. We stellen een ambitieus Nationaal Actieplan Mensenrechten op dat doorwerkt op regionaal en federaal niveau, over de verschillende beleidsdomeinen heen, en die bijdraagt tot een gezamenlijke EU-strategie.
1145. Niet alleen overheden moeten zich inzetten voor mondiale problemen als klimaatopwarming, armoede en migratiestromen. Ook bedrijven hebben een grote maatschappelijke verantwoordelijkheid. Deze ondernemingen moeten in hun export- en investeringsstrategieën rekening houden met de economische, sociale, ecologische en culturele impact van hun activiteiten, hier op een transparante manier over rapporteren en waar nodig bijsturen. **sp.a** ondersteunt ondernemingen hierin en voorziet begeleiding via het overheidsinstrumentarium.

We pleiten voor een ambitieus Nationaal Actieplan Bedrijven en Mensenrechten dat de Leidende Beginselen voor Bedrijven en Mensenrechten van de VN op een actiegerichte manier implementeert.

1146. **sp.a** zal nog sterker inzetten op het bepleiten van de mensenrechten in de wereld en het opvolgen van deze rechten in multinationale instellingen zoals de VN of de Raad van Europa.. We willen dat de regering actief deelneemt aan de Universal Periodic Review-processen over de VN-lidstaten in de Mensenrechtenraad. We maken daar ook de nodige middelen voor vrij. Ook de periodieke Concluding Observations inzake individuele VN-Lidstaten door het VN-Comité voor de Rechten van het Kind, het VN-Comité voor de uitbanning van discriminatie van vrouwen en het VN-Comité voor de uitbanning van rassendiscriminatie vormen basisdocumenten voor de Belgische diplomatie.

We krijgen er steeds meer mee te maken: wanneer ons land - terecht - buitenlandse regeringsleiders bekritiseert over de beperking van fundamentele vrijheden, het geweld op holebi's of het nakomen van internationale verplichtingen, krijgen we stevast - en soms ook terecht - te horen dat ook in eigen land nog werk aan de winkel is.

1147. Ons land ratificeert spoedig internationale verdragen zoals het Optioneel Protocol bij het VN-Verdrag tegen Foltering en andere wrede, onmenselijke of ontorende behandelingen of bestraffingen (OPCAT). België maakt werk van de oprichting van een onafhankelijk mensenrechteninstituut, onder meer als koepel van bestaande structuren, met het oog op het verwerven van de A-status op het vlak van onafhankelijkheid volgens de Beginselen van Parijs.
1148. Onze regeringen zorgen ervoor dat er tegen eind 2015 voldaan wordt aan alle aanbevelingen in het kader van UPR, een periodieke evaluatie van de mensenrechten in alle lidstaten van de VN-Mensenrechtenraad. Dit houdt onder meer in dat onze regeringen op korte termijn zorgen voor een menswaardige oplossing voor het probleem van de overbevolking in de Belgische gevangenissen, voor meer arbeidskansen voor migranten, aandacht voor de beperking en beteugeling van intrafamiliaal geweld, geweld op holebi's en racistisch geweld. Ook worden de diverse aanbevelingen van het VN-Anti-foltercomité (o.m. inzake klachtenbehandeling door gedetineerden, de situatie van de geïnterneerden), de aanbevelingen en resoluties van de Raad van Europa en de uitspraken van het Europees Hof van de Rechten van de Mens (over bv. de Roma, gehandicaptenbeleid) beter opgevolgd.

Democratie is de beste garantie voor de vrijheid van en de solidariteit tussen individuen. Een vrije ontplooiing in menselijke waardigheid voor allen vereist de vrijwaring van de fundamentele rechten en vrijheden van de mens. Dit kan door een democratisch systeem, gesteund op inspraak en rechtsstaat. De aanwezigheid van verschillende politieke partijen en maatschappelijke organisaties geeft mensen de kans om op te komen voor hun rechten en om regeringen ter verantwoording te roepen als deze geschonden worden.

1149. Het internationale optreden van de Belgische overheden moet democratie bevorderen. Een bloeiend maatschappelijk middenveld is essentieel. Democratische politieke partijen, vrije vakbonden, burgeractivisten en onafhankelijke media zijn onze bondgenoten in de verdediging en de uitbouw van democratische samenlevingen wereldwijd. **sp.a** wil dat onze regeringen hen actief ondersteunen en beschermen.
1150. Ons buitenlands beleid blijft zich inzetten voor het bevorderen van de rechtsstaat opdat elk land zou voldoen aan zijn plicht om te beschikken over een sterk en onafhankelijk justitieel apparaat. Om een menswaardig bestaan te verzekeren voor alle mensen blijven we bovendien hameren op de naleving van het internationaal recht. **sp.a** eist dat regeringen en individuen wereldwijd verantwoording afleggen voor hun daden en dat ze de statuten van het Internationaal Strafhof onderschrijven.

Al te vaak hebben zwakkeren in een samenleving geen toegang tot basisdiensten. Iedereen heeft nochtans recht op een leven van een zo hoog mogelijke kwaliteit: een waardig inkomen voor waardig werk, toegang tot onderwijs, een goede gezondheidszorg en een kwaliteitsvolle huisvesting. Sociale bescherming is voor **sp.a** niet alleen een recht maar ook een sociale en economische noodzaak. Sociale bescherming helpt families om zich te wapenen tegen armoede en uitsluiting, maar draagt ook bij tot economische groei door de verhoging van arbeidsproductiviteit en sociale stabiliteit. Waardig werk en sociale bescherming centraal zetten, is kiezen voor een sociaal en duurzaam model van globalisering.

1151. Ontwikkeling komt voort uit waardig werk. België engageert zich concreet voor de internationale verwezenlijking van waardig werk en de fundamentele arbeidsrechten van de Internationale Arbeidsorganisatie. België zal alles in het werk stellen om de opgelopen achterstand inzake de ILO-conventies in te lopen. In het bijzonder Conventie 131 betreffende de vaststelling van minimumlonen zal prioritair behandeld worden.
1152. Sociale bescherming is een essentiële component in de waardig werk-agenda. Recht op een waardig inkomen, kwaliteitsvol onderwijs, gezondheidszorg, huisvesting, voedselveiligheid, maar ook het recht op vrijheid van vakbondswerking en sociale dialoog vormen de basis voor duurzame groei, sociale rechtvaardigheid en sociale cohesie. België moet sociale bescherming dan ook als ontwikkelingsdoel verdedigen, minstens onder de vorm van de internationaal overeengekomen minimumnorm. Deze zogenaamde sociale beschermingsvloer is een opstap naar universele maximale sociale bescherming. Samen met de relevante actoren - overheden, middenveld en economische actoren - in de partnerlanden wensen wij een omvattend beleid te ontwikkelen waarbij sociale bescherming centraal staat. Daarbij wordt aandacht besteed aan de groeiende ongelijkheid binnen landen in het Zuiden.
1153. Het is de verantwoordelijkheid van elke overheid om zelf mechanismen en maatregelen op te zetten die sociale bescherming voor alle burgers omzetten in de praktijk. België voorziet de nodige middelen en technische bijstand om de

partnerlanden te ondersteunen. Om overheden te stimuleren, hernemen we het Kopenhagen 20/20-principe en roepen we regeringen op om minimum 20 procent van hun begroting te investeren in sociale basisvoorzieningen. In ruil wijst België 15 procent van het officiële ontwikkelingsbudget toe aan gezondheid en minimum 20 procent aan de ondersteuning van sociale basisvoorzieningen in de partnerlanden.

1154. We ondersteunen de hervorming van de Economische en Sociale Raad van de VN (ECOSOC) tot een modern multilateraal beleidsvormend orgaan dat relevante antwoorden formuleert op de uitdagingen van de mondialisering op economisch, sociaal en milieuvlak.

Internationale solidariteit

De armoedeproblematiek op wereldschaal is veranderd en verschoven. Puur cijfermatig is de armoede in de wereld gedaald. Toch blijft de ongelijkheid tussen Noord en Zuid, maar ook binnen landen groot. Een solidair en efficiënt ontwikkelingsbeleid gaat daarom verder dan armoedeprojecten en moet een breed maatschappelijk kader creëren waarin iedereen gelijke kansen krijgt om zichzelf te ontplooiën.

1155. De nieuwe post-2015 ontwikkelingsagenda – de opvolger van de Millenniumdoelstellingen – moet in het teken staan van de strijd voor meer gelijkheid en de strijd tegen armoede. **sp.a** legt de nadruk op duurzame ontwikkeling in al haar facetten en vertrekt vanuit een rechteaanpak. Waardig werk en sociale bescherming maken volwaardig deel uit van deze nieuwe agenda. Opdat de ontwikkeling echt duurzaam zou zijn, moeten ontwikkelingslanden zelf hun focus bepalen binnen dit internationaal overeengekomen kader en zorgen dat deze focus beantwoordt aan de concrete noden van de bevolking. De internationale gemeenschap heeft de verantwoordelijkheid hen daarin te steunen. Kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren moeten toelaten de vooruitgang concreet op te volgen.

Deze wereldwijde uitdagingen van vandaag en morgen eisen andere antwoorden dan enkel die van de klassieke instrumenten van ontwikkelingssamenwerking. De verantwoordelijkheid om de ontwikkelingsdoelen te bereiken, ligt niet enkel bij ontwikkelingssamenwerking. Beleidsbeslissingen op domeinen zoals handel en defensie, maar ook bijvoorbeeld energie en financiën, hebben een grote invloed op de hele wereld en op de ontwikkeling in het Zuiden.

1156. Alle regeringen van ons land moeten samenwerken voor duurzame ontwikkeling door zich te engageren voor een investerings-, handels-, milieu-, energie- en klimaatbeleid dat goed is voor mens en milieu. Hier en elders. Het creëert werkgelegenheid en gaat samen met overdracht van kennis en vaardigheden zodat de capaciteiten van de ontwikkelingslanden verder ontwikkeld worden. Elke minister heeft zijn eigen internationale bevoegdheden en is verantwoordelijk voor het inbouwen van een ontwikkelingsreflex binnen zijn beleidsdomein. De minister

van Ontwikkelingssamenwerking ziet toe op de coherentie tussen de verschillende niveaus en departementen. Hierbij wordt ook meer aandacht besteed aan het Europese kader. Zo draagt België bij aan de ontwikkeling van een coherente en sterke Europese ontwikkelingsagenda.

Om ons doel te bereiken, bestrijden we de wereldwijde problemen met meer samenhang. Ondertussen mogen we de ontwikkelingssamenwerking in meer traditionele zin niet zomaar afschrijven. Goede ontwikkelingssamenwerking heeft immers een rechtstreekse impact op de levens(kwaliteit) van miljoenen mensen.

1157. Ontwikkelingssamenwerking wordt nog meer een katalysator voor ontwikkeling. De programma's van de ontwikkelingssamenwerking van de Belgische overheden moeten vertrekken vanuit de noden van de lokale bevolking, aansluiten bij het lokaal beleid en gericht zijn op lange termijn objectieven. We ontwikkelen samen met de andere EU-donoren een lange termijn visie die inzet op goed bestuur en de versterking van de capaciteiten van de partnerlanden zelf. Goed bestuur dat inzet op rechtvaardige en transparante belastingssystemen, fraudebestrijding en een betere besteding van natuurlijke rijkdommen in de partnerlanden genereert inkomsten die ingezet worden voor de ontwikkeling van de partnerlanden. Als aan deze voorwaarden is voldaan, kan budgethulp worden overwogen.
1158. De lijst met partnerlanden van de gouvernementele ontwikkelingssamenwerking wordt om de 10 jaar geëvalueerd en aangepast, als ontwikkelingen ter plaatse daar een aanleiding toe geven. Deze lijst wordt voorgelegd ter goedkeuring aan het parlement. België richt zich op de sectoren waar we ervaring hebben én waar we een echte toegevoegde waarde betekenen: gezondheidszorg, onderwijs, landbouw en basisinfrastructuur. We doen dat in samenspraak met andere donorlanden op het terrein, in de eerste plaats de EU en haar lidstaten. Om grensoverschrijdende problemen aan te pakken, werken we in regionale verbanden. Waar mogelijk stimuleren we Zuid-Zuid samenwerking, waarbij de Belgische overheden bijvoorbeeld samenwerken met sterkere landen uit de regio. Die hebben vaak eigen expertise om de ontwikkeling van de zwakkere buurlanden te ondersteunen.
1159. België ondersteunt lokale economische activiteiten vanuit KMO's en coöperatieven om economische ontwikkeling te stimuleren. In samenwerking met deze lokale ondernemers, het maatschappelijk middenveld en lokale overheden helpen we een ondernemersvriendelijk klimaat te scheppen voor waardig werk: een heldere wetgeving, kwaliteitsvolle infrastructuur en toegang tot financiering.
1160. **sp.a** wil niet dat de regeringen verder bezuinigen op ontwikkelingssamenwerking. In tijden van economische crisis is het belangrijk dat we ook de solidariteit op internationaal niveau in stand houden. De verhouding tussen de omvang van de middelen voor ontwikkelingssamenwerking en de effecten die ze beoogt, stemmen we op elkaar af. **sp.a** wil een ambitieus en realistisch groeipad dat er naar streeft ons engagement voor de 0,7 procent besteding van het BNI in de volgende legislatuur te realiseren. Eenmalige uitgaven zoals schuldkwijtschelding

leveren geen structurele bijdrage en mogen we niet mee opnemen in de begroting van ontwikkelingssamenwerking. We zijn niet alleen ambitieus met de klassieke overheidsmiddelen voor ontwikkeling, maar gaan ook op zoek naar nieuwe en toegevoegde financieringsmodi. Inkomsten uit een mondiale financiële transactietaks worden ingezet voor wereldwijde, duurzame ontwikkeling.

Behalve ambitieuze doelstellingen gericht op interne emissiereductie moet België zich ook op het internationale niveau engageren voor duurzame energie en een rechtvaardige omschakeling naar een koolstofarme maatschappij. De ontwikkelingssamenwerking van de Belgische overheden moet daarom bijzondere aandacht besteden aan de gevolgen van klimaatverandering in het Zuiden. De oorzaken en effecten van de klimaatverandering zijn ongelijk verdeeld over de wereld en treffen vooral de minst weerbare landen.

1161. België moet een voortrekkersrol blijven spelen in de onderhandelingen voor een nieuw internationaal klimaatakkoord in Parijs in 2015. Aan groei landen zoals Brazilië, India, China en Zuid-Afrika, die instaan voor steeds grotere delen van de totale emissie van broeikasgassen, wordt gevraagd om grotere inspanningen te leveren om deze te reduceren.
1162. België gaat een ambitieus en voorspelbaar engagement met concrete benchmarks aan inzake klimaatfinanciering. Internationale klimaatfinanciering is noodzakelijk voor ontwikkelingslanden om klimaatactie te ondernemen en de gevolgen van de opwarming van de aarde, bijvoorbeeld extremere weersomstandigheden, op te vangen. Om de begroting niet te fel te belasten, gebruiken we de opbrengsten van de veiling van emissierechten voor ons klimaat- en energiebeleid. Daarbij wordt een deel veiliggesteld voor internationale klimaatfinanciering.

Een rechtvaardig internationaal economisch en fiscaal systeem

Handel is een krachtige hefboom voor economische en sociale ontwikkeling, maar daarvoor moeten we goede internationale afspraken maken en regelgevende kaders scheppen die de voordelen van handel op een faire wijze verdeelt. Nog te vaak gaat handel gepaard met onaanvaardbare uitwassen zoals sociale uitbuiting, uitputting van natuurlijke rijkdommen en milieudumping. Ook door Europese bedrijven. De EU kan niet langer toekijken en moet daadkrachtig optreden. Een rechtvaardig handelsbeleid creëert duurzame en waardige jobs, genereert inkomsten voor de financiering van onze sociale welvaart, biedt bedrijven nieuwe kansen en geeft ook voordelen aan consumenten. Rechtvaardige handel draagt ook bij tot duurzame ontwikkeling in het Zuiden en stopt de dynamiek van toenemende ongelijkheid.

1163. Wij gaan voor eerlijke handel. Handel waarbij we onze handelspartners met meer daadkracht aanzetten tot het respecteren van internationale spelregels. Maar ook handel waarbij het recht van overheden wordt gerespecteerd om nationale regels vast te stellen die legitieme doeleinden nastreven zoals sociale bescherming, consumenten-, milieu- en dierenbescherming. Deze regels kunnen niet zomaar worden afgedaan als protectionistische handelsbelemmeringen.

1164. Wij gebruiken het Europees handelsbeleid om onze sociaaldemocratische waarden te verwezenlijken zoals sociale gelijkheid, democratie en respect voor mensenrechten. We promoten eveneens internationale milieunormen. Deze normen passen we toe op alle aspecten van handelsakkoorden door ze op te nemen in een hoofdstuk over duurzame ontwikkeling. Ratificatie van internationale conventies is onvoldoende. Deze conventies moeten worden toegepast. Om de naleving van internationale mensenrechten, arbeids- en milieuconventies afdwingbaar te maken, nemen we controle- en evaluatiemechanismen op in de akkoorden. Het niet respecteren van deze normen kan gesanctioneerd worden en kan leiden tot de opschorting van de akkoorden. Positieve evoluties kunnen beloond worden.
1165. In vrijhandelsonderhandelingen, zoals bijvoorbeeld met de VS, waken we er over dat onze hoge standaarden voor de bescherming van data –zowel in de publieke als in de privésector- beschermd worden.
1166. We geven kwetsbare ontwikkelingslanden een duwtje in de rug met een aantal handelsvoordelen die helpen armoede te bestrijden en een eerlijkere verdeling van de welvaart mogelijk maken. Ontwikkelingslanden die een groter engagement tonen met betrekking tot sociale normen en arbeidsnormen, democratie, mensenrechten en milieunormen krijgen extra steun. We helpen hen deze handelsvoordelen te benutten en ondersteunen de ontwikkeling van hun eigen capaciteiten. Ze krijgen de mogelijkheid om hun economisch belangrijke sectoren te beschermen, zodat zij in staat zijn om hun eigen economische capaciteit te versterken.
1167. We gaan voor veilige handel. Het handelsbeleid moet een waarborg bieden voor meer transparantie in de hele productieketen. We zien er nauwgezet op toe dat producten die in Europa worden verkocht, veilig zijn en de gezondheid van mens, dier en plant niet schaden.
1168. We gaan artificiële en frauduleuze handelsstromen tegen die schadelijk zijn voor onze economie en de handelspartners voor wie ze bedoeld zijn. Misbruiken worden bestraft door handelsvoordelen in te trekken.
1169. Het handelsbeleid moet op een meer inclusieve en transparante manier worden geformuleerd en beantwoorden aan onze bredere eisen rond democratische legitimiteit. Behalve het Europees Parlement moet de brede maatschappij, en niet alleen de grote Europese exportbedrijven, beter worden betrokken. Niet alleen bij het vastleggen van doelstellingen, maar ook bij onderhandelingen en implementatie van handelsakkoorden én de Europese handelswetgeving in het algemeen.

Bedrijven hebben onze hulp in het buitenland nodig. **sp.a** zet in op een export- en investeringsbeleid dat KMO's helpt om hun internationaal potentieel te verwezenlijken en hun competitiviteit te waarborgen. We gebruiken het export- en investeringsbeleid om een maatschappelijk verantwoorde bedrijfsvoering te promoten en wijzen ondernemingen op hun verantwoordelijkheid.

1170. Wij richten het export- en investeringsbeleid op de ontwikkeling van duurzame economische activiteiten en jobs. Het potentieel voor jobcreatie is een belangrijk criterium voor de toekenning van steun aan bedrijven. We focussen in eerste instantie op KMO's. We geven speciale aandacht aan export van en investeringen in innovatieve en milieuvriendelijke producten en diensten. We promoten contracten en partnerschappen die technologieoverdracht naar het Zuiden verwezenlijken. We ijveren voor een sociaal geïnspireerde economische diplomatie die meer aandacht heeft voor deze kleinere en innoverende spelers

Een rechtvaardige mondiale, financiële structuur is een belangrijke voorwaarde voor duurzame, wereldwijde groei en ontwikkeling. De recente crisis maakte ons pijnlijk bewust van de zwaktes en hiaten in de internationale economische en financiële architectuur. Financiële markten hebben zich in de laatste decennia steeds meer van de reële economie ontkoppeld. Zoals ze nu functioneert, is het internationaal financieel systeem voordelig voor de grote spelers. Dat ten koste van burgers die niet op financiële markten kunnen gokken, maar ook ten koste van minder ontwikkelde landen. Voor **sp.a** moeten de financiële markten opnieuw ten dienste staan van de reële economie, de werknemers en de productieve bedrijven.

1171. Een rechtvaardig internationaal financieel systeem steunt wereldwijde duurzame, inclusieve groei en ontwikkeling. Een rechtvaardig financieel systeem creëert jobs en in de ontwikkelingslanden strijdt het mee tegen ongelijkheid, armoede en honger. Hervormingen moeten gericht zijn op stabiliteit. Dat doen we door risicovermindering en de verlaging van korte termijn volatiele officiële en private kapitaalstromen.
1172. Sterke nationale en internationale financiële instellingen zijn essentiële pijlers van een goed functionerend internationaal financieel systeem. Het IMF en de Wereldbank moeten democratischer en transparanter. Bovendien moeten we ontwikkelingslanden betrekken bij de internationale besluitvorming.
1173. Door gebruik en misbruik van hun transnationale structuur, alsook het gebrek aan nationale en internationale controle, dragen grote multinationale en financiële groepen niet bij tot de fiscale basis voor een rechtvaardig beleid. België moet actief meewerken aan verplichte identificatie van eigenaars van bedrijven. We verplichten daarnaast land-per-land en project-per-project rapportering door multinationals en financiële groepen om te vermijden dat ze ontsnappen aan eerlijke belastingen.
1174. België moet in de internationale organisaties de leiding nemen in het uitwerken van regels die kapitaalvlucht en belastingontduiking via belastingparadijzen tegenhouden. We ijveren voor acties gericht op capaciteitsopbouw om rechtvaardige fiscale systemen op te zetten in de ontwikkelingslanden. We denken daarbij aan het Tax Inspectors without Borders initiatief van de OESO.
1175. Het is voor **sp.a** onaanvaardbaar dat bankinstellingen producten aanbieden die gekoppeld zijn aan de stijging van de voedselprijzen. Dit heeft nefaste gevolgen voor de voedselzekerheid van de landen in het Zuiden en dramatische gevolgen

voor de lokale producenten. We pleiten voor de invoering van efficiënte positielimieten (maximaal aantal beleggingen) om speculatie met voedingsproducten te voorkomen. Dit niet enkel op nationaal, maar ook op Europees niveau.

Samen zorgen voor een veilige wereld

Voor een omvattende en intelligente aanpak van (mogelijke) conflict- en crisissituaties moeten we alle middelen en hefboomen gebruiken die we hebben. De eerste belangrijke stap naar duurzame vrede en veiligheid is de aanpak van problemen die aan de grond van conflicten liggen. De internationale gemeenschap heeft de verantwoordelijkheid om falende staten bij te staan in de bescherming van hun bevolking. Via onze diplomatie, ontwikkelingssamenwerking en defensie zetten we in op de bevordering van ontwikkeling en sociale rechtvaardigheid, democratische instellingen en mensenrechten. Als staten er niet in slagen of weigeren hun bevolking te beschermen, moeten we onze verantwoordelijkheid nemen. Militaire interventie is daarbij een laatste instrument.

Een militaire aanpak van conflictsituaties kan nooit op zichzelf staan, maar is soms noodzakelijk voor een integrale aanpak. Daarom hebben we nood aan een performante en moderne defensie die ten dienste staat van de burger en die we inzetten voor de uitvoering van een Belgisch, Europees en internationaal veiligheids- en defensiebeleid. We blijven ook inzetten op civiele operaties, wederopbouw en vredeshandhaving na een conflict.

1176. De Belgische defensie (als organisatie) werd de voorbije jaren ingrijpend hervormd. Er is echter nood aan een strategisch plan met een lange termijnvisie. We leggen ons kwalitatief en kwantitatief ambitieniveau vast. Het plan schrijft zich in de Europese en internationale context in en komt tot stand na een brede dialoog met alle belanghebbenden en het parlement.
1177. De Europese Veiligheidsstrategie uit 2003 biedt nog altijd een waardevol kader, maar moeten we aanvullen met strategische prioriteiten. We willen duidelijk definiëren welke verantwoordelijkheden de EU wil opnemen als 'security provider'. Voor **sp.a** ligt de nadruk op de naburige landen en regio's, een uitgewerkte maritieme strategie en een ambitieuze Europese bijdrage aan het VN-systeem van collectieve veiligheid. Daarnaast gaan we voor een Europees ambitieniveau dat in overeenstemming is met het Europees veiligheids- en defensiebeleid. Op kwantitatief niveau willen we een snel inzetbare reserve die het verschil maakt op het terrein bovenop de lopende operaties.
1178. De F35 als vervanger van onze F16 gevechtsvliegtuigen is voor **sp.a** niet de goede keuze. In de opmaak van het strategisch plan op lange termijn moeten we alle opties ten gronde bekijken en durven kiezen welke grote operationele capaciteiten kunnen behouden blijven. **sp.a** mikt op een gespecialiseerd leger dat een effectieve meerwaarde biedt in een Europese en internationale context.
1179. Kernwapens zijn nutteloze, dure en gevaarlijke massavernietigingswapens. **sp.a** wil dan ook dat deze zo snel mogelijk worden verwijderd van het Belgisch

grondgebied en ons land kernwapenvrij wordt gemaakt. De terugtrekking van de kernwapens in Kleine Brogel is de noodzakelijke eerste stap in het Belgische streven naar een kernwapenvrij Europa. We ontwikkelen een strategie voor de Belgische bijdrage op internationale fora. Ons land zet hierbij in op een vooruitstrevend tijdschema naar een kernwapenvrije wereld, de opvolging van de VN-conferentie over ontwapening en de herzieningsconferentie van het non-proliferatieverdrag. Bovendien streven we naar kernwapenvrije zones in het bijzonder in het Nabije en Midden-Oosten, en ijveren we voor de verbetering van de veiligheid van nucleair materiaal en een versterking van de rol van het Internationaal Atoomagentschap.

1180. Door samen te werken met andere landen vermijden we overlappings en lacunes. We besteden ons defensiebudget op een slimme manier. Het BENELUX-niveau is een goed samenwerkingsplatform, maar **sp.a** wil de defensiesamenwerking niet beperken tot één regionale cluster. Indien we willen evolueren naar een Europees continent dat samenwerkt, hebben we nood aan diverse regionale én thematische samenwerking. Coördinatie op Europees niveau van de verschillende samenwerkingsprojecten binnen de EU is nodig om coherentie te verzekeren.
1181. Ondanks goede intenties en bestaande projecten met een effectieve meerwaarde, blijft de Europese defensie nog te veel een som van 28 lidstaten. Lidstaten moeten zich zoveel mogelijk specialiseren in bepaalde taken zodat er op termijn geen overcapaciteit van de ene taak of ondercapaciteit van de andere is. Daarom is er nood aan een duidelijke top-down aansturing vanuit de Europese ministerraad defensie, de Europese Dienst voor Extern Optreden en het Europese Defensieagentschap. **sp.a** gaat nog een stap verder. Wij willen ook defensieplanning vooraf coördineren op Europees vlak binnen het Europese Defensie Agentschap, voor ze op nationaal vlak voor te leggen voor analyse en beslissing.
1182. Het militair en burgerpersoneel is het kapitaal van de Belgische defensie. Goed opgeleide en getrainde mensen zijn de ruggengraat en de basis voor succes. Hun veiligheid, opleiding, training en welzijn zijn prioritair in onze beslissingen. De rekrutering blijft een prioriteit, net zoals het verzekeren van de aantrekkelijkheid van een loopbaan bij het leger. We moeten onze mensen inzetten in zinvolle opdrachten met een adequate uitrusting. Defensie moet ook de mogelijkheid bieden om vaardigheden en ervaring te verwerven die nuttig en relevant zijn voor andere beroepskeuzes in de toekomst. **sp.a** voert een echt genderbeleid. We voeren tijdelijke quota in zodat meer vrouwen doorstromen naar het kader van de opperofficieren.
1183. Onze prioriteit ligt bij deelname aan buitenlandse operaties, via opdrachten waar we we onze kwaliteiten al bewezen hebben. Onze Belgische defensie moet samen met de Europese en internationale partners haar deel blijven doen. Kortom, als de regering beslist dat een deelname aan een vredesoperatie aangewezen is, dan moet defensie snel en flexibel een betekenisvolle bijdrage kunnen leveren. Een

VN-mandaat is voor **sp.a** een voorwaarde om deel te nemen aan buitenlandse operaties. **sp.a** hecht belang aan opdrachten onder VN- en Europese vlag.

1184. Een groot deel van de operaties in het kader van het Europese gemeenschappelijke veiligheids- en defensiebeleid zijn van civiele aard. Ook de VN en de OVSE sturen verschillende civiele operaties aan. Hierbij verlenen experts bijstand aan de hervorming en versterking van de politionele en justitiële instellingen, of monitoren ze de uitvoering van akkoorden. Dergelijke operaties zijn bouwstenen voor een duurzame vrede en veiligheid, maar het rekruteren van experts is niet altijd evident. We willen een evaluatie van de nationale strategie, met een grondige afweging van prioriteiten, strategische objectieven en financieringsmechanismen. Een evaluatie van de Belgische inzet en uitwisseling van good practices op EU-niveau zijn noodzakelijk.
1185. Buitenlandse operaties zijn een belangrijke taak van defensie, maar **sp.a** hecht evenveel belang aan een defensie dichtbij en ten dienste van de burger. Hulp aan de natie omvat verschillende opdrachten waar het leger zijn degelijkheid bewezen heeft en die we naar waarde schatten. We denken onder meer aan de tussenkomsten van de ontmijningsdienst DOVO, helikopters die paraat staan voor *search en rescue*-opdrachten of de marine die een belangrijke bijdrage levert in de strijd tegen maritieme verontreiniging. Tot slot is **sp.a** ervan overtuigd dat defensie een nuttige ondersteuning kan bieden bij de winteropvang van daklozen.
1186. Het parlement beslist mee over deelname en verlenging van buitenlandse operaties. De parlementaire opvolgingscommissie buitenlandse operaties moet ten volle haar rol kunnen vervullen. De commissie zorgt voor regelmatige en adequate rapportering over en bespreking van lopende buitenlandse operaties. **sp.a** pleit voor een meer continue en gestructureerde samenwerking tussen nationale parlementen en het Europese parlement.

Ongecontroleerde wapenhandel wakkert gewapende conflicten aan. Elk jaar blijft de wereldwijde handel in conventionele wapens een enorme menselijke tol eisen. Belgisch afweergeschut komt via Saudi-Arabië Syrië binnen. Terwijl de federale regering meer aandacht vroeg voor de mensenrechtensituatie in Libië, zwaaide het regimeleger met wapens uit FN Herstal.

1187. Voor **sp.a** kan wapenhandel met landen in conflictregio's of landen met regimes die de mensenrechten schenden absoluut niet. De controle op de tussenhandel en dus de echte eindgebruikers van 'onze' wapens moet strenger. **sp.a** wil de doorvoer van wapens en militair materiaal controleren, zelfs als dat niet wordt overgeladen in ons land. Op basis van het huidige Wapenhandeldecreet is dat niet mogelijk.

Internationale samenwerking: buitenlands beleid

Het buitenlands beleid moet de Belgische belangen in het buitenland, multilaterale instellingen en de verdediging van de fundamentele waarden behartigen. Dit gebeurt in bilaterale en multilaterale context, in toenemende mate binnen het kader van de EU.

1188. De EU is reeds een actieve globale speler, maar heeft nog altijd te weinig impact. De Europese Dienst voor Extern Optreden moet de uitdrager zijn van een proactief en uitgesproken Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid. We willen de besluitvormingsprocedure met betrekking tot het Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid verschuiven van de unanimiteitsregel naar een gekwalificeerde meerderheid. Als de EU er niet in slaagt met één stem te spreken, kan ze geen constructieve wereldspeler zijn die terecht internationaal leiderschap kan opnemen. We willen de besluitvormingsprocedure met betrekking tot het Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid verschuiven van de unanimiteitsregel naar een gekwalificeerde meerderheid. Samen met andere grootmachten moet de EU haar verantwoordelijkheid opnemen voor vrede en veiligheid, duurzame en solidaire ontwikkeling, wat ook de verdediging van de mensenrechten en de strikte naleving van het internationaal recht inhoudt.
1189. Een hervorming van de VN-Veiligheidsraad dringt zich op. Als de EU er in slaagt met één stem te spreken, moet ze een gemeenschappelijke zetel krijgen in de Veiligheidsraad in plaats van aparte zetels voor haar lidstaten. Daarnaast moeten we de verhoudingen rechte trekken door ontwikkelingslanden of -regio's een stem te geven. Een democratische stemprocedure moet het stelselmatige gebruik van het veto binnen de Veiligheidsraad onmogelijk maken. Enkel een representatieve VN kan een geloofwaardige conflictbemiddelaar zijn. Daarnaast moeten we de samenwerking met regionale organisaties zoals de Afrikaanse Unie versterken.

De Europese Unie oefent ten gevolge van haar welvaart, stabiliteit en vrijheden een belangrijke aantrekkingskracht uit op de buurlanden die geen lid zijn. Maar door de vele toetredingen uit het verleden komt de bestuurbaarheid van de Unie in gedrang. Een debat over de grenzen van de EU mogen we niet langer uit de weg gaan. Geen verdere uitbreidingen meer, maar verdieping van de EU is vandaag essentieel. De Unie moet, zoals eerder uiteengezet, een stevige sociale pijler krijgen met minimumnormen en maatregelen tegen uitbuiting en ook haar instellingen moeten zich blijven aanpassen aan de veranderde realiteit.

1190. Geen verdere uitbreidingen van de Unie. De afspraken met huidige kandidaat-lidstaten komen we wel na. Uit vorige uitbreidingsronden hebben we geleerd dat we de impact van nieuwe lidstaten op de werking van de EU grondig moeten analyseren en voorbereiden voor ze kunnen toetreden. We blijven bij de huidige kandidaten kritisch voor het behalen van de Kopenhagen-criteria (een democratische rechtsstaat, een functionerende markteconomie en de Europese wetgeving overnemen). Daarnaast schenken we ook extra aandacht aan de naleving van Europese regels op sociaal vlak. Eens een land lid is, is het immers veel moeilijker om het tot hervormingen aan te sporen. Kandidaat-lidstaten moeten aan alle voorwaarden voldoen voor ze lid kunnen worden.

Ons beleid richt zich ook op handels- en investeringspromotie in de landen waar we een handelsrelatie mee hebben. Vrijhandelsakkoorden moeten de toegang tot buitenlandse markten

vergroten, maar mogen onze eigen waarden en normen niet uithollen. De affaires Snowden en SWIFT maakten pijnlijk duidelijk dat de Belgische en EU-relaties met de VS op dit vlak nood hebben aan een correctie. Dat de Amerikaanse geheime dienst NSA op grote schaal EU-burgers en EU-leiders af luistert of de VS illegaal toegang heeft gehad tot hun bankgegevens is onaanvaardbaar en in strijd met de waarden die België en de VS delen. Ook met de groeilanden in Afrika, Azië en Zuid-Amerika ontwikkelen we economische relaties die in het belang zijn van beide partijen.

1191. De Europese Unie moet vrijhandelsakkoorden nastreven met de opkomende economieën, zonder de eigen principes en waarden te verloochenen: d.w.z. strijd tegen sociale en milieudumping én respect voor de mensenrechten en democratie. Tegelijk mogen we de ontwikkelingskansen niet schaden en moet handelsliberalisering afgestemd zijn op de draagkracht en noden van de ontwikkelingslanden. We bevorderen de internationalisering van het Belgische bedrijfsleven door de bilaterale banden te versterken.
1192. sp.a staat niet toe dat een handelsakkoord met de VS multinationale ondernemingen de kans geeft om legitieme beleidsmaatregelen en wetten, bijvoorbeeld milieuwetgeving, in vraag te stellen. We verzetten ons dan ook tegen de opname van een mechanisme voor geschillenbeslechting tussen investeerders en staten. We zien er op toe dat convergentie van regelgeving geen afbreuk doet aan de strenge EU-normen inzake consumentenbescherming en voedselveiligheid. Het behoud van het voorzorgsbeginsel bij het opstellen van regelgeving op dit vlak zorgt er voor dat de EU producten zoals genetisch gemodificeerde gewassen of hormonenvlees de toegang tot haar markt kan blijven ontzeggen, indien ze dit wenst. We zorgen er eveneens voor dat de audiovisuele diensten buiten het akkoord worden gehouden.
1193. België ziet er streng op toe dat de huidige wettelijke kaders voor internationale samenwerking en informatie-uitwisseling tussen nationale inlichtingendiensten worden gehandhaafd. Nieuwe bindende internationale afspraken worden gemaakt, de controlemechanismen worden versterkt en een gedragscode wordt uitgewerkt. Naast de afspraken met de VS wordt een Europees kader uitgewerkt. Beide bevatten spijkerharde garanties voor het respect van het recht op privacy en databescherming.

De mensen op het Egyptische Tahrirplein of in de straten van Tunesië roepen om sociale rechtvaardigheid, economische ontwikkeling en vrijheid. Echte revolutionaire krachten zijn jongerenbewegingen, vakbonden en mensenrechtenorganisaties. Het is voor hen en met hen dat we werken aan welvaart, welzijn en echte democratisering in het Midden-Oosten. Ze moeten geen keuze maken tussen het oude regime en conservatieve islamisten. **sp.a** is ervan overtuigd dat een derde - radicaal-progressieve - weg mogelijk is.

1194. Een ambitieus nabuurschapsbeleid van de EU moet onderliggende oorzaken van instabiliteit aanpakken door goed bestuur te promoten en te ondersteunen. Dit beleid moet tot stand komen in overleg met de landen uit de regio en aansluiten bij de wensen van hervormingsbewegingen. We steunen daarbij maatschappelijke

organisaties die zich inzetten voor mensenrechten, democratie en sociale rechtvaardigheid. Ook door haar markt open te stellen en werk te maken van echte economische integratie kan de EU haar steentje bijdragen. Handelsrelaties dragen bij tot economische ontwikkeling en de inperking van werkloosheid, vooral bij jongeren.

1195. Het extreme en wrede geweld in Syrië, dat gepaard gaat met enorme vluchtelingenstromen en een impasse in de VN-Veiligheidsraad, noopt de internationale gemeenschap tot dringende actie. België moet zijn proactieve rol met betrekking tot respect voor het internationaal humanitair recht voortzetten. Het is noodzakelijk dat de EU zich profileert als (een meer) geloofwaardige partner om vrede en stabiliteit in Syrië te bewerkstelligen. België moet de Europese inspanningen voor een politieke oplossing actief ondersteunen.
1196. De EU moet een meer autonoom beleid voeren ten aanzien van het vredesproces in het Midden-Oosten. Waar mogelijk aansluitend op de Amerikaanse inspanningen, waar nodig op eigen leest geschoeid en met het internationaal recht als ultieme toetssteen. We roepen beide partijen op maatregelen te nemen die het onderling vertrouwen versterken en veroordelen ten stelligste iedere maatregel die het vredesproces kan schaden. **sp.a** pleit voor correcte etikettering van producten afkomstig uit de illegale nederzettingen in de bezette Palestijnse Gebieden. Wij houden deze buiten de voordelen van bilaterale akkoorden met Israël en voeren beperkende maatregelen in voor financiële transacties tussen organisaties of bedrijven en de nederzettingen. We eisen de onmiddellijke opheffing van de Israëlische blokkade van de Gazastrook.

Centraal-Afrika blijft een belangrijke regio voor het Belgisch buitenlands beleid en is een regio waar België impact heeft. Door onze knowhow kunnen we een substantiële bijdrage leveren. Daarbij focussen we niet alleen op het verlichten van de humanitaire noden, maar zetten we in op structurele bijdragen. Ook de aandacht voor zuidelijk Afrika blijft behouden. Vooral met Zuid-Afrika hebben de Belgische regeringen een sterke band. We blijven investeren in de relaties met deze strategische partner, die een invloedrijke speler in de regio is.

1197. De federale regering moet een coherente en ambitieuze nota voor het Belgisch engagement in de regio van de Grote Meren vastleggen. Deze strategie moet de lange-termijn krijtlijnen definiëren voor het Belgische beleid in zijn geheel. Hierbij moeten mensenrechten en toegang tot sociale basisvoorzieningen centraal staan en moet er gefocust worden op democratisering, goed bestuur (met inbegrip van natuurlijke rijkdommen) en de oorzaken van conflict in Burundi, DR Congo en Rwanda. Een beter begrip van de hele regio en een betere samenwerking met een sterke Afrikaanse Unie en verschillende regionale organisaties (de *South African Development Community*, de *International Conference on the Great Lakes*, de *East-African Community*) is onontbeerlijk als we het Afrikaanse *ownership* en engagement structureel groeit. Deze nota dient als leidraad voor de Belgische diplomatie, ontwikkelingssamenwerking, defensie en andere betrokken departementen op alle niveaus.

1198. De bestrijding van illegale ontginning van grondstoffen is belangrijk voor de preventie van conflicten. België blijft zich inspannen voor een transparant en correct gebruik van opbrengsten van natuurlijke rijkdommen voor de bevolking van de regio. We steunen de versterking van de administratie, organisatie, toezicht en beheer van natuurlijke rijkdommen in totale transparantie en voeren de strijd tegen corruptie en fraude op.

8 SAMENWERKENDE OVERHEDEN

8.1 Het doel van de overheid is een goed leven voor iedereen

sp.a streeft naar een goed leven voor iedereen, en gelooft dat de overheid daar een belangrijke bijdrage toe moet leveren. Wij geloven dat de zaken niet hoeven te blijven zoals ze zijn, maar dat de samenleving erop vooruit kan gaan, als we tenminste samenwerken. Een van de belangrijkste vormen van samenwerking voor vooruitgang is de overheid.

Zo kan de overheid geweld intomen en misdaad bestrijden, onvrijheid en onderdrukking wegnemen en ongelijkheid corrigeren. Zij kan mensen onderwijzen, innovatie en ondernemen aanmoedigen en een cultuuraanbod aanbieden aan iedereen. Zij kan verzorgen en opvangen wie ziek of oud wordt en naar nieuw werk leiden wie zonder werkt valt. De overheid kan veiligheid, zekerheid, vrijheid en mogelijkheden scheppen voor alle mensen. Ook voor zwakken en verdrukten. Zij kan een middel zijn tegen lijdzzaam toezien, een instrument om de toekomst te maken in plaats van haar te ondergaan.

Om die taak te kunnen vervullen, moet de overheid goed en gemotiveerd personeel hebben en optimaal georganiseerd zijn. Alleen dan kan zij werkelijk het verschil maken in het leven van mensen. Haar opbouw moet dus beantwoorden aan de sociaaldemocratische wens om aan alle mensen zoveel mogelijk vrijheid, rechtvaardigheid en welzijn te verschaffen. Zij moet op zo'n manier geconstrueerd zijn dat zij uw gezin, ondernemingen en verenigingen diensten kan aanbieden die hun leven werkelijk beter maken.

En precies daarom zijn structuren ook voor ons essentieel. Omdat wij al onze inhoudelijke wensen voor de maatschappij alleen kunnen realiseren met een overheid die optimaal gestructureerd is en goed werkt. Een overheid die daadwerkelijk mensen bereikt en hun leven ten goede verandert.

1199. Het ultieme doel van **sp.a** is om alle mensen zoveel mogelijk vrijheid en welzijn te verschaffen. Daarin heeft de overheid een belangrijke rol te spelen. Zij is een vorm van samenwerking tussen alle inwoners die bij uitstek kan bijdragen tot een goed leven voor iedereen. Daarin heeft de overheid een essentiële te spelen. **sp.a** streeft naar een overheid die over voldoende middelen beschikt om haar taak van openbare dienstverlener optimaal te vervullen.
1200. De opdracht van de overheid is bijdragen tot zoveel mogelijk vrijheid en welzijn voor alle mensen. Haar structuur of organisatie moet geheel in het teken staan van die opdracht.

Een effectieve en hoogstaande overheid

Omdat de opbouw en organisatie van de overheid mee bepaalt of zij de kwaliteit van ieders leven kan verbeteren, is een goede werking ervan voor ons essentieel. De overheid mag niet blijven steken in goede bedoelingen, zij moet die bedoelingen omzetten in diensten die mensen daadwerkelijk bereiken en hun leven verbeteren.

Zo is het bijvoorbeeld niet voldoende dat de overheid treinen laat rijden van A naar B. Die treinen moeten ook voldoende plaats en comfort bieden aan de reiziger en tijdig aankomen. Ook voor andere sectoren streven we de hoogste kwaliteitsnormen na.

1201. De overheid kan haar doelstelling om vrijheid en welzijn onder de hele bevolking te verhogen alleen bereiken als zij doeltreffend werkt. Alleen als de overheid uitstekend personeel en effectieve structuren heeft, kan zij diensten aanbieden die het leven van mensen daadwerkelijk beter maken. Een ineffectieve werking en structuur leiden ertoe dat de aangeboden diensten gebrekkig zijn en de sociaaldemocratische doelstellingen onbereikt blijven.

Een efficiënte overheid

sp.a wil niet alleen een doeltreffende maar ook een zuinige overheid, die elke cent zorgvuldig gebruikt. Een overheid die bijvoorbeeld niet twee identieke diensten tweemaal aanbiedt, en over niet meer betaalde bestuurders beschikt dan nodig.

De overheid werkt tenslotte met middelen waar iedereen aan bijdraagt. Dat zorgt voor een morele plicht: die gemeenschapsmiddelen moeten gewoon optimaal aangewend worden.

Dat geldt des te meer in een periode van economische crisis en grote budgettaire krapte, waarin de staat minder inkomsten heeft en meer steun moet verlenen. Op alle niveaus van de overheid, federaal, Vlaams, provinciaal en gemeentelijk is er minder geld beschikbaar. Als we het niveau van de dienstverlening minstens gelijk willen houden of zelfs willen opkrikken, zullen we ervoor moeten zorgen dat we elke eurocent maar één keer uitgeven en wel op de meest zuinige manier met het grootst mogelijke effect.

Verder zorgt verspilling van middelen voor grote frustratie bij de mensen. Dit tast de legitimiteit van de overheid aan. In deze tijden, waar de door sociale verzorgingsstaat meer dan ooit ter discussie staat, mag het draagvlak voor die staatsvorm niet in gevaar dreigen te komen door inefficiënties. Als dat draagvlak verdwijnt, dreigt ook het hele sociaaldemocratische project van vrijheid en welzijn voor iedereen verloren te gaan.

1202. Voor **sp.a** is het van wezenlijk belang dat de overheid niet alleen effectief is, maar ook efficiënt. Dat wil zeggen dat zij zorgvuldig en zuinig moet omgaan met de fiscale middelen en sociale bijdragen die de inwoners aan haar toevertrouwen. Verspilling van middelen is, zeker in deze periode van economische en budgettaire krapte, immoreel en tast het draagvlak van de sociale verzorgingsstaat aan. Dat wij tegen verspilling van publieke middelen zijn, betekent niet dat wij voor een hyper-slanke overheid zijn. De overheid moet zo omvangrijk zijn als nodig om zijn publieke taken te vervullen.

Overheden die samenwerken, werken beter

Alleen als het Europese, Belgische, Vlaamse, provinciale en gemeentelijke niveau en hun onderscheiden diensten met elkaar samenwerken, kunnen we u een op mensenmaat gesneden, goede en overzichtelijke dienstverlening waarborgen.

Alleen als de talrijke overheden en hun departementen elkaar kennen en met elkaar samenwerken, kunnen we vermijden dat dubbel werk geleverd wordt en dat diensten elkaar tegenspreken.

Zo mag niemand aan het loket last hebben van de complexe manier waarop de overheid achter dat loket (of back office) opgebouwd is. Iedereen heeft recht op het principe één dienst - één loket. Dit één-loketbeleid is het ultieme resultaat van overheden die samenwerken voor een effectieve en efficiënte dienstverlening.

1203. De overheid is gelaagder en meer opgedeeld dan ooit. Om in zijn dienstverlening dubbel werk of tegenspraak tussen verschillende overheden en hun diensten te vermijden, moeten deze intensief samenwerken. Voor **sp.a** mag de complexiteit van de overheid zich niet vertalen in een onoverzichtelijke en tijdrovende dienstverlening. De ingewikkelde staatsstructuur mag alleen een *back office* aangelegenheid zijn. De eindgebruiker moet voor 1 enkele dienst te maken krijgen met 1 enkel loket - dankzij overheden die voor en achter de schermen samenwerken.
1204. De wil tot samenwerking bij ambtenaren uit verschillende lagen en afdelingen van de overheid wil **sp.a** bijbrengen door ambtenaren stage te laten lopen op de diverse diensten en niveaus van de staat. Alleen zo zullen zij voldoende vertrouwd raken met hun collega's met wie zij moeten samenwerken om u een coherente en efficiënte dienstverlening te waarborgen. Ook een sfeer van verantwoordelijkheidszin in overheidsdiensten is noodzakelijk voor de bevordering van samenwerking tussen ambtenaren van verschillende lagen en afdelingen van de overheid.

Een overheid zo dicht mogelijk bij u

De beslissingen die de overheid neemt en de diensten die zij aanbiedt, hebben alleen zin wanneer zij effectief verschil maken in het leven van mensen, bedrijven en verenigingen. Dit wordt het beste gewaarborgd als beslissingen en hun uitvoering plaatsvinden op het niveau dat het dichtste bij de mensen staat. We moeten met andere woorden de overheid opbouwen met eerbied voor het subsidiariteitsbeginsel.

1205. Politieke beslissingen en hun uitvoering moeten plaatsvinden op het niveau dat het dichtste bij mensen, bedrijven en verenigingen staat, tenzij het noodzakelijk is dat een hoger niveau die neemt. Dit beginsel van subsidiariteit impliceert dat het beleid bij voorkeur op het lokale niveau gemaakt dient te worden. En dus dat de

bevoegdheden voor dat beleid zich zo veel als mogelijk op datzelfde decentrale niveau moeten bevinden.

Een democratische overheid

De overheid kan zijn draagkracht en legitimiteit alleen behouden als zij opgebouwd is volgens democratische beginselen. Uw gezin moet de overheid effectief kunnen controleren en sturen via verkiezingen en langs het publieke debat in de media. Om democratisch toezicht door de bevolking en de oppositie mogelijk te maken tijdens een regeerperiode, is het essentieel dat de overheid en haar besluitvormig transparant zijn en toegankelijk voor media en publiek.

Daarnaast is het ook nodig dat het democratische middenveld aan het beleid deelneemt: **sp.a** wil dat vakverenigingen, mutualiteiten en werkgeversorganisaties dicht betrokken worden bij de totstandkoming en uitvoering van het sociaal beleid en het gezondheidsbeleid. De expertise, terreinkennis en democratische legitimiteit van het georganiseerde middenveld moet volgens **sp.a** gebruikt worden bij het maken en uitvoeren van beleid, op de gebieden waar zij in thuis zijn. Zowel op federaal als op Vlaams niveau.

1206. De overheid heeft een democratische opbouw nodig. Dit betekent dat er een effectieve democratische controle moet bestaan op het doen en laten van de staat door de kiezer, de oppositie, de media en de individuen. Voor **sp.a** betekent een democratische overheid ook deelname van het democratische middenveld aan bepaalde aspecten van het beleid: bij de totstandkoming en uitvoering van het sociale en economische beleid, het arbeidsmarktbeleid en het gezondheidsbeleid willen wij de vakbonden, de mutualiteiten en de werkgeversorganisaties nauw betrokken zien. De expertise, terreinkennis en legitimiteit van het georganiseerde middenveld verhogen het democratische gehalte en de effectiviteit van het beleid.

Een participatieve overheid

Een overheid kan beter, efficiënter en meer gelegitimeerd werk afleveren als zij participatie van zoveel mogelijk mensen bij het beleid ernstig neemt. Betrekken van uw gezin en verenigingen, kan er voor zorgen dat meer relevante informatie naar boven komt en dat meer maatschappelijke zorgen en belangen duidelijk worden voor er beslissingen volgen.

Er zijn vandaag meer mensen en verenigingen dan ooit tevoren die beschikken over de kennis, het netwerk, de mediatoegang, de toegang tot beroepscolleges en rechters om de overheid te kunnen controleren. Verkiezingen zijn één belangrijke vorm van democratische inspraak en controle; monitoring door geëngageerde individuen, actiegroepen, verenigingen en media zijn een andere. Beide moeten elkaar aanvullen.

Het is de taak van de democratische overheid om van die nieuwe mogelijkheden van participatie gebruik te maken. Participerende inwoners zorgen voor legitimiteit, informatie, goed afgewogen beslissingen en tijdswinst.

1207. **sp.a** gelooft in uw participatie aan het beleid als belangrijke vorm van democratische inspraak en controle tussen twee verkiezingen in.
1208. Een eerste voorwaarde voor effectieve participatie van de bevolking, is dat overheid 'open' is. **sp.a** wil een overheid die haar inwoners toegang verschaft tot relevante overheidsdocumenten en zo transparant en controleerbaar mogelijk handelt. Waar openbaarmaking de openbare orde en openbare veiligheid van de bevolking en de privacy van burgers in gevaar brengt, mag de overheid toegang tot documenten weigeren. Documenten over vertrouwelijke onderhandelingen die voorafgaan aan een politieke of bestuurlijke beslissing, moet de overheid pas na die beslissing openbaar maken.
1209. **sp.a** wil bovendien dat plannen voor belangrijke en ingrijpende maatregelen of projecten voorafgaand gepresenteerd worden aan de participerende samenleving: aan de betrokken individuen, verenigingen, ondernemingen, besturen en agentschappen.
1210. Alle relevante groepen moeten volgens **sp.a** de tijd en mogelijkheid krijgen om hun inzichten, bekommernissen en belangen over de maatregel of het project kenbaar te maken aan de overheid. Wij willen dat de overheid bij op elke opmerking of vraag uit de samenleving een echt antwoord te verzorgen.
1211. Bij omstreden dossiers die de politiek voor een heldere maatschappelijke keuze plaatsen tussen twee of meer opties, is **sp.a** voorstander van de mogelijkheid van een volksraadpleging. Op lokaal niveau is die mogelijkheid, al voorzien. De zesde staatshervorming voorziet in een nieuwe bevoegdheid voor Vlaanderen op dit gebied: die van een referendum op het hele grondgebied Vlaanderen. De volksraadpleging is echter niet meer dan een aanvulling op het normale parlementaire politieke debat en doet geen afbreuk aan ons stelsel van indirecte democratie.
1212. **sp.a** wil gebruik maken van de nieuwe bevoegdheid tot het houden van volksraadplegingen op het niveau van de deelstaten. Het wil een decreet uitwerken dat voorziet in de mogelijkheid van dergelijke volksraadplegingen in maatschappelijk omstreden dossiers die samenleving en politiek voor een heldere keuze plaatsen.
1213. Voor **sp.a** is participatie niet alleen een zaak van het zo vroeg mogelijk betrekken van mensen bij beslissingen, maar ook van het stimuleren van iedereen om het beleid mee te creëren. Participatie is ook maatschappelijke activering van mensen, zodat een beleid kan groeien dat zijn impulsen werkelijk van beneden uit krijgt.

8.2 Europa, dichterbij u

Het vertrouwen in de Europese Unie als bringer van welvaart en economische stabiliteit heeft door de crisis een deuk gekregen. Anti-Europese partijen spelen hier gretig op in en populisme is wijd verspreid. Volgens die populistten zou Europa beter af zijn zonder de EU. Veel Europeanen zien de Unie niet langer als een positieve kracht die vooruitgang brengt.

Het probleem met de discussie over het beëindigen van deze vertrouwenscrisis, is dat ze vaak verzandt in grootse plannen over verdragswijzigingen en institutionele hervormingen: de Europese Commissie omvormen tot een volwaardige Europese regering, de commissievoorzitter rechtstreeks laten verkiezen door het Europese volk, een nieuwe instelling oprichten met vertegenwoordigers van nationale parlementen, enzovoort. Al deze voorstellen hebben hun waarde en verdienen een debat, maar zullen op korte termijn de democratie in Europa niet versterken. Verdragswijzigingen vergen immers doorgaans veel tijd en stuiten op veel verzet. We hebben op dit ogenblik geen grote institutionele hervormingen nodig, maar socio-economische. Daarom gaat **sp.a** de komende vijf jaar voor een versterking van de legitimiteit binnen de bestaande verdragen. Wij willen het Europese debat naar de Europese gezinnen brengen door in te zetten op meer samenwerking tussen het Europees Parlement, de Raad en de nationale parlementen.

1214. **sp.a** wil een sterke institutionele link tussen het nationaal parlement enerzijds en het Europees Parlement en de Raad anderzijds, zodat het 'ownership' van wat er op Europees niveau gebeurt verhoogt. Samenwerking tussen deze nationale en Europese instellingen kan het Europese debat in de politieke kijker brengen van het nationale parlement en de media. **sp.a** wil in het statuut van de leden van het Europees Parlement de volgende tekst opnemen: "het Europees parlamentslid vertegenwoordigt de belangen van de hele Unie en niet slechts die van de lidstaat waarin hij of zij gekozen is".
1215. Vaste parlementaire commissies moeten volgens **sp.a** zo snel mogelijk de voorstellen van Europese wetgeving behandelen. Voorstellen die volgens de commissies van bijzonder belang zijn, trekken ze naar zich toe voor politieke controle. Deze voorstellen worden besproken met raadpleging van externe specialisten en betrokken Belgische Europarlementsleden.
1216. **sp.a** wil dat de federale Kamer van Volksvertegenwoordigers en het Vlaams Parlement systematisch de verschillende vakraden voorbereiden. Daarom moeten de bevoegde ministers in de inhoudelijke commissies het Belgische of Vlaamse standpunt dat ze in Europa voorstellen, toelichten. De minister wordt geïnterpelleerd over het standpunt dat België inneemt in de Raad.
1217. **sp.a** wil dat de parlementaire commissies de voorstellen en eventuele wijzigingen in het Belgisch standpunt blijven opvolgen tot het dossier afgesloten is. De betrokken parlementen kunnen de regering ervan weerhouden in de Raad in te stemmen met het akkoord dat op Europees niveau gevonden werd.
1218. Elk jaar moet een Eurocommissaris het nationale en parlement van de deelstaten te woord staan tijdens een plenaire vergadering om de algemene economische en sociale strategie van de Commissie en de jaarlijkse landspecifieke aanbevelingen toe te lichten.
1219. België is een van de slechtste leerlingen van de klas als het gaat om omzetting van Europese wetgeving. Hierdoor dreigen we boetes te moeten betalen. **sp.a** zal de

administraties op alle niveaus nauwer betrekken bij het opvolgen van wetgeving zodat ze voldoende voorbereid zijn op de omzetting en invoering.

1220. Het Europees Parlement heeft één zetel, in Brussel. De dure en overbodige zetel in Straatsburg moet verdwijnen.
1221. **sp.a** wil dat de rechtstreeks verkozen Europese parlementsleden de benoeming en afzetting van de commissievoorzitter en de commissarissen naar zich toe trekken, zoals het een voldragen parlementaire democratie past. Het Europees Parlement kan dit binnen de bestaande verdragsgrenzen doen door zijn houding bij de aanstelling van de Commissie te veranderen. Zij mogen de commissievoorzitter en zijn commissarissen alleen de noodzakelijks parlementaire steun gunnen, als de voorzitter één van de kandidaat-voorzitters is die vooruitgeschoven werd door een fractie in het Europees Parlement.

8.3 De Belgische Unie met vier deelstaten

De voorbije jaren is de federale staat, ten koste van veel politieke energie, grondig hervormd. Het kiesarrondissement Brussel-Halle-Vilvoorde is gesplitst, de oude Senaat is afgeschaft en er werden veel nieuwe bevoegdheden en bijkomende middelen overgedragen naar de deelstaten, vooral in verband met arbeidsmarkt-, ouderen-, woon- en gezinsbeleid. Zoveel bevoegdheden en middelen werden overgedragen dat het zwaartepunt van de staat stilaan overhevelt richting deelstaten.

Bij die staatkundige operatie heeft **sp.a** ernaar gestreefd om alleen bevoegdheden over te hevelen die ter wille van de kwaliteit van de dienstverlening beter door de deelstaten uitgeoefend worden. Wij wilden niet de 'Vlaamse natie' zoveel mogelijk eigen bevoegdheden verschaffen, wel de Vlaming een zo goed mogelijke dienstverlening door de overheid bezorgen. Dat laatste impliceerde meteen dat **sp.a** ervoor geijverd heeft om de bevoegdheidspakketten die Belgisch bleven en degene die Vlaams werden, zo samenhangend mogelijk te maken. Zo kunnen beide niveaus een volwaardig en zinvol beleid voeren met hun eigen bevoegdheden.

Voorbeelden van bevoegdheden die een regiospecifiek beleid vragen en die dus beter op het niveau van de regio's thuishoren, zijn precies het arbeidsmarkt-, woon-, ouderen- en gezinsbeleid. Deelstaten zoals Vlaanderen, Wallonië en Brussel kunnen beter dan België inspelen op de specifieke regionale noden van hun bevolking. Vaak zou het zelfs beter zijn als deze en andere bevoegdheden, op een nog kleinere overheidsschaal uitgeoefend zouden worden, om het beleid nog nauwkeuriger te kunnen toespitsen op lokale noden.

Wat de opbouw van de Belgische staat betreft, zou het absurd zijn om al snel weer tot een nieuwe staatshervorming over te gaan. De deelstaten moeten de tijd krijgen om hun nieuwe bevoegdheden in te lijven in hun structuren en om hier iets mee een eigen beleid te voeren dat dichter aansluit bij de wensen en noden van onze bevolking.

Pas na een aantal jaren, kan er een evaluatie komen van de nieuwe staatshervorming, waarbij we kijken wat wél werkt en wat niet. Bij die evaluatie wil **sp.a** geen enkel taboe uit de weg gaan: als blijkt

dat bepaalde Vlaamse bevoegdheden effectiever en efficiënter uitgeoefend kunnen worden op het Belgische niveau, moeten zij terug naar dit niveau. Als bepaalde bevoegdheden die nu op Belgisch niveau uitgeoefend worden, beter uitgeoefend kunnen worden op Vlaams niveau moeten deze naar Vlaanderen. En als bevoegdheden die nu op het Vlaamse niveau uitgeoefende worden beter kunnen uitgeoefend worden op lokaal niveau, moeten zij ook naar dit lokale niveau. Maar in afwachting van zo'n grondige evaluatie is elke overdracht van bevoegdheden zuiver ideologisch en voorbarig. Nu is het de opdracht van alle overheidslagen om hun bestaande bevoegdheden optimaal te gebruiken en samen te werken waar dat nuttig is voor een goede dienstverlening aan uw gezin.

1222. Volgens **sp.a** mogen bevoegdheden alleen overgeheveld worden naar de deelstaten als dit de dienstverlening aan de mensen ten goede komt. De nieuwe bevoegdheden van de deelstaten in verband met arbeidsmarktbeleid, ouderenzorg, woon- en gezinsbeleid zijn vanuit die betrachting overgedragen tijdens de zesde staatshervorming.
1223. Over een aantal jaren, wanneer de nieuwe staatsstructuur voldoende lang in de praktijk heeft kunnen werken, moeten we evalueren of de nieuwe bevoegdheden zich op het juiste overheidsniveau bevinden. Dat wil zeggen: op het niveau waar de beste dienstverlening gewaarborgd kan worden. In afwachting van die evaluatie wil **sp.a** geen nieuwe overdracht van bevoegdheden van het federale niveau naar de deelstaten. **sp.a** heeft er continu aandacht voor om knelpunten de inventariseren die bij een volgende hervorming aangepakt moeten worden om tot een nog efficiëntere werking van de overheid te komen.
1224. Bij die evaluatie van de bestaande staatsstructuren wil **sp.a** geen taboe schuwen: als blijkt dat de bevoegdheden beter uitgeoefend kunnen worden op het Belgische niveau, moeten zij weer daarheen; als de Vlaamse overheid voor de uitoefening van de nieuwe bevoegdheden bepaalde bijhorende Belgische bevoegdheden nodig heeft, moeten die naar de deelstaten. Als tenslotte lokale overheden geschikter zijn om de nieuwe Vlaamse bevoegdheden uit te oefenen, moeten deze ook naar dat niveau kunnen overgeheveld worden.

Sinds de zesde staatshervorming is België niet langer een volwaardige federale staat. Daarvoor is de autonomie van de deelentiteiten te groot. Evenmin is België een losse confederatie van onafhankelijke staten die bij verdrag samenwerken. Het huidige samenwerkingsverband van deelstaten is een mengvorm: een Unie van vier deelstaten.

Die Belgische Unie is geen tot verdampen bestemd overblijfsel, maar een fundamenteel onderdeel van de Belgische staatsstructuur. De Unie staat via de sociale zekerheid en de gezondheidszorg, garant voor de solidariteit tussen alle Belgen. Aangezien die sociale zekerheid en gezondheidszorg efficiënter en rechtvaardiger georganiseerd kunnen worden op een hoger staatsniveau, horen deze bevoegdheden blijvend op het niveau van de Unie thuis. In die zin is de Belgische Unie wezenlijk een sociale rechtsstaat.

Deze Unie bestaat uit vier deelstaten, waarvan Brussel er één is. Brussel is na de zesde staatshervorming nog meer een autonome regio geworden dan voorheen. Brussel heeft niet alleen

bijkomende gewestbevoegdheden gekregen, maar ook een aantal belangrijke gemeenschapsbevoegdheden zoals de kinderbijslag, die het volledig autonoom zal uitoefenen. Hiermee bevestigt de zesde staatshervorming de door de jaren heen gegroeide Brusselse autonomie en identiteit. Het zou haaks staan op die jarenlange ontwikkeling om Brusselaars te verplichten te kiezen tussen aanhorigheid tot de Vlaamse of Waalse Gemeenschap. Brusselaars dwingen om te kiezen voor de Waalse of Vlaamse subnationaliteit zou betekenen dat op het grondgebied van het Brussel Hoofdstedelijk Gewest twee verschillende stelsels van sociale zekerheid ingevoerd worden, en wel op basis van etnische criteria. Dat is maatschappelijk ontwrichtend en moreel onaanvaardbaar.

1225. België is sinds de zesde staatshervorming geen gewone federale staat meer. Het zwaartepunt van België is verschoven naar de deelstaten, van wie autonomie steeds groter wordt. België is *de facto* geen volwaardige federale staat meer, noch een losse confederatie van staten: het is Unie met vier deelstaten. Die nieuwe realiteit is voor **sp.a** geen tussenstadium in de richting van onafhankelijkheid of confederalisme, maar een duurzaam institutioneel evenwicht.
1226. Volgens **sp.a** is het de onvervreemdbare taak van de Belgische Unie om de solidariteit tussen alle Belgen te organiseren. Op de grotere schaal van het Belgische niveau kunnen de sociale zekerheid en gezondheidszorg immers efficiënter en rechtvaardiger gestalte krijgen. In die zin is België wezenlijk een sociale Unie.
1227. Brussel is één van de vier deelstaten van de Belgische Unie en heeft sinds de zesde staatshervorming ook bevoegdheden als de gezinsbijslagen en het jeugdsanctierecht. Brusselaars mogen in verband met die bevoegdheden nooit gedwongen worden te kiezen tussen Vlaanderen en Wallonië. **sp.a** wijst een etnisch gebonden sociale zekerheidsstelsel op het grondgebied van Brussel met klem af. Subnationaliteiten creëren op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is maatschappelijk ontwrichtend en moreel onaanvaardbaar.

8.4 De Vlaamse overheid maakt werk van betere dienstverlening

De zesde staatshervorming heeft belangrijke middelen en bevoegdheden overgeheveld naar de regio's, die hierdoor beleidsmatig nog meer aan belang winnen. Het is dus van cruciaal belang dat dit beleidsniveau optimaal functioneert om een antwoord te geven op de grote maatschappelijke uitdagingen en te beantwoorden aan de noden en de verzuchtingen van de bevolking in het algemeen en van de lokale besturen in het bijzonder, die het dichtste bij de burger staan.

Er is in dit politieke scharniermoment, een window of opportunity om een en ander bij te sturen. Ook moet zuiniger omgesprongen worden met regelgeving. Er zijn vandaag te veel regels.

1228. De grondige hervorming van de Vlaamse administratie in 2006, (Beter Bestuurlijk Beleid), is aan evaluatie toe. De verregaande autonomie van de agentschappen is

op zich een goede zaak maar de slinger is op een aantal vlakken doorgeslagen: het aantal agentschappen moet gereduceerd worden op basis van objectieve criteria, logische bijeenvoegingen van bevoegdheden, de mogelijkheid om synergiën te creëren. De wildgroei aan juridische entiteiten, die de transparantie van de werking van de administratie bemoeilijken (fondsen, vzw's, eigenvermogens....) moet tegen het licht gehouden worden en drastisch gesaneerd. Vooraleer nog wordt overgegaan tot de oprichting van nieuwe entiteiten moet grondig getoetst worden aan objectieve criteria.

Een groot probleem van de Vlaamse overheid is dat zij verkokerd werkt. Tal van Vlaamse deelentiteiten van de Vlaamse overheid staan naast elkaar en spreken elkaar soms tegen, tot grote frustratie van de burgers, bedrijven, verenigingen en lokale besturen die op hun diensten aangewezen zijn. Door de nevenschikte structuur, is er soms geen lijn in het Vlaamse bestuurlijke beleid en is coherente, effectieve en efficiënte dienstverlening ver te zoeken.

- 1229. **sp.a** wil dat de Vlaamse administratie beter samenwerkt, tussen de verschillende entiteiten binnen één beleidsdomein maar ook over de beleidsdomeinen heen. Hiervoor moet ook de regelgeving gescreend en, waar nodig, vereenvoudigd en coherent gemaakt worden.
- 1230. De Vlaamse departementen moeten hun rol opnemen op het vlak van de coördinatie van het beleidsdomein, de onderhandelingen over en de evaluatie van de beheersovereenkomst van de agentschappen en het uittekenen van het beleid, mede op basis van de insteek van de agentschappen. De beleidsraden moeten – ook daarvoor – worden gedynamiseerd. Dit mag volgens **sp.a** niet leiden tot een herinvoering van de strikt piramidale hiërarchie binnen het beleidsdomein zoals die vroeger bestond. Agentschappen en rechtspersonen moeten een gekaderde autonomie behouden, met vrijheid in verantwoordelijkheid.
- 1231. **sp.a** wil dat de gehele Vlaamse overheid, zichzelf meer als één geheel beschouwt: de groep Vlaamse overheid. Er moeten initiatieven genomen worden om die groepsgeest te versterken, onder andere door ambtenaren stages te laten volgen bij uiteenlopende Vlaamse diensten, door netwerkevenementen en interne campagnes. **sp.a** wil ambtenaren ook aanmoedigen om tijdens hun carrière te switchen tussen entiteiten.
- 1232. Het doel van het versterkte groepsgevoel en de toegenomen samenwerking is voor **sp.a** eenvoudig: de eindgebruiker (mensen, ondernemingen, verenigingen, lokale besturen) een coherente, overzichtelijke en effectieve dienstverlening bieden. Een dienstverlening waarbij de eindgebruiker niet geconfronteerd wordt met de complexe structuur van de Vlaamse overheid maar terecht kan bij één loket, in een eerste fase, één loket per doelgroep. De dienstverlening verloopt correct en respecteert de termijnen die voorzien zijn in de regelgeving.
- 1233. De Vlaamse overheid heeft historisch gegroeid, regelgeving opgesteld en taken op zich genomen waarvan men zich de vraag kan stellen of dit anno 2014 nog nodig is. De tijd voor een grondige zelfevaluatie op dit vlak is gekomen. Veel van die

bevoegdheden kunnen beter lokaal uitgeoefend worden. Dat is meer in lijn met het subsidiariteitsbeginsel en biedt kansen om de administratieve last voor de burger te verkleinen. Voorbeelden van Vlaamse bevoegdheden die op een lager overheidsniveau thuishoren zijn kinderopvang, rusthuizen, woonprojecten, lokaal gezondheidsbeleid, preventie, doktersoverleg, ruimtelijke ordening en aspecten van arbeidsmarktbegeleiding.

Het zou dus voor de dienstverlening aan burgers, bedrijven en verenigingen beter zijn als een aantal van bevoegdheden die nu Vlaams zijn op autonome wijze uitgeoefend konden worden door lokale overheden. Zij het binnen een algemeen kader dat vastgesteld wordt door de Vlaamse overheid. Dergelijke 'gekaderde' decentralisering heeft trouwens al plaatsgevonden in landen met een zeer effectieve en efficiënte overheid zoals Nederland, Denemarken en Finland.

1234. De Vlaamse overheid centreert tal van bevoegdheden die volgens **sp.a** beter op het lokale niveau uitgeoefend kunnen worden. Op dat lager bestuursniveau kan het beleid beter inspelen op specifieke lokale noden en is het vertrouwen van de bevolking in het bestuur groter. Het voorgaande impliceert dat de Vlaamse overheid de bevoegdheden en het volledige bijhorende budget moet overdragen aan de lokale besturen.

8.5 Lokale besturen: samen sterker

Gemeenten boezemen mensen doorgaans meer vertrouwen in dan elk ander overheidsniveau. Over het gemeentelijke niveau zijn ze het meest tevreden. Dat is niet onlogisch. Het gemeentelijke niveau geniet eerst en vooral een sterke democratische legitimiteit: de lokale verkiezingen krijgen veel aandacht in de media, en eenmaal verkozen worden burgemeesters en schepenen scherp gevolgd in de pers. Ook verslagen van gemeenteraden verschijnen vaak in de pers.

Bovendien komen de inwoners van gemeentes hun lokale mandatarissen tegen in de straten van hun dorp of stad. De nabijheid tussen gekozenen en hun kiezers is dus groot. Dat leidt er toe dat lokale politici ertoe neigen oplossingsgericht te denken, en vooral op zoek te gaan naar werkbare antwoorden op de problemen die zich stellen. Zij moeten immers zelf, samen met de andere inwoners van hun stad of gemeente leven op de plaats waar zij besturen. Dat op nabijheid, democratische verantwoordelijkheid en oplossingsgerichtheid gestoelde vertrouwen van mensen, is trouwens niet alleen een kenmerk van kleine gemeentes maar ook van grote steden.

Steden en gemeenten hebben het vermogen om het leven van hun inwoners heel concreet beter te maken. Bijvoorbeeld via parken, speelpleinen, fietspaden, veilige straten, voldoende parkeergelegenheid, evenementen, cultuurbeleid, wijk- en jeugdwerking. En uiteraard ook via eigen accenten in het lokale OCMW beleid. Dat vermogen komt mooi tot uiting in de opbloei en verfraaiing van verschillende steden die vroeger grauw, troosteloos, lelijk of onveilig waren zoals Antwerpen, Mechelen, Gent en Leuven.

1235. **sp.a** erkent dat het gemeentelijke niveau het beste niveau is op het gebied van democratische legitimiteit, nabijheid en het vermogen om het welzijn van hun inwoners door concrete maatregelen te verhogen. Omdat wij ernaar streven het leven van mensen beter te maken via overheidsbeleid, heeft het gemeentelijke niveau voor ons een bijzonder potentieel en een bijzondere betekenis. Wij willen dan ook dat de autonomie van gemeenten versterkt wordt door het toezicht dat op hen gehouden wordt, te beperken tot een louter wettelijkheidstoezicht.

Het ontwikkelen van een breed lokaal beleidspalet is niet eenvoudig. Het vergt voldoende fiscale en andere inkomsten, hoog gekwalificeerd en gemotiveerd personeel en veel bestuurlijke *know how*. Een gemeente zonder afdoende financiële draagkracht, zonder goed opgeleide werknemers of een professionele werking, kan de zaken weliswaar beredderen. Maar hoogstaande beleid voeren dat op een positieve manier het leven van mensen beïnvloedt, is in die omstandigheden zeer moeilijk.

Zo komt het dat veel vooral kleinere gemeentes, zonder veel fiscale draagkracht, een beperkter aanbod aan diensten kunnen leveren aan hun inwoners, terwijl grotere gemeentes dankzij voldoende eigen inkomsten, goed personeel en een professionele werking met schaalvoordelen wel makkelijker een volwaardig dienstenpakket aanbieden. Het is betreurenswaardig dat niet elke inwoner van het land kan genieten van het volledige potentieel dat de gemeentelijke beleidsvoering in zich draagt. Dat sommigen kunnen genieten van een uitstekende dienstverlening op tal van beleidsgebieden, terwijl andere dat niet kunnen.

1236. Het vermogen van gemeentelijke beleidsvoering om het leven van mensen aangenamer en beter te maken, is groot. Goed verzorgde gemeentelijke dienstverlening op de uiteenlopende terreinen van de gemeentelijke bevoegdheden, kan een groot verschil maken in uw leven. Het is daarom voor sociaaldemocraten moeilijk te aanvaarden dat inwoners van sommige gemeentes de gunsten van dergelijke dienstverlening moeten missen. Sommige gemeentes zijn immers zo klein op het gebied van oppervlakte en inwonersaantal en hebben zo weinig fiscale inkomsten dat zij niet tot een brede en slagkrachtige beleidsvoering in staat zijn. Deze gemeentes doen wat zij kunnen en verschaffen hun inwoners een gevoel van nabij bestuur, maar hebben beleidsmatig te weinig armsglag.

De ongelijkheid tussen inwoners van verschillende gemeentes die het voorgaande met zich mee brengt, is een doorn in het oog van **sp.a**. Het gaat om een ongelijkheid die door structurele samenwerking en solidariteit tussen gemeentes weggewerkt zou kunnen worden. Dergelijke samenwerking zou het mogelijk maken om iedereen, waar ook in Vlaanderen een minimumpakket aan kwaliteitsvolle lokale diensten te garanderen. Dat is vandaag geenszins het geval.

1237. De verschillende omvang, fiscale draagkracht en bestuurskracht van Vlaamse gemeentes brengt bepaalde ongelijkheid tussen gemeentes en hun inwoners met zich mee. Afhankelijk van geografische toevalligheden bepalen mede of iemand toegang tot een voortreffelijke en uitgebreide gemeentelijke dienstverlening of niet. Dat gemeentes klein zijn, betekent niet noodzakelijk dat de dienstverlening

beperkt of gebrekkig is, al speelt dit wel vaak een belangrijke rol. Dit is voor **sp.a** onaanvaardbaar, en moet waar nodig opgelost worden door financiële solidariteit en gemeentelijke samenwerking op een grotere schaal. Wat voor ons essentieel is, is dat iedereen kan genieten van een gemeentelijke dienstverlening die zijn welzijn zo veel mogelijk verhoogt, waar hij ook in Vlaanderen woont.

De zaken worden, vooral voor kleine en financieel zwakke gemeentes nog een stuk scherper gesteld, door een aantal acute recente omstandigheden. Eerst en vooral zijn er de verplichtingen die het nieuwe Vlaamse bestuurlijke rapporteringstelsel vanaf 2014 met zich meebrengt, de zogenaamde BBC (Beleids- en Beheerscyclus). Het BBC-decreet verplicht elke gemeente en elk OCMW om een meerjarenplan, een budget, een boekhouding en een jaarrekening op te maken. Die precieze rapporteringsplicht, en de wettelijke plicht om in 2019 een structureel budgettair evenwicht te bereiken, leidt ertoe dat sommige gemeentes zich duidelijk bewust worden van hun financiële limieten. Zij kunnen niet langer onopgemerkt boven hun stand leven, zoals vroeger wel eens gebeurde. De rode cijfers in de exploitatie van hun gemeente worden genadeloos zichtbaar en kunnen niet genegeerd worden.

Als we daarbij optellen dat de pensioenlasten voor de lokale ambtenaren zeer scherp zullen stijgen en de economische crisis tot minder inkomsten leidt, is de onontkoombare conclusie dat sommige gemeentes het in de komende jaren met veel minder zullen moeten doen. De Vereniging van Steden en Gemeenten (VVSG) heeft al aangekondigd dat deze barre situatie zal leiden tot een inkrimping van het gemeentelijke personeel met ettelijke duizenden personeelsleden, tot een sterke afbouw van lokale investeringen en ook tot een dreigende afbouw van dienstverlening.

De enige manier om de dienstverlening aan de mensen – en in het bijzonder aan de sociaal zwakkeren - toch op peil te houden of te verbeteren bestaat erin op zoek gaan naar efficiëntiewinsten door intergemeentelijke samenwerking en/of schaalvergroting. Alle diensten die door naburige gemeentes dubbel georganiseerd en aangeboden worden, kunnen door samenvoeging kosten besparen, terwijl de service gelijk blijft. De gemeentes en OCMW's zijn daar trouwens op vrijwillige basis al gretig aan begonnen. Het is duidelijk dat veel van de 308 gemeentes het zware weer niet meer alleen aankunnen.

1238. De nieuwe bestuurlijke en financiële rapporteringsverplichtingen voor gemeentes, de stijgende pensioenlasten voor gemeentes en de fiscale gevolgen van de economische crisis, brengen met zich mee dat gemeentes over heel Vlaanderen het met minder middelen zullen moeten doen. Om de dienstverlening op peil te houden moeten gemeentes en OCMW's op zoek gaan naar efficiëntiewinsten door samenwerking op een hogere schaal. Bijkomend kunnen efficiëntiewinsten gemaakt worden door integratie van bepaalde diensten, bijvoorbeeld op vlak van personeels- en IT-beleid of financieel beheer.

Die intergemeentelijke samenwerking gebeurt nu ad hoc en met betrekking tot specifieke onderwerpen. Op het eerste gezicht is er niets tegen dergelijke vrij tot stand gekomen samenwerkingsverbanden, maar van naderbij bezien zijn minstens drie problemen. Ten eerste vallen bij vrijwillige, zelfgekozen samenwerkingsverbanden de zwakke en armlastige gemeentes vaak uit de boot. Gemeenten neigen er immers om begrijpelijke redenen niet toe om vrijwillig samen te werken

met gemeente die weinig of niets te bieden hebben. Ten tweede heeft de vrijwillige ad hoc intergemeentelijke samenwerking het probleem dat zij uiterst versplinterd is, zonder enige systematiek en dus onoverzichtelijk. Zij draagt niet bij tot de helderheid en transparantie van het bestuur, integendeel. Ten derde is meestal bijna geen democratische controle op deze intercommunale samenwerkingsverbanden.

We kunnen besluiten dat deze ad hoc intercommunales, die uit noodzaak geboren zijn, een bewijs zijn van de falende bestuurskracht van sommige gemeentes. De samenwerkingsverbanden zijn soms een middel dat veel minder sociaal, effectief, efficiënt en democratisch is dan een samenvoeging of versmelting van gemeenten.

Dergelijke samenvoeging van gemeentes mag niet, zoals in de fusieoperatie in de jaren 70, gebeuren op grond van subjectieve of politieke criteria. Zij mag alleen op objectieve maatstaven gebaseerd zijn. We denken hierbij aan inwonersaantal, oppervlakte en fiscale draagkracht. De fusieoperatie heeft tot doel om elke gemeente voldoende groot en bestuurskrachtig te maken om een volwaardig beleid te kunnen voeren. Een beleid dat het verschil maakt in het leven van mensen.

Om te vermijden dat het lokale bestuur zich te ver zou verwijderen van mensen en hun plaatselijke leefomgeving, komen er nabijheidsbesturen op dorps- of wijkniveau. Deze besturen krijgen een beperkt budget om de zeer plaatselijke belangen te behartigen en problemen op te lossen.

1239. Veel gemeentes zijn door hun intrinsiek beperkte bestuurskracht en door de financiële situatie, verplicht om op tal van punten samen te werken met andere gemeentes. Die samenwerking gebeurt nu puntsgewijs en op vrijwillige basis met gemeentes die iets te bieden hebben. Hierdoor ontstaat een onoverzichtelijke kluwen van intercommunales die moeilijk democratisch te controleren valt. Bovendien vallen de zwakke en armlastige gemeentes vaak uit de boot. Deze vorm van geïmproviseerde intergemeentelijke samenwerking is voor **sp.a** onvoldoende sociaal, democratisch en efficiënt.
1240. Wanneer schaalvergroting nodig is, moet die op andere manieren gebeuren. **sp.a** wil dat de bestuurseenheden op alle vlakken en niveaus de meest hoogstaande dienstverlening kunnen garanderen met respect voor de eisen van de transparantie en met de noodzakelijke intergemeentelijke solidariteit. In een aantal gevallen zal de versmelting van gemeenten de beste manier zijn. Als dat gebeurt, dan moet de uitvoering daarvan gebeuren op basis van objectieve criteria zoals oppervlakte en fiscale draagkracht en kan die er enkel op gericht zijn te waarborgen dat werkelijk elke gemeente een vastgesteld hoog niveau van dienstverlening (service level) heeft of kan krijgen.
1241. **sp.a** is gevoelig voor de specifieke situatie van grootsteden. Deze hebben eigen noden en problemen die een toegespitst grootstedenbeleid vereisen. Bovendien hebben diezelfde grootsteden een voldoende grote bestuurskracht om eigen regelcapaciteit te ontwikkelen. Het voorgaande impliceert dat een aantal Vlaamse en Provinciale bevoegdheden naar die steden overgeheveld moeten worden. Voor

een aantal uitdagingen inzake ruimtelijke ordening, woonfiscaliteit en mobiliteit kunnen stadsgewesten opgericht worden.

Vandaag is er een wildgroei van intercommunale samenwerkingsverbanden. Dit heeft enerzijds te maken met het feit dat vandaag veel gemeenten niet groot en bestuurskrachtig genoeg zijn om hun taken zelfstandig te vervullen. Anderzijds valt de vervulling van bepaalde opdrachten simpelweg goedkoper en efficiënter uit te oefenen op een hoger intercommunaal niveau. Bijvoorbeeld op het gebied van energie- en waterversprekking, afvalverwerking, rioleringen, crematoria en omvangrijke sportinfrastructuur. Ook veel grote bestuurskrachtige gemeenten doen op dit vlak aan intergemeentelijke samenwerking.

Al bij al heeft het dichte en onoverzichtelijke kluwen aan intercommunales verschillende nadelen: dat zij doorgaans zeer gebrekkig democratisch gecontroleerd worden in de raden van de samenstellende gemeenten, dat zij zeer veel betaalde bestuursmandaten met zich meebrengen en dat zij weinig transparant zijn op het gebied van hun inkomsten, winsten, verliezen en dividenden.

Om de opbouw van het lokale bestuur transparanter en democratischer te maken, moet het aantal intercommunales drastisch zakken. Dit zal ten dele vanzelf gebeuren als de versmelting van gemeenten tot grote bestuurskrachtige gehelen plaatsvindt. Als elke gemeente groot genoeg is om haar belangrijkste taken autonoom uit te oefenen, zullen vanzelf veel intercommunale samenwerkingsverbanden overbodig worden. De grote nutsintercommunales (energie- en waterversprekking, afvalverwerking, rioleringen, crematoria) werken vaak goed en moeten blijven bestaan.

De intercommunales die nog overblijven na de versmelting en vergroting van gemeenten, moeten af van hun overbodige bestuursmandaten. De Vlaams minister van Energie slaagde erin het aantal bestuursmandaten in de sector van gas- en elektriciteitsdistributie te laten dalen van meer dan 1.200 tot minder dan 500. Een dergelijke afslankingsoperatie dringt zich ook op in de sector van de huisvesting, het water, de afvalverwerking en de riolering.

De bestuurders die afgevaardigd worden door de gemeenten mogen niet langer ongespecialiseerde raadsleden zijn die voor deze bijbaan zitpenningen ontvangen. Het is een taak die de bevoegde schepenen van de samenstellende gemeenten toekomt. Zij hebben meer expertise en zitten ambtshalve en onbetaald in de bestuursraden van de intercommunales.

Diezelfde schepenen moeten in de gemeenteraad verplicht worden op halfjaarlijkse basis uitgebreid verantwoording af te leggen in de gemeenteraad over hetgeen zij in de intercommunales beslist hebben.

1242. Er is op dit ogenblik een wildgroei van intercommunales die niet democratisch genoeg gecontroleerd worden, duur zijn en de structuur van de gemeentelijke overheid verduisteren. Daarom moet het aantal intercommunales sterk gereduceerd worden. Die reductie van het aantal intercommunales zal deels vanzelf gebeuren, als gevolg van de versmelting van gemeenten tot grote bestuurskrachtige gehelen. Door die operatie verdwijnen alvast een aantal

kleinere intercommunales uit noodzaak en blijven vooral de grote nutsintercommunales over.

1243. In de overblijvende intercommunales wil **sp.a** het aantal ambten in de raad van bestuur sterk verminderden. Zo worden ze efficiënter. Dit moet gebeuren door voor te schrijven dat de vertegenwoordigers van de gemeenten in intercommunales voortaan altijd de bevoegde schepenen moeten zijn. Zij hebben meer expertise en ondersteuning dan gemeenteraadsleden, en kosten geen zitpenningen.
1244. **sp.a** wil dat de schepenen die de gemeente vertegenwoordigen in de intercommunale verplicht worden op halfjaarlijkse basis uitgebreid verantwoording af te leggen in de gemeenteraad over hetgeen zij in de intercommunales besproken of beslist hebben. Deze maatregel verhoogt de democratische controle op en de efficiëntie van de overheid.

sp.a wil niet dat de provincies verdwijnen. Provincies hebben door de jaren heen een nuttige expertise opgebouwd op het gebied van dienstverlening aan gemeenten, bijvoorbeeld op het gebied van milieubeleid. Het zou inefficiënt zijn om die kennis en ervaring verloren te laten gaan. Daarom lijkt het aangewezen om van de provincie een relatief autonoom expertisecentrum te maken dat diensten levert aan gemeenten; een soort servicebedrijf voor lokale overheden.

1245. **sp.a** wil het provinciale niveau behouden. Het herbergt een grote ervaring en expertise in het verschaffen van deskundig advies en kwaliteitsvolle diensten aan de gemeenten. Daarom moet de provincie zijn functie als expertisecentrum en publiek servicebedrijf voor gemeenten behouden.

De provincies kunnen niet alleen individuele gemeenten in raad en daad bijstaan bij de vervulling van sommige moeilijke taken die hen boven het hoofd groeien, maar kunnen ook bovengemeentelijke gebieden (bijvoorbeeld de Kempen, de Leiestreek, het Waasland of het Hageland) helpen met het uitbouwen van een 'gebiedsgericht' beleid. Bijvoorbeeld een gebiedsgericht mobiliteitsbeleid. De provincies hebben op dit gebied al uitstekend werk geleverd in de afgelopen jaren.

1246. Een belangrijke taak voor de provincies is de 'gebiedsgerichte werking'. Daarbij ontwikkelt de provincie voor bovengemeentelijke gebieden die dit wensen specifieke initiatieven. Deze flexibele geografische werking, is voor de betrokken gebieden vaak zeer belangrijk en vruchtbaar en kan alleen door de provincie geleverd worden.

Zolang de huidige 308 gemeenten blijven bestaan, met hun talrijke kleine en bestuurszwakke exemplaren, kunnen ook de provincies in ongewijzigde vorm voortbestaan. Provincies leveren aan minder goed uitgerust gemeenten expertise, beleidsondersteuning en hulp bij bovengemeentelijke samenwerking, en vormen zo een belangrijke schakel in een degelijke lokale dienstverlening voor mensen.

Wanneer de gemeenten voldoende bestuurskracht hebben om autonoom een hoog niveau van lokale dienstverlening aan te bieden, verandert natuurlijk de positie van de provincies. Op dat ogenblik moet hun rol en samenstelling aangepast worden aan de nieuwe situatie.

1247. Zolang de gemeenten niet versmolten zijn tot bestuurskrachtige gehelen die autonoom een hoog niveau van lokale dienstverlening kunnen aanbieden, kunnen de provincies in hun huidige vorm voortbestaan.

